

EUROOPA LIIDU
KOHUS

AASTAARUANNE

2017

KOHTUTEGEVUS

EUROOPA LIIDU KOHUS

AASTAARUANNE 2017

KOHTUTEGEVUS

Ülevaade Euroopa Liidu Kohtu ja Üldkohtu kohtutegevusest

Luxembourg, 2018

curia.europa.eu

EUROOPA LIIDU KOHUS

EUROOPA KOHUS
2925 LUXEMBOURG
LUXEMBOURG
TEL +352 4303-1

ÜLDKOHUS
2925 LUXEMBOURG
LUXEMBOURG
TEL +352 4303-1

Euroopa Liidu Kohus internetis: curia.europa.eu

Printed by Court of Justice of the European Union in Luxembourg

Käsikiri valmis 1. veebruaril 2018

Institutsioon ja tema nimel tegutsevad isikud ei võta endale vastutust ülal esitatud teabe kasutamise tagajärgede eest.

Luxembourg: Euroopa Liidu Kohus / Kommunikatsiooni direktoraat / Väljaannete ja elektroonilise meedia osakond

© Euroopa Liit, 2018

Fotod © Georges Fessy

Fotod © Gediminas Karbauskis

Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

Fotode või dokumentide, mille autoriõigused ei kuulu Euroopa Liidule, kasutamine või reprodutseerimine ilma autoriõiguste omaja loata on keelatud.

Print	ISBN 978-92-829-2823-3	ISSN 2467-0847	doi: 10.2862/10366	QD-AP-18-001-ET-C
PDF	ISBN 978-92-829-2812-7	ISSN 2467-107X	doi: 10.2862/75167	QD-AP-18-001-ET-N
EPUB	ISBN 978-92-829-2785-4	ISSN 2467-107X	doi: 10.2862/384422	QD-AP-18-001-ET-E

SISUKORD

<i>Euroopa Liidu Kohtu presidendi Koen Lenaerts'i eessõna</i>	8
---	---

I PEATÜKK / EUROOPA KOHUS

A/ EUROOPA KOHTU ARENG JA TEGEVUS 2017. AASTAL	12
B/ EUROOPA KOHTU PRAKTIKA 2017. AASTAL	14
I. Põhiõigused	14
II. Liidu kodakondsus	18
III. Sätted institutsioonide kohta	21
1. Euroopa institutsioonide pädevus	21
2. Liidu õigusaktid	22
2.1. Aktide õiguslik vorm	22
2.2. Aktide vastuvõtmise menetlused	22
3. Dokumentidega tutvumine	24
4. Liidu lepinguväline vastutus	27
IV. Liidu õigus ja liikmesriigi õigus	29
V. Liiduga seotud vaidlused	31
VI. Põllumajandus	32
VII. Liikumisvabadused	33
1. Töötajate vaba liikumine	33
2. Asutamisvabadus	34
3. Teenuste osutamise vabadus	35
VIII. Piirikontroll, varjupaik ja sisseränne	37
1. Varjupaigapoliitika	37
1.1. Pagulasseisund	37
1.2. Rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamine	38
1.3. Rahvusvaheline kaitse rändekriisi korral	42
2. Sisserändepoliitika	45

IX. Õiguslane koostöö tsiviilasjades	46
1. Määrused nr 44/2001 ja nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades	46
2. Määrus nr 1259/2010 abielulahutuse suhtes kohaldatava õiguse kohta	48
3. Määrus nr 650/2012 pärimisasjade kohta	49
X. Õiguslane koostöö kriminaalasjades	50
XI. Konkurents	51
1. ELTL artikkel 101	51
1.1. Emaettevõtja vastutus	52
1.2. Vertikaalkokkulepped	53
2. ELTL artikkel 102	54
3. Koondumised	55
4. Konkurentsieeskirjade kohaldamise menetlus	56
5. Riigiabi	58
XII. Maksusätted	60
XIII. Õigusaktide ühtlustamine	64
1. Intellektuaal- ja tööstusomand	64
2. Isikuandmete kaitse	66
3. Side	68
4. E-kaubandus	69
5. Ettevõtte üleminek	70
6. Toiduained	70
XIV. Majandus- ja rahapoliitika	71
XV. Sotsiaalpoliitika	73
XVI. Tarbijakaitse	74
XVII. Keskkond	76
1. Keskkonnavastutus	76
2. Saastekvootidega kauplemine	77
3. Kaitsealad	77
4. Århusi konventsioon	79
XVIII. Ühine kaubanduspoliitika	80

XIX. Rahvusvahelised lepingud	82
XX. Ühine välis- ja julgeolekupoliitika	85
C/ EUROOPA KOHTU KANTSELEI TEGEVUS 2017. AASTAL	90
D/SODNA STATISTIKA SODIŠČA	94
E/ EUROOPA KOHTU KOOSSEIS	122
1. Muudatused Euroopa Kohtu koosseisus 2017. aastal	123
2. protokollilised järjestused	124
3. Euroopa Kohtu endised liikmed	126

II PEATÜKK / ÜLDKOHUS

A/ ÜLDKOHTU TEGEVUS 2017. AASTAL	132
B/ ÜLDKOHTU PRAKTIKA 2017. AASTAL	134
Suundumused Üldkohtu praktikas 2017. aastal	134
I. Kohtumenetlus	136
1. Liidu kohtu pädevus	136
2. Mõiste „vaidlustatav akt“	137
3. Poolte esindamine advokaadi poolt, kes ei ole kolmas isik	138
II. Institutsiooniline õigus	138
III. Ettevõtjate suhtes kohaldatavad konkurentsieeskirjad	141
1. Kohtupraktika ELTL artiklite 101 ja 102 valdkonnas	141
2. Kohtupraktika koondumiste valdkonnas	144
IV. Riigiabi	147
1. Vastuvõetavus	147
2. Haldusmenetlus	147
3. Üldist majandushuvi pakkuvad teenused	148
V. Intellektuaalomand	149
1. Apellatsioonikoja koosseis pärast kohtuasja tagasisaatmist	149

2. Euroopa Liidu kaubamärk	150
a. Apellatsioonikoja kontrolli ulatus ja laad	150
b. Lepinguväline vastutus	152
c. Absoluutsed keeldumispõhjused	152
d. Suhtelised keeldumispõhjused	154
3. Disainilahendused	156
4. Sordikaitsega seotud õigused	157
VI. Ühine välis- ja julgeolekupoliitika – Piiravad meetmed	158
1. Ukraina	158
2. Tuneesia Vabariik	161
VII. Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	162
VIII. Tervise kaitse	163
IX. Tolliliit	164
X. Dumping	165
XI. Finantssektori järelevalve	167
XII. Liidu institutsioonide hanked	169
XIII. Vahekohtuklausel	170
XIV. Õigus tutvuda institutsioonide dokumentidega	171
1. Turgu valitseva seisundi kuritarvitamise haldusmenetluse toimiku dokumendid	171
2. Dokumendid, mille on koostanud liikmesriik liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluses	172
3. Kemikaali kasutusala autoriseeringutaotlusega seotud menetluses Euroopa Kemikaaliameti valduses olevad dokumendid	173
4. Dokumendid pakkumuse esitamise ettepanekute kohta, mis on seotud hankemenetlusega hõlmatud kõikide hanke osadega	174
XV. Avalik teenistus	175
XVI. Kahju hüvitamise vaidlused	180
XVII. Apellatsioonimenetlus	183
XVIII. Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	184

C/ ÜLDKOHTU KANTSELEI TEGEVUS 2017. AASTAL	188
I. Uute kohtunike ametisseastumise korralduslik mõju	189
II. Õigusemõistmise toetamise ülesanne	189
III. Haldusabi andmise ülesanne	193
D/ SODNA STATISTIKA SPLOŠNEGA SODIŠČA	196
E/ ÜLDKOHTU KOOSSEIS	222
1. Muudatused Üldkohtu koosseisus 2017. aastal	223
2. Protokollilised järjestused	224
3. Üldkohtu endised liikmed	227

Koen LENAERTS

Euroopa Liidu Kohtu president

2017. aasta võtmesõnad on läbipaistvus ja koostöö.

Selle aasta aprillis nägi Euroopa Kohtu egiidi all ilmavalgust „Euroopa Liidu kohtute võrgustik“ (Réseau judiciaire de l'Union européenne – RJUE), mis sai alguse kuu aega varem Rooma lepingute 60. aastapäeva tähistamiseks toimunud Euroopa Liidu Kohtu kohtunike ning liikmesriikide konstitutsioonikohtute ja kõrgeimate kohtute presidentide konverentsil, mille teemaks oli „Euroopa õigusemõistmise võrgustik: kvaliteetse õigusemõistmise tagatis“. Võrgustik toimib alates 3. jaanuarist 2018 ja selle eesmärk on tugevdada Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute koostööd mitmekeelse platvormi abil, mis võimaldab neil täiesti turvalises keskkonnas jagada teavet ja dokumente liidu kohtute praktika ja liikmesriikide kohtute praktika vastastikuseks tundmaõppimiseks ning eelotsusealase dialoogi süvendamiseks Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute vahel.

Siinkohal tahan eriti tänada infotehnoloogia-, analüüsi- ja dokumentatsiooni-, teabe- ja tõlketeenistusi, kelle pühendumine ja tõhus töö aitasid suuresti kaasa huvile ja entusiasmile, millega see algatus 67 osaleva konstitutsiooni- ja kõrgeima kohtu poolt vastu võeti.

Institutsiooni tasandil on sisuliselt lõpule viidud Euroopa Liidu seadusandlike organite poolt detsembris 2015 vastu võetud liidu kohtusüsteemi ülesehituse kolmeetapilise reformi kaks esimest etappi. Kuigi 2019. aastaks kavandatud Üldkohtu kohtunike arvu kahekordistamise esimese etapi lõpetamiseks tuleb ametisse nimetada veel üks kohtunik, jõudis teine etapp seevastu täielikult lõpule kahe täiendava kohtuniku ametisse nimetamisega 2017. aasta juunis ja oktoobris.

Paralleelselt ja samal ajal, kui see oluline reform on andnud esimesi mõõdetavaid tulemusi Üldkohtu menetluste tuntava lühenemise näol, esitas Euroopa Kohus Euroopa Parlamendile, nõukogule ja komisjonile vastuseks liidu seadusandja üleskutsese eelmise aasta 14. detsembril aruande, milles järeldatakse, et selles etapis ei ole vajalik eelotsusepädevust osaliselt Üldkohtule üle anda, kuid seevastu tuleks laiemalt analüüsida Euroopa Kohtu ja Üldkohtu vahelist pädevuse jaotust eelkõige hagide valdkonnas ning apellatsioonkaebuste lahendamist Euroopa Kohtu poolt.

Institutsioonisiselisel tasandil toimus 2017. aastal haldusteenistuste ümberkorraldamine, mille eesmärk on pingelise eelarve kontekstis ning töökoormuse pideva kasvu ja tehnoloogia kiire arengu taustal saavutada märkimisväärne sünergia ja muuta need teenistused veelgi enam kohtutegevuse vajadustele vastavaks. Ühtlasi on selle,

1. jaanuaril 2018 lõppenud restruktureerimise eesmärk võimaldada institutsioonil teha oma erinevate koostööpartnerite, sealhulgas liikmesriikide kohtutega, avatud ja süvendatud koostööd.

Täpsemalt koondati institutsiooni haldusstruktuur senise nelja peadirektoraadi asemel kolme: need on halduse peadirektoraat, mitmekeelsuse peadirektoraat – esimene omataoline Euroopa institutsioonides – ja teabe peadirektoraat, samas kui analüüsi ja dokumentatsiooni direktoraat ning terminoloogiaprojektide ja terminoloogia koordineerimise osakond alluvad otse Euroopa Kohtu kantseleile.

Statistilisel tasandil iseloomustas läinud aastat jätkuvalt kiire tempo. Institutsiooni kuuluvatele kohtutele esitatud kohtuasjade koguarv (1656) kasvas võrreldes 2016. aastaga (1604). See tõus puudutab eriti Euroopa Kohut, kellele esitati möödunud aastal rekordarv kohtuasju (739). Lõpetatud kohtuasjade arv jäi 2017. aastal väga märkimisväärsele tasemele (1594 võrreldes 1628 lõpetatud kohtuasjaga 2016. aastal).

Käesolev aruanne annab lugejale täieliku ülevaate institutsiooni arengust ja tegevusest 2017. aastal. Sarnaselt eelmistele aastatele on oluline osa pühendatud lühikesele, kuid ammendavale kokkuvõttele Euroopa Kohu ja Üldkohtu kohtutegevusest. Analüüsi täiendavad ja illustreerivad kumbagi kohut eraldi puudutavad statistilised andmed, millele eelneb lühike sissejuhatus.

Kasutan võimalust, et südamest tänada oma kolleege ja kõiki institutsiooni töötajaid nende pühendumise ja tähelepanuväärse töö eest institutsiooni teenistuses ja seeläbi Euroopa lõimimisprotsessis. Asjaolu, et 2017. aasta oktoobris andis Astuuria printsessi fond Euroopa Liidule „Concorde'i“ auhinna „unikaalse riikideülese integratsioonimudel“ eest, mis on „teinud võimalikuks pikima rahuaja kaasaegses Euroopas“ ja „selliste väärtuste nagu vabadus, inimõigused ja solidaarsus“ üldise levitamise, peaks aitama meil olukorras, kus endiselt valitseb terrorismioht, rändekriis ja natsionalistlik meelestatus, mees pidada vajadust kinnitada väsimatult nende põhiväärtuste ülimat tähtsust ja neile mööndusteta pühenduda.

I PEATÜKK
EUROOPA KOHUS

A/ EUROOPA KOHTU ARENG JA TEGEVUS 2017. AASTAL

President Koen LENAERTS

Esimeses peatükis on kokkuvõtlikult käsitletud Euroopa Kohtu tegevust 2017. aastal. Käesolevas osas (A) on esiteks antud ülevaade kohtu arengust möödunud aastal ning tema õigustmõistvast tegevusest. Teises osas (B) on nagu igal aastal esitatud peamine kohtupraktika areng, mis on esitatud valdkondade kaupa, kolmandas ja neljandas osas on esitatud üksikasjalik ülevaade kohtukantselei tegevusest viidatud perioodil (C) ja möödunud aasta kohtutegevuse statistikast (D) ning viiendas osas on esitatud Euroopa Kohtu koosseis samal aastal (E).

1.1. 2017. aastat iseloomustab Euroopa Kohtu liikmeskonna täielik stabiilsus nii Euroopa Kohtu kohtunike kui ka kohtujuristide osas, sest sel aastal ei lahkunud ametist ega astunud ametisse ükski kohtu liige.

1.2. Institutsiooni tegevuse korralduse poolelt jätkus möödunud aastal liidu kohtusüsteemi ülesehituse reformi elluviimine, mis toimub vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2015. aasta määrusele (EL, Euratom) 2015/2422, millega muudetakse protokoll nr 3 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta (ELT 2015, L 314, lk 14) ja mille tulemusel peab Üldkohtu kohtunike arv 2019. aastaks kahekordistuma. Kuigi reformi esimese etapi lõpuleviimiseks tuleb ametisse nimetada veel üks kohtunik, lõppes reformi teine etapp kahe täiendava kohtuniku ametisse astumisega 8. juunil ja 4. oktoobril 2017 toimunud pidulikel istungitel.

2. Selgitused möödunud aasta statistikaandmete kohta leiab lugeja aastaaruande käesoleva peatüki C osas. Siinkohal võtame vaid lühidalt kokku neist andmetest avalduvad olulisemad suundumused.

Esimesena väärib märkimist Euroopa Kohtule 2017. aastal esitatud kohtuasjade arv. Euroopa Kohus registreeris möödunud aastal 739 kohtuasja, mis on uus rekord institutsiooni ajaloos, seljatades 2015. aasta vastava näitaja (713). See rekordarv on eelkõige tingitud eelotsusetaotluste arvu kasvust (533 taotlust ehk +13 % võrreldes eelmise rekordarvuga 2016. aastal), mis on suures ulatuses seletatav rea sarnaste kohtuasjade saabumisega (43 kohtuasja), milles palutakse tõlgendada määrust (EÜ) nr 261/2004¹ lennureisijatele antava hüvitise kohta. Samal ajal on täheldatav liikmesriigi kohustuste rikkumise hagide arvu kasvutendentsi jätkumine (2017. aastal 41 ja 2016. aastal 31). Euroopa Kohtule 2017. aastal esitatud apellatsioonkaebuste arv (141) aga vähenes võrreldes kahe varasema aastaga (2015. aastal 206 ja 2016. aastal 168).

Veel väärib möödunud aasta statistika puhul märkimist Euroopa Kohtus 2017. aastal lõpetatud kohtuasjade koguarv: 699 lõpetatud kohtuasja annab tunnistust sellest, et Euroopa Kohtu produktiivsus 2017. aastal on sisuliselt võrdne eelnenud aastaga (704). Võttes arvesse eespool mainitud lennundusajade liitmist, on 2017. aasta bilanss tasakaalus (697 sisse tulnud kohtuasja ja 699 lõpetatud kohtuasja).

^{1/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2004. aasta määrus (EÜ) nr 261/2004, millega kehtestatakse ühiseeskirjad reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abi kohta ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 295/91 (ELT 2004, L 46, lk 1; ELT eriväljaanne 07/08, lk 10).

Euroopa Kohtu keskmise menetlusaja puhul on täheldatav, et kuigi eelotsuseasjade menetlusaeg pikenes veidi võrreldes 2016. aastaga (mil menetlusaeg oli ajaloo lühim, 15 kuud), jäi see alla 16 kuu (15,7 kuud), mis on väga hea tulemus, arvestades teatud õigusnormide keerukust, mida Euroopa Kohtul esimest korda tõlgendada paluti. Kõigi rohkem pikenes apellatsioonkaebuste menetlusaeg (17,1 kuud võrreldes 12,9 kuuga 2016. aastal), mis oli tingitud peamiselt sellest, et läinud aastal lõpetati keerukaid konkurentsiasju, millest 14 apellatsioonimenetluse puhul oli tegemist mahuka toimikuga vannitoaseadmete ja -sisustuse tootjate sõlmitud keelatud kokkulepete asjades.

B/ EUROOPA KOHTU PRAKTIKA 2017. AASTAL

I. PÕHIÕIGUSED

2017. aastal otsustas Euroopa Kohus mitmel korral põhiõiguste üle Euroopa Liidu õiguskorras. Mõned selle valdkonna kohtuotsustest leiavad käsitlemist käesolevas aruandes.¹ Erilist tähelepanu väärivad selles jaotises **arvamus 1/15** ning kohtuotsused **G4S Secure Solutions** (C-157/15), **Boungaoui ja ADDH** (C-188/15), **Florescu** (C-258/14) ja **Jyske Finans** (C-668/15).

26. juuli 2017. aasta **arvamus 1/15** ([EU:C:2017:592](#)) võttis Euroopa Kohtu suurkoda seisukoha küsimuses, kas aluslepingute sätetega ning – esimest korda – kas Euroopa Liidu põhiõiguste harta sätetega on kooskõlas rahvusvaheline leping, nimelt broneeringuinfo edastamist ja töötlemist käsitlev Kanada ja Euroopa Liidu vaheline leping, millele kirjutati alla 2014. aastal. Kavandatav leping võimaldab süstemaatilisel ja pidevalt edastada kõikide Kanada ja Euroopa Liidu vahel reisivate lennureisijate broneeringuinfo Kanada pädevale ametiasutusele, et neid kasutada ja säilitada ning need hiljem võib-olla edastada muudele asutustele ja muudele kolmandatele riikidele eesmärgiga võidelda terrorismi ja muude raskete rahvusvaheliste kuritegude vastu.

Arvestades mitmesugust töötlemist, mis kavandatava lepingu kohaselt võib broneeringuinfo toimuma, tões Euroopa Kohus, et see riivab harta artiklis 7 tagatud põhiõigust eraelu puutumatusele ning sellele on kohaldatav ka harta artikkel 8, kuna tegemist on isikuandmete töötlemisega selle artikli tähenduses. Küsimuses, kas need riivid võivad olla põhjendatud, märkis Euroopa Kohus, et kavandatava lepinguga taotletav eesmärk, see tähendab tagada avalik julgeolek Kanadasse broneeringuinfo edastamise ja selle info kasutamise abil terroriaktide ja raskete rahvusvaheliste kuritegude vastu võitlemisel, kujutab endast liidu üldist huvi pakkuvat eesmärki, mis võib põhjendada harta artiklites 7 ja 8 tunnustatud põhiõiguste riiveid, isegi kui need on rasked, tingimusel et need riivid piirduvad rangelt vajalikuga.

Mis puudutab aga võimalust edastada Kanadasse selliseid delikaatseid andmeid nagu andmed, mis paljastavad rassilise või etnilise päritolu, poliitilised vaated, usulised või filosoofilised veendumused, ametiühingusse kuulumise või käsitlevad reisija tervises seisundit või seksuaalelu, siis märkis Euroopa Kohus, et arvestades ohtu, et andmete töötlemine võib olla vastuolus harta artikliga 21 ette nähtud diskrimineerimiskeeluga, nõuab delikaatsete andmete edastamine täpset ja eriti kindlat põhjendust, mis lähtub muudest põhjendustest kui avaliku julgeoleku kaitse terrorismi ja raskete rahvusvaheliste kuritegude eest. Euroopa Kohus leidis, et antud juhul selline põhjendus puudus. Ta järeldas selle põhjal, et nende andmete edastamist ning töötlemist ja säilitamist käsitlevad lepingu sätted ei ole põhiõigustega kooskõlas.

^{1/} Käsitletud on järgmisi kohtuotsuseid: 13. juuni 2017. aasta kohtuotsus **Florescu jt** (C-258/14, [EU:C:2017:448](#)), mis on esitatud I jaotises „Põhiõigused“; 10. mai 2017. aasta kohtuotsus **Chavez-Vilchez jt** (C-133/15, [EU:C:2017:354](#)), mis on esitatud II jaotises „Liidu kodakondsus“; 16. veebruari 2017. aasta kohtuotsus **C. K. jt** (C-578/16 PPU, [EU:C:2017:127](#)); 7. märtsi 2017. aasta kohtuotsus **X ja X** (C-638/16 PPU, [EU:C:2017:173](#)); 15. märtsi 2017. aasta kohtuotsus **Al Chodor jt** (C-528/15, [EU:C:2017:213](#)); 25. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus **Shiri** (C-201/16, [EU:C:2017:805](#)); 26. juuli 2017. aasta kohtuotsus **Jafari** (C-646/16, [EU:C:2017:586](#)), ja 6. septembri 2017. aasta kohtuotsus **Slovakkia ja Ungari vs. nõukogu** (C-643/15 ja C-647/15, [EU:C:2017:631](#)), mis on esitatud VIII.1 jaotises „Varjupaigapoliitika“; 7. märtsi 2017. aasta kohtuotsus **RPO** (C-390/15, [EU:C:2017:174](#)), ja 16. mai 2017. aasta kohtuotsus **Berlioz Investment Fund** (C-682/15, [EU:C:2017:373](#)), mis on esitatud XII jaotises „Maksusätted“; 29. novembri 2017. aasta kohtuotsus **King** (C-214/16, [EU:C:2017:914](#)), mis on esitatud XV jaotises „Sotsiaalpoliitika“; 20. detsembri 2017. aasta kohtuotsus **Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation** (C-664/15, [EU:C:2017:987](#)), mis on esitatud XVII.4 jaotises „Ärhusi konventsioon“, ja 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus **Rosneft** (C-72/15, [EU:C:2017:236](#)), mis on esitatud XX jaotises „Ühine välis- ja julgeolekupoliitika“.

Seevastu leidis Euroopa Kohus muude andmete kui delikaatsed andmed osas, et kavandatava lepingu sätteid ei ületa rangelt vajaliku piire seeläbi, et selle kohaselt on kõikide lennureisijate broneeringuinfo Kanadasse edastamine lubatud. Nimelt on broneeringuinfo automaatse töötlemise eesmärk tuvastada oht, mida võivad avalikule julgeolekule kujutada endast isikud, kes on pädevatele teenistustele teadmata ja keda võidakse selle ohu tõttu piiril põhjalikumalt kontrollida. Nende andmete töötlemine hõlbustab ja kiirendab turvakontrolli, mida Chicago konventsiooni² artikli 13 kohaselt teostatakse kõikide lennureisijate suhtes, kes soovivad Kanadasse siseneda või sealt lahkuda, kusjuures nad on kohustatud järgima Kanada kehtivas õiguses ette nähtud sisenemise ja lahkumise tingimusi. Nii kaua kui reisijad on Kanadas või on sellest kolmandast riigist lahkumas, on samadel põhjustel nende andmete ja lepinguga taotletava eesmärgi vahel vajalik seos olemas, nii et leping ei ületa rangelt vajaliku piire ainult seetõttu, et see võimaldab nende broneeringuinfot süstemaatiliselt säilitada ja kasutada.

Kuid lennureisijate Kanadas viibimise ajal broneeringuinfo kasutamise küsimuses märkis Euroopa Kohus, et kuna lennureisijatel lubati pärast nende broneeringuinfo kontrollimist siseneda kõnealuse kolmanda riigi territooriumile, peab selle info kasutamine nende Kanadas viibimise ajal põhinema uutel asjaoludel, mis õigustavad sellist kasutamist. Selleks on seega vaja õigusnorme, milles on ette nähtud materiaal- ja menetlusõiguslikud tingimused, mis reguleerivad andmete kasutamist eelkõige eesmärgiga kaitsta andmeid kuritarvitamise ohu eest. Niisugused õigusnormid peavad põhinema objektiivsetel kriteeriumidel, et määratleda asjaolud ja tingimused, mille korral kavandatavas lepingus silmas peetud Kanada ametiasutustel on lubatud andmeid kasutada. Selleks et tegelikkuses tagada nende tingimuste täielik järgimine, peab säilitatud broneeringuinfo kasutamisele lennureisijate Kanadas viibimise ajal eelnema üldjuhul – välja arvatud nõuetekohaselt põhjendatud kiireloomulistel juhtudel – kohtu või sõltumatu haldusasutuse kontroll, ja see kohus või haldusasutus peab oma otsuse tegema pädevate asutuste põhjendatud taotluse alusel, mis on esitatud eelkõige kuriteo ärahoidmise, avastamise või kriminaalvastutusele võtmise menetluses.

Kavandatava lepinguga lubatud kõikide lennureisijate broneeringuinfo talletamine pärast nende Kanadast lahkumist ei ole samuti riive, mis piirdub rangelt vajalikuga. Mis puudutab lennureisijaid, kelle puhul terrorismi ja raskete rahvusvaheliste kuritegudega seotud ohtu ei tuvastatud nende Kanadasse saabumisest kuni sellest riigist lahkumiseni, siis ei näi nimelt pärast nende lahkumist nende broneeringuinfo ja kavandatava lepinguga taotletava eesmärgi vahel esinevat isegi mitte kaudset seost, mis põhjendaks selle info säilitamist. Selliste lennureisijate broneeringuinfo talletamine, kelle puhul on tuvastatud objektiivsed asjaolud, mis võimaldavad asuda seisukohale, et nad võivad isegi pärast Kanadast lahkumist kujutada endast sellist ohtu, on aga lubatav ka pärast nende Kanadas viibimist ja seda isegi viie aasta vältel.

Kuna kõik kavandatavast lepingust tulenevad riivid ei piirdu rangelt vajalikuga ega ole seega täielikult põhjendatud, siis asus Euroopa Kohus seisukohale, et kavandatavat lepingut ei saa selle praegusel kujul sõlmida.

Kohtuasjades, milles tehti 14. märtsi 2017. aasta suurkoja otsused **G4S Secure Solutions** (C-157/15, [EU:C:2017:203](#)) ning **Boungaoui ja ADDH** (C-188/15, [EU:C:2017:204](#)), võttis Euroopa Kohus seisukoha küsimuses, kas *direktiiviga 2000/78³ on kooskõlas see, kui tööandja keelab nähtavate religioossete tunnuste kandmise töökohal*. Nendes kohtuotsustes tõlgendati seda direktiivi muu hulgas harta artikli 10 lõike 1 seisukohast, milles on sätestatud südametunnistuse- ja usuvabadus.

^{2/} Chicagos 7. detsembril 1944 alla kirjutatud rahvusvahelise tsiviillennunduse konventsioon (*United Nations Treaty Series*, kd 15, nr 102).

^{3/} Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT 2000, L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79).

Esimene kohtuasi puudutas naistöötajat, kelle tööleping lõpetati seetõttu, et vaatamata ettevõtja sise-eeskirjale, mis keelab igasuguse nähtava poliitilise, filosoofilise või religioosse tunnuse kandmise töökohal, väljendas ta korduvalt soovi kanda islami pearätti tööajal. Teises kohtuasjas lõpetati ühe naistöötaja tööleping pärast seda, kui tema tööandja, kes oli saanud kaebuse kliendilt, kelle juurde naistöötaja oli lähetatud, palus tal mitte enam kanda pearätti, et järgida klientide suhtes neutraalsuse säilitamise vajalikkuse põhimõtet.

Euroopa Kohus tuletas meelde, et harta artikli 10 lõikes 1 garanteeritud õigus südametunnistuse- ja usuvabadusele vastab Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK) artiklis 9 garanteeritud õigusele ja vastavalt harta artikli 52 lõikele 3 omab sama tähendust ja ulatust. Kuna EIÕK ja seejärel harta kasutavad mõistet „usutunnistus“ laias tähenduses, kuivõrd need hõlmavad selle mõiste alla isikute vabaduse oma usku kuulutada, siis järeltas Euroopa Kohus, et mõistet „usutunnistus“ direktiivi 2000/78 artiklis 1 tähenduses tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab nii *forum internum*'i, see tähendab veendumusi, kui ka *forum externum*'i, see tähendab usu avalikku kuulutamist.

Esimeses kohtuasjas leidis Euroopa Kohus, et kuna asjaomane sise-eeskiri viitab poliitilisi, filosoofilisi või usulisi veendumusi väljendavate nähtavate tunnuste kandmisele ning puudutab seega vahet tegemata niisuguste veendumuste igasugust väljendamist, siis tuleb asuda seisukohale, et see eeskiri kohtleb samamoodi kõiki ettevõtja töötajaid, kohustades neid üldiselt ja vahet tegemata eelkõige kandma neutraalset riietust, mis välistab selliste tunnuste kandmise. Neil asjaoludel leidis Euroopa Kohus kõigepealt, et keeld kanda islami pearätti, mis tuleneb niisugusest sise-eeskirjast, ei ole direktiivi 2000/78 artikli 2 lõike 2 punkti a tähenduses otsene diskrimineerimine usutunnistuse või veendumuste alusel. Euroopa Kohus märkis samas, et selline sise-eeskiri võib endast aga kujutada kaudset diskrimineerimist direktiivi artikli 2 lõike 2 punkti b tähenduses, kui on tõendatud, et sellega ette nähtud näiliselt neutraalne kohustus seab tegelikkuses teatava usutunnistuse või veendumustega isikud ebasoodsamasse olukorda, välja arvatud juhul, kui sellel on objektiivselt põhjendatav õigustatud eesmärk, nagu see, et tööandja järgib suhetes klientidega poliitiliselt, filosoofiliselt või religioosselt neutraalset poliitikat, ning selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud; seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Teises kohtuasjas rõhutas Euroopa Kohus veel seda, et omadus, mis on seotud muu hulgas usutunnistusega, võib kujutada endast olulist ja määravat kutsenõuet ainult väga piiratud asjaoludel. Nimelt viitab see mõiste kutsetegevuse laadist või sellega liituvatest tingimustest tulenevale objektiivsele nõudele ega hõlma subjektiivseid kaalutlusi, nagu ettevõtja tahe võtta arvesse kliendi konkreetset soovi. Euroopa Kohus järeltas seetõttu, et tööandja tahet võtta arvesse kliendi soovi, et teenuseid ei osutaks enam naistöötaja, kes kannab islami pearätti, ei saa pidada oluliseks ja määravaks kutsenõudeks selle direktiivi tähenduses.

6. aprilli 2017. aasta kohtuotsuses **Jyske Finans** (C-668/15, [EU:C:2017:278](#)) võttis Euroopa Kohus seisukoha direktiivi 2000/43⁴ artikli 2 lõike 2 punktides a ja b sätestatud *etnilise päritolu tõttu igasuguse otsese või kaudse diskrimineerimise keelu* küsimuses. Käesolevas asjas elas Bosnias ja Hertsegoviinas sündinud isik Taanis, mille kodanikuks ta oli 2000. aastal saanud. Kui ta oma Taani kodanikust elukaaslasega laenu abil kasutatud auto ostis, nõudis krediitdiasutus isiku tuvastamiseks täiendava dokumendina tema passi või elamisloa koopiat, sest tema juhiloal oli märgitud sünniriigiks mõni muu riik kui Euroopa Liidu või Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) liikmesriik. Seda ei nõutud tema elukaaslaselt, kes on sündinud Taanis. Leides, et krediitdiasutuse tava oli diskrimineeriv, esitas asjaomane isik kaebuse Taani võrdse kohtlemise komisjonile, kes mõistis talle kaudse

4/ Nõukogu 29. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/43/EÜ, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtte sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust (EÜT 2000, L 180, lk 22; ELT eriväljaanne 20/01, lk 23).

diskrimineerimise eest välja hüvitise. Leides, et ta oli täitnud kohustusi, mis tal lasuvad rahapesu tõkestamise eeskirjade kohaselt⁵, vaidlustas hagejast krediidiastutus eelotsusetaotluse esitanud kohtus selle tava kvalifitseerimise diskrimineerivaks.

Hinnates esiteks, kas asjaomane tava kujutab endast otsest diskrimineerimist etnilise päritolu tõttu, analüüsis Euroopa Kohus, kas sünniriiki tuleb pidada konkreetse etnilise päritoluga otseselt ja lahutamatu seotuks. Ta märkis, et etnilist päritolu ei saa kindlaks määrata üheainsa kriteeriumi alusel, vaid see peab hoopis tuginema tõendite kogumile, millest osa on objektiivsed ja osa subjektiivsed, nagu eelkõige ühine kodakondsus, usk, keel, kultuuriline ja traditsiooniline päritolu ning elukeskkond. Seetõttu leidis Euroopa Kohus, et sünniriik ei saa iseenesest anda alust üldisele eeldusele kindlaksmääratud etnilisse gruppi kuulumise kohta, mille pinnalt saaks tuvastada nende kahe mõiste vahelise otsese ja lahutamatu seose olemasolu. Sellest tulenevalt ei saa järeldada, et täiendav isiku tuvastamise nõue tugineb otseselt etnilisel päritolul ning et selle tava puhul on seega tegemist erineva kohtlemisega otseselt tema etnilise päritolu tõttu.

Teiseks hindas Euroopa Kohus, kas asjaomane tava, mis on küll sõnastatud neutraalselt, kujutab endast kaudset diskrimineerimist etnilise päritolu tõttu, mis võib seada isikud rassilise või etnilise päritolu alusel teistega võrreldes ebasoodsamasse olukorda. Sellega seoses märkis ta, et ebasoodsama kohtlemise esinemist ei saa tuvastada üldisel ja abstraktsel viisil, vaid konkreetset võrrelduna asjaomase sooduskohtlemisega. Seetõttu ei nõustunud ta argumendiga, mille kohaselt mõjutaks sünniriigiga seotud kriteeriumi kasutamine põhikohtuasjas üldiselt palju tõenäolisemalt „teatava etnilise päritoluga“ isikuid võrreldes „teiste isikutega“. Seega lükkas ta tagasi ka argumendi, mille kohaselt seaks selle kriteeriumi kasutamine ebasoodsamasse olukorda isikud, kes on teise riigi etnilist päritolu kui liidu või EFTA liikmesriik.

Kuna põhikohtuasjas vaatluse all olev tava ei olnud otseselt ega kaudselt seotud asjasse puutuva isiku etnilise päritoluga, siis järeldas Euroopa Kohus, et see ei ole direktiivi 2000/43 artikli 2 lõike 2 punktidega a ja b vastuolus.

Kohtuotsuses **Florescu jt** (C-258/14, [EU:C:2017:448](#)) võttis Euroopa Kohtu suurkoda 13. juunil 2017 seisukoha küsimuses, kuidas tõlgendada *Euroopa Ühenduse ja Rumeenia vahel* 2009. aastal sõlmitud vastastikuse mõistmise memorandum, mille punktis 5 on ette nähtud, et liidu poolt Rumeeniale antava rahalise abi iga osamakse tehakse tingimusel, et riigi rahanduse struktuurireforme, ning *mitut liidu esmase õiguse sätet ja eeskätt põhiõiguste harta artiklit 17* rakendatakse rahuldavalt. Põhikohtuasja vaidlus puudutas *Rumeenia õigusnorme, milles oli kehtestatud keeld maksta samal ajal avaliku sektori netovanaduspensioni ja tasu töötamise eest avaliku sektori asutuses, kui netovanaduspension on teatud piirmäärast suurem*. Põhikohtuasja kaebajad töötasid samal ajal nii kohtuniku kui ka ülikooli õppejõuna. Kui nad kohtunikena pensionile jäid, võisid nad algul saada samal ajal vanaduspensioni ja tasu ülikoolis õpetamise eest. Kuid pärast asjaomaste riigisiseste õigusnormide vastuvõtmist nende samal ajal maksmine keelustati. Põhikohtuasja kaebajad väitsid liikmesriigi kohtus seetõttu, et need õigusnormid on liidu õigusega, eelkõige Euroopa Liidu lepingu (EL leping) ja harta sätetega vastuolus, sõltumata asjaolust, et nimetatud õigusnormid võeti vastu eespool viidatud vastastikuse mõistmise memorandum täitmiseks.

Euroopa Kohus leidis, et vastastikuse mõistmise memorandum õiguslikuks aluseks on ELTL artikkel 143, mis annab liidule pädevuse anda vastastikust abi liikmesriigile, kus ei kehti valuutana euro ning kes on raskustes või keda ähvardab tõsine oht sattuda raskustesse seoses maksebilansiga. Seetõttu otsustas ta, et memorandum näol on tegemist liidu ja liikmesriigi vahelise kohustuse elluviimisega seoses majandusprogrammiga, seda tuleb pidada liidu institutsiooni õigusaktiks ELTL artikli 267 tähenduses ja selle võib järelikult esitada Euroopa Kohtule tõlgendamiseks. Sellega seoses märkis ta, et ehkki vastastikuse mõistmise memorandum on siduv, ei sisalda see

^{5/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. oktoobri 2005. aasta direktiiv 2005/60/EÜ rahandussüsteemi rahapesu ja terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise vältimise kohta (ELT 2005, L 309, lk 15).

ühtegi konkreetset sätet, mis nõuaks niisuguste riigisiseste õigusnormide vastuvõtmist nagu need, mille üle käib vaidlus. Järelikult oli liikmesriigi asutuste otsustada, lähtudes vastastikuse mõistmise memorandumis loetletud kriteeriumidest, millised on osutatud eesmärkide saavutamiseks kõige paremad meetmed.

Seejärel hindas Euroopa Kohus, kas asjaomased riigisisised õigusnormid olid kooskõlas ELL artikliga 6 ning harta artikliga 17, mis käsitleb õigust omandile. Selles küsimuses kinnitas Euroopa Kohus esiteks, et nende õigusnormidega tahetakse täita kohustusi, mis Rumeenia võttis vastastikuse mõistmise memorandumis, mistõttu on harta ja täpsemalt selle artikkel 17 põhikohtuasjas kohaldatav. Ta märkis siiski, et need õigusnormid on erandlikud ja kavandatud ajutisena. Veel nentis ta, et need ei muuda küsitavaks pensioniõiguse põhimõtet ennast, vaid piiravad selle kasutamist määratletud ja piiritletud olukordades. Need õigusnormid on seega kooskõlas omandiõiguse põhiolemusega, mis on kaebajatel pensioniga seoses tekkinud. Teiseks oli Euroopa Kohus seisukohal, et nende õigusnormide eesmärkide puhul, milleks on avaliku sektori palgakulude vähendamine ja pensionisüsteemi reformimine Rumeenias valitseva finants- ja majanduskriisi erakorralises olukorras, on tegemist üldise huvi eesmärkidega. Asjaomaste õigusnormide sobivuse ja vajalikkusega seoses märkis Euroopa Kohus viimaseks, et liikmesriikidel on konkreetset majanduslikku olukorda arvestades majanduse valdkonnas otsuste tegemisel ulatuslik kaalutlusruum ja nad oskavad kõige paremini otsustada, milliste meetmetega on võimalik taotletud eesmärki saavutada. Seetõttu järeldas Euroopa Kohus, et asjaomased riigisisised õigusnormid ei ole liidu õigusega vastuolus.

II. LIIDU KODAKONDSUS

Liidu kodakondsusega seoses väärivad mainimist kolm kohtuotsust. Esimene neist puudutab tingimusi, mille alusel on muul liikmesriigil kui päritoluriigil võimalik kodaniku suhtes teha väljasaatmisotsus, ning teine ja kolmas kohtuotsus käsitlevad liidu kodaniku pereliikmest kolmanda riigi kodaniku tuletatud elamisõigust.

14. septembri 2017. aasta kohtuotsuses **Petrea** (C-184/16, [EU:C:2017:684](#)) võttis Euroopa Kohus seisukoha *direktiivi 2004/38⁶ kohaldamise kohta olukorras, kus isik, kelle suhtes kehtib liikmesriigi territooriumile sisenemise keeld, saabub seda keeldu rikkudes asjaomasesse liikmesriiki*. Antud juhul tegi Kreeka ametiasutus 2011. aastal Rumeenia kodaniku suhtes väljasaatmisotsuse territooriumile sisenemise keeluga, põhjendades seda sellega, et ta kujutab endast suurt ohtu avalikule korrale ja julgeolekule. 2013. aastal naasis asjaomane isik Kreekasse ning esitas seal registreerimistunnistuse taotluse liidu kodanikuna, mispeale see tunnistus talle ka väljastati. Kui Kreeka ametiasutused olid avastanud, et tema suhtes kehtib veel territooriumile sisenemise keeld, tühistati registreerimistunnistus ja tehti talle uuesti ettekirjutus pöörduda Rumeeniasse tagasi. Asjaomane isik vaidlustas selle otsuse.

Sellega seoses tuletas Euroopa Kohus meelde, et liikmesriigi kodanikule elamisloa väljastamist tuleb pidada mitte õigusi loovaks toiminguks, vaid selliseks liikmesriigi toiminguks, mille eesmärk on tuvastada, milline on teise liikmesriigi kodaniku seisund liidu õiguse alusel. Järelikult seondub registreerimistunnistusega üksnes deklaratiivsus, mistõttu ei saa selle väljastamine iseenesest olla aluseks asjaomase isiku õiguspärasele ootusele, et tal on õigus elada asjaomase liikmesriigi territooriumil. Lisaks võivad liikmesriigid direktiivi 2004/38 artikli 27 lõike 1 kohaselt piirata avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides liidu kodanike ja nende pereliikmete liikumis- ja elamisvabadust, sõltumata nende kodakondsusest. Euroopa Kohus on seisukohal, et sisenemiskeelu meetmest enesest tuleneb,

6/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46).

et see jääb jõusse niikauaks, kui seda ei ole kehtetuks tunnistatud. Järelikult võimaldab ainuüksi selle keelu rikkumise tuvastamine pädevatel ametiasutustel teha uue väljasaatmisotsuse. Euroopa Kohus järeldas seetõttu, et direktiiviga 2004/38 ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega ei ole vastuolus juhtumi asjaoludel asjaomase isiku elamisloa tühistamine ja tema suhtes uue väljasaatmisotsuse tegemine.

Veel vastas Euroopa Kohus küsimusele, kas tõhususe põhimõttega on vastuolus kohtupraktika, mille kohaselt ei saa liikmesriigi kodanik, kelle suhtes on tehtud tagasisaatmisotsus, selle otsuse edasikaebamisel tugineda väitele, et tema suhtes varem tehtud sisenemiskeelu otsus on ebaseaduslik. Sellega seoses tuletas Euroopa Kohus meelde, et kui puuduvad vastavad liidu õigusnormid, tuleb liikmesriikidel kehtestada menetlusnormid kohtuasjade läbivaatamiseks, kuid need normid ei tohi siiski muuta nende õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks. Liidu õigusega ei ole antud juhul sugugi vastuolus, kui liikmesriigi õigus ei võimalda sellise üksikakti nagu tagasisaatmisotsus vaidlustamisel tugineda väitele, et jõustunud sisenemiskeelu otsus on ebaseaduslik, olgu see siis seetõttu, et edasikaebamise tähtaeg on möödunud või selle peale esitatud kaebus lükati tagasi. Euroopa Kohus täpsustas siiski, et huvitatud isikul peab olema tegelikult olemas olnud võimalus seda viimast otsust õigel ajal vaidlustada direktiivi 2004/38 sätete alusel.

Viimaseks märkis Euroopa Kohus seoses küsimusega, kas direktiivi 2004/38 artikkel 30 nõuab, et selle direktiivi artikli 27 lõike 1 alusel tehtud otsus oleks asjaomasele isikule teatavaks tehtud talle arusaadavas keeles, isegi kui ta ise ei ole seda taotlenud, et liikmesriigid peavad võtma kõik vajalikud meetmed selleks, et asjaomane isik saaks aru sellise otsuse sisust ja mõistaks selle tagajärgi, millega piiratakse tema õigust riiki siseneda ja seal elada avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides. Siiski ei saa nõuda, et selline otsus tehtaks talle teatavaks keeles, millest ta aru saab või on kõigi eelduste kohaselt võimeline aru saama, kuigi ta ei ole vastavat taotlust esitanud.

10. mai 2017. aasta kohtuotsuses **Chavez-Vilchez jt** (C-133/15, [EU:C:2017:354](#)) täpsustas Euroopa Kohtu suurkoda *tuletatud elamisõigust, millele võib ELTL artikli 20 alusel tugineda kolmanda riigi kodanik liidu kodakondsust omava lapse vanemana*. Eelotsusetaotlus puudutas mitme kolmanda riigi kodaniku olukorda, kes on ühe või mitme Madalmaade kodanikust lapse emad, kusjuures laste isad on samuti Madalmaade kodanikud. Lapsed elasid Madalmaades peamiselt või üksnes oma ema juures. Asjaomased isikud esitasid sotsiaaltoetuse ja lapsetoetuse taotlusi, mille Madalmaade pädevad ametiasutused jätsid rahuldamata põhjendusel, et neil ei olnud Madalmaade elamisluba. Madalmaade kohus, kelle lahendada olid nende taotluste rahuldamata jätmist käsitlevad vaidlused, esitas Euroopa Kohtule küsimuse, kas kaebajatel võis olla liidu kodanikest laste emana riigis elamise õigus ELTL artikli 20 alusel.

Sellega seoses tuletas Euroopa Kohus meelde oma kohtupraktikat, mille kohaselt on ELTL artikliga 20 vastuolus riigisisese meetmed, sealhulgas kolmanda riigi kodanikust liidu kodaniku pereliikmele elamisloa andmisest keeldumise otsused, mille tagajärjel jäävad liidu kodanikud ilma reaalsest võimalusest kasutada põhilisi õigusi, mida nende staatus neile annab.⁷ Antud juhul võib laste emade võimalik kohustus lahkuda liidu territooriumilt jätta nende lapsed ilma võimalusest reaalset kasutada põhilisi õigusi, sundides neid endid liidu territooriumilt lahkuma; seda peab kontrollima liikmesriigi kohus. Selle riski hindamiseks tuleb välja selgitada, kumb vanem hoolitseb tegelikult lapse eest ning kas lapse ja kolmanda riigi kodanikust vanema vahel on tegelik sõltuvussuhe. Selle hindamise käigus peavad Euroopa Kohtu sõnul liikmesriigi asutused arvestama harta artiklis 7 sätestatud õigusega perekonnaelu austamisele ning harta artikli 24 lõikes 2 ette nähtud kohustusega seada esikohale lapse parimad huvid.

^{7/} 8. märtsi 2011. aasta kohtuotsus **Ruiz Zambrano** (C-34/09, [EU:C:2011:124](#)) ja 6. detsembri 2012. aasta kohtuotsus **O. ja S.** (C-356/11 ja C-357/11, [EU:C:2012:776](#)).

Veel täpsustas Euroopa Kohus, et asjaolu, et teine, liidu kodanikust vanem on reaalselt võimeline ja valmis hoolitsema üksi iga päev ja tegelikult lapse eest, on asjasse puutuv tegur, kuid ainuüksi sellest ei piisa, et saaks tuvastada, et kolmanda riigi kodanikust vanema ja lapse vahel ei ole niisugust sõltuvussuhet, mille tõttu on laps sunnitud lahkuma liidu territooriumilt, kui kolmanda riigi kodanikule keeldutaks andmast elamisõigust. Selle tuvastamisel tuleb nimelt võtta lapse parimates huvides arvesse kõiki konkreetse juhtumi asjaolusid, eelkõige lapse vanust, tema füüsilist ja emotsionaalset arengut, lapse emotsionaalse suhte tugevust nii liidu kodanikust kui ka kolmanda riigi kodanikust vanemaga, ning viimati nimetatud vanemast lahutamise tõttu lapse heaolule tekkida võivat ohtu. Tõendamiskoormise küsimuses asus Euroopa Kohus seisukohale, et kolmanda riigi kodanikust vanem peab esitama tõendid, mis võimaldavad hinnata, kas elamisõiguse andmisest keeldumise otsus jätab lapse ilma võimalusest reaalselt kasutada liidu kodaniku staatusega seotud põhilisi õigusi, sundides teda lahkuma liidu territooriumilt. Ta rõhutas siiski, et liikmesriigi asutused peavad tagama, et tõendamiskoormist käsitlevad riigisisised õigusnormid ei seaks ohtu ELTL artikli 20 soovitatavat toimet.

14. novembri 2017. aasta kohtuotsuses **Lounes** (C-165/16, [EU:C:2017:862](#)) võttis Euroopa Kohtu suurkoda seisukoha sellise tuletatud elamisõiguse küsimuses, millele võib ELTL artikli 21 alusel tugineda liidu suhtes kolmanda riigi kodanik liidu kodaniku pereliikmena liikmesriigis, kus see kodanik elas enne, kui ta sai selle riigi kodakondsuse lisaks oma päritolukodakondsusele. Antud juhul oli Alžeeria kodanikust kaebaja Ühendkuningriiki saabunud kuuekuulise külastusviisiga ja jäänud seejärel õigusvastaselt Ühendkuningriigi territooriumile. Ta kohtas seal Hispaania kodanikku, kes oli Briti kodakondsuse omandanud naturalisatsiooni korras lisaks Hispaania kodakondsusele. Pärast abielu sõlmimist esitas kaebaja taotluse Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) kodaniku pereliikmena Ühendkuningriigi elamisloa saamiseks. Ühendkuningriigi asutused jätsid selle taotluse rahuldamata, tuginedes asjaolule, et vastavalt Ühendkuningriigi seadusele, millega võeti üle direktiiv 2004/38⁸, ei loeta kaebaja abikaasat enam „EMP kodanikuks“ alates ajast, mil ta oli saanud Briti kodakondsuse, ning et seega ei saa kaebaja taotleda elamisluba EMP kodaniku pereliikmena. Ühendkuningriigi kohus, kellele kaebaja esitas selle keeldumisotsuse peale kaebuse, esitas Euroopa Kohtule küsimuse selle otsuse ja Ühendkuningriigi õigusnormide kooskõla kohta liidu õigusega.

Esiteks rõhutas Euroopa Kohus direktiivi 2004/38 arvestades, et see direktiiv, mis sätestab tingimused, mis reguleerivad liikmesriikide territooriumil vaba liikumise ja elamise õiguse kasutamist liidu kodanike poolt, ei reguleeri liidu kodaniku elamist liikmesriigis, mille kodanik ta on, kuna neil on seal rahvusvahelises õiguses kehtiva põhimõtte kohaselt tingimusteta elamisõigus. Seetõttu leidis Euroopa Kohus, et alates ajast, mil kaebaja abikaasa omandas Ühendkuningriigi kodakondsuse, ei reguleeri direktiiv 2004/38 enam tema Ühendkuningriigis elamist. Järelikult ei ole kaebajal selle direktiivi alusel Ühendkuningriigis tuletatud elamisõigust.

Teiseks analüüsis Euroopa Kohus küsimust, kas kaebajal võib selles liikmesriigis tuletatud elamisõigus olla ELTL artikli 21 lõike 1 alusel, milles on ette nähtud, et igal liidu kodanikul on õigus vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil. Selles küsimuses kinnitas ta, et selle sättega liidu kodanikele antud õiguste – mis hõlmavad eelkõige õigust elada vastuvõtvas liikmesriigis tavalist pereelu, elades seal koos oma pereliikmetega – soovitava toime tagamiseks on nõutav, et kodanik, kes on sellises olukorras nagu kaebaja abikaasa, saaks vastuvõtvas liikmesriigis jätkata selle õiguse kasutamist ka pärast seda, kui ta on lisaks päritolukodakondsusele omandanud selle liikmesriigi kodakondsuse, ja et ta saaks elada pereelu oma kolmanda riigi kodanikust abikaasaga. Seega leidis Euroopa Kohus, et liidu suhtes kolmanda riigi kodanik, kes on kaebaja olukorras, võib vastuvõtvas liikmesriigis tuletatud elamisõiguse saada ELTL artikli 21 lõike 1 alusel tingimustel, mis ei tohi olla rangemad nendest, mis on

8/ Viidatud eespool 6. joonealuses märkuses.

direktiiviga 2004/38 ette nähtud samasuguse elamisõiguse andmiseks liidu kodaniku pereliikmest kolmanda riigi kodanikule, kui liidu kodanik on kasutanud oma õigust vabalt liikuda, asudes elama liikmesriiki, mille kodanik ta ei ole.

III. SÄTTED INSTITUTSIOONIDE KOHTA

1. EUROOPA INSTITUTSIOONIDE PÄDEVUS

26. juuli 2017. aasta kohtuotsusega **Tšehhi Vabariik vs. komisjon** (C-696/15 P, [EU:C:2017:595](#)) jättis Euroopa Kohus apellatsioonimenetluses muutmata Üldkohtu otsuse⁹, millega jäeti rahuldamata kaks tühistamishagi, mis olid esitatud transpordipoliitika raames vastu võetud delegeeritud määruste nr 885/2013¹⁰ ja nr 886/2013¹¹ peale, millega täiendatakse direktiivi 2010/40¹². Nendes hagides väitis Tšehhi Vabariik muu hulgas, et vaidlusaluste määruste vastuvõtmisega *ületas komisjon oma delegeeritud volitusi, kehtestades liikmesriikidele kohustuse luua kontrolliasutused, mille ülesanne on hinnata, kas nendes määrustes kehtestatud nõudeid on järgitud*. Edasikaevatud otsuses asus Üldkohus seisukohale, et komisjon on kinni pidanud nii ELTL artiklis 290 ette nähtud pädevuse piiridest kui ka direktiivis 2010/40 ette nähtud volituste piiridest.

Selles küsimuses rõhutas Euroopa Kohus, et ELTL artikli 290 alusel volituste delegeerimine võimaldab komisjonil täiendada või muuta seadusandliku akti mitteolemuslikke osi. Selles sättes on siiski nõutud, et asjaomases seadusandlikus aktis määrataks sõnaselgelt kindlaks lisaks volituste delegeerimise eesmärkidele ka selle sisu, ulatus ja kestus, sest liidu kohus ei saa heastada selles sättes nõutud piiride puudumist. Seoses vastusega küsimusele, millised seadusandliku akti aspektid tuleb kvalifitseerida „olemuslikuks“, meenutas Euroopa Kohus, et see ei sõltu üksnes liidu seadusandja hinnangust, vaid see peab põhinema objektiivsetel teguritel, mida saab kohtulikult kontrollida. Olemusliku aspektiga on näiteks tegemist eeskätt siis, kui selle vastuvõtmine nõuab liidu seadusandja vastutusalasse kuuluvate poliitiliste valikute tegemist või kui see teeb võimalikuks asjaomaste isikute põhiõiguste niivõrd olulise riive, et muudab vajalikuks liidu seadusandja sekkumise.

Nende põhimõtete alusel kinnitas Euroopa Kohus seejärel, et antud juhul annab direktiiv 2010/40 komisjonile piisava õigusliku aluse vaidlustatud kontrolliasutuste loomiseks liikmesriikides ning et nende loomine ei kujuta endast ka asjaomase valdkonna olemuslikku aspekti.

9/ 8. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus **Tšehhi Vabariik vs. komisjon** (T-659/13 ja T-660/13, [EU:T:2015:771](#)).

10/ Komisjoni 15. mai 2013. aasta delegeeritud määrus (EL) nr 885/2013, millega täiendatakse intelligentseid transpordisüsteeme käsitlevat Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2010/40/EL seoses veoautodele ja tarbesõidukitele ettenähtud turvalisi parkimiskohti käsitleva teabeteenuse osutamisega (ELT 2013, L 247, lk 1).

11/ Komisjoni 15. mai 2013. aasta delegeeritud määrus (EL) nr 886/2013, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2010/40/EL, sätestades kasutajatele liiklusohutusega seotud minimaalse üldise liiklusteabe võimalusel tasuta edastamisega seotud andmed ja korra (ELT 2013, L 247, lk 6).

12/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. juuli 2010. aasta direktiiv 2010/40/EL, mis käsitleb raamistikku intelligentsete transpordisüsteemide kasutuselevõtmiseks maanteetranspordis ja liideste jaoks teiste transpordiliikidega (ELT 2010, L 207, lk 1).

2. LIIDU ÕIGUSAKTID

2.1. Aktide õiguslik vorm

25. oktoobri 2017. aasta kohtuotsuses *komisjon vs. nõukogu (CMR-15)* (C-687/15, [EU:C:2017:803](#)) rahuldab Euroopa Kohtu suurkoda tühistamishagi, mille komisjon oli esitanud nõukogu järelduste peale, mis esitati 26. oktoobril 2015 Rahvusvahelise Telekomunikatsiooni Liidu (ITU) 2015. aasta ülemaailmse raadiosidekonverentsi (WRC-15) kohta, kuna nõukogu on rikkunud ELTL artikli 218 lõikes 9 ette nähtud olulisi vorminõudeid.

Esiteks, mis puudutab vaidlustatud akti vormi, siis tuletas Euroopa Kohus meelde, et ELL artikli 13 lõikes 2 on sätestatud, et liidu iga institutsioon tegutseb talle aluslepingutega antud volituste piires ning vastavalt nendes sätestatud korrale, tingimustele ja eesmärkidele. Sellega seoses leidis ta, et liidu institutsioonide tahte kujunemist puudutavad eeskirjad kehtestatakse aluslepingutega, mitte liikmesriikide ega institutsioonide endi poolt, mistõttu üksnes aluslepingud saavad anda erijuhtudel institutsioonile pädevuse muuta nendega kehtestatud otsustamismenetlust. ELTL artikli 218 lõike 9 alusel vastu võetavate aktide õigusliku vormiga seoses tuletas Euroopa Kohus meelde, et aluslepingutega ette nähtud õigusliku vormi eiramine liidu institutsiooni poolt (antud juhul otsuse vastuvõtmine) kujutab endast oluliste vorminõuete rikkumist, mis toob kaasa asjaomase akti tühistamise, kuna see võib tekitada ebakindlust selle akti laadi või vastuvõtmiseks järgitava menetluse suhtes, kahjustades nii õiguskindlust ja rikkudes selles sättes ette nähtud olulisi menetlusnorme.

Teiseks, mis puudutab asjaolu, et vaidlustatud aktis ei ole mainitud selle õiguslikku alust, siis tuletas Euroopa Kohus meelde oma kohtupraktikat, mille kohaselt on sobiva õigusliku aluse valik konstitutsioonilise tähtsusega, kuna liidul on üksnes selline pädevus, mis on talle antud, mistõttu peab liit õigusaktid, mis ta vastu võtab, siduma Euroopa Liidu toimimise lepingu (EL toimimise leping) sätetega, mis teda just nende vastuvõtmiseks volitavad. Seega tekitab ELTL artikli 281 lõikes 9 ette nähtud õigusliku vormi eiramine ja õigusliku aluse nimetamata jätmine segadust seoses vaidlustatud akti laadi ja ulatusega ning menetlusega, mida selle vastuvõtmisel tuli järgida, mistõttu nõrgenes liidu võime kaitsta oma seisukohta 2015. aasta ülemaailmse raadiosidekonverentsi raames.

2.2. Aktide vastuvõtmise menetlused

Selles valdkonnas tuleb mainida kolme kohtuotsust. Esimene puudutab kohustust konsulteerida liidu seadusandlikus menetluses Euroopa Parlamendiga. Teise kohtuotsuse ese on kavandatud Euroopa kodanikualgatus. Kolmas on kohtuotsus *Slovakkia ja Ungari vs. nõukogu* (C-643/15 ja C-647/15, [EU:C:2017:631](#)) varjupaigataotlejate kohustusliku ümberpaigutamise ajutiste meetmete kohta.¹³

Kohtuotsuses *RPO* (C-390/15, [EU:C:2017:174](#)), mis tehti 7. märtsil 2017, kinnitas Euroopa Kohtu suurkoda *direktiivi 2006/112*¹⁴ nende sätete kehtivust, mis lubavad liikmesriikidel kohaldada vähendatud käibemaksumäära selliste trükiste müügi suhtes nagu raamatud, ajalehed ja perioodikaväljaanded, jättes selle erikorra alt välja digitaalsed väljaanded, välja arvatud füüsilistel kandjatel olevad digitaalsed raamatud. Põhikohtuasjas oli Poola konstitutsioonikohtul, kellele

^{13/} See kohtuotsus esitatakse VIII.1 jaotises „Varjupaigapolitika“.

^{14/} Nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiiv 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi (ELT L 347, lk 1), redaktsioonis, mis tuleneb nõukogu 5. mai 2009. aasta direktiivist 2009/47/EÜ, millega muudetakse direktiivi 2006/112/EÜ vähendatud käibemaksumäärade osas (ELT 2009, L 116, lk 18).

esitati kaebus, milles paluti tuvastada, et liikmesriigi õigusnormid, mis välistavad vähendatud käibemaksumäära kohaldamise digitaalsetele väljaannetele, on Poola põhiseadusega vastuolus, kahtlus direktiivi 2006/112, muudetud direktiiviga 2009/47¹⁵, vastavate sätete kehtivuse suhtes. Ta esitas Euroopa Kohtule esiteks küsimuse, kas parlament oli piisavalt kaasatud seadusandlikku menetlusse, mille tulemusel võeti vastu direktiiv 2009/47, millega muudeti direktiivi 2006/112 sätteid, mille alusel oli lubatud kohaldada vähendatud käibemaksumäära trükistele, ning teiseks küsimuse, kas direktiivi 2006/112¹⁶ asjasse puutuvate sätetega on rikutud võrdse kohtlemise põhimõtet.

Seoses seadusandliku menetlusega, mille tulemusel võeti vastu direktiiv 2009/47, tuletas Euroopa Kohus – pärast seda, kui ta oli tõdenud, et direktiivi lõplik redaktsioon sisaldas muudatusi võrreldes ettepanekuga, mille alusel parlamendiga konsulteeriti – meelde, et nõuetekohane konsulteerimine parlamendiga aluslepingutes ette nähtud juhtudel on oluline vorminõue, mille täitmata jätmine toob kaasa asjaomase õigusakti tühisuse. Kohustus parlamendiga konsulteerida nõuab, et temaga tuleb uuesti konsulteerida iga kord, kui lõplikult vastu võetud tekst kui tervik erineb sisuliselt sellest, mille suhtes parlamendiga juba konsulteeriti, välja arvatud juhul, kui muudatuste põhisisu on vastavuses parlamendi enda väljendatud sooviga. Kuna aga direktiivi 2009/47 vaidlusaluse sätte lõplikus redaktsioonis on kõigest lihtsustatud direktiivi selles ettepanekus toodud sõnastust, mille alusel parlamendiga konsulteeriti, ja selle sisu on täielikult alles jäetud, järeldas Euroopa Kohus, et nõukogu ei olnud enne direktiivi vastuvõtmist kohustatud uuesti parlamendiga konsulteerima.

12. septembri 2017. aasta kohtuotsuses **Anagnostakis vs. komisjon** (C-589/15 P, [EU:C:2017:663](#)) lahendas Euroopa Kohtu suurkoda apellatsioonkaebust, mis oli esitatud Üldkohtu otsuse¹⁷ peale, millega jäeti rahuldamata tühistamishagi komisjoni otsuse peale, millega keelduti registreerimast Euroopa kodanikualgatuse ettepanekut, mis esitati määruse nr 211/2011¹⁸ artikli 4 lõike 2 punkti b alusel. Kodanikualgatuse eesmärk oli täpsemalt kehtestada Euroopa Liidu õiguses „hädaolukorra põhimõte“, mille kohaselt võidakse kustutada nende riikide riigivõlg, kelle rahanduslikku ja poliitilist olemasolu see võlg ähvardab.

Seoses komisjoni kohustusega teavitada kodanikualgatuse korraldajaid ettepaneku registreerimisest keeldumise põhjustest, nagu on ette nähtud määruse nr 211/2011 artikli 4 lõikes 3, rõhutas Euroopa Kohus kõigepealt, et arvestades tähtsust, mis on Euroopa kodanikualgatusel kui kodanike liidu demokraatias osalemise vahendil, peab komisjon keeldumist selgelt põhjendama. Arvestades aga seda, et asjaomane kodanikualgatuse ettepanek on oma laadilt väga napisõnaline ja selles jääb vajaka selgusest, kinnitas Euroopa Kohus Üldkohtu hinnangut, mille kohaselt on komisjoni keelduv otsus antud juhul piisavalt põhjendatud.

Seejärel rõhutas Euroopa Kohus, et Euroopa kodanikualgatuse ettepaneku registreerimist käsitlev otsus tuleb võtta vastu kooskõlas hea halduse põhimõttega, millega on esmajoones seotud pädeva institutsiooni kohustus teostada hoolas ja erapooletu kontroll, võttes arvesse kõiki antud asjas olulisi asjaolusid. Määruse nr 211/2011 artikli 4 lõike 2 punktis b ette nähtud Euroopa kodanikualgatuste ettepanekute registreerimistingimust, mille kohaselt ei tohi kodanikualgatus jääda ilmselgelt välja komisjoni õigusakti ettepaneku esitamise volituste ulatusest, peab komisjon tõlgendama ja kohaldama nii, et on tagatud selle instrumendi lihtne kasutatavus. Sellest järeldub, et komisjon võib Euroopa kodanikualgatuse ettepaneku registreerimisest määruse artikli 4 lõike 2 punkti b alusel keelduda vaid siis, kui see jääb, arvestades selle eset ja eesmärke, ilmselgelt välja komisjoni volituste ulatusest. Sellega seoses kinnitas Euroopa Kohus siiski, et EL toimimise lepingu sätteid, millele antud asjas kodanikualgatuse

15/ Nõukogu 5. mai 2009. aasta direktiiv 2009/47/EÜ, millega muudetakse direktiivi 2006/112/EÜ vähendatud käibemaksumäärade osas (ELT 2009, L 116, lk 18).

16/ Euroopa Kohtu vastus sellele teisele küsimusele esitatakse XII jaotises „Maksusätted“.

17/ 30. septembri 2015. aasta kohtuotsus **Anagnostakis vs. komisjon** (T-450/12, [EU:T:2015:739](#)).

18/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 211/2011 kodanikualgatuse kohta (ELT 2011, L 65, lk 1).

korraldaja oma tühistamishagi põhjendamiseks tugines, nimelt ELTL artikli 122 lõiked 1 ja 2 ning ELTL artikli 136 lõige 1, ei saa nimelt kasutada õigusliku alusena kodanikualgatuses silmas peetud „hädaolukorra põhimõtte“ kehtestamiseks.

3. DOKUMENTIDEGA TUTVUMINE

Euroopa Kohtul oli 2017. aastal võimalus teha dokumentidega tutvumise valdkonnas mitu olulist otsust. See kohtupraktika võimaldas tal muu hulgas teha uusi täpsustusi määruse nr 1049/2001¹⁹ tähenduses mõiste „olemasolev dokument“ kohta elektrooniliste andmebaaside kontekstis, selle määruse kohaldamise kohta kohtumenetluses liimesriikide esitatud seisukohtade suhtes, üldise konfidentsiaalsuse eelduse kohaldamise kohta *EU Pilot*-menetlusega seotud dokumentide suhtes ning viimaseks mõiste „uurimine“ kohta. Euroopa Kohus tegi otsuse määruse nr 1049/2001 tõlgendamise küsimuses ka Århusi konventsiooni²⁰ kohaldamise kontekstis.

Kõigepealt, kohtuotsuses **Typke vs. komisjon** (C-491/15 P, [EU:C:2017:5](#)), mis tehti 11. jaanuaril 2017 ja millega jäeti muutmata vaidlustatud Üldkohtu otsus²¹, käsitles Euroopa Kohus mõistet „dokument, mis on olemas elektroonilistes andmebaasides“. Antud asjas palus hageja Euroopa Personalivaliku Ametilt (EPSO) luba tutvuda „tabeliga“, mis sisaldas rida EPSO mitmes dokumendis sisalduvaid andmeid elektroonilises vormis ja mida ei saanud tema andmebaasist olemasoleva otsinguvahendi abil tavapärase otsingu tulemusel välja võtta.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et on selge, et elektrooniline andmebaas võimaldab teha väljavõtteid kõigist seal sisalduvatest andmetest, kuid niisugusest andmebaasist dokumendi loomise võimalusest ei saa siiski järeldada, et seda dokumenti saaks käsitada olemasolevana määruse nr 1049/2001 tähenduses. Nimelt puudutab institutsioonide dokumentidega tutvumise õigus üksnes olemasolevaid ja asjaomase institutsiooni valduses olevaid dokumente ning määrusele nr 1049/2001 tuginedes ei saa seega kohustada institutsiooni koostama dokumenti, mida ei ole olemas.

Neil asjaoludel otsustas Euroopa Kohus, et olemasoleva dokumendina tuleb käsitada kogu teavet, mida eelprogrammeeritud otsinguvahendeid kasutades saab elektroonilisest andmebaasist tavakasutuse käigus välja võtta, isegi kui seda teavet ei ole niisugusel kujul veel avaldatud või kui institutsioonide ametnikud ei ole selle kohta kunagi otsingut teinud. Määruse nr 1049/2001 nõuete täitmiseks võivad institutsioonid olla seega kohustatud olemasolevaid otsinguvahendeid kasutades koostama andmebaasis sisalduvast teabest dokumendi. Seevastu tuleb kogu teavet, mille väljavõtmine andmebaasist eeldab sisulist panust, käsitada uue dokumendina. Siit järeldub, et uueks dokumendiks tuleb kvalifitseerida kogu teave, mille saamine eeldab elektroonilise andmebaasi ülesehituse või teabe väljavõtmiseks juba olemasoleva otsinguvahendi muutmist.

Edasi, kohtuotsuses **komisjon vs. Breyer** (C-213/15 P, [EU:C:2017:563](#)), mis kuulutati 18. juulil 2017 ja millega jäeti muutmata vaidlustatud Üldkohtu otsus²², käsitles Euroopa Kohtu suurkoda küsimust, kas menetlusosalisest institutsioonile adresseeritud taotlus tutvuda kohtumenetluse raames liikmesriigi esitatud seisukohtadega kuulub määruse nr 1049/2001 kohaldamisalasse. Antud asjas palus apellatsioonistme kostja 2011. aasta märtsis

19/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT 2001, L 145, lk 43; ELT eriväljaanne 01/03, lk 331).

20/ Vt ka XVII.4. jaotis „Århusi konventsioon“.

21/ 2. juuli 2015. aasta kohtuotsus **Typke vs. komisjon** (T-214/13, [EU:T:2015:448](#)).

22/ 27. veebruari 2015. aasta kohtuotsus **Breyer vs. komisjon** (T-188/12, [EU:T:2015:124](#)).

komisjonil lubada tal tutvuda seisukohtadega, mille Austria Vabariik oli esitanud Euroopa Kohtule tema suhtes direktiivi ülevõtmata jätmise tõttu algatatud liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluse raames. Kohtumenetlus lõpetati Euroopa Kohtu otsusega 2010. aastal. Komisjon keeldus võimaldamast nende seisukohtadega tutvuda, mille ärakirjad olid tema valduses, kuna tema arvates ei kuulunud need määruse nr 1049/2001 kohaldamisalasse. Üldkohus, kellele esitati tühistamishagi, tühistas komisjoni keeldumisotsuse.

Esiteks tuletas Euroopa Kohus määruse nr 1049/2001 kohaldamisala küsimust käsitledes meelde, et see on defineeritud viitega määruses loetletud institutsioonidele, mitte konkreetsetele dokumendiliikidele ega mõne institutsiooni käsutuses oleva dokumendi autorile. Seega ei välista asjaolu, et määruses nr 1049/2001 nimetatud dokumendi, mis on mõne institutsiooni käsutuses, on koostanud liikmesriik ja see haakub kohtumenetlusega, seda dokumenti kõnealuse määruse kohaldamisalast. Veel otsustas Euroopa Kohus, et asjaolu, et Euroopa Liidu Kohtu põhikiri ega liidu kohtute kodukorrad ei näe ette kolmandate isikute õigust tutvuda kohtumenetluse raames esitatud seisukohtadega, ei saa kaasa tuua olukorda, kus kõnealune määrus ei ole kohaldatav liikmesriigi poolt liidu kohtus toimuva kohtumenetluse otstarbel koostatud ja institutsiooni valduses olevate seisukohtadega tutvumise taotluste suhtes. Seetõttu asus ta seisukohale, et vaidlusalused seisukohad kuuluvad määruse nr 1049/2001 kohaldamisalasse kui institutsiooni käsutuses olevad dokumendid, mis kuuluvad selle määruse kohaldamisalasse.

Teiseks järelendas Euroopa Kohus ELTL artikli 15 lõike 3 ülesehitust ja eesmäärke hinnates, et asjaolu, et ELTL artikli 15 lõike 3 neljandas lõigus ette nähtud dokumentidega tutvumise süsteem ei ole kohaldatav Euroopa Liidu Kohtu suhtes seoses õigusemõistmisega, ei takista kohaldada seda süsteemi kohtumenetluses Euroopa Kohtule esitatud dokumentide suhtes. Lisaks, kuna määrus nr 1049/2001 võimaldab olukorrast sõltuvalt keelduda liidu kohtutes toimuva menetlusega seotud dokumentide avaldamisest, et tagada kohtumenetluse kaitse, ei eelda ELTL artikli 15 lõike 3 neljas lõik tõlgendust, mille kohaselt on kõik vaidlusalused seisukohad määruse nr 1049/2001 kohaldamisalast välistatud. Seetõttu järelendas Euroopa Kohus, et Üldkohus otsustas õigesti, et ELTL artikli 15 lõike 3 neljandas lõigus ette nähtud erand dokumentidega tutvumise õigusest neid seisukohti ei hõlma.

11. mai 2017. aasta kohtuotsuses **Rootsi vs. komisjon** (C-562/14 P, [EU:C:2017:356](#)) jättis Euroopa Kohus apellatsioonimenetluses muutmata ka Üldkohtu otsuse²³, millega viimane oli jätnud rahuldamata mitme kodaniku hagi, milles paluti tühistada komisjoni otsus mitte lubada neil määruse nr 1049/2001 alusel tutvuda kahe teabenõudega, mille komisjon oli saatnud Saksamaa Liitvabariigile EU Pilot-menetluses, mille eesmärk on valmistada ette või vältida rikkumismenetlust liikmesriigi vastu.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et seni, kuni *EU Pilot*-menetluse raames läbi viidud uurimise kohtueelses etapis on oht, et muudetakse kohustuste rikkumise menetluse laadi ja kulgu ning kahjustatakse selle menetluse eesmäärke, on üldise konfidentsiaalsuse eelduse kohaldamine komisjoni ja asjaomase liikmesriigi vahetatud dokumentidele põhjendatud. Ta lisas veel, et oht on olemas hetkeni, kui *EU Pilot*-menetlus lõpetatakse ja kui liikmesriigi vastu ametliku rikkumismenetluse algatamine lõplikult välistatakse. Sel ajavahemikul on komisjonil õigus toetuda üldisele konfidentsiaalsuse eeldusele, et keelduda võimaldamast tutvuda taotletud dokumentidega, ilma taotletud dokumente konkreetselt ja individuaalselt hindamata. See üldine eeldus ei välista siiski võimalust tõendada, et see eeldus asjaomast dokumenti, mille avalikustamist taotletakse, ei hõlma, või et dokumendi avalikustamiseks esineb ülekaalukas üldine huvi määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 2 viimase lauseosa alusel.

23/ 25. septembri 2014. aasta kohtuotsus **Spirlea vs. komisjon** (T-306/12, [EU:T:2014:816](#)).

Kohtuotsuses **Prantsusmaa vs. Schlyter** (C-331/15 P, [EU:C:2017:639](#)), mis kuulutati 7. septembril 2017 ja millega jäeti muutmata vaidlustatud Üldkohtu otsus²⁴, käsitles Euroopa Kohus *küsimust, kas üksikasjalik arvamus, mille komisjon on andnud tehnilistest eeskirjadest teatamise korra raames, mis on ette nähtud direktiivis 98/34²⁵, kuulub uurimise hulka määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 2 kolmanda taande tähenduses või mitte*.

Esiteks leidis Euroopa Kohus, et uurimine hõlmab komisjoni struktureeritud ja ametlikke menetlusi, mille eesmärk on andmete kogumine ja analüüs, et institutsioon saaks võtta seisukoha EL lepingu ja EL toimimise lepinguga talle ette nähtud ülesannete täitmise käigus. Sellega seoses täpsustas ta esiteks, et menetluse eesmärk ei pea tingimata olema rikkumise või eeskirjade eiramise avastamine või selle eest vastutusele võtmine – mõiste „uurimine“ võib hõlmata ka komisjoni tegevust, mille eesmärk on faktiliste asjaolude tuvastamine, et anda olukorrale hinnang. Teiseks ei ole tingimata tarvis, et seisukoht, mille komisjon oma ülesannete täitmiseks võtab, oleks vormistatud otsusena ELTL artikli 288 neljanda lõigu tähenduses. Võetud seisukoht võib olla vormistatud muu hulgas aruande või soovitusena.

Selles küsimuses leidis Euroopa Kohus, et antud juhul saab „uurimismenetluse“ osaks pidada komisjoni väljastatud üksikasjalikku arvamust, mis on ametlik meede, mis täpsustab institutsiooni õiguslikku seisukohta küsimuses, kas tehniliste eeskirjade eelnõu, millest liikmesriik on teavitanud, on kooskõlas eeskätt kaupade vaba liikumise ja ettevõtjate asutamisvabadusega.

Teiseks leidis Euroopa Kohus, et kuna ükski direktiivi 98/34 sätte ei näe ette, et direktiivi artikli 9 lõike 2 alusel väljastatud üksikasjalik arvamus on konfidentsiaalne, on direktiivi aluseks olev läbipaistvuse nõue üksikasjalike arvamuste suhtes üldjuhul kohaldatav. Veel täpsustas ta, et läbipaistvuse nõue ei välista siiski, et komisjon võib konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 2 kolmanda taande alusel keelduda direktiivi artikli 9 lõike 2 kohaselt antud üksikasjaliku arvamusel tutvumise võimaldamisest, kui ta tõendab, et kõnealuse üksikasjaliku arvamusel tutvumise võimaldamine kahjustab konkreetset ja tegelikult eesmärki, mis seisneb liidu õigusega vastuolus oleva tehnilise eeskirja vastuvõtmise ärahoidmises.

Lõpetuseks, kohtuotsuses **Saint-Gobain Glass Deutschland vs. komisjon** (C-60/15 P, [EU:C:2017:540](#)), mis tehti 13. juulil 2017, rahuldab Euroopa Kohus apellatsioonkaebuse, mille Saint-Gobain Glass Deutschland oli esitanud Üldkohtu otsuse²⁶ peale, millega jäeti rahuldamata tema hagi nõudega tühistada komisjoni otsus, millega keeldutakse täieliku juurdepääsu võimaldamisest dokumendile, mille Saksamaa Liitvabariik talle esitas direktiivi 2003/87²⁷ artiklis 10a osutatud kasvuhoonegaaside saastekvootide eraldamise menetluses. Keeldumisotsust põhjendati määruse nr 1049/2001²⁸ artikli 4 lõike 3 esimese lõiguga, mille kohaselt keelatakse dokumendile juurdepääs, kui selle avalikustamine kahjustaks oluliselt pooleliolevat otsustamisprotsessi.

24/ 16. aprilli 2015. aasta kohtuotsus **Schlyter vs. komisjon** (T-402/12, [EU:T:2015:209](#)).

25/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiiv 98/34/EÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (EÜT 1998, L 204, lk 37; ELT eriväljaanne 13/20, lk 337), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuli 1998. aasta direktiiviga 98/48/EÜ (EÜT 1998, L 217, lk 18; ELT eriväljaanne 13/21, lk 8).

26/ 11. detsembri 2014. aasta kohtuotsus **Saint-Gobain Glass Deutschland vs. komisjon** (T-476/12, [EU:T:2014:1059](#)).

27/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/87/EÜ, millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ (ELT 2003, L 275, lk 32; ELT eriväljaanne 15/07, lk 631).

28/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT 2001, L 145, lk 43; ELT eriväljaanne 01/03, lk 331).

Euroopa Kohus tühistas oma kohtuotsuses edasikaevatud otsuse, leides, et Üldkohus oli määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 3 esimese lõigu tõlgendamisel rikkunud õigusnormi. Ta tühistas ka komisjoni otsuse keelduda võimaldamast dokumentidega tutvuda. Sellega seoses leidis Euroopa Kohus, et selles sättes osutatud „otsustamisprotsessi“ kaitsvat erandit tuleb tõlgendada kitsalt, võttes arvesse asjasse puutuvate dokumentide avalikustamisega teenitavat üldsuse huvi ja seda, et taotletud info on seotud heidetega keskkonda. Veel täpsustas Euroopa Kohus, et seda erandit tuleb mõista nii, et see viitab otsuse tegemisele ega hõlma otsuse tegemisele eelnenud kogu haldusmenetlust. Seega ei piisa haldusmenetluses käsitletud küsimustega vahetult seotud dokumentide puhul ainult viitest nende avalikustamise negatiivsete tagajärgede tekkimise ohule ja võimalusele, et huvitatud isikud võiksid menetlust mõjutada, selleks, et tõendada, et nende sisedokumentide avalikustamine kahjustaks oluliselt pooleliolevat otsustamisprotsessi.

Lisaks märkis Euroopa Kohus, et nõue tõlgendada määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 3 esimest lõiku kitsalt on veelgi rangem, kui arvestada asjaolu, et dokumendid, mille esitamist taotletakse, sisaldavad keskkonnateavet. Kuid Ärhusi konventsiooni artikli 4 lõike 4 punkt a näeb ette, et keskkonnateabe taotluse võib jätta rahuldamata, kui selle teabe avalikustamine võib ebasoodsalt mõjutada avaliku võimu organi menetluse konfidentsiaalsust, kui konfidentsiaalsusnõue on ette nähtud riigisisese õigusega, mitte aga kogu haldusmenetlust, mille lõpus teevad asutused otsuse. Seega ainuüksi asjaolu, mille kohaselt ei olnud vaidlusaluse otsuse vastuvõtmise ajal haldusmenetlus veel lõppenud, ei võimalda tõendada, et taotletud dokumentide avalikustamisega oleks komisjoni otsustamisprotsessi oluliselt kahjustatud.

4. LIIDU LEPINGUVÄLINE VASTUTUS

4. aprilli 2017. aasta kohtuotsuses **ombudsman vs. Staelen** (C-337/15 P, [EU:C:2017:256](#)) võttis Euroopa Kohtu suurkoda apellatsioonimenetluses seisukoha *liidu lepinguvälise vastutuse suhtes seoses Euroopa Ombudsmani poolt hoolsuskohustuse rikkumisega kaebuse menetlemisel*. Üldkohus oli sellega seoses edasikaevatud otsuses²⁹ leidnud, et teatavad hoolsuskohustuse rikkumised, mille on ombudsman toime pannud sellise kaebuse menetlemisel, mis puudutab avaliku konkursi tulemusena koostatud sobivate kandidaatide nimekirja haldamist parlamendi poolt, on iseenesest liidu õigusnormi piisavalt selged rikkumised kohtupraktika tähenduses, milles täpsustati liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise tingimusi. Nende rikkumiste tõttu mõistis Üldkohus kaebajale, kes oli asjaomasesse nimekirja kantud konkursi edukalt läbinud isik, välja 7000 euro suuruse hüvitise selle eest, et ta kaotas usalduse ombudsmani institutsiooni vastu, ning selle eest, et tal oli aja ja energia raiskamise tunne.

Pärast ombudsmani ülesannete ja kohustuste meenutamist nentis Euroopa Kohus kõigepealt, et Üldkohus rikkus õigusnormi, otsustades, et „pelk“ hoolsuskohustuse rikkumine ombudsmani poolt on piisavalt selge rikkumine, mis võib kaasa tuua liidu lepinguvälise vastutuse. Euroopa Kohus asus seisukohale, et sellise rikkumise tuvastamiseks on vaja tõendada, et kuna ombudsman ei tegutsenud nõutava hoolsuse ja ettevaatlikkusega, eiras ta jämedalt ja ilmselgelt oma kaalutusõiguse piire talle antud uurimisvolituste kasutamisel. Mis puudutab kahju, mille olemasolu Üldkohus tuvastas, siis leidis Euroopa Kohus veel, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta kvalifitseeris kaebaja väidetud usalduse kaotuse ombudsmani institutsiooni vastu hüvitatavaks mittevaraliseks kahjuks. Kuna Üldkohtu otsusel mõista ombudsmanilt välja hüvitis puudub seega õiguslik alus, tühistas Euroopa Kohus selle otsuse.

29/ 29. aprilli 2015. aasta kohtuotsus **Staelen vs. ombudsman** (T-217/11, [EU:T:2015:238](#)).

Kuna kohtuasja menetlusstaadium võimaldas aga otsuse teha, tõdes Euroopa Kohus, et toimiku asjaoludest nähtus, et ombudsman oli tõesti uurimise läbiviimisel toime pannud oma hoolsuskohustuse mitu piisavalt selget rikkumist, mis tekitasid kaebajale tegeliku ja kindla mittevahalise kahju. Seetõttu mõistis Euroopa Kohus omakorda ombudsmanilt välja 7000 eurot, et hüvitada mittevahaline kahju, mis seisnes peamiselt „psühholoogilistes kannatustes“, mida kaebaja koges viisi tõttu, kuidas menetleti tema kaebust.

Kohtuotsuses **Safa Nicu Sepahan vs. nõukogu** (C-45/15 P, [EU:C:2017:402](#)), mis kuulutati 30. mail 2017, võttis Euroopa Kohtu suurkoda seisukoha õiguse kohta saada hüvitist ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonnas vastu võetud rahaliste vahendite külmutamise otsusega tekitatud kahju eest. Selle kohtuotsusega jättis Euroopa Kohus rahuldamata apellatsioonkaebused, mille olid esitanud Iraani äriühing Safa Nicu Sepahan ja nõukogu Üldkohtu 25. novembri 2014. aasta otsuse³⁰ peale – nimelt oli Üldkohus pärast hageja suhtes võetud rahaliste vahendite külmutamise piiravate meetmete³¹ tühistamist mõistnud sellele äriühingule välja 50 000 euro suuruse hüvitise tühistatud meetmetega tekitatud mittevahalise kahju eest, jättes samas rahuldamata tema nõude hüvitada väidetavalt tekitatud vaheline kahju. Safa Nicu Sepahan vaidlustas oma apellatsioonkaebuses nii vahelise kahju hüvitamise nõude rahuldamata jätmise kui ka mittevahalise kahjuna välja mõistetud hüvitise suuruse.

Tekitatud mittevahalise kahju eest välja mõistetud hüvitisega seoses järeldas Euroopa Kohus, et Üldkohus oli õigesti leidnud, et nõukogu kohustuse esitada Safa Nicu Sepahanile teavet ja tõendeid, mis toetaks tema suhtes asjaomaste piiravate meetmete võtmise põhjendusi, peaaegu kolm aastat väldanud rikkumine kujutab endast piisavalt selget rikkumist, mille tõttu võib tekkida liidu lepinguväline vastutus ETL artikli 340 teise lõigu alusel. Ent kui õigusvastaste piiravate meetmete tühistamine kujutab endast mittevahalise kahju teatavat hüvitamise viisi, ei tähenda see siiski, et see hüvitamisviis on tingimata piisav, et igal juhul tagada kahju täielik hüvitamine. Euroopa Kohus järeldas seetõttu, et Üldkohus tegi õigesti, kui hindas *ex aequo et bono* mittevahalise kahju eest määratud hüvitist suurust, millele Safa Nicu Sepahanil oli õigus.

Teiseks, mis puudutab seda, et Üldkohus ei tuvastanud liidu vastutust väidetavalt tekitatud vahelise kahju eest, siis meenutas Euroopa Kohus, et kahju, mille hüvitamist liidu lepinguvälise vastutuse kohaldamise hagiga ETL artikli 340 teise lõigu alusel nõutakse, peab olema tegelik ja kindel ning kahju peab piisavalt otseselt tulenema institutsioonide õigusvastasest tegevusest. Kuna liidu lepinguvälisele vastutusele tuginev pool peab esitama veenvad tõendid nii väidetava kahju esinemise, selle suuruse kui ka kahju ja võetud piiratud meetmete vahelise põhjusliku seose kohta, tõdes Euroopa Kohus, et Üldkohus leidis põhjendatult, et Safa Nicu Sepahani väited ei olnud piisavalt põhjendatud.

30/ 25. novembri 2014. aasta kohtuotsus **Safa Nicu Sepahan vs. nõukogu** (T-384/11, [EU:T:2014:986](#)).

31/ Nõukogu võttis need Iraani vastu suunatud piiravad meetmed eesmärgiga tõkestada tuumarelvade levikut nõukogu 23. mai 2011. aasta rakendusmääruse (EL) nr 503/2011, millega rakendatakse määrust (EL) nr 961/2010, milles käsitletakse Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2011, L 136, lk 26), ning nõukogu 23. märtsi 2012. aasta määruse (EL) nr 267/2012, milles käsitletakse Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 961/2010 (ELT 2012, L 88, lk 1), alusel.

IV. LIIDU ÕIGUS JA LIIKMESRIIGI ÕIGUS

10. oktoobri 2017. aasta kohtuotsuses **Farrell** (C-413/15, [EU:C:2017:745](#)) täpsustas Euroopa Kohtu suurkoda tingimusi, mille alusel saab eraõigusliku organi vastu, kellele liikmesriik on andnud teise direktiivi 84/5³² artikli 1 lõikes 4 sätestatud ülesande hüvitada tundmatu sõiduki või sellise sõiduki, mille puhul ei ole täidetud mootorsõidukite kohustusliku tsiviilvastutuskindlustuse kohustust, tekitatud vara- või isikukahju, tugineda vahetut õigusmõju omada võivatele kolmanda direktiivi 90/232³³ sätetele. Põhikohtuasi puudutas *mootorsõidukiga toimunud liiklusõnnetuses põhikohtuasja hagejale tekitatud isikukahju hüvitamist riigi pädeva asutuse poolt („Motor Insurers Bureau of Ireland“).*

See kohtuotsus on jätkuks esimesele, 19. aprilli 2007. aasta kohtuotsusele Farrell³⁴, mille aluseks on sama põhikohtuasja vaidlus ja milles Euroopa Kohus otsustas esiteks, et kolmanda direktiivi 90/232 artikliga 1 on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt ei hõlma mootorsõidukite kohustuslik tsiviilvastutuskindlustus vastutust isikukahju eest, mis tekitati isikutele, kes sõidavad mootorsõiduki sellisel osal, kuhu ei ole kaassõitjastet kavandatud ega ehitatud, ning teiseks, et see säte vastab kõigile vahetu õigusmõju omamiseks vajalikele tingimustele ja annab seega õigused, millele eraõiguslikud isikud saavad liikmesriigi kohtus vahetult tugineda. Euroopa Kohus leidis siiski selles kohtuotsuses, et liikmesriigi kohus peab kontrollima, kas sellele sättele saab tugineda niisuguse organi vastu nagu see, kellega oli tegemist põhikohtuasjas.

Sellest kohtuotsusest tulenevalt leidis esimene eelotsusetaotluse esitanud kohus, et asjaomane riigi pädev organ on riigi väljund ja seetõttu oli põhikohtuasja kaebajal õigus temalt hüvitist saada. See organ esitas selle otsuse peale käesolevas asjas eelotsusetaotluse esitanud kohtule apellatsioonkaebuse, väites, et ta ei ole riigi väljund ja seega ei saa tema vastu tugineda liikmesriigi õigusesse ülevõtmata direktiivi sätetele isegi juhul, kui neil sätetel on vahetu õigusmõju. Selles kontekstis pöörduti Euroopa Kohtu poole uue eelotsusetaotlusega, et selgitada kriteeriume, mis kehtestati kohtuotsuses Foster jt³⁵ selleks, et teha kindlaks, milliseid organeid võib pidada riigi väljundiks.

Selles küsimuses täpsustas Euroopa Kohus, et need kriteeriumid, mille kohaselt võivad eraõiguslikud isikud tugineda direktiivi tingimusteta ja piisavalt täpsetele sätetele organite või üksuste vastu, mis alluvad riigile või on riigi kontrolli all või millel on laiemad volitused võrreldes nendega, mis tulenevad eraõiguslike isikute vahelistele suhetele kohaldatavatest eeskirjadest, ei saa olla kumuleeruvad. ELTL artiklit 288 liidu õigusaktide kohta tuleb seega tõlgendada nii, et see ei välista iseenesest, et sellise üksuse vastu, mis ei vasta kõigile eespool viidatud kohtuotsuses Foster jt loetletud kriteeriumidele, saab tugineda vahetut õigusmõju omada võivatele direktiivi sätetele.

Hinnates küsimust, kas see on nii põhikohtuasjas kõne all oleva organi puhul, asus Euroopa Kohus seisukohale, et sellise eraõigusliku organi vastu, kellele liikmesriik on andnud avaliku ülesande, nagu ülesanne hüvitada tundmatu sõiduki või sellise sõiduki, mille puhul ei ole täidetud mootorsõidukite kohustusliku tsiviilvastutuskindlustuse

32/ Nõukogu 30. detsembri 1983. aasta teine direktiiv 84/5/EMÜ mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustust käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT 1984, L 8, lk 17; ELT eriväljaanne 06/07, lk 3), muudetud nõukogu 14. mai 1990. aasta kolmanda direktiiviga 90/232/EMÜ (EÜT 1990, L 129, lk 33).

33/ Nõukogu 14. mai 1990. aasta kolmas direktiiv 90/232/EMÜ mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustust käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT 1990, L 129, lk 33; ELT eriväljaanne 06/01, lk 249).

34/ 19. aprilli 2007. aasta kohtuotsus **Farrell** (C-356/05, [EU:C:2007:229](#)).

35/ 12. juuli 1990. aasta kohtuotsus **Foster jt** (C-188/89, [EU:C:1990:313](#)).

kohustust, tekitatud vara- või isikukahju, ja kellel on selleks seaduse alusel laiemad volitused, nagu õigus kohustada asjaomases liikmesriigis liikluskindlustust pakkuvaid kindlustusandjaid tema liikmeks hakkama ja teda rahastama, saab tugineda vahetut õiguspõhjust omaenda võivatele direktiivi sätetele.

5. detsembri 2017. aasta kohtuotsuses **M.A.S. ja M.B.** (C-42/17, [EU:C:2017:936](#)) vastas Euroopa Kohtu suurkoda Itaalia konstitutsioonikohtult saadud eelotsusetaotlusele, milles paluti *täpsustada selle kohustuse ulatust, mille Euroopa Kohus kehtestas kohtuotsuses Taricco jt* (C-105/14, [EU:C:2015:555](#))³⁶ liikmesriigi kohtutele jätta ELTL artikli 325 rikkumise tuvastamise korral kohaldamata aegumistähtaegu käsitlevad riigisisised sätted.

Kohtuotsuses **Taricco jt** leidis Euroopa Kohus, et kriminaalmenetlustes kohaldatavad Itaalia aegumisnormid, milles on ette nähtud, et aegumistähtaega käibemaksualaste süütegude puhul pikendatakse aegumise katkemise korral ainult veerandi võrra selle esialgsest kestusest, võivad rikkuda liikmesriikidele ELTL artikli 325 lõigete 1 ja 2 kehtestatud kohustusi, kui need riigisisised õigusnormid takistavad tõhusate ja hoiatavate karistuste määramist olulisel hulgal liidu finantshuve kahjustavate raskete pettuste juhtudest või näevad pettuste puhul, mis kahjustavad asjaomase liikmesriigi finantshuve, ette pikema aegumistähtaaja kui liidu finantshuve kahjustavate pettuste puhul. Euroopa Kohus otsustas, et liikmesriigi kohtu kohustus on sellisel juhul tagada ELTL artikli 325 lõigete 1 ja 2 täielik õiguslik toime, jättes vajaduse korral kohaldamata riigisisese õiguse normid.

Konstitutsioonikohus tõstatas eelotsusetaotluses küsimuse kuritegude ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõtte võimaliku rikkumise kohta, mis võib tuleneda sellest, kui liikmesriigi kohtud seda kohustust täidavad. Sellega seoses viitab ta esiteks Itaalia õiguskorras ette nähtud aegumisnormide materiaal-õiguslikule laadile, mis tähendab, et õigussubjektid peavad saama neid norme etteheidetavate süütegude toimepanemise ajal mõistlikult ette näha ja et neid ei tohi tagasiulatuvalt muuta ebasoodsamaks, ning teiseks nõudele, mille kohaselt kõik vastutusele võtmist käsitlevad riigisisised karistusõiguse normid peavad põhinema piisavalt täpsel õiguslikul alusel, et liikmesriigi kohtu hinnangut saaks piiritleda ja suunata.

Selle kohta otsustas Euroopa Kohus, viidates kohtuotsuse **Taricco jt** punktile 53, et kui liikmesriigi pädev kohus otsustab jätta asjaomased riigisisised õigusnormid kohaldamata, peab ta jälgima, et tagatud oleksid kuriteo toimepanemises süüdistatavate põhiõigused, sealhulgas seoses kriminaalkaristuste mõistmisega süüdistatavate õigused, mis tulenevad kuritegude ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõttest.

Ta kinnitas esiteks, et kuritegude ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõtte, mis on ette nähtud harta artiklis 49 ja mis on osa liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest, on liikmesriikidele kohustuslik liidu õiguse kohaldamise korral, millega on tegemist, kui nad neile ELTL artikliga 325 pandud kohustuste raames näevad ette kriminaalkaristuste määramise süütegude eest käibemaksu valdkonnas. Teiseks tuletas Euroopa Kohus meelde, et harta artikliga 49 tagatud õigusel on sama tähendus ja ulatus nagu EIÕK konventsiooniga tagatud õigusel, nagu on seda tõlgendanud Euroopa Inimõiguste Kohus, kes otsustas, et tulenevalt kuritegude ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõttest peavad kriminaalõiguse sätted vastama teatavatele kättesaadavuse ja ettenähtavuse nõuetele nii süütegude määratluse kui ka karistuste kindlaksmääramise osas. Veel leidis Euroopa Kohus, et kohaldatava õiguse täpsuse nõue tähendab seda, et seadus peab selgelt määratlema süüteod ja nende eest määratavad karistused ning et karistusõigusnormi tagasiulatuva jõu puudumise põhimõttega on vastuolus eelkõige see, kui kohus saaks kriminaalmenetluses kas mõista kriminaalkaristuse teo eest, mis ei ole keelatud enne etteheidetava süüteo toimepanemist vastu võetud riigisisese õigusnormiga, või raskendada nende isikute kriminaalvastutust, kelle suhtes menetlust läbi viiakse.

36/ 8. septembri 2015. aasta kohtuotsus **Taricco jt** (C-105/14, [EU:C:2015:555](#)).

Seejärel täpsustas Euroopa Kohus, et kui liikmesriigi kohus jõuab järeldusele, et karistusseadustiku asjaomaste sätete kohaldamata jätmise kohustus läheb vastuollu kuritegude ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõttega, siis ei pea ta seda kohustust täitma, ja see on nii isegi juhul, kui täitmine võimaldaks heastada liidu õigusega vastuolus oleva riigisisese olukorra. Sellisel juhul on liikmesriigi seadusandja ülesanne võtta vajalikud meetmed, et kehtestada aegumisnormid, mis võimaldavad täita ELTL artiklist 325 tulenevaid kohustusi.

V. LIIDUGA SEOTUD VAIDLUSED

Liiduga seotud vaidluste osas tuleb ära märkida üks kohtuotsus, mis puudutab liidu kohtu jaoks keeldu teha otsus *ultra petita*. Veel väärivad äramärkimist kohtuotsused **A jt** (C-158/14) ning **Rosneft** (C-72/15), mis puudutavad eelkõige sellise eelotsusetaotluse vastuvõetavust, mille ese on ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonnas võetud meetmete kehtivus.³⁷

Kohtuotsuses **British Airways vs. komisjon** (C-122/16 P, [EU:C:2017:861](#)), mis kuulutati 14. novembril 2017, tuli Euroopa Kohtu suurkojal täpsustada, millise ulatusega on liidu kohtu jaoks keeld teha *ultra petita* otsus. Edasikaevatud otsuses³⁸, mis tehti lennuettevõtja British Airways ja komisjoni vahelises vaidluses, tõstatas Üldkohus omal algatusel avalikul huvil põhineva väite vaidlusaluse otsuse põhjendamisvea kohta³⁹. Üldkohus asus seisukohale, et komisjon tugines põhjendustes nimelt ELTL artikli 101, EMP lepingu artikli 53 ja EÜ-Šveitsi lepingu artikli 8 üheleainsale vältavale rikkumisele. Samas tuvastati selle otsuse resolutsioonis üks ja vältav rikkumine nendest artiklitest igaühe suhtes eraldi. Üldkohus otsustas, et selle järelduse alusel ei saa vaidlusalust otsust siiski täielikult tühistada, sest seda otsust ei saa tühistada ulatuslikumalt kui menetluse algatusdokumendi nõuete ulatus, milles nõutakse vaid osalist tühistamist.

Euroopa Kohus jättis Üldkohtu otsuse muutmata. Ta meenutas, et otsustatav tühistamine ei saa olla hageja nõude piire ületav, sest liidu kohtul ei ole lubatud teha lahendit *ultra petita*. Euroopa Kohus nentis, et kuigi seadusjõud, mis on tühistamisotsusel, laieneb nii selle otsuse resolutsioonile kui ka resolutsiooni toetamiseks vajalikele põhjendustele, ei saa see kaasa tuua niisuguse akti või akti osa tühistamist, mille tühistamise nõudega liidu kohtu poole ei ole pöördutud, kuigi see akt võib olla ebaseaduslik samal põhjusel. Liati ei anna õiguspärasuse üle otsustava kohtu pädevus tõstatada omal algatusel avalikul huvil põhinev väide talle sellegipoolest pädevust omal algatusel muuta hageja esitatud nõudeid. Nimelt, kuigi väited on hagiavalduses esitatud nõuete toetuseks vajalikud, erinevad need siiski nendest nõuetest, mis määratlevad liidu kohtu lahendatava vaidluse piirid.

Järelkult ei välju liidu kohus tema lahendatava vaidluse piiridest ega riku mingil viisil hagiavalduses hagi eseme ja väidete esitamist puudutavaid menetlusnorme, kui ta tõstatab omal algatusel avalikul huvil põhineva väite, mida pooled põhimõtteliselt ei ole esitanud. Kuid ta rikuks neid norme, kui see kohus tühistaks talle edasi kaevatud akti sisulise analüüsi tulemusel omal algatusel tõstatatud väite alusel akti suuremas ulatuses, kui talle nõuetekohaselt esitatud nõuetes palutud, põhjusel et see tühistamine on vajalik selle analüüsi käigus omal algatusel tuvastatud õigusvastasuse heastamiseks.

37/ Need kaks kohtuotsust esitatakse XX jaotises „Ühine välis- ja julgeolekupoliitika“.

38/ 16. detsembri 2015. aasta kohtuotsus **British Airways vs. komisjon** (T-48/11, [EU:T:2015:988](#)).

39/ Komisjoni 9. novembri 2010. aasta otsus K(2010) 7694 (lõplik) ELTL artiklis 101, EMP lepingu artiklis 53 ning Euroopa Ühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vahel sõlmitud õhutranspordilepingu artiklis 8 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/39258 – lennulastiteenused).

Täheledades, et vaidlustatud ei ole seda, et antud asjas Üldkohtu tuvastatud põhjendamisviga rikkus British Airwaysi kaitseõigusi, otsustas Euroopa Kohus, et harta artiklis 47 ette nähtud tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet ei riku see, kui omal algatusel läbiviidavat kontrolli ei teostata vaidlustatud otsuse kui terviku suhtes. Nimelt, kuigi ETLT artiklis 263 ette nähtud õiguspärasuse kontroll, mida trahvi summa osas täiendab määruse (EÜ) nr 1/2003⁴⁰ artiklis 31 ette nähtud täielik pädevus, tähendab, et liidu kohus teostab kontrolli nii õiguslikust kui ka faktilisest aspektist ning et tal on õigus hinnata tõendeid, vaidlustatud otsus tühistada või muuta ära trahvisumma, ei ole tõhusa kohtuliku kaitse põhimõttega vastuolus, kui kohtu teostatav õiguspärasuse kontroll piirdub poolte nõuetega nende menetlusedokumentides sõnastatud kujul, sest see põhimõte ei nõua, et nimetatud kohtu kontroll peaks laienema otsuse nendele osadele, mis ei ole talle lahendamiseks esitatud vaidluse ese.

VI. PÕLLUMAJANDUS

Kohtuotsus **APVE jt** (C-671/15, [EU:C:2017:860](#)), mis tehti 14. novembril 2017, andis Euroopa Kohtu suurkojale võimaluse käsitleda *ühise põllumajanduspoliitika ja liidu konkurentsioiguse vahekorda*. Põhikohtuasjas oli vaidluse all Prantsuse konkurentsiasutuse otsus, kes leidis, et eelkõige tootjaorganisatsioonide ja tootjaorganisatsioonide liitude tegevus endiiviate tootmise ja turustamise sektoris oli konkurentsivastane, ning määras selle eest rahalise karistuse. Kassatsioonikohus, kellele esitati kassatsioonkaebus apellatsioonikohtu otsuse peale, millega seda otsust muudeti, esitas Euroopa Kohtule küsimuse, kas ETLT artiklit 101 koostoimes ühise põllumajanduspoliitika valdkonnas vastu võetud teisese õiguse teatavate erisätetega⁴¹ tuleb tõlgendada nii, et tootjaorganisatsioonide või tootjaorganisatsioonide liitude ja muude põhikohtuasjas asjasse puutuvate organisatsioonide tegevus, mis puudutab miinimumhinna ühist kindlaksmääramist, turuleviidavate koguste kooskõlastamist või strateegilise teabe vahetamist, jääb väljapoole selles artiklis ette nähtud kartellikokkulepete keelu kohaldamisala.

Euroopa Kohus tuletas kõigepealt meelde, et selleks, et saavutada ühise põllumajanduspoliitika kehtestamise ja moonutamata konkurentsi korra kehtestamise eesmärgid, tunnustab ETLT artikkel 42 ühise põllumajanduspoliitika esimest aluslepingu konkurentsivaldkonna eesmärkide suhtes ning liidu seadusandja õigust jätta konkurentsioiguse kohaldamisalast välja tegevus, mis tuleks juhul, kui see toimuks muus sektoris kui ühise põllumajanduspoliitika sektor, tunnistada konkurentsivastaseks. Täpsemalt, puu- ja köögiviljasektorit puudutavate liidu õigusnormide alusel jääb tegevus, mis on vajalik selleks, et tootjaorganisatsioonid ja tootjaorganisatsioonide liidud saavutaksid ühe või mitu neile ühise põllumajanduspoliitika raames antud eesmärki (see tähendab ülesannet tagada tootmise kavandamine ja kohandamine vastavalt nõudlusele, pakkumise koondamine ja liikmete toodete turustamine ning tootmiskulude optimeerimine ja omahindade tasakaalustamine), välja ETLT artikli 101 lõikes 1 kehtestatud kartellikokkulepete keelu alt. Nende erandite ulatust tuleb aga tõlgendada kitsalt ning põllumajandustoodete ühiselt korraldatud turud ei moodusta konkurentsivaba ala. Lisaks on ühise põllumajanduspoliitika eesmärkide saavutamist taotleva tegevuse suhtes kohaldatav proportsionaalsuse põhimõte.

^{40/} Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 ETLT lepingu artiklites [101] ja [102] sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205).

^{41/} Vt nõukogu 4. aprilli 1962. aasta määruse nr 26, millega kohaldatakse teatavaid konkurentsieeskirju põllumajandussaaduste ja toodete tootmise ja nendega kauplemise suhtes (EÜT 1962, 30, lk 993; ELT eriväljaanne 03/01, lk 6), artikkel 2; nõukogu 28. oktoobri 1996. aasta määruse (EÜ) nr 2200/96 puu- ja köögiviljaturu ühise korralduse kohta (EÜT 1996, L 297, lk 1; ELT eriväljaanne 03/20, lk 55) artikli 11 lõige 1, nõukogu 24. juuli 2006. aasta määruse (EÜ) nr 1184/2006, millega kohaldatakse teatavaid konkurentsieeskirju põllumajandustoodete ja saaduste tootmise ja nendega kauplemise suhtes (ELT 2006, L 214, lk 7), artikkel 2; nõukogu 26. septembri 2007. aasta määruse (EÜ) nr 1182/2007, millega kehtestatakse puu- ja köögiviljasektori erieeskirjad, artikli 3 lõige 1, ning nõukogu 22. oktoobri 2007. aasta määruse nr 1234/2007, millega kehtestatakse põllumajandusturgude ühine korraldus ning mis käsitleb teatavate põllumajandustoodete erisätteid (ühise turukorralduse ühtne määrus) (ELT 2007, L 299, lk 1), artikli 122 esimene lõik ning artiklid 17 ja 176.

Ühise põllumajanduspoliitika rakendamise raames liikmesriigi poolt tunnustatud sama tootjaorganisatsiooni või sama tootjaorganisatsioonide liidu liikmetest tootjate vahel kokku lepitud tegevuse küsimuses täpsustas Euroopa Kohus, et kartellikokkulepete keelu alt jäävad välja ainult sama tootjaorganisatsiooni või tootjaorganisatsioonide liidu liikmete vahelised koordineerimis- ja kooskõlastusvormid, mis on tegelikult ja rangelt osa asjasse puutuvale tootjaorganisatsioonile või tootjaorganisatsioonide liidule ülesandeks tehtud eesmärkide saavutamisest. Nii võib see olla eelkõige strateegilise teabe vahetamise, turuleviidavate põllumajandustoodete mahu koordineerimise ja põllumajanduse üksiktootjate hinnapoliitika koordineerimise puhul, kui see tegevus on tegelikult suunatud nende eesmärkide saavutamisele ja rangelt nende eesmärkidega proportsionaalne. Seevastu müügihindade ühist kindlaksmääramist tootjaorganisatsiooni või tootjaorganisatsioonide liidu raames ei saa pidada vajalikuks asjaomase turu ühise korralduse heaks toimimiseks ega proportsionaalseks eesmärgiga reguleerida hindu või koondada pakkumist, kui see ei võimalda tootjatel, kes ise oma toodangu realiseerivad, kohaldada nendest miinimumhindadest madalamat hinda, ning et selle tagajärjel nõrgestatakse konkurentsi, mis on põllumajandustoodete turgudel juba niigi piiratud.

VII. LIIKUMISVABADUSED

1. TÖÖTAJATE VABA LIIKUMINE

Kohtuotsuses **Erzberger** (C-566/15, [EU:C:2017:562](#)), mis tehti 18. juulil 2017, võttis Euroopa Kohtu suurkoda seisukoha küsimuses, kas ELTL artiklis 45 tagatud töötajate vaba liikumisega on kooskõlas äriühingu nõukogus töötajate esindajate valimistel osalemise teatavad piirangud, mis on ette nähtud Saksa seaduses, mis reguleerib töötajate osalemist juhtimisalaste otsuste tegemisel. Piirates konkreetselt õigust nendel valimistel valida ja olla valitud nii, et see õigus on ainult kontserni liikmesriigi territooriumil asuvate üksuste töötajatel, ei ole selle seaduse kohaselt neid õigusi töötajatel, kes nimelt lahkuvad oma töölt Saksamaal asuvas üksuses ning võetakse tööle mõnes samale kontsernile kuuluvas tütarettevõtjas, mis asub teises liikmesriigis, see tähendab töötajad, kes kasutavad oma ELTL artiklis 45 tagatud õigust.

Euroopa Kohus leidis, et eespool nimetatud õiguste kaotamist, mis saab osaks neile töötajatele, ei saa pidada töötajate vaba liikumise takistuseks. Liidu esmane õigus ei taga nimelt töötajale, et liikumine teise liikmesriiki kui tema päritoluliikmesriik ei mõjuta tema sotsiaalset olukorda, kuna erinevuste tõttu liikmesriikide süsteemide ja õigusnormide vahel võib selline liikumine olla asjaomase isiku jaoks sotsiaalses plaanis sõltuvalt juhtumist soodsam või ebasoodsam. Töötajate vaba liikumine ei anna sellele töötajale seega õigust tugineda vastuvõtvast liikmesriigis töötingimustele, mis tal päritoluliikmesriigis viimati nimetatud liikmesriigi õigusnormide kohaselt oli. Järelikult ei ole liidu õigusega ka vastuolus, kui liikmesriik näeb valdkonnas, mis puudutab töötajate huvide esindamist ja kollektiivset kaitset liikmesriigi õiguse alusel asutatud äriühingu juht- või järelevalveorganites ja milles siiani ei ole liidu tasandil ühtlustamist ega isegi kooskõlastamist toimunud, ette, et tema vastuvõetud norme kohaldatakse üksnes töötajatele, kes töötavad selle liikmesriigi territooriumil asuvates üksustes.

2. ASUTAMISVABADUS

14. septembril 2017 tegi Euroopa Kohus otsuse *Trustees of the P Panayi Accumulation & Maintenance Settlements* (C-646/15, [EU:C:2017:682](#)), milles ta leidis, et *EL toimimise lepingu sätetega, mis reguleerivad asutamisvabadust, on vastuolus selline usaldusfondis hoitava vara kapitalikasumi maksustamine, nagu on ette nähtud põhikohtuasjas Ühendkuningriigi õiguses, mis toimub enamiku usaldusisikute residentsuse üleviimisel teise liikmesriiki.*

Antud juhul asutas Küprose kodanik 1992. aastal Ühendkuningriigi õiguse alusel usaldusfonde oma laste ja teiste pereliikmete kasuks. Usaldusfondide asutamise ajal elas Küprose kodanik oma perega Ühendkuningriigis, mille residentid olid ka esialgsed usaldusisikud. Küprose kodanik ja tema abikaasa loobusid oma usaldusisiku ülesannetest 2004. aastal, nimetades kolm uut usaldusisikut, kes elasid kõik Küprosel. Kuna suurem osa usaldusisikutest lahkus seega Ühendkuningriigist, siis leidis Ühendkuningriigi maksuhaldur, et usaldusfondide vara valitsemine on üle viidud Küprosele. Maksuhalduri arvates on selline üleviimine sisuliselt sama, kui usaldusfondi vara oleks enne üleviimise kuupäeva turuhinnaga võõrandatud ja see viivitatult taasomandatud, mis võis kaasa tuua kapitalikasumi maksustamise.

Mis puudutab sellise maksustamise kooskõla liidu õigusega, siis kinnitas Euroopa Kohus kõigepealt, et asjaomastel usaldusfondidel on võimalik tugineda asutamisvabadusele, kuna need on hõlmatud ELTL artikli 54 teise lõigu tähenduses mõistega „muud [...] juriidilised isikud“. Olles veel kinnitanud, et asutamisvabadus on kohaldatav juhul, kui liikmesriik maksustab usaldusfondis hoitava vara kapitalikasumi usaldusfondi vara valitsemise asukoha teise liikmesriiki üleviimise tõttu, analüüsis Euroopa Kohus, kas vaidlusalune maksustamine oli selle vabadusega kooskõlas. Sellega seoses tuvastas Euroopa Kohus kõigepealt, et asutamisvabadust on piiratud, kuna selliste usaldusfondide, mis jätavad oma asukoha Ühendkuningriiki, ning selliste usaldusfondide, mille asukoht on üle viidud teise liikmesriiki, erinev maksustamine võib eeskätt pärssida asukoha üleviimist. Küsimuses, kas selline piirang võib olla põhjendatud üldise huvi kaalutlusega, leidis Euroopa Kohus seejärel, et kuigi vaidlusalused õigusnormid on sobivad, et tagada liikmesriikidevahelise maksustamispädevuse jaotuse säilitamine, lähevad need siiski kaugemale sellest, mis on vajalik selle liikmesriikide maksupädevuse jaotamise säilitamiseks, kuna need näevad ette üksnes kõnealuse maksu kohese sissenõudmise. Seega asuti seisukohale, et need õigusnormid kujutavad endast asutamisvabaduse põhjendamatut piirangut.

Kohtuotsuses *Polbud-Wykonawstwo* (C-106/16, [EU:C:2017:804](#)), mis tehti 25. oktoobril 2017, leidis Euroopa Kohtu suurkoda, et *ELTL artiklid 49 ja 54 on kohaldatavad liikmesriigi õiguse alusel asutatud äriühingu puhul üksnes selle registrijärgse asukoha üleviimise suhtes teise liikmesriigi territooriumile, isegi kui see äriühing viib põhiosas või isegi kogu majandustegevuse läbi ning säilitab oma tegeliku asukoha esimeses liikmesriigis.* Põhikohtuasjas oli kõne all otsus, millega jäeti rahuldamata äriregistrist kustutamise avaldus, mille esitas Poola õiguse alusel asutatud osaühing Polbud-Wykonawstwo (edaspidi „Polbud“) pärast tema asukoha üleviimist Luksemburgi. Poola õigusnormid näevad nimelt ette, et äriühingu registrijärgse asukoha üleviimise korral välismaale tuleb see likvideerida. Seega keelduti Polbudit Poola äriregistrist kustutamast, kuna dokumente tema likvideerimise kohta ei ole esitatud. Polbud vaidlustas selle keeldumisotsuse, väites, et tema õigusvõime ei ole lõppenud ja et ta jätkab tegutsemist Luksemburgi õiguse alusel asutatud äriühinguna. Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) esitas seetõttu Euroopa Kohtule esiteks küsimuse juhtumi suhtes asutamisvabaduse kohaldatavuse kohta ning teiseks Poola õigusnormide kooskõla kohta liidu õigusega.

Kõigepealt tõdes Euroopa Kohus, et ELTL artiklid 49 ja 54 annavad asutamisvabaduse äriühingutele, mis on asutatud vastavalt liikmesriigi õigusele ja millel on liidu piires registrijärgne asukoht, juhatuse asukoht või peamine tegevuskoht. Euroopa Kohus täpsustas, et see põhivabadus hõlmab sellise liikmesriigi õiguse alusel asutatud

äriühingu nagu Polbud õigust kujundada end ümber äriühinguks, mille suhtes on kohaldatav teise liikmesriigi õigus, tingimusel et on täidetud teise liikmesriigi õigusnormides määratletud tingimused ja eelkõige kriteerium, mille viimane on kehtestanud äriühingu sidumiseks oma riigisisese õiguskorraga.

Seejärel leidis Euroopa Kohus, et ELTL artiklitega 49 ja 54 on vastuolus sellised riigisisised õigusnormid, nagu on kõne all käesolevas asjas ja mis seavad äriühingu registrijärgse asukoha üleviimise tingimuseks selle kohustusliku likvideerimise. Euroopa Kohtu hinnangul häirivad või lausa takistavad sellised õigusnormid äriühingu piiriülest ümberkujundamist ja kujutavad seega endast asutamisevabaduse piirangut. Euroopa Kohus nentis, et sellist piirangut võib põhimõtteliselt õigustada ülekaalukas üldine huvi. Ta leidis siiski, et Poola õigusnormid lähevad kaugemale sellest, mis on vajalik võlausaldajate, vähemusosanike ja töötajate huvide kaitse eesmärgi saavutamise tagamiseks. Eeskätt rõhutas Euroopa Kohus, et kõnealustes õigusnormides on likvideerimiskohustus ette nähtud üldisena, ilma et oleks arvesse võetud nende huvide kahjustamise tegelikku ohtu ja ilma et oleks võimalik valida vähem piiravaid meetmeid, mis võimaldavad neid huve kaitsta.

Viimaseks lükkas Euroopa Kohus tagasi kuritarvituste vastu võitlemise eesmärgile tugineva põhjenduse. Ta asus nimelt seisukohale, et iseenesest ei kujuta endast kuritarvitust asjaolu, et äriühingu registrijärgne või tegelik asukoht luuakse kooskõlas liikmesriigi õigusnormidega selleks, et selle suhtes kohaldataks soodsamaid õigusnorme. Lisaks ei saa ainuüksi asjaolu, et äriühing viib oma asukoha ühest liikmesriigist teise, anda alust üldisele eeldusele, et tegemist on pettusega, ega põhjendada meedet, mis riivab aluslepinguga tagatud põhivabaduse teostamist. Antud asjas leidis Euroopa Kohus, et likvideerimismenetluse läbiviimise üldine kohustus tähendab sellise eelduse loomist ja seega on riigisisised õigusnormid selle eesmärgi suhtes ebaproportsionaalsed.

3. TEENUSTE OSUTAMISE VABADUS

Suurkoja 13. juuni 2017. aasta otsuses *The Gibraltar Betting and Gaming Association* (C-591/15, [EU:C:2017:449](#)) võttis Euroopa Kohus seisukoha ELTL artikli 56 ja artikli 355 lõike 3 tõlgendamise küsimuses. Selle kohtuotsuse aluseks on vaidlus, mille raames Gibraltaril asuvate hasartmängukorraldajate kutseühendus vaidlustas Ühendkuningriigi uue maksukorralduse, mis puudutas eelkõige kaughasartmänge, kooskõla liidu õigusega ja eeskätt teenuste osutamise vabadust käsitlevate sätetega. Selleks et teada, kas selles kohtuasjas saab tugineda ELTL artiklile 56 või mitte, paluti Euroopa Kohtul kindlaks teha, kas *hasartmänguteenuste osutamine Gibraltaril asuvate ettevõtjate poolt Ühendkuningriigi klientidele oli liidu õiguse seisukohast „puhtalt riigisisene olukord“*.

Euroopa Kohus märkis kõigepealt, et Gibraltar on Euroopa territoorium, mille välissuhete eest vastutab liikmesriik, nimelt Ühendkuningriik. Liidu õigus on selle territooriumi suhtes kohaldatav ELTL artikli 355 lõike 3 alusel, välja arvatud 1972. aasta ühinemisaktis sõnaselgelt ette nähtud erandid, mis ei hõlma aga teenuste osutamise vabadust.

Seejärel analüüsis Euroopa Kohus küsimust, kas asjaomane teenuste osutamine on „puhtalt riigisisene olukord“, see tähendab olukord, mille kõik asjaolud jäävad ühe liikmesriigi piiresse. Sellega seoses märkis ta, et kuigi Gibraltar ei ole Ühendkuningriigi osa, ei ole see asjaolu siiski määrav selle kindlakstegemiseks, kas kahte territooriumi tuleb põhivabadusi käsitlevate sätete kohaldatavuse eesmärgil lugeda üheks liikmesriigiks. Liati kui Gibraltar ja Ühendkuningriigi vahelist kaubandust samastada liikmesriikidevahelise kaubandusega, tähendaks see selle territooriumi ja selle liikmesriigi vahel ELTL artikli 355 lõikes 3 tunnustatud seose eitamist. Euroopa Kohtu hinnangul on järelikult Gibraltaril asutatud ettevõtjate poolt teenuste osutamine Ühendkuningriigi residentidele liidu õiguse seisukohast puhtalt riigisisene olukord, mille suhtes ei kohaldata EL toimimise lepingu teenuste osutamise vabadust käsitlevaid sätteid.

Viimaseks rõhutas Euroopa Kohus, et selline ELTL artikli 355 lõikele 3 koosmõjus ELTL artikliga 56 antud tõlgendus ei mõjuta kuidagi Gibraltarit territooriumi staatust rahvusvahelises õiguses ning seda ei saa seega käsitada nii, et see õõnestab Gibraltarit eraldiseisvat ja erinevat staatust.

20. detsembri 2017. aasta otsuses **Asociación Profesional Elite Taxi** (C-434/15, [EU:C:2017:981](#)) käsitles Euroopa Kohtu suurkoda küsimust, kas vahendusteenus, mis võimaldab nutitelefonil rakenduse abil tasu eest kokku viia oma autot kasutavad mittekutselised juhid ja isikud, kes soovivad linnas ühest kohast teise sõita, kuulub teenuste osutamise vabadust käsitleva ELTL artikli 56 ning direktiivide 2006/123⁴² ja 2000/31⁴³ kohaldamisalasse. Antud asjas esitas taksojuhte ühendav kutseorganisatsioon hagi, milles palus Hispaania kohtul tuvastada, et äriühingu Uber Systems Spain SL tegevus rikkus ebaausat konkurentsi käsitlevaid riigisisesi õigusnorme. Leides, et Uberi tegevust ei saa pidada ebaausaks, kui tema tegevus kuulub direktiivi 2006/123 või direktiivi 98/34⁴⁴ kohaldamisalasse, otsustas see kohus esitada Euroopa Kohtule küsimuse põhikohtuasjas käsitletava Uberi tegevuse kvalifitseerimise kohta nende direktiivide ja ELTL artikli 56 seisukohast.

Kõigepealt märkis Euroopa Kohus, et see tegevus ei ole ainult vahendusteenus, mis seisneb oma autot kasutava mittekutselise juhi ja linnas ühest kohast teise sõita sooviva isiku kokkuviimises nutitelefonil rakenduse abil. Nimelt loob vahendusteenuse osutaja ühtlasi linnatransporditeenuse pakkumise, mille ta teeb kättesaadavaks eeskätt infotehnoloogia vahendite abil ja mille üldist toimimist ta korraldab isikute huvides, kes soovivad seda pakkumist kasutada. Teenus põhineb oma autot kasutavate mittekutseliste juhtide valikul, kelle käsutusse annab Uber rakenduse, ilma milleta esiteks ei osutaks need juhid transporditeenust ja teiseks ei kasutaks linnas ühest kohast teise sõita soovivad isikud nende juhtide teenuseid. Lisaks on Uberil otsustav mõju sellele, millistel tingimustel need juhid teenust osutavad, eeskätt maksimaalsele sõiduhinnale ning autode ja juhtide kvaliteedile.

Põhikohtuasjas kõne all olevat vahendusteenust tuleb seega pidada lahutamatuks osaks üldisest teenusest, mille põhikomponent on transporditeenus. Euroopa Kohtu hinnangul ei ole see teenus järelikult mitte „infoühiskonna teenus“ direktiivi 98/34 – millele viitab direktiiv 2000/31 – tähenduses, vaid „transpordi valdkonna teenus“ ELTL artikli 58 lõike 1 tähenduses, mis näeb ette, et selliste teenuste osutamise vabadust käsitletakse transpordi jaotise sätetes, ning direktiivi 2006/123 artikli 2 lõike 2 punkti d tähenduses, mis näeb ette, et seda direktiivi ei kohaldata transpordi valdkonna teenustele. Sellest tulenevalt järeltas Euroopa Kohus, et selline vahendusteenus tuleb ELTL artikli 56, direktiivi 2006/123 ja direktiivi 2000/31 kohaldamisalast välja arvata.

Samuti järeltub sellest, et kuna liidu seadusandja ei ole transpordi jaotise alusel individuaalsete linnatransporditeenuste ja nendega lahutamatu seotud teenuste, nagu põhikohtuasjas kõnealuse vahendusteenuse kohta, vastu võtnud ühiseid eeskirju, siis on kehtiva liidu õiguse kohaselt liikmesriikide ülesanne sätestada EL toimimise lepingu üldsätteid järgides tingimused selliste vahendusteenuste osutamiseks.

42/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/123/EÜ teenuste kohta siseturul (ELT 2006, L 376, lk 36).

43/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (EÜT 2000, L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

44/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiiv 98/34/EÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (EÜT 1998, L 204, lk 37; ELT eriväljaanne 13/20, lk 337), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuli 1998. aasta direktiiviga 98/48/EÜ (EÜT 1998, L 217, lk 18; ELT eriväljaanne 13/21, lk 8).

VIII. PIIRIKONTROLL, VARJUPAIK JA SISSEÄRÄNNE

1. VARJUPAIGAPOLIITIKA

Viimastel aastatel maailmas leviva rändekriisi ulatuse tõttu ja järelkult erakordselt suure arvu rahvusvahelist kaitset taotlevate isikute liitu saabumise tõttu tuli Euroopa Kohtul lahendada arvukaid liidu varjupaigapoliitika seotud kohtuasju. Nende hulgas tuleb välja tuua üheksa kohtuasja, millest üks puudutab direktiivi 2004/83⁴⁵ ja kaheksa määrust nr 604/2013⁴⁶ (edaspidi „Dublini III määrus“). Täpsemalt puudutab kohtuotsus, milles tõlgendatakse direktiivi 2004/83, pagulasseisundi tunnustamata jätmise aluse kohaldamist tegude tõttu, mis on vastuolus ÜRO eesmärkide ja põhimõtetega. Mis puudutab Dublini III määrust tõlgendavaid kohtuotsuseid, siis esimene neist käsitleb küsimust, kas liikmesriigil on kohustus anda viisa humanitaarkaaluks, et esitada hiljem tema territooriumil rahvusvahelise kaitse taotlus. Kuues muus kohtuotsuses vaidlustasid rahvusvahelise kaitse taotlejad eri põhjustel liikmesriigi pädevate asutuste otsuse anda nad üle teisele liikmesriigile, et viimane nende rahvusvahelise kaitse taotluse läbi vaataks. Viimane kohtuotsus puudutab selliste ajutiste meetmete õiguspärasust, mille nõukogu võttis varjupaigataotlejate ümberpaigutamiseks enneolematu olukorras.

1.1. Pagulasseisund

31. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuses **Lounani** (C-573/14, [EU:C:2017:71](#)) hindas Euroopa Kohtu suurkoda direktiivi 2004/83 artikli 12 lõike 2 punkti c ja lõike 3 seisukohast *tingimusi, mille alusel võidakse taotleja suhtes kohaldada pagulasseisundi tunnustamata jätmise alust tegude tõttu, mis on vastuolus ÜRO eesmärkide ja põhimõtetega*. Põhikohtuasjas mõisteti Maroko kodanik Belgias süüdi osalemise eest terrorirühmituse tegevuses selle juhtliikmena. Süüdimõistmise aluseks oli muu hulgas asjaolu, et kuigi ta ei olnud küll ise terroriakti toime pannud, üritanud toime panna ega ähvardanud toime panna, oli asjaomane isik siiski toetanud rühmitust logistiliselt ning osalenud aktiivselt vabatahtlike Iraaki saatmise võrgustiku korraldamises. Pärast süüdimõistmist esitas asjaomane isik varjupaigataotluse, milles ta väitis, et ta kardab, et oma päritoluriiki tagasipöördumise korral hakatakse teda taga kiusama, kuna Maroko ametiasutused võivad pidada teda äärmuslikuks islamistiks ja islamivõitlejaks. Selles kontekstis tekkis eelotsusetaotluse esitanud kohtul küsimus, kas pagulasseisundi tunnustamata jätmise alus, mis on ette nähtud direktiivi 2004/83 artiklis 12, võis olla sellise varjupaigataotleja suhtes kohaldatav.

Kohtuotsuses asus Euroopa Kohus kõigepealt seisukohale, et mõiste „ÜRO eesmärkide ja põhimõtetega vastuolus olevad teod“ ei piirdu terroriaktide toimepanemisega. Nimelt on see mõiste kaasatud muu hulgas ÜRO terrorismi vastu võitlemise meetmeid käsitlevatesse resolutsioonidesse ning nende alusel võib selliste tegude tõttu pagulasseisundi tunnustamata jätmise aluse kohaldamine hõlmata ka isikuid, kes tegelevad selliste isikute värbamise, organiseerimise, vedamise või varustamisega, kes reisivad oma elukoha- või kodakondsusriigist teise

^{45/} Nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/83/EÜ miinimumnõuete kohta, mida kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad täitma, et saada pagulase või muul põhjusel rahvusvahelist kaitset vajava isiku staatus, ja antava kaitse sisu kohta (ELT 2004, L 304, lk 12; ELT eriväljaanne 19/07, lk 96).

^{46/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 604/2013, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest (ELT 2013, L 180, lk 31).

riiki eesmärgiga toime panna, kavandada või ette valmistada terroriakte. Liati ei ole vaja, et rahvusvahelise kaitse taotleja oleks süüdi mõistetud mõnes terrorikuriteos, mis on ette nähtud raamotsuse 2002/475⁴⁷ artiklis 1, mille eesmärk on ühtlustada kõikides liikmesriikides terroriaktide määratlus.

Seejärel tuletas Euroopa Kohus meelde, et rahvusvahelise kaitse taotluse lõplik hindamine on liikmesriigi pädevate ametiasutuste ülesanne, mille täitmist kontrollib liikmesriigi kohus, ning et need asutused peavad igal üksikjuhul hindama neile teadaolevaid konkreetseid asjaolusid, et teha kindlaks, kas on kaalukaid põhjusi arvata, et rahvusvahelise kaitse taotleja toime pandud teod kuuluvad selle erandi kohaldamisalasse. Antud asjas arvessevõtmisele kuuluva teabe osas juhtis Euroopa Kohus esiteks tähelepanu asjaolule, et asjaomane isik oli juhtliige rahvusvahelise ulatusega terrorirühmituses. Asjaolu, et see rühmitus ei pannud toime terroriakti, ei oma selles suhtes tähtsust. Teiseks rõhutas Euroopa Kohus selle asjaolu erilist tähtsust, et liikmesriigi kohtud on isiku terrorirühmituse tegevuses osalemise eest lõplikult süüdi mõistnud.

Kokkuvõtvalt otsustas Euroopa Kohus, et sellised teod nagu need, milles asjaomane isik süüdi mõisteti, võivad õigustada pagulasseisundi tunnustamata jätmist, isegi kui ei ole tõendatud, et isik ise on terroriakti toime pannud, üritanud toime panna või ähvardanud toime panna.

1.2. Rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamine

Kohtuotsuses **C. K. jt** (C-578/16 PPU, [EU:C:2017:127](#)), mis kuulutati 16. veebruaril 2017, tegi Euroopa Kohus täpsustusi *Dublini III määruse artiklis 17 ette nähtud kaalutusõigust käsitleva sätte kohta, mis lubab erandina liikmesriigil läbi vaadata talle esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse, isegi kui määruses sätestatud kriteeriumide kohaselt ei vastuta selle läbivaatamise eest*. Antud asjas sisenesid Süüria kodanik ja Egiptuse kodanik Euroopa Liidu territooriumile, omades Horvaatia väljastatud viisat, enne kui nad esitasid varjupaigataotluse Sloveenias. Sloveenia ametiasutused esitasid seepeale Horvaatia ametiasutustele palve nende vastuvõtmiseks, kuna *Dublini III määruse artikli 12 lõike 2 kohaselt vastutas Horvaatia varjupaigataotluse läbivaatamise eest*. Horvaatia täitis selle palve. Ent kuna Süüria kodanik oli rase, tuli asjaomaste isikute üleandmine lapse sünnini edasi lükata. Seejärel olid asjaomased isikud Horvaatiale üleandmisele vastu, tuginedes asjaolule, et see võib negatiivselt mõjutada Süüria kodaniku tervislikku seisundit (tema rasedus oli riskirasedus ja alates sünnitusest esinesid tal psühhiaatrilised probleemid), mis võib omakorda mõjutada nende vastsündinud lapse heaolu, ning asjaolule, et Horvaatias pidid nad kannatama neile suunatud rassiliste avalduste ja vägivalla all. Süüria kodaniku tervislikku seisundit arvestades tegi Euroopa Kohus otsuse kiirmenetluses.

Euroopa Kohus kinnitas kõigepealt, et küsimus kaalutusõigust käsitleva sätte kohaldamise kohta liikmesriigi poolt ei kuulu ainult liikmesriigi õiguse kohaldamisalasse ega sõltu asjaomase liikmesriigi konstitutsioonikohtu antud tõlgendusest, vaid tegemist on liidu õiguse tõlgendamise küsimusega ELTL artikli 267 tähenduses.

Euroopa Kohus otsustas oma kohtupraktika **N. S. jt**⁴⁸ jätkuna, et isegi kui puudub piisav alus arvata, et varjupaigataotluse läbivaatamise eest vastutavas liikmesriigis on süsteemsed vead, võib varjupaigataotlejat üle anda ainult tingimustel, mille puhul on välistatud, et sellise üleandmisega kaasneb asjaomasele isikule reaalne ja tõendatud oht saada koheldud ebainimlikult või alandavalt, kuna selline kohtlemine on keelatud põhiõiguste harta artikliga 4. Euroopa Kohus lisas, et sellist kohtlemist kujutab endast sellise varjupaigataotleja üleandmine,

^{47/} Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus 2002/475/JSK terrorismivastase võitluse kohta (EÜT 2002, L 164, lk 3; ELT eriväljaanne 19/06, lk 18).

^{48/} 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsus **N. S. jt** (C-411/10 ja C-493/10, [EU:C:2011:865](#)).

kellel on eriti raske psüühiline või füüsiline haigus, kui üleandmisega kaasneb reaalne ja tõendatud oht asjaomase isiku tervise tõsiseks ja parandamatuks kahjustamiseks. Euroopa Kohtu hinnangul peavad järelikult selle liikmesriigi ametiasutused, kes peab teostama üleandmise, ja vajaduse korral ka selle liikmesriigi kohtud kõrvaldama igasugused tõsised kahtlused seoses sellega, et üleandmine võib mõjutada asjaomase isiku tervislikku seisundit, võttes ennetavaid meetmeid, et üleandmine toimuks tingimustel, mis võimaldavad asjaomase isiku tervislikku seisundit sobivalt ja piisavalt kaitsta. Kui aga seetõttu, et varjupaigataotleja haigus on eriti tõsine, ei piisa selliste ennetavate meetmete võtmisest kindlustamaks, et isiku üleandmisega ei kaasne ohtu tema tervise tõsiseks ja parandamatuks halvenemiseks, peavad asjaomase liikmesriigi ametiasutused peatama asjaomase isiku üleandmise ja tegema seda seniks, kuni tema seisund võimaldab üleandmist. Kui liikmesriik näeb, et varjupaigataotleja tervis lähiajal ei parane või et menetluse pikaajaline peatamine võib halvendada selle isiku seisundit, võib ta otsustada ise tema taotluse läbi vaadata „kaalutusõigust käsitleva sätte“ kohaselt. Euroopa Kohus järeldas selles küsimuses siiski, et Dublini III määruse artikli 17 lõiget 1 koostoimes harta artikliga 4 ei saa tõlgendada nii, et selle järgi on liikmesriik kohustatud sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas seda sätet kohaldama. Samas juhul, kui asjaomase varjupaigataotleja seisund ei võimaldanud palve esitanud liikmesriigil teda üle anda enne Dublini III määruse artikli 29 lõikes 1 ette nähtud kuuekuulist tähtaega, on vastutav liikmesriik Euroopa Kohtu sõnul vabastatud kohustusest asjaomane isik vastu võtta ja vastutus läheb seega üle esimesele liikmesriigile.

Kohtuotsuses **X ja X** (C-638/16 PPU, [EU:C:2017:173](#)), mis tehti 7. märtsil 2017 kiirmenetluses, käsitles Euroopa Kohtu suurkoda *küsimust, millised on liikmesriigi kohustused, kellele on esitatud viisataotlus viisaeeskirja*⁴⁹ *artikli 25 lõike 1 punkti a alusel kolmanda riigi territooriumil asuvas diplomaatilises esinduses eesmärgiga taotleda sellesse liikmesriiki saabumisel rahvusvahelist kaitset*. Antud asjas esitasid Süüria kodanikest abielupaar ja nende kolm alaealist last, kes elasid Süürias, Liibanonis asuvale Belgia saatkonnale humanitaarviisade taotlused enne Süüriasse tagasipöördumist. Taotlused esitati piiratud territoriaalse kehtivusega viisade saamiseks, et perekonnal oleks võimalik Süüriast lahkuda ja esitada hiljem varjupaigataotlus Belgias. Kaebajad rõhutasid eelkõige julgeolekuolukorra halvenemist Süürias ning samuti asjaolu, et õigeusklike kristlaste kogukonda kuulumise tõttu on neil karta tagakiusamist. Nende taotlused jäeti rahuldamata ja eelotsusetaotluse esitanud kohtul, kellele esitati rahuldamata jätmise otsuse peale kaebus, tekkis küsimus, kui suur on selles kontekstis liikmesriikide kaalutusruum, arvestades eelkõige hartast ja täpsemalt selle artiklitest 4 ja 18 tulenevaid kohustusi.

Euroopa Kohus tuletas kõigepealt meelde, et viisaeeskiri kehtestati selleks, et väljastada viisasid liikmesriikides kuni 90päevaseks viibimiseks mis tahes 180päevase ajavahemiku jooksul. Süüria perekonna viisataotluste eesmärk erines aga ilmselt lühiajalise viisa eesmärgist, kuna nad kavatsesid taotleda Belgiasse saabumisel sellelt liikmesriigilt varjupaika ning seejärel saada elamisloa, mille kehtivusaeg ei oleks piiratud 90 päevaga. Seetõttu leidis Euroopa Kohus, et kuigi need taotlused esitati formaalselt viisaeeskirja alusel, ei kuulu need selle kohaldamisalasse. Lisaks, kuna liidu seadusandja ei ole tänase päeva seisuga vastu võtnud ühtegi õigusakti liikmesriikide poolt kolmandate riikide kodanikele humanitaarkaalutlustel pikaajaliste viisade või elamislubade väljastamise kohta, kuuluvad sellised taotlused üksnes riigisisese õiguse kohaldamisalasse. Kuna liidu õigus ei reguleeri seda olukorda, ei ole sellele järelikult kohaldatavad harta sätted.

Euroopa Kohus lisas, et vastupidine järeldus võimaldaks kolmanda riigi kodanikel esitada viisataotlusi eesmärgiga saada rahvusvaheline kaitse enda valitud liikmesriigis, see aga läheks vastuollu Dublini III määrusega loodud süsteemi ülesehitusega. Vastupidine järeldus tähendaks ka, et liikmesriigid on viisaeeskirja alusel kohustatud faktiliselt võimaldama sellistel kodanikel esitada rahvusvahelise kaitse taotlusi liikmesriikide välisesindustele

^{49/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määrus (EÜ) nr 810/2009, millega kehtestatakse ühenduse viisaeeskiri (ELT 2009, L 243, lk 1), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrusega (EL) nr 610/2013 (ELT 2013, L 182, lk 1).

kolmanda riigi territooriumil. Kuid liidu õigusaktid, mis reguleerivad rahvusvahelise kaitse taotlustele kohaldatavaid menetlusi, ei näe niisugust kohustust ette, vaid hoopis välistavad oma kohaldamisalast liikmesriikide välisesindustele esitatud taotlused.

Kohtuotsus **Al Chodor jt** (C-528/15, [EU:C:2017:213](#)), mis kuulutati 15. märtsil 2017, käsitles mõistet „objektiivsed kriteeriumid“, mille alusel saab anda hinnangu, et esineb oht, et rahvusvahelise kaitse taotleja, kelle suhtes kohaldatakse üleandmismenetlust, võib põgeneda. Seda mõistet on mainitud Dublini II määruse artikli 2 punktis n, milles defineeritakse „põgenemisoht“. Määruse artikli 28 lõige 2 lubab igat juhtumit eraldi hinnates märkimisväärse põgenemisohtu esinemise korral rahvusvahelise kaitse taotleja kinni pidada, kuid üksnes juhul, kui kinnipidamine on proportsionaalne ja kui muid, leebemaid alternatiivseid sunnimeetmeid ei ole võimalik tõhusalt kohaldada.

Antud asjas kontrollis politsei Tšehhi Vabariigis kahte Iraagi kodanikku ja tuvastas otsingu tulemusel Eurodaci andmebaasis, et nad olid esitanud varjupaigataotluse Ungaris. Sellele liikmesriigile üleandmist oodates peeti asjaomased isikud kinni, kuna esines põgenemisoht. Kohus leidis siiski, et kinnipidamine on ebaseaduslik, kuna Tšehhi õigusaktides ei ole määratletud objektiivseid kriteeriume, mille alusel hinnata, kas esineb põgenemisoht.

Euroopa Kohus tuletas meelde, et kuigi määrustel on liikmesriikide õiguskordades tavaliselt vahetu õigusmõju, võib määruste teatavate sätete puhul siiski olla nende rakendamiseks vajalik, et liikmesriigid võtaksid rakendusmeetmed. See kehtib Dublini III määruse artikli 2 punkti n kohta, mis nõuab sõnaselgelt, et kõnealused objektiivsed kriteeriumid oleksid „määratletud õigusaktis“. Euroopa Kohus otsustas seetõttu, et nende kriteeriumide sõnastamine kuulub riigisisese õiguse kohaldamisalasse, need kriteeriumid tuleb kindlaks määrata üldkohaldatavas siduvas sättes ning sellise sätte puudumine toob kaasa määruse artikli 28 lõike 2 mittekohaldatavuse. Euroopa Kohus toonitas sellega seoses, et väljakujunenud kohtupraktika, mis on heaks kiitnud väljakujunenud halduspraktika, ei ole piisav.

Sellele järeldusele jõudmiseks rõhutas Euroopa Kohus eelkõige, et rahvusvahelise kaitse taotlejate kinnipidamine riivab tõsiselt nende õigust vabadusele, mis on sätestatud harta artiklis 6. Seetõttu tuleb kinnipidamisel järgida rangeid tagatisi: õigusliku aluse olemasolu, selgus, ettenähtavus, kättesaadavus ja kaitse omavoli eest. Sellistele nõuetele saab vastata aga vaid üldkohaldatav säte. Nimelt piiritleb selline säte siduvalt ja ette teada olevalt liikmesriigi asutuste kaalutlusruumi asjaolude hindamisel igal konkreetsel juhtumil. Lisaks võimaldavad siduvas sättes kindlaks määratud kriteeriumid kõige paremini nende asutuste kaalutlusõiguse väliskontrolli, et kaitsta taotlejaid meelevaldsete vabaduse võtmiste eest.

Kohtuotsustes **Mengesteab** (C-670/16, [EU:C:2017:587](#)) ja **Shiri** (C-201/16, [EU:C:2017:805](#)) otsustas Euroopa Kohus esiteks, et rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtmise ja tagasivõtmise menetluste läbiviimisel tuleb järgida mitut ranget tähtaega, ning teiseks, et need tähtajad on mõeldud nende menetluste piiritlemiseks, kuid need aitavad ühtlasi kindlaks määrata nende taotluse läbivaatamise eest vastutavat liikmesriiki, nii et neid peab olema võimalik kohtulikult kontrollida.

Kiirendatud menetluses lahendatud esimeses kohtuasjas, milles tehti 26. juuli 2017. aasta kohtuotsus Mengesteab, täpsustas Euroopa Kohus *Dublini III määruse artikli 21 lõikes 1 ette nähtud tähtaegu, mis reguleerivad vastuvõtmispalve esitamist*. Selles artiklis on ette nähtud, et kui palvet ei ole esitatud kolme kuu jooksul pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist või juhul, kui Eurodac-süsteemis esineb kokkulangevus, kahe kuu jooksul pärast selle kokkulangevuse saamist, vastutab taotluse läbivaatamise eest liikmesriik, kus taotlus esitati. Antud asjas taotles Eritrea kodanik 2015. aasta septembris varjupaika Saksamaa ametiasutustelt, kes väljastasid talle seepeale registreerimistunnistuse, kusjuures Saksa õiguses tehakse selles suhtes vahet varjupaiga soovist teatamisel ja sellise tunnistuse väljastamisel ning vormikohase varjupaigataotluse esitamisel. Saksa pädevad asutused said kaebaja tunnistuse, koopia või peamised selles sisalduvad andmed hiljemalt 2016. aasta jaanuaris ning asjaomane isik sai 2016. aasta juulis lõpuks esitada vormikohase varjupaigataotluse. Ent kuna Eurodac-andmebaasi esitatud päringu põhjal selgus, et tema sõrmejäljed olid võetud Itaalias, esitasid Saksa ametiasutused 2016. aastal tema

vastuvõtmispalve Itaalia ametiasutustele. Seega, kuigi kaebaja tunnistus saabus pädevasse ametiasutusse rohkem kui kolm kuud enne vastuvõtmispalve esitamist, esitati vormikohane varjupaigataotlus samas vähem kui kolm kuud enne seda. Korraldus kaebaja üleandmiseks Itaaliale anti lõpuks 2016. aasta novembris.

Esiteks, mis puudutab tagajärgi, mis on Dublini III määruse artikli 21 lõikes 1 ette nähtud tähtaegadest kinni pidamata jätmisel, siis märkis Euroopa Kohus, et pärast nende tähtaegade möödumist ei saa teha otsust anda taotleja üle teisele liikmesriigile kui see, kus esitati rahvusvahelise kaitse taotlus. Seejärel leidis ta, et rahvusvahelise kaitse taotleja võib oma kaebuses tema kohta tehtud üleandmisotsuse vaidlustamiseks tugineda selles määruuses sätestatud tähtaja aegumisele, ja seda isegi juhul, kui vastuvõtmispalve saajaks olev liikmesriik on valmis teda vastu võtma. Nii saab kaebust arutav kohus veenduda, et vaidlustatud üleandmisotsus on vastu võetud selles määruuses ette nähtud vastuvõtumenetluse nõuetekohase läbiviimise tulemusena.

Teiseks, mis puudutab Dublini III määruse artikli 21 lõike 1 esimeses ja teises lõigus ette nähtud kahe tähtaja vahetada, siis märkis Euroopa Kohus, et vastuvõtmispalvet ei saa nõuetekohaselt esitada pärast kolme kuu möödumist alates rahvusvahelise kaitse taotluse esitamisest, isegi kui see palve esitatakse vähem kui kahe kuu jooksul alates Eurodaci kokkulangevuse saamisest. Nimelt ei luba kokkulangevuse saamine ületada vastuvõtmispalve esitamise kolmekuulist tähtaega pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist.

Kolmandaks, seoses kolmekuulise tähtaja kulgema hakkamise hetkega, see tähendab Dublini III määruse artikli 20 lõike 2 tähenduses rahvusvahelise kaitse taotluse esitamise kuupäevaga, leidis Euroopa Kohus, et taotlus loetakse esitatuks siis, kui kirjalik dokument, mille koostas ametiasutus ja mis tõendab, et kolmanda riigi kodanik on soovinud rahvusvahelist kaitset, laekub sellest määruusest tulenevate kohustuste täitmise eest vastutavale asutusele, ja olenevalt olukorrast ka siis, kui nimetatud asutusele laekub ainult selle dokumendi põhisisu. Nimelt peab vastutava liikmesriigi määramise menetluse tõhusaks käivitamiseks pädev asutus omama kindlat teavet selle kohta, et kolmanda riigi kodanik on soovinud rahvusvahelist kaitset, ilma et oleks vaja, et selleks otstarbeks koostatud kirjalik dokument vastaks eelnevalt kindlaksmääratud vorminõuetele või et see sisaldaks täiendavat asjakohast teavet määruuses sätestatud kriteeriumide kohaldamiseks või koguni rahvusvahelise kaitse taotluse sisuliseks läbivaatamiseks. Samuti puudub menetluse selles staadiumis vajadus, et isiklik vestlus oleks juba toimunud.

Teises kohtuasjas, milles tehti 25. oktoobri 2017. aasta otsus *Shiri*, tegi Euroopa Kohus täpsustusi Dublini III määruse artikli 29 lõigetes 1 ja 2 ette nähtud tähtaegade kohta, mis reguleerivad rahvusvahelise kaitse taotleja üleandmise otsust. Selles artiklis on muu hulgas ette nähtud, et kui üleandmine ei ole toimunud kuue kuu jooksul ajast, mil teine liikmesriik rahuldab asjasse puutuva isiku vastuvõtmis- või tagasivõtmispalve või tehti lõplik otsus vaidlustamise suhtes, kui sellel oli peatav toime, läheb vastutus üle palve esitanud liikmesriigile. Põhikohtuasjas vaidlustas Iraani kodanik rahvusvahelise kaitse taotluse rahuldamata jätmise Austrias ja tema üleandmise Bulgaariale, kus ta varem oli selle taotluse esitanud. Austria ametiasutused palusid 2015. aastal Bulgaaria ametiasutustel ta tagasi võtta, kes nõustusid nende palve täitma. 2015. aasta juulis anti tema Bulgaariale üleandmise korraldus. Kuna aga üleandmist ei täidetud kuue kuu jooksul, leidis asjaomane isik, et vastutus on üle läinud Austria Vabariigile.

Eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimuse peale, kas kuuekuulise tähtaja möödumine iseenesest on piisav, et liikmesriikidevaheline vastutus taotluse läbivaatamise eest üle läheks, märkis Euroopa Kohus esiteks, et kui üleandmist selle tähtaja jooksul ei toimu, läheb vastutus rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest täies ulatuses üle palve esitanud liikmesriigile, ilma et oleks vajalik, et vastutav liikmesriik keelduks asjaomast isikut vastu võtmast või tagasi võtmast.

Teiseks leidis Euroopa Kohus, et rahvusvahelise kaitse taotleja peab saama kasutada tõhusat ja kiiret õiguskaitsevahendit, mis võimaldab tal tugineda kuuekuulise tähtaja möödumisele pärast üleandmisotsuse vastuvõtmist, olenemata sellest, kas see tähtaeg möödub enne või pärast üleandmisotsuse vastuvõtmist. Nimelt,

erinevalt tähtaegadest, mis reguleerivad vastuvõtmispalve esitamist (mis olid aluseks kohtuasjas *Mengesteab*), on Dublini III määruse artiklis 29 sätestatud tähtaegade eesmärk reguleerida mitte üksnes üleandmisotsuse vastuvõtmist, vaid ka täideviimist. Tähtajad võivad seega lõppeda pärast otsuse vastuvõtmist. Antud juhul vastab Austria õigusnormidega antud õigus tugineda üleandmisotsuse peale esitatud kaebuses selle otsuse vastuvõtmisest hilisematele asjaoludele kohustusele näha ette tõhus ja kiire õiguskaitsevahend, mis on ette nähtud muu hulgas harta artiklis 47.

1.3. Rahvusvaheline kaitse rändekriisi korral

26. juulil 2017 kohtuotsustes *Jafari* (C-646/16, [EU:C:2017:586](#)) ja *A.S.* (C-490/16, [EU:C:2017:585](#)), millest esimene tehti kiirendatud menetluses ja teine vaadati läbi eelisjärjekorras, tuli Euroopa Kohtu suurkojal kindlaks teha, kas erakordselt suure arvu kolmandate riikide niisuguste kodanike saabumine, kes soovivad saada rahvusvahelist kaitset, mõjutab viisade väljaandmist puudutavaid eeskirju ja selle liikmesriigi määramist, kes vastutab rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest. Põhikohtuasjades olid Afganistani perekonna liikmed ja Süüria kodanik ületanud Serbia ja Horvaatia vahelise piiri. Horvaatia ametiasutused korraldasid seejärel nende transpordi Sloveenia piirini, et aidata neid minna teistesse liikmesriikidesse, et seal esitada rahvusvahelise kaitse taotlus. Afganistani perekond esitas seega taotluse Austrias ning Süüria kodanik Sloveenias. Kuid Sloveenia ametiasutused palusid Horvaatia ametiasutustel Süüria kodanik vastu võtta, kuna Dublini III määruse artikli 13 lõike 1 alusel on vastutav liikmesriik, kelle välispiir ebaseaduslikult ületati. Austria ametiasutused saatsid aga Afganistani perekonna vastuvõtmispalve Horvaatia ametiasutustele sama määruse artikli 21 alusel. Kuna Afganistani perekond ja Süüria kodanik vaidlustasid nende rahvusvahelise kaitse taotluste rahuldamata jätmise ja otsuse anda nad üle Horvaatiale, esitasid asjaomased eelotsustaotluse esitanud kohtud Euroopa Kohtule küsimuse Dublini III määruse asjasse puutuvate sätete sisemise vahekorra kohta.

Kohtuotsuses *Jafari* vastas Euroopa Kohus kõigepealt küsimusele, kas see, et Horvaatia ametiasutused lubasid oma territooriumile siseneda isikutel, kes soovivad läbida selle liikmesriigi territooriumi, et esitada rahvusvahelise kaitse taotlus mõnes teises liikmesriigis, on samastatav Dublini III määruse artikli 12 tähenduses viisa väljaandmisega. Selles küsimuses leidis Euroopa Kohus, et määratluse kohaselt on viisa „liikmesriigi luba või otsus“, mida „nõutakse“ selles või mitmes liikmesriigis „lõbisõiduks või viibimise eesmärgil sisenemiseks“. Seega ühelt poolt mõiste „viisa“ viitab liikmesriigi ametiasutuse poolt vormiliselt antud aktile, mitte aga pelgale nõustumisele, ning teiselt poolt ei saa viisat segamini ajada liikmesriigi territooriumile lubamisega, kuna viisat just nõutaksegi sisenemiseks loa andmisel. Järelikult ei kujuta endast „viisat“ liikmesriigi territooriumile sisenemise lubamine, mida asjaomase liikmesriigi ametiasutused on olenevalt olukorrast lihtsalt tolereerinud. Euroopa Kohus lisas, et asjaolu, et liikmesriigi territooriumile sisenemise lubamine toimub olukorras, mida iseloomustab erakordselt suure arvu kolmandate riikide kodanike saabumine, kes soovivad saada rahvusvahelist kaitset, ei saa seda järeldust muuta.

Edasi, samuti kohtuotsuses *Jafari*, nagu ka kohtuotsuses *A.S.*, käsitles Euroopa Kohus mõistet piiri „ebaseaduslik ületamine“, mida on kasutatud (kuid mitte määratletud) Dublini III määruse artikli 13 lõikes 1. Ta märkis, et seda sätet tuleb tõlgendada nii, et kui kolmanda riigi kodanik saab loa siseneda esimese liikmesriigi territooriumile – ilma et ta vastaks selles liikmesriigis põhimõtteliselt nõutavatele sisenemise tingimustele –, et läbida selle riigi territoorium ja esitada rahvusvahelise kaitse taotlus mõnes teises liikmesriigis, siis tuleb seda piiriületamist pidada esimese liikmesriigi piiri „ebaseaduslikuks ületamiseks“. Euroopa Kohus asus seisukohale, et asjaolu, et seda piiriületust tolereeriti või anti selleks luba kehtivaid õigusnorme rikkudes või lubati seda humanitaarsetele kaalutlustele tuginedes, tehes erandi kolmandate riikide kodanikele põhimõtteliselt kehtestatud sisenemistingimustest, ei muuda seda piiriületust seaduslikuks. Nimelt ei saa liikmesriik, kes otsustas humanitaarsetel kaalutlustel lubada oma territooriumile siseneda ilma viisata kolmanda riigi kodanikul, kellel ei olnud ka viisavabastust, selle isiku suhtes vastutusest vabaneda, riivamata Dublini III määruse üldist ülesehitust. Lisaks, nagu eespool mainitud, ei

oma tähtsust asjaolu, et piir ületati olukorras, mida iseloomustab erakordselt suure arvu kolmandate riikide kodanike saabumine. Selles küsimuses rõhutas Euroopa Kohus eelkõige seda, et liidu seadusandja võttis arvesse sellise olukorra tekkimise ohu ja andis sellest tulenevalt liikmesriikide käsutusse vahendid, mis võimaldavad sobivalt reageerida, kuid ei näinud siiski selleks puhuks ette vastutava liikmesriigi kindlaksmääramise konkreetset korda. Nii on see muu hulgas Dublini III määruse artikli 17 lõikes 1 ette nähtud liikmesriikide pädevuse puhul otsustada rahvusvahelise kaitse taotlused läbi vaadata, isegi kui määruses sätestatud kriteeriumide kohaselt ei vastuta nad nende läbivaatamise eest (kaalutusõiguse klausel). Nagu kohtuotsuses **C. K. jt** (C-578/16 PPU)⁵⁰, tuletas ta siiski ka meelde, et rahvusvahelise kaitse taotlejat ei või vastutavale liikmesriigile üle anda, kui selle üleandmisega võib kaasneda asjaomasele isikule reaalne oht saada koheldud ebainimlikult või alandavalt harta artikli 4 tähenduses. Selles kontekstis tunnistas Euroopa Kohus võimalust, et pärast erakordselt suure arvu kolmandate riikide kodanike saabumist, kes soovivad saada rahvusvahelist kaitset, on vastutavas liikmesriigis selline oht olemas, mistõttu isikut ei tohi sellele liikmesriigile üle anda.

Kohtuotsuses **A.S.** kohaldas Euroopa Kohus kohtuotsuses *Jafari* väljakujundatud põhimõtteid. Seega leidis ta, et üleandmisotsuse vaidlustamiseks võib rahvusvahelise kaitse taotleja Dublini III määruse artikli 27 lõikes 1 ette nähtud õiguskaitsevahendite raames tugineda väitele, et sama määruse artikli 13 lõikes 1 sätestatud liikmesriigi piiri ebaseadusliku ületamisega seonduva vastutuse kriteeriumi on väärtalt kohaldatud. Viidates kohtuotsusele **Ghezelbash**⁵¹, milles ta otsustas, et taotleja võib, kasutades oma õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, tugineda väitele, et viisa andmise kriteeriumi on väärtalt kohaldatud, märkis Euroopa Kohus, et tema poolt selles kohtuotsuses kasutatud põhjendused kehtivad ka Dublini III määruse artikli 13 lõikes 1 sätestatud kriteeriumi suhtes.

Lõpetuseks, samuti kohtuotsuses **A.S.** analüüsis Euroopa Kohus küsimust, millised on üleandmisotsuse peale esitatud kaebuse tagajärjed tähtaegade arvestamisele, mis on ette nähtud esiteks Dublini III määruse artikli 13 lõikes 1 ning teiseks sama määruse artikli 29 lõikes 2. Euroopa Kohus meenutas, et mõlema sätte eesmärk on piirata Dublini III määruses ette nähtud liikmesriigi vastutust ajaliselt. Artikli 13 lõike 1 alusel lõpeb liikmesriigi vastutus, mis põhineb liikmesriigi piiri ebaseaduslikku ületamist puudutaval kriteeriumil, 12 kuu möödumisel piiriületuse päevast, ning artikli 29 alusel tuleb rahvusvahelise kaitse taotleja üle anda kuue kuu jooksul ajast, mil vastutav liikmesriik rahuldus palve või tehti lõplik otsus vaidlustamise või uuesti läbi vaatamise suhtes, kui sellel oli peatav toime vastavalt Dublini III määruse artikli 27 lõikele 3.

Ühelt poolt leidis Euroopa Kohus, et üleandmisotsuse peale kaebuse esitamine ei mõjuta artikli 13 lõikes 1 ette nähtud tähtaja arvutamist, mis kujutab endast selles sättes toodud kriteeriumi kohaldamise tingimust. Teisalt otsustas Euroopa Kohus, et artikli 29 lõigetes 1 ja 2 ette nähtud tähtaeg hakkab kulgema alles alates selle kaebuse suhtes lõpliku otsuse tegemisest, sealhulgas juhul, kui kaebust läbi vaatav kohus on otsustanud esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse, tingimusel, et sellele kaebusele on antud peatav toime. Nimelt puudutab see teine tähtaeg üleandmisotsuse täitmist ning seda võib kohaldada alles siis, kui üleandmine on põhimõtteliselt heaks kiidetud, ehk kõige varem siis, kui vastuvõtmispalve saanud liikmesriik on nõustunud palvega isik vastu või tagasi võtta.

Samuti rändekriisi kontekstis tegi Euroopa Kohtu suurkoda 6. septembril 2017 kohtuasjas **Slovakkia ja Ungari vs. nõukogu** (C-643/15 ja C-647/15, [EU:C:2017:631](#)) otsuse, millega ta jättis tervikuna rahuldamata hagid, milles paluti tühistada nõukogu otsus 2015/1601, millega kehtestati varjupaigataotlejate kohustusliku ümberpaigutamise ajutised

^{50/} See kohtuotsus on esitatud käesolevas aruandes VIII.1.2 jaotises „Rahvusvahelise kaitse taotluste läbivaatamine“.

^{51/} 7. juuni 2016. aasta kohtuotsus **Ghezelbash** (C-63/15, [EU:C:2016:409](#)).

meetmed.⁵² Selleks et aidata Itaalia ja Kreekal toime tulla massilise rändajate sissevooluga 2015. aasta suvel, võttis Euroopa Liidu Nõukogu ELTL artikli 78 lõike 3 alusel vastu vaidlustatud otsuse, mis nägi ette ligikaudu 120 000 selgelt rahvusvahelist kaitset vajava isiku ümberpaigutamise nendest kahest liikmesriigist teistesse liikmesriikidesse kahe aasta vältel. Slovakkia ja Ungari, kes olid nõukogus hääletanud selle otsuse vastuvõtmise vastu, palusid Euroopa Kohtul otsus tühistada, tuginedes esiteks põhjendustele, mille eesmärk on tõendada, et otsuse vastuvõtmisel on rikutud menetlusnorme või et see on vastu võetud ebasobival õiguslikul alusel, ning teiseks, et otsus ei olnud rändekriisile vastamiseks sobiv ega selleks vajalik.

Euroopa Kohus leidis kõigepealt, et kuigi ELTL artikli 78 lõikes 3 on ette nähtud, et nõukogu võtab selles nimetatud ajutisi meetmeid vastu komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist parlamendiga, ei sisalda see säte mingit sõnaselget viidet seadusandlikule menetlusele. Järelikult võeti otsus 2015/1601 õiguspäraselt vastu muu kui seadusandliku menetluse kohaselt ja selle näol on seega tegemist aktiga, mis ei ole seadusandlik akt. Sellest järeldub, et vastupidi hagejatest liikmesriikide väidetule ei kehtinud vaidlustatud otsuse vastuvõtmisele nõuded, mis puudutavad liikmesriikide parlamentide osalemist, ega ka nõukogus toimuva arutelu ja hääletamise avalikkust puudutavad nõuded, mis kehtivad üksnes seadusandlike aktide vastuvõtmisel. Lisaks otsustas Euroopa Kohus, et nõukogu ei olnud kohustatud vaidlustatud otsust vastu võtma ühehäälselt, isegi kui teatavate muudatuste vastuvõtmiseks oli tal vaja komisjoni algsest ettepanekust kõrvale kalduda. Nimelt kiitis komisjon muudetud ettepaneku heaks oma kahe liikme kaudu, keda volinike kolleegium oli selleks volitanud, mistõttu järgiti ELTL artikli 293 lõike 2 eesmärki kaitsta komisjoni algatuspädevust.

Seejärel otsustas Euroopa Kohus, et kuigi ELTL artikli 78 lõike 3 alusel võetud ajutiste meetmetega võib põhimõtteliselt teha erandeid seadusandlike aktide sätetest, peab sellistel eranditel olema siiski piiritletud esemeline ja ajaline kohaldamisala, nii et need piirduvad ajutise mehhanismi abil kiire ja tõhusa reageerimisega konkreetsele kriisilukorrale, ning see välistab, et meetmete eesmärk või tagajärg võiks olla seadusandlike aktide püsiv ja üldine asendamine või muutmine ELTL artikli 78 lõikes 2 ette nähtud seadusandlikust tavamenetlusest mööda hiilides. Ta märkis siiski, et vaidlustatud otsuses ette nähtud erandid järgivad seda nõuet, kuna esiteks on need kohaldatavad ainult kahe aasta vältel (koos selle tähtaja pikendamise võimalusega) ning teiseks puudutavad need piiratud arvu rahvusvahelise kaitse taotlejaid Kreekas või Itaalias, kellel on mõni otsuses silmas peetud kodakondsus ja kes on saabunud või saavad kõnealustesse liikmesriikidesse selles kindlas ajavahemikus.

Proportsionaalsuse põhimõtte järgimise küsimuses tuletas Euroopa Kohus meelde, et liidu institutsioonidele tuleb anda suur kaalutlusruum, kui nad võtavad meetmeid valdkondades, mis eeldavad eelkõige poliitiliste valikute tegemist ja keeruliste hinnangute andmist. Järelikult võib mõnes sellises valdkonnas võetud meetme õiguspärasust mõjutada vaid selle meetme ilmselge ebasobivus võrreldes institutsioonide püstitatud eesmärgiga. Antud asjas leidis Euroopa Kohus, et ümberpaigutamise mehhanism, mis on vaidlustatud otsuses ette nähtud, ei ole ilmselgelt sobimatu meede selle eesmärgi saavutamisse panustamiseks, see tähendab kergendada koormat, mis lasub Itaalia ja Kreeka varjupaigasüsteemidel, mida on tõsiselt häirinud põgenike massiline sissevool 2015. aastal. Nõukogu võis seega laia hindamisruumi piires, mis tuleb talle sellega seoses anda, õigusega leida, et ümberpaigutatavate isikute jaotuse siduv laad oli vajalik tulenevalt erilisest hädaolukorrast, milles vaidlustatud otsus tuli vastu võtta. Otsuse kehtivus ei saa igal juhul sõltuda tagasiulatuvast hinnangust selle tõhususele, näiteks hinnangust otsuse alusel toimunud ümberpaigutamiste väiksele arvule, kuna see võib olla seletatav asjaoludega, mida nõukogul ei olnud otsuse vastuvõtmise ajal võimalik ette näha, sealhulgas teatud liikmesriikide koostöö puudumine.

^{52/} Nõukogu 22. septembri 2015. aasta otsus (EL) 2015/1601, millega kehtestatakse rahvusvahelise kaitse valdkonnas ajutised meetmed Itaalia ja Kreeka toetamiseks (ELT 2015, L 248, lk 80).

Veel märkis Euroopa Kohus, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmisel oli nõukogu kohustatud rakendama solidaarsuse põhimõtet ja vastutuse liikmesriikide vahel õiglase jagamise põhimõtet, sealhulgas finantskoormuse osas, mida tuleb ELTL artikli 80 kohaselt järgida liidu ühise varjupaigapoliitika elluviimisel. Seega ei teinud nõukogu ilmset hindamisviga, kui ta leidis, et ta peab olukorra erilist kiireloomulisust arvestades ELTL artikli 78 lõike 3 alusel koostoides ELTL artikliga 80 võtma ajutised meetmed, mis seisnevad siduva ümberpaigutamismehhanismi kehtestamises.

Viimaseks täpsustas Euroopa Kohus, et kui vastavalt ühe menetlusse astunud liikmesriigi argumentidele peaks ümberpaigutamise range eeltingimus olema kultuuriliste või keeleliste sidemete olemasolu iga rahvusvahelise kaitse taotleja ja ümberpaigutamise sihtliikmesriigi vahel, järelduks sellest, et taotlejate jagamine kõikide liikmesriikide vahel vastavalt ELTL artikliga 80 kehtestatud solidaarsuse põhimõttele ja seega siduva ümberpaigutamismehhanismi vastuvõtmine oleks võimatu. Rahvusvahelise kaitse taotlejate etnilise päritoluga seotud kaalutlusi ei saa igal juhul arvesse võtta, kuna need on ilmselgelt vastuolus liidu õiguse ja eelkõige harta artikliga 21. Nimelt põhineb Dublini III määrusega kehtestatud süsteem objektiivsetel kriteeriumidel, mitte rahvusvahelise kaitse taotleja poolt väljendatud eelistusel.

2. SISSEKÄSITAMISEPOLIITIKA

Kohtuotsuses **Fahimian** (C-544/15, [EU:C:2017:255](#)), mis kuulutati 4. aprillil 2017, tõlgendas Euroopa Kohus mõistet „oht avalikule julgeolekule“ direktiivi 2004/114 kolmandate riikide kodanike riiki lubamise kohta õpingute eesmärgil⁵³ artikli 6 lõike 1 punkti d tähenduses ja täpsustas selleks liikmesriikidele antud kaalutusõiguse ulatust. Selle sätte kohaselt kontrollivad liikmesriigid, kas esineb põhjuseid, millest saab järeldada ohu olemasolu avalikule korrale, avalikule julgeolekule või rahva tervisele, mis võiksid õigustada niisuguse kodaniku riiki mittelubamist. Iraani kodanikust põhikohtuasja kaebajal oli magistrikraad infotehnoloogia erialal, mille oli väljastanud ülikool, mille suhtes oli liit võtnud piiravaid meetmeid Iraani valitsuse toetamise tõttu muu hulgas sõjanduse valdkonnas. Asjaomane isik oli saanud Saksamaa ülikoolilt stipendiumi doktoriõppes õppimiseks mobiilsete süsteemide turvalisuse valdkonnas, kuid talle keelduti andmast viisat õpingute eesmärgil. Ta vaidlustas selle keelduva otsuse Saksamaa eelotsusetaotluse esitanud kohtus. Saksamaa ametiasutused põhjendasid keeldumist kartusega, et teadmisi, mille asjaomane isik teadustöö käigus omandab, võidakse hiljem Iraanis ära kasutada kuritahtlikel eesmärkidel (nagu konfidentsiaalse teabe hankimiseks lääneriikides, riigisiseks repressioonideks või üldisemalt inimõiguste rikkumiseks).

Euroopa Kohus, kellel paluti tõlgendada direktiivi 2004/114, otsustas, et liikmesriigi pädevatel asutustel, kellele kolmanda riigi kodanik on esitanud taotluse viisa saamiseks õpingute eesmärgil, on lai kaalutusruum, kui nad teevad kõigi olukorda iseloomustavate asjasse puutuvate asjaolude alusel kindlaks, kas see kodanik kujutab endast ohtu avalikule julgeolekule, isegi kui tegemist on potentsiaalse ohuga. Selles analüüsis võib niisiis võtta arvesse mitte ainult taotleja isiklikku käitumist, vaid ka muid asjaolusid, mis võivad olla muu hulgas seotud tema karjääriga.

Samuti leidis Euroopa Kohus, et direktiivi 2004/114 artikli 6 lõike 1 punktiga d ei ole vastuolus liikmesriigi pädevate asutuste keeldumine lubada asjasse puutuva liikmesriigi territooriumile kolmanda riigi kodanikku, kellel on niisuguse ülikooli diplom, mille suhtes kohaldatakse liidu piiravaid meetmeid ülikooli suure panuse tõttu Iraani valitsuse tegevusse sõjanduse või sellega seotud valdkondades, ja kes kavatseb selles liikmesriigis teha uurimistööd

^{53/} Nõukogu 13. detsembri 2004. aasta direktiiv 2004/114/EÜ kolmandate riikide kodanike riiki lubamise kohta õpingute, õpilasvahetuse, tasustamata praktika või vabatahtliku teenistuse eesmärgil (ELT 2004, L 375, lk 12).

avaliku julgeoleku seisukohast tundlikus valdkonnas, kui nendele asutustele teadaolevad asjaolud lubavad karta, et teadmisi, mida see isik teadustöö käigus omandab, võidakse hiljem kasutada avalikku julgeolekut ohustavatel eesmärkidel. Seoses liikmesriikide ametiasutuste asjakohase kaalutlusruumi kohtuliku kontrolliga leidis Euroopa Kohus, et kuigi see kontroll piirdub sisulisest aspektist ilmsete vigade puudumise kontrolliga, peab see kontroll siiski hõlmama ka menetluslike tagatiste järgimist. Liikmesriigi kohtul tuleb niisiis kontrollida, kas see riiki mittelubamise otsus on piisavalt põhjendatud ja põhineb piisavalt kindlal faktilisel alusel.

IX. ÕIGUSALANE KOOSTÖÖ TSIVIILASJADES

1. MÄÄRUSED NR 44/2001 JA NR 1215/2012 KOHTUALLUVUSE NING KOHTUOTSUSTE TUNNUSTAMISE JA TÄITMISE KOHTA TSIVIIL- JA KAUBANDUSASJADES

Kohtuotsuses *Nogueira jt* (C-168/16 ja C-169/16, [EU:C:2017:688](#)), mis kuulutati 14. septembril 2017, tõlgendas Euroopa Kohus mõistet „paik, kus töötaja tavaliselt töötab“ määruse nr 44/2001⁵⁴ artikli 19 lõike 2 punkti a tähenduses, et kindlaks teha, millistesse kohtutesse võivad pöörduda lennuettevõtja lennumeeskonna liikmed. Põhikohtuasja kuus kaebajat olid lennuki salongitöötajad, kelle oli tööle võtnud liri õiguse alusel asutatud äriühing Ryanair või kes olid sellesse äriühingusse tööle lähetatud. Kõik töölepingud olid koostatud inglise keeles, nende suhtes oli kohaldatav lirimaa õigus ning need sisaldasid kohtualluvuskokkulepet, mille kohaselt on pädevad lirimaa kohtud. Lepingutes oli kirjas, et asjaomaste töötajate tööd loetakse lirimaal tehtud tööks, võttes arvesse asjaolu, et nad täitsid oma ametikohustusi selles liikmesriigis registreeritud lennukite pardal. Töölepingutes oli töötajate „põhibaasiks“ määratud aga Charleroi (Belgia) lennujaam. Töötajad alustasid ja lõpetasid oma tööpäeva selles lennujaamas ning nad olid lepingu järgi kohustatud elama alla ühe tunni tee kaugusel oma „põhibaasist“. Selleks et kontrollida oma pädevust põhikohtuasja lahendamiseks, esitas Belgia kohus, kelle poole hagejad olid pöördunud, Euroopa Kohtule küsimuse, kuidas tuleb sellistel asjaoludel tõlgendada mõistet „paik, kus töötaja tavaliselt töötab“ määruse nr 44/2001 tähenduses. Täpsemalt palus ta Euroopa Kohtul selgitada, kas seda mõistet saab samastada mõistega „põhibaas“ määruse nr 3922/91⁵⁵ tähenduses tsiviillennunduse valdkonnas. Viimati nimetatud mõiste on selles määratletud kui paik, kus meeskonnaliige alustab ja lõpetab süstemaatiliselt oma tööpäevi, korraldades seal oma igapäevast tööd, ning mille lähedusse on töötaja rajanud ka töölepingu täitmise ajaks oma elukoha, ja ta on lennuettevõtja käsutuses.

Kõigepealt tuletas Euroopa Kohus meelde, et töölepinguid puudutavate vaidluste valdkonnas on liidu kohtualluvuse eeskirjade eesmärk kaitsta nõrgemat poolt, lubades töötajal esitada tööandja vastu hagi kohtusse, mida ta peab enda huvide seisukohalt kõige lähemal asuvaks. Seejärel märkis Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohus peab olukorras, kus ta ei saa ühemõtteliselt kindlaks määrata „paika, kus töötaja tavaliselt töötab“, tegema omaenda pädevuse kontrollimiseks kindlaks „paiga, kust“ see töötaja täidab põhiosa oma töökohustustest oma tööandja ees. Konkreetselt selle paiga kindlaksmääramiseks peab liikmesriigi kohus tuginema kaudsete tõendite kogumile

54/ Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42).

55/ Nõukogu 16. detsembri 1991. aasta määrus (EMÜ) nr 3922/1991 tehniliste nõuete ja haldusprotseduuride kooskõlastamise kohta tsiviillennunduses (EÜT 1991, L 373, lk 4; ELT eriväljaanne 07/01, lk 348), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta määrusega (EÜ) nr 1899/2006 (ELT 2006, L 377, lk 1).

(kaudsete tõendite meetod), sealhulgas paik, kus seisavad lennukid, mille pardal tööülesandeid tavaliselt täidetakse. Järelikult ei saa mõistet „paik, kus või kust töötaja tavaliselt töötab“ samastada mis tahes muu mõistega mõnes teises liidu õigusaktis peale määruse nr 44/2001 ning seoses lennuettevõtja lennumeeskonna liikmete või tema käsutuses olevate töötajatega täpsemalt mõistega „põhibaas“ määruse nr 3922/91 tähenduses. Nimelt ei viidata määruses nr 44/2001 määrusele nr 3922/91 ega taotleta sellega ka samu eesmäärke, kuna viimase määruse eesmärk on ühtlustada tehnilisi eeskirju ja haldusmenetlusi tsiviillennundusohutuse valdkonnas.

Samas toonitas Euroopa Kohus, et mõiste „põhibaas“ on siiski oluline kaudne tõend, et määrata kindlaks „paik, kus töötaja tavaliselt töötab“. Euroopa Kohus märkis, et ainult juhul, kui iga käesoleva juhtumi faktilisi asjaolusid arvesse võttes oleks nõuetel tugevam side mõne muu paigaga kui „põhibaas“, muutuks viimane asjakohatuks „paiga, kust töötaja tavaliselt töötab“ kindlaksmääramisel.

Ühes teises kohtuasjas, mille ese oli pädeva kohtu kindlaksmääramine, võttis Euroopa Kohtu suurkoda 17. oktoobri 2017. aasta kohtuotsuses *Bolagsupplysningen ja Ilsjan* (C-194/16, [EU:C:2017:766](#)) seisukoha määruse nr 1215/2012⁵⁶ artikli 7 punkti 2 kohaldamise küsimuses. Selles määruses on lepinguvälise kahju puhul ette nähtud valikulise kohtualluvuse eeskiri, mille kohaselt võib kostja vastu hagi esitada selle paiga kohtusse, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda. Selles kohtuasjas tegi Euroopa Kohus täpsustusi *kahju tekkimise paiga tuvastamise kohta juriidilise isiku isikuõiguste väidetava rikkumise korral internetis*. Antud asjas esitas Eesti õiguse alusel asutatud hageja Eesti kohtutele hagi Rootsi õiguse alusel asutatud äriühingu vastu. Hagi esitati viimase veebilehel avaldatud väidetavalt ebaõigete andmete ümberlükkamise, selle veebilehe kommentaariumis olevate seotud kommentaaride eemaldamise ja väidetavalt tekitatud kahju hüvitamise nõudes. Tekkis seega küsimus, kas Eesti kohus on pädev kohus Eestis väidetava kahju tekkimise paiga alusel, kuigi vaidlusalused andmed ja kommentaarid on avaldatud Rootsi veebilehel rootsi keeles ega ole tõlgitud.

Euroopa Kohus, kellele selle kohta eelotsuse küsimus esitati, meenutas füüsilist isikut puudutavas kohtuotsuses *eDate Advertising jt*⁵⁷ kehtestatud põhimõtet, mille kohaselt juhul, kui isikuõigusi on väidetavalt rikutud veebisaidil avaldatud teabesisuga, võib isik, kes leiab, et tema õigusi on rikutud, pöörduda kahju hüvitamise nõudega kogu kahju osas selle liikmesriigi kohtusse, kus on tema huvide kese. Jätkuna sellele kohtuotsusele leidis Euroopa Kohus, et tähtsust ei oma asjaolu, kas tegemist on füüsilise või juriidilise isikuga. Mis puutub juriidilisse isikusse, nagu põhikohtuasjas, siis tema huvide kese on seal, kus tema maine äritegevuses on kõige rohkem välja kujunenud, ja see tuleb järelikult kindlaks teha selle paiga järgi, kus ta teostab suurema osa oma tegevusest. Euroopa Kohus lisas, et kui juriidiline isik teostab suurema osa oma tegevusest muus liikmesriigis kui tema registrijärgse asukoha liikmesriik, võib see isik esitada väidetava rikkuja vastu hagi kahju tekkimise paiga alusel selles muus liikmesriigis.

Viimaseks meenutas Euroopa Kohus samuti kohtuotsuse *eDate Advertising jt* alusel, et isik, kelle õigusi on väidetavalt rikutud, võib kogu vaidlusaluse kahju hüvitamise hagi esitamise asemel esitada hagi iga sellise liikmesriigi kohtule, mille territooriumil on või oli veebisaidil avaldatud teabesisu kättesaadav, kusjuures neil kohtutel on pädevus hinnata vaid kahju, mis tekkis selle liikmesriigi territooriumil, mille kohtusse on pöördutud. Ent see põhimõte ei ole kohaldatav hagi suhtes, milles palutakse veebisaidil avaldatud andmete ümberlükkamist ja teabesisu eemaldamist. Nimelt, võttes arvesse asjaolu, et sellised andmed ja andmesisu on kõikjal kättesaadavad ning et nende levitamise ulatus on põhimõtteliselt ülemaailmne, võib selle nõude esitada vaid kohtule, mille alluvusse kuulub kogu kahju hüvitamise nõude lahendamine.

^{56/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (ELT 2012, L 351, lk 1).

^{57/} 25. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus *eDate Advertising jt* (C-509/09 ja C-161/10, [EU:C:2011:685](#)).

2. MÄÄRUS NR 1259/2010 ABIELULAHUTUSE SUHTES KOHALDATAVA ÕIGUSE KOHTA

20. detsembri 2017. aasta kohtuotsuses **Sahyouni** (C-372/16, [EU:C:2017:988](#)) võttis Euroopa Kohus seisukoha küsimuses, milline on määruse nr 1259/2010 (Rooma III määrus)⁵⁸ tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuselu suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas esemeline kohaldamisala. Põhikohtuasi puudutas Süüria religioosse kohtu poolt sellise abielu lahutamist, mis oli sõlmitud Süürias kahe isiku vahel, kellel oli nii Süüria kodakondsus kui ka Saksa kodakondsus ning kes elavad praegu Saksamaal. Seda „eraviisilist“ abielulahutust, mis registreeriti meessoost abikaasa ühepoolse tahteavalduse alusel, tunnustati seejärel Saksamaal põhjusel, et Rooma III määruse alusel reguleeris abielulahutust Süüria õigus. Kuna teine abikaasa vaidlustas selle otsuse eelotsusetaotluse esitanud kohtus, esitas viimane Euroopa Kohtule mitmed eelotsuse küsimused selle määruse tõlgendamise kohta.

12. mai 2016. aasta kohtumäärusega⁵⁹ tunnistas Euroopa Kohus siiski, et tal ilmselgelt puudub pädevus nendele eelotsuse küsimustele vastata, eelkõige põhjusel, et Rooma III määrus ei ole kohaldatav kolmandas riigis tehtud abielulahutuse otsuse tunnustamisele ja et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei olnud viidanud ühelegi asjaolule, mille alusel võiks tuvastada, et nimetatud määruse sätted on muudetud riigisisese õigusega põhikohtuasjas vahetult ja tingimusteta kohaldatavaks. Selles kontekstis esitas eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtule Rooma III määruse tõlgendamise kohta teise eelotsusetaotluse, märkides, et see määrus on Saksa õiguse alusel kohaldatav selliste kolmandas riigis kinnitatud eraviisiliste abielulahutuste suhtes nagu põhikohtuasjas.

Neid täpsustusi arvestades leidis Euroopa Kohus kõigepealt, et teine eelotsusetaotlus oli vastuvõetav. Seejärel analüüsis ta küsimust, kas selline „eraviisiline“ abielulahutus nagu põhikohtuasjas kuulub Rooma III määruse esemelisse kohaldamisalasse. Selles küsimuses asus ta seisukohale, et kuigi on tõsi, et määruses ei ole määratletud mõistet „abielulahutus“ ja et eraviisilised abielulahutused ei ole selle kohaldamisalast sõnaselgelt välja jäetud, annavad Euroopa Kohtu hinnangul mitu asjaolu siiski tunnistust sellest, et määrus hõlmab üksnes neid abielulahutusi, mis kinnitatakse kas riiklikus kohtus või avalik-õiguslikus asutuses või viimase kontrolli all. Seega oli Euroopa Kohus seisukohal, et liidu seadusandja kavatsus ei olnud kohaldada määrust teist tüüpi abielulahutustele, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kus abielulahutuse aluseks on religioosnes kohtus väljendatud „eraviisiline ühepoolne tahteavaldus“. Euroopa Kohtu arvates tagab selline tõlgendus ka kooskõla samuti tsiviilasjades tehtava õiguslase koostöö raames vastu võetud määruse nr 2201/2003⁶⁰ kohaldamisalaga ning milles on artikli 1 lõike 1 ja artikli 2 punkti 4 kohaselt silmas peetud vaid kohtus toimuvaid abielulahutusi. Võttes arvesse mitte üksnes Rooma III määruse sõnastust, vaid ka konteksti ning sellega taotletavaid eesmärgi, leidis Euroopa Kohus seega, et ühe abikaasa ühepoolse avalduse alusel toimunud abielulahutus religioosnes kohtus ei kuulu selle määruse esemelisse kohaldamisalasse.

58/ Nõukogu 20. detsembri 2010. aasta määrus (EL) nr 1259/2010 tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuselu suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas (ELT 2010, L 343, lk 10). Selle määrusega asendati määrus (EÜ) nr 44/2001.

59/ 12. mai 2016. aasta kohtumäärus **Sahyouni** (C-281/15, [EU:C:2016:343](#)).

60/ Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (ELT 2003, L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243).

3. MÄÄRUS NR 650/2012 PÄRIMISASJADE KOHTA

Kohtuotsuses **Kubicka** (C-218/16, [EU:C:2017:755](#)), mis tehti 12. oktoobril 2017, oli Euroopa Kohtul võimalus võtta seisukoht küsimuses, kas keeldumine teha testament testaatori kodakondsusjärgse ja testaatori valitud liikmesriigi seaduse alusel testamendis sisalduva annaku tõttu, mis puudutab omandiõigust kinnisasjale, mis asub teises liikmesriigis, kus sellist annakut ei tunnustata, on õiguspärane. Niisiis tõlgendas Euroopa Kohus esimest korda määrust 650/2012⁶¹, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades, ja täpsustas selle kohaldamisala. Põhikohtuasjas valis Saksamaal elav Poola testaator määruse nr 650/2012 artikli 22 lõike 1 alusel Poola pärimisõiguse ja soovis oma testamendis ette näha vindikatsioonilegaadi, millel on pärandi avanemise päeval otsene asjaõiguslik toime Saksamaal asuvale kinnisasjale, kuigi selles liikmesriigis seda liiki annaku asjaõiguslikku toimet ei tunnustata. Kuna välisriigi vindikatsioonilegaadid kohandatakse Saksamaal ümber damnatsioonilegaatideks, keeldus Poola notar koostamast testamenti, mis on vastuolus asjaõigusi ja kinnistusraamatu pidamist käsitlevate Saksamaa õigusaktide ja kohtupraktikaga, mida notari arvates tuli määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punktide k ja l ning artikli 31 kohaselt arvesse võtta. Kuna asjaomane isik välistas sõnaselgelt damnatsioonilegaadi määramise, mis tooks kaasa raskusi, mis on seotud tema pärima õigustatud alaealiste laste esindamisega, esitas ta vindikatsioonilegaati sisaldava testamendi koostamisest keeldumise otsuse peale kaebuse.

Euroopa Kohus meenutas kõigepealt, et määrust nr 650/2012 kohaldatakse pärimisele, mis hõlmab vara, õiguste ja kohustuste mis tahes vormis üleminekut surma korral, olenemata sellest, kas üleminek toimub surma puhuks tehtud korralduse alusel või seadusjärgse pärimise teel. Seejärel märkis ta, et määruse artikli 1 lõikes 2 on loetletud mitmesugused juhud, mis jäetakse määruse kohaldamisalast välja ja mille hulgas selle lõike punktis k on „asjaõiguste olemus“ ja punktis l „kinnis- või vallasasjaõiguse registrisse kandmine, sealhulgas kande tegemise õiguslikud nõuded, ning õiguse registrisse kandmise või kandmata jätmise õiguslikud tagajärjed“. Antud asjas järeldas Euroopa Kohus, et omandiõiguse otsene üleminek vindikatsioonilegaadiga puudutab üksnes testaatori surma ajal asja ülemineku korda, mille lubamine on just nimelt määruse nr 650/2012 eesmärk. Järelikult ei ole sellist ülemineku korda mainitud määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punktis k. Euroopa Kohus leidis, et sellised erandid ei põhjenda liikmesriigi ametiasutuse keeldumist sellise vindikatsioonilegaadi asjaõigusliku toime tunnustamisest, mida tunnustab pärimise suhtes kohaldatav õigus, põhjendusel, et annaku esemeks on kinnisasi, mis asub selles liikmesriigis, mille seadustes ei tunta sellist annaku instituuti, millel on otsene asjaõiguslik toime pärandi avanemise päeval.

Pärimisõiguse ühtsuse põhimõttele tuginedes leidis Euroopa Kohus, et kuna määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punkt l käsitleb ainult kinnis- või vallasasjaõiguse registrisse kandmist, sealhulgas kande tegemise õiguslikke nõudeid ning õiguse registrisse kandmise või kandmata jätmise õiguslikke tagajärgi, siis nende õiguste omandamise tingimused ei kuulu juhtude hulka, mis selle sätte alusel on määruse kohaldamisalast välja jäetud. Sellega seoses rõhutas ta määrusega nr 650/2012 taotletavat eesmärki kaotada selliste isikute vaba liikumist piiravad takistused, kes soovivad teostada oma õigusi piiriülese mõjuga pärimisasjades.

Veel leidis Euroopa Kohus, et määruse nr 650/2012 artikkel 31, mis näeb ette asjaõiguste kohandamise, ei ole antud juhul kohaldatav. Nimelt ei käsitle see säte asjaõiguste ülemineku korda, mis hõlmab nimelt vindikatsioonilegaati ja damnatsioonilegaati, vaid puudutab üksnes selliste asjaõiguste sisu järgimist, mis on määratletud pärimisele

^{61/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määrus (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist (ELT 2012, L 201, lk 107).

kohaldatava õigusega, ja nende vastuvõtmist selle liikmesriigi õiguskorras, kus neile tuginetakse. Seega kui vindikatsioonilegaadiga üleantav asjaõigus oli omandiõigus, mida Saksa õiguses tunnustatakse, ei olnud alust asuda seda kohandama vastavalt määruse nr 650/2012 artiklile 31.

X. ÕIGUSALANE KOOSTÖÖ KRIMINAALASJADES

Selles valdkonnas tuleb esile tuua kaks kohtuotsust, milles tõlgendatakse raamotsuse 2002/584 sätteid Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta.⁶²

Kohtuasjas **Popławski** (C-579/15, [EU:C:2017:503](#)), mis tehti 29. juunil 2017, võttis Euroopa Kohus seisukoha küsimuses, kas raamotsusega 2002/584 on kooskõlas liikmesriigi õigusnormid, millega rakendatakse otsuse artikli 4 lõiget 6 ja mis näeb Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise vabatahtliku alusena ette tagaotsitava elukoha vahistamismäärust täitvas liikmesriigis. Põhikohtuasja vaidlus puudutas Madalmaades sellise Euroopa vahistamismääruse täitmist, mille oli teinud Poola kohus Madalmaades elava Poola kodaniku suhtes Poolas vabadusekaotusliku karistuse täitmisele pööramiseks.

Euroopa Kohus leidis, et raamotsuse 2002/584 artikli 4 lõikega 6 on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, millega rakendatakse seda sätet, nähes ette, et õigusasutused peavad igal juhul keelduma Euroopa vahistamismääruse täitmisest juhul, kui tagaotsitav elab selles liikmesriigis, ilma et õigusasutusel oleks mingilgi määral kaalutusõigust ja ilma, et see liikmesriik võtaks kohustuse tagaotsitavale mõistetud vabadusekaotuslik karistus tegelikult täide viia raamotsuse selle sätte tähenduses. Euroopa Kohtu sõnul tekitab selline olukord ohu, et isik jääb karistusest.

Sellega seoses tuletas Euroopa Kohus kõigepealt meelde, et raamotsus 2002/584 näeb ette põhimõtte, mille kohaselt liikmesriigid täidavad kõik Euroopa vahistamismäärused vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaselt ja et täitmisest keeldumine on erand, mida tuleb tõlgendada kitsalt. Seejärel märkis ta, et raamotsuse 2002/584 artikli 4 lõikest 6 nähtub, et iga keeldumine Euroopa vahistamismääruse täitmisest eeldab, et vahistamismäärust täitev liikmesriik võtaks tõelise kohustuse viia tagaotsitavale isikule mõistetud vabadusekaotuslik karistus täide, mistõttu ei saa pelka asjaolu, et see liikmesriik teatab, et ta on „nõus“ viima selle karistuse täide, pidada sellise keeldumise sobivaks põhjenduseks.

Lisaks meenutas Euroopa Kohus, et raamotsuse 2002/584 sätetel puudub vahetu õigusmõju. Liikmesriigi pädeval kohtul tuleb kogu riigisisest õigust arvesse võttes ja selles tunnustatud tõlgendusmeetodeid kasutades tõlgendada riigisiseseid õigusnorme siiski niipalju kui võimalik kõnealuse raamotsuse sõnastusest ja eesmärgist lähtudes. Järelikult, kui keeldutakse sellise isiku üleandmiseks tehtud Euroopa vahistamismääruse täitmisest, kelle suhtes on vahistamismääruse teinud liikmesriigis tehtud lõplik kohtuotsus, millega on talle mõistetud vabadusekaotuslik karistus, on vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigusasutustel kohustus tagada ise sellele isikule mõistetud karistuse tegelik täideviimine, mitte pelgalt teavitada vahistamismääruse teinud riiki oma nõusolekust karistus täide viia. Samamoodi ei luba raamotsuse 2002/584 artikli 4 punkt 6 liikmesriigil keelduda isikut üle andmast pelgalt põhjusel, et see liikmesriik kavatses alustada selle isiku suhtes kriminaalmenetlust samade tegude tõttu.

^{62/} Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34).

Kohtuotsuses **Tupikas** (C-270/17 PPU, [EU:C:2017:628](#)), mis kuulutati 10. augustil 2017 kiirmenetluses, võttis Euroopa Kohus seisukoha küsimuses, kuidas tõlgendada raamotsuse 2002/584, muudetud raamotsusega 2009/299⁶³, artikli 4a lõiget 1, milles on ette nähtud Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise vabatahtlik alus, kui asjaomane isik ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel ta süüdi mõisteti. Põhikohtuasi puudutas Madalmaades sellise Euroopa vahistamismääruse täitmise menetlust, mille oli teinud Leedu kohus Leedu kodaniku suhtes Leedus vangistuse täitmiseks. Samas kui vaidlust ei olnud selles, et asjaomane isik oli ilmunud isiklikult esimese kohtuastme arutelule, ei sisaldanud Euroopa vahistamismäärus teavet tema kohtusse ilmumise kohta apellatsioonimenetluses. Selles kontekstis soovis Madalmaade kohus teada, kas Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumise vabatahtlik alus, mis puudutab asjaomase isiku puudumist kohtulikult arutelult, mille tulemusel otsus tehti, on kohaldatav esimeses kohtuastmes toimunud menetluse või apellatsioonimenetluse suhtes.

Euroopa Kohus märkis kõigepealt, et mõistet „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ tuleb käsitada liidu õiguse autonoomse mõistena ja tõlgendada kogu liidu territooriumil ühetaoliselt, olenemata sellest, kuidas seda liikmesriikides kvalifitseeritakse. Euroopa Kohus leidis, et seda mõistet tuleb mõista nii, et see viitab menetlusele, mille tulemusel tehti kohtuotsus, millega mõisteti lõplikult süüdi isik, kelle üleandmist Euroopa vahistamismääruse täitmise raames nõutakse. Olukorras, kus menetlus on toimunud mitmes kohtuastmes, milles on tehtud üksteisele järgnevad otsused, millest vähemalt üks on tehtud tagaselja, tuleb raamotsuse 2002/584 artikli 4a lõike 1 tähenduses „kohtuliku aruteluna, mille tulemusel otsus tehti“ mõista menetlust, milles kohus tegi asjaomase isiku süü ja talle karistuse või muu vabadust piirava meetme määramise kohta lõpliku otsuse pärast uue asja sisulist uurimist faktiliselt ja õiguslikult. Järelikult jääb apellatsioonimenetlus põhimõtteliselt raamotsuses 2009/299/JSK kasutatud mõiste kohaldamisalasse. Viimseks kinnitas Euroopa Kohus, et selline tõlgendus on täielikult kooskõlas nõudega tagada kaitseõigused, mis on raamotsuse 2002/584 artikli 4a eesmärk.

XI. KONKURENTS

1. ELTL ARTIKKEL 101

Keelatud kokkulepete valdkonnas väärivad äramärkimist kaks kohtuotsust, mis puudutavad emaettevõtja vastutust ja valikulise turustamise süsteemi. Lisaks tuleb mainida kohtuotsust **APVE jt** (C-671/15), mis puudutab konkurentsiniormide kohaldamise tingimusi ühise põllumajanduspoliitika valdkonnas.⁶⁴

^{63/} Nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsus 2009/299/JSK, millega muudetakse raamotsuseid 2002/584/JSK, 2005/214/JSK, 2006/783/JSK, 2008/909/JSK ning 2008/947/JSK, edendades seeläbi isikute menetlusõigusi ja tõhustades selliste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamist, mis tehakse, kui asjaomane isik ei viibi isiklikult kohtulikult arutelul (ELT 2009, L 81, lk 24).

^{64/} See kohtuotsus on esitatud VI jaotises „Põllumajandus“.

1.1. Emaettevõtja vastutus

27. aprillil 2017 jättis Euroopa Kohus kohtuotsuses **Akzo Nobel jt vs. komisjon** (C-516/15 P, [EU:C:2017:314](#)) muutmata edasikaevatud kohtuotsuse⁶⁵, leides, et *asjaolu, et komisjoni pädevus kehtestada kahele tütarettevõtjale sanktsioone on aegunud, ei takista tuvastamast nende emaettevõtja vastutust, kelle suhtes ei ole aegumistähtaeg möödunud*.

Euroopa Kohus märkis kõigepealt, et aluslepingute koostajad otsustasid kasutada ettevõtja mõistet, et määratlenda konkurentsioiguse rikkumise toimepanija, keda saab karistada ELTL artiklite 101 ja 102 alusel, ning et kohtupraktika kohaselt tuleb seda mõistet mõista kui majandusüksust, ja seda isegi siis, kui õiguslikult koosneb see majandusüksus mitmest füüsilisest või juriidilisest isikust. Veel meenutas Euroopa Kohus, et määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punktis a ega kohtupraktikas ei ole kindlaks määratud, millist juriidilist või füüsilist isikut on komisjon kohustatud rikkumise eest vastutavaks pidama ja trahviga karistama. Kuna tütarettevõtja rikkumise saab ümberlükatava eelduse alusel emaettevõtjale süüks panna eelkõige siis, kui tütarettevõtja – olgugi et tal on eraldiseisev õigusvõime – ei otsusta oma tegutsemise üle turul sõltumatult, kuuluvad niisuguses olukorras emaettevõtja ja tütarettevõtja samasse majandusüksusse ning moodustavad järelikult ühe ettevõtja liidu konkurentsioiguse tähenduses.

Euroopa Kohus meenutas ka seda, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt määratakse emaettevõtjale, kellele pandi süüks tütarettevõtja rikkumine, isiklikult sanktsioon liidu konkurentsieeskirjade rikkumise eest, mida peetakse tema enda poolt toime panduks otsustava mõju tõttu, mida ta avaldas tütarettevõtjale. Seetõttu ei saa Euroopa Kohtu sõnul solidaarsussuhe majandusüksuse moodustava kahe äriühingu vahel tähendada trahvi maksmisel vaid teatud käenduse vormi, mille emaettevõtja annab, et tagada tütarettevõtjale määratud trahvi maksmine. Lõpuks, kuna emaettevõtja vastutus on puhtalt tuletatud vastutus, sõltub see tingimata tütarettevõtja toime pandud rikkumise koosseisu tunnustest, millega tema vastutus on lahutamatult seotud.

Euroopa Kohus asus siiski seisukohale, et asjaolu, et komisjoni volituste aegumistähtaeg sanktsioonide kehtestamisel võib olla tütarettevõtja suhtes möödunud, ei tähenda tingimata, et aegumistähtaeg on möödunud emaettevõtja suhtes, isegi kui viimase vastutus asjaomasel perioodil tuleneb täielikult tütarettevõtja rikkumisest. Seetõttu otsustas Euroopa Kohus, et asjaolu, et teatavatele tütarettevõtjatest äriühingutele ei saa aegumise tõttu määruse nr 1/2003⁶⁶ artikli 25 lõike 1 punkti b alusel enam sanktsioone määrata, ei takista menetlust läbi viimast emaettevõtja suhtes, keda peetakse sama konkurentsivastase tegevuse eest pärast seda perioodi vastutavaks isiklikult ja nendega solidaarselt ning kelle puhul tegu ei ole aegunud. Antud asjas lõpetasid Akzo Nobeli kaks tütarettevõtjat asjaomastes keelatud kokkulepetes osalemise 1993. aastal, samas kui Akzo Nobel oli nende rikkumistega seotud kuni 2000. aastani, ning Euroopa Kohus otsustas, et Üldkohus oli põhjendatult leidnud, et asjaolu, et pädevus kehtestada kahele tütarettevõtjale sanktsioone on aegunud, ei takista tuvastamast emaettevõtja vastutust.

^{65/} 15. juuli 2015. aasta kohtuotsus **Akzo Nobel jt vs. komisjon** (T-47/10, [EU:T:2015:506](#)).

^{66/} Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 asutamislepingu artiklites 101 ja 102 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205).

1.2. Vertikaalkokkulepped

Seoses vertikaalkokkulepetes sisalduvate piirangutega tegi Euroopa Kohus 6. detsembri 2017. aasta kohtuotsuses **Coty Germany** (C-230/16, [EU:C:2017:941](#)) olulisi täpsustusi küsimuses, kas luksuskosmeetikatoodete valikulise turustamise süsteemid on kooskõlas ELTL artikliga 101. Vaidlus puudutas luksuskosmeetikatoodete tarnija Coty Germany ja nende toodete volitatud turustaja vahel sõlmitud valikulise turustamise lepingus sisalduvat piirangut, mis keelas nendel turustajatel kaasata toodete internetimüüki nähtaval viisil kolmandatest isikutest ettevõtjaid.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus palus Euroopa Kohtul kõigepealt selgitada, kas vaidlusalune piirang, mille esmane eesmärk on säilitada nende kaupade luksusliku imago, võis olla kooskõlas ELTL artikli 101 lõikega 1.

Sellela seoses meenutas Euroopa Kohus kõigepealt oma lahendit **Copad**⁶⁷, mille kohaselt võib esiteks luksuskaupade jaoks olla vaja rakendada valikulist turustussüsteemi, et säilitada nende kvaliteet ja kindlustada asjakohane kasutamine, ning teiseks on selline süsteem ELTL artikli 101 lõikega 1 kooskõlas, kui edasimüüjate valik toimub kvalitatiivset laadi objektiivsete kriteeriumide alusel, mis määratakse ühetaoliselt kindlaks kõikide potentsiaalsete edasimüüjate suhtes ning mida kohaldatakse mittediskrimineerivalt, ning kui määratletud kriteeriumid ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik.

Teine küsimus puudutas seda, kas ELTL artikli 101 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus selline lepingutingimus, nagu on kõne all põhikohtuasjas ja mis keelab volitatud turustajatel kasutada luksustoodete interneti teel müügiks nähtaval viisil kolmandate isikute platvorme. Euroopa Kohus tõi sellega seoses, et selline lepingutingimus võib olla ELTL artikli 101 lõikega 1 kooskõlas, kui selle tingimuse peamine eesmärk on nende kaupade luksusliku imago säilitamine, see määratakse kindlaks ühetaoliselt, seda kohaldatakse mittediskrimineerivalt ning see on proportsionaalne võrreldes taotletava eesmärgiga, mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus. Seejärel leidis Euroopa Kohus, et vaidlusalune piirang on taotletava eesmärgi suhtes kohane, kuna see nõuab, et need kaubad jäävad seotuks ainult volitatud turustajatega, nii et Cotyl on võimalik kontrollida nende toodete müügikeskkonda ja säilitada nii nende toodete luksuslik imago tarbijate jaoks. Seoses selle piirangu proportsionaalsusega rõhutas Euroopa Kohus, et tegemist ei ole absoluutse piiranguga nagu kohtuasjas **Pierre Fabre Dermo-Cosmétique**⁶⁸, kuivõrd käesolevas asjas oli volitatud turustajatel lubatud lepingu esemeks olevaid tooteid müüa internetis nii oma veebisaitide kaudu kui ka kolmandate isikute platvormide kaudu, kui viimaste sekkumine ei ole tarbijale nähtav. Seega leidis Euroopa Kohus, et piirang on ELTL artikli 101 lõike 1 seisukohast õiguspärane.

Viimaseks, eelotsusetaotluse esitanud kohtu kolmandale ja neljandale küsimusele vastates tuli Euroopa Kohtul hinnata, kas eespool viidatud keeld on klientide piirang määruse nr 330/2010⁶⁹ artikli 4 punkti b tähenduses või lõppkasutajatele passiivse müügi piirang sama määruse artikli 4 punkti c tähenduses. Vastus oli eitav. Vastavalt ELTL artikli 101 lõikele 3 kehtestab määrus nr 330/2010 nimelt teatud liiki konkurentsipiirangute suhtes erandid, tingimusel, et nii tarnija kui ka ostja turuosa ei ole suurem kui 30 % asjaomasest turust. Määrus nr 330/2010 näeb artiklis 4 ka ette põhilised piirangud, mille suhtes ei ole need erandid kohaldatavad. Selles küsimuses järeldas Euroopa Kohus, et kuna vaidlusalune tingimus ei keela Coty turustajatel täielikult interneti kasutamist kaupade

^{67/} 23. aprilli 2009. aasta kohtuotsus **Copad** (C-59/08, [EU:C:2009:260](#)).

^{68/} 13. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus **Pierre Fabre Dermo-Cosmétique** (C-39/09, [EU:C:2011:649](#)).

^{69/} Komisjoni 20. aprilli 2010. aasta määrus (EL) nr 330/2010 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki vertikaalsete kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes (ELT 2010, L 102, lk 1).

turustamiseks, vaid ainult internetimüügi ühe konkreetse vormi, nimelt kolmandate ettevõtjate nähtaval viisil kaasamise, siis ei saa tingimust kvalifitseerida klientide piiranguks või lõppkasutajale passiivse müügi piiranguks määruse nr 330/2010 artikli 4 tähenduses.

2. ETL ARTIKKEL 102

6. septembri 2017. aastal kohtuasjas *Intel vs. komisjon* (C-413/14 P, [EU:C:2017:632](#)) tehtud otsuses oli Euroopa Kohtu suurkojal võimalus määratleda komisjoni territoriaalne pädevus turgu valitseva seisundi kuritarvitamise eest karistamisel. Vaidluse aluseks oli komisjoni otsus määrata 1,06 miljardi suurune trahv turgu valitseva seisundi kuritarvitamise tõttu ülemaailmsel CPU x86 turul mikroprotsessoreid (edaspidi „CPU“) tootvale Ameerika tootjale Intel, kes tegi eeskätt püsikliendisoodustusi algseadmete tootjatele Intelilt ainuvarustamise eest.⁷⁰ Euroopa Kohus tühistas Üldkohtu otsuse, millega jäeti rahuldamata komisjoni otsuse peale Inteli esitatud tühistamishagi.⁷¹ Ta leidis, et Üldkohus ei analüüsinud vaidlustatud kohtuotsuses kõiki Inteli esitatud argumente selliste asjaomaste allahindluste konkurentsi piiramise võime kohta, mida see äriühing kohaldas oma teatavatele klientidele.

Mis puudutab esiteks Inteli tõstatatud küsimust komisjoni pädevuse kohta tuvastada ja karistada väljaspool liitu toimepandud tegevuse eest, siis meenutas Euroopa Kohus seoses ETL artikli 101 kohaldamisega, et asjaolu, et kokkuleppes osalev ettevõtja asub kolmandas riigis, ei takista selle sätte kohaldamist, kui kokkuleppe mõju avaldub siseturu territooriumil. Antud asjas rajas komisjon vaidlusaluses otsuses oma ETL artikli 102 kohaldamise pädevuse kokkulepete suhtes, mille Intel oli sõlminud ühe suure Hiina algseadmete tootjaga (edaspidi „OEM“), asjaomase tegevuse „kindlale mõjule“ Euroopa Majanduspiirkonnas. Euroopa Kohus kinnitas, et see kriteerium võib olla aluseks komisjoni pädevusele kohaldada liidu konkurentsioigust rahvusvahelise avaliku õiguse seisukohast, kui on ette näha, et tegevus avaldab liidu turul vahetut ja märkimisväärset mõju. Sellega seoses nentis Euroopa Kohus, et ettenähtavuse tingimuse täitmiseks piisab, kui võtta arvesse tegevuse tõenäolist mõju konkurentile, mis oli nii antud asjas. Vaatamata asjaolule, et CPUd olid Hiinas turustamiseks ette nähtud, tõdes Euroopa Kohus, et Inteli tegevus oli osa konkurentsivastasest tervikplaanist, mille eesmärk oli tõkestada tema ainsa konkurenti juurdepääs turu kõige olulisematele müügikanalitele, ning rõhutas, et CPUdega varustatud arvuteid kavatseti müüa muu hulgas Euroopa Majanduspiirkonnas.

Mis puudutab teiseks väidet, et rikutud on olulist menetlusnormi, mis mõjutab Inteli kaitseõigusi, siis viimati nimetatu kritiseeris sisuliselt seda, kuidas Üldkohus käsitles tema poolt esimeses kohtuastmes esitatud väidet, et komisjon ei olnud protokollinud Inteli ühe suurima kliendi juhi küsitlust haldusmenetluses. Euroopa Kohus asus selles küsimuses seisukohale, et Üldkohus rikkus õigusnormi, tehes vahet ametlikel küsitlustel, mis kuuluvad muu hulgas määruse nr 1/2003 artikli 19 lõike 1 kohaldamisalasse, ja mitteametlikel küsitlustel, mis jäävad selle sätte kohaldamisalast välja. Nimelt lasub komisjonil kohustus tema valitud kujul protokollida mis tahes küsitlust, mille ta viib läbi selle sätte alusel, et koguda oma uurimise esemega seotud teavet. Euroopa Kohus märkis siiski, et kuna komisjon ei tuginenud vaidlusaluses otsuses asjaomase küsitluse käigus kogutud teabele, siis pidi Intel tõendama, et kui talle oleks olnud kättesaadav selle küsitluse nõuetekohane protokoll, oleks ta saanud mõjutada selles otsuses tema suhtes antud hinnanguid. Euroopa Kohus leidis aga, et antud asjas ei ole seda tõendatud.

^{70/} Komisjoni 13. mai 2009. aasta otsus K(2009) 3726 (lõplik) – [EÜ] artikli [ETL artikkel 102] ja EMP lepingu artikli 54 kohaldamise menetlus (juhtum COMP/C-3/37.990 Intel).

^{71/} 12. juuni 2014. aasta kohtuotsus *Intel vs. komisjon* (T-286/09, [EU:T:2014:547](#)).

Mis puudutab kolmandaks ja viimaseks kuritarvituse hindamist, siis märkis Euroopa Kohus, et vaidlusalune Inteli tegevus oma kaubanduspartnerite suhtes, mille eesmärk oli turult välja tõrjuda oma ainus tõsiseltvõetav konkurent, seisnes ühelt poolt allahindluse tegemises neljale suurele OEM-le tingimusel, et nad ostavad Intelilt kõik või peaaegu kõik oma x86-protsessorid, ning teiselt poolt maksete tegemises OEM-dele, et nad viivitaksid, tühistaksid või piiraksid selle Inteli konkurendi teatavate CPUdega varustatud toodete turustamist. Vaidlustatud kohtuotsuses oli Üldkohus asunud seisukohale, et turgu valitsevas seisundis ettevõtja tehtud ainuvarustusallahindluse kvalifitseerimine „kuritarvituslikuks“ ei sõltu juhtumi asjaolude analüüsist, mille eesmärk on tõendada selle allahindluse konkurentsi piiramise võimet, kuna sellel allahindlusel on juba oma laadilt selline võime. Euroopa Kohus tõdes siiski, et komisjon viis vaidlusaluses otsuses sellegipoolest läbi nende asjaolude põhjaliku analüüsi, mille tulemusel jõudis ta järeldusele, et sama tõhus konkurent oleks pidanud nende allahindluste tõttu kohaldama hindu, mis ei oleks olnud jätkusuutlikud. Seega oli Euroopa Kohtu hinnangul sama tõhusa konkurendi test (inglise keeles tuntud nimetuse all „as efficient competitor test“) tegelikult oluline, kui komisjon andis hinnangu kõnealuse allahindluste praktika võimele avaldada konkurentide väljatõrjuvat mõju. Neil asjaoludel järeldas Euroopa Kohus, et Üldkohus oli kohustatud analüüsima kõiki argumente, mille Intel sama tõhusa konkurendi testi kohaldamise kohta esitas ja mille eesmärk oli tõendada väidetavaid vigu, mille komisjon selle testi raames tegi. Seega tühistas ta vaidlustatud otsuse ja saatis kohtuasja Üldkohtusse tagasi, et ta hindaks Inteli esitatud argumentide alusel vaidlusaluste allahindluste võimet konkurentsi piirata.

3. KOONDUMISED

Kohtuotsuses **Austria Asphalt** (C-248/16, [EU:C:2017:643](#)), mis kuulutati 7. septembril 2017, leidis Euroopa Kohus, et määruse nr 139/2004⁷² artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et *koondumine loetakse toimunuks olemasoleva ettevõtja üle teostatava kontrolli laadi muutumise tulemusel – kui seniselt ainukontrollilt minnakse üle ühiskontrollile – üksnes tingimusel, et niisuguse tehingu tagajärjel tekkinud ühissettevõtja täidab püsivalt kõiki autonoomse majandusüksuse funktsioone*.

Põhikohtuasi puudutas asfalditehast, mis kuulus täies ulatuses ehitusettevõtjate kontsernile ja mille tegevus piirdus emasettevõtja varustamisega. Tal ei olnud turul seega mingit märkimisväärset rolli. Vaidluse aluseks olev kava nägi ette kahe ehitusettevõtja koondumise, millest üks oli kõnealuse asfalditehase omanik. Kava kohaselt pidid viimase üle kontrolli teostama koos mõlemad koonduvad ettevõtjad ja selle toodang oli peamiselt suunatud nendele kahele ettevõtjale.

Euroopa Kohus, kellele esitati küsimus koondumise toimumise tingimuste kohta olemasoleva ettevõtja üle teostatava kontrolli laadi muutumise korral määruse nr 139/2004 artikli 3 lõike 1 punkti b ja lõike 4 tähenduses, meenutas kõigepealt, et määruse eesmärk on tagada, et ettevõtjate restruktureerimine ei tekitaks konkurentidele püsivat kahju. Mõiste „koondumine“ tuleb seega määratleda nii, et see hõlmaks tehinguid, mis muudavad asjaomaste ettevõtjate kontrolli ning seega turu struktuuri jäädavalt. Täpsemalt loetakse määruse artikli 3 lõike 1 punktis b koondumise mõiste üheks elemendiks mitte ettevõtja asutamist, vaid ettevõtja üle kontrolli muutumist. Seetõttu täpsustas Euroopa Kohus, et sama määruse artikli 3 lõike 4 puudutab ühissettevõtjaid vaid niivõrd, kui võrd nende loomine mõjutab püsivalt turustruktuuri, seejuures ei ole oluline asjaolu, et kõnealune ühiskontrollile äsja allutatud ettevõtja oli olemas enne nimetatud tehingut.

^{72/} Nõukogu 20. jaanuari 2004. aasta määrus (EÜ) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (EÜ ühinemismäärus) (ELT 2004, L 24, lk 1; ELT eriväljaanne 08/03, lk 40).

Sellega seoses tuletas Euroopa Kohus meelde, et määruse nr 139/2004 artikli 21 lõike 1 kohaselt kuulub määrus kohaldamisele vaid määruse artiklis 3 määratletud koondumiste puhul, mille suhtes määrust nr 1/2003⁷³ üldjuhul ei kohaldata. Seevastu asus Euroopa Kohus seisukohale, et määrus nr 1/2003 jääb kohaldatavaks ettevõtjate niisuguse tegevuse suhtes, mis ei kujuta endast küll koondumist määruse nr 139/2004 tähenduses, kuid mis viib siiski ettevõtjate vahel tegevuse kooskõlastamiseni, mis on vastuolus ETLT artikliga 101, ning mis sel põhjusel on allutatud komisjoni või liikmesriigi konkurentsiasutuste kontrollile. Seetõttu otsustas Euroopa Kohus, et määruse nr 139/2004 artikli 21 lõikega 1 ei ole kooskõlas määruse artikli 3 tõlgendus, mille kohaselt ettevõtja üle kontrolli muutumine – kui ainukontrollilt minnakse üle ühiskontrollile – kuulub koondumise mõiste kohaldamisalasse ka siis, kui ühissettevõtja ei täida püsivalt kõiki autonoomse majandusüksuse funktsioone.

4. KONKURENTSIEESKIRJADE KOHALDAMISE MENETLUS

14. märtsi 2017. aasta suurkoja otsuses **Evonik Degussa vs. komisjon** (C-162/15 P, [EU:C:2017:205](#)) võttis Euroopa Kohus seisukoha sellise kaitse ulatuse küsimuses, mida tuleb kohaldada teabele, mis pärineb leebema kohtlemise avaldustest, ETLT artikli 101 kohaldamist käsitlevate komisjoni otsuste avaldamise raames. Vaidlus puudutas komisjoni otsust⁷⁴, millega konkurentsimenetluse jaoks nimetatud ärakuulamise eest vastutav ametnik jättis rahuldamata taotluse käsitleda konfidentsiaalsena teavet, mille hageja talle oli esitanud koostöö raames 2002. aasta leebema kohtlemise teatise⁷⁵ alusel. See teave sisaldas konkurentsi peadirektoraadi veebilehel avaldatava konkurentsieeskirjade rikkumise tuvastamise otsuse üksikasjalikumas versioonis.⁷⁶ Vaidlusaluses otsuses leidis ärakuulamise eest vastutav ametnik muu hulgas, et tal puudus pädevus vastata hageja argumendile, et sellise teabe avaldamine tekitaks põhjendamatut erineva kohtlemise võrreldes teiste rikkumises osalenud ettevõtjatega ning see rikuks seega õiguspärase ootuse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid. Euroopa Kohus tühistas oma kohtuotsusega Üldkohtu, kes oli eelnevalt hagi rahuldamata jätnud⁷⁷, edasikaevatud otsuse põhjusel, et viimane oli rikkunud õigusnormi, leides, et ärakuulamise eest vastutav ametnik asus põhjendatult seisukohale, et tal puudub pädevus.

Euroopa Kohus tuletas meelde, et otsuse 2011/695⁷⁸ artikli 8 eesmärk on rakendada menetluslikult seda kaitset, mille liidu õigus annab teabele, millest komisjon sai teadlikuks konkurentsieeskirjade rakendamise menetluste raames. Kuigi otsuse 2011/695 artikli 8 lõikest 2 nähtub, et ärakuulamise eest vastutav ametnik võib leida, et teabe võib avalikustada, kui see tegelikult ei kujuta endast ärisaladust või muud liiki konfidentsiaalset teavet või kui avalikustamiseks on ülekaalukas huvi, ei ole siiski piiratud põhjused, millele huvitatud isik võib kavandatava avalikustamise vastu tugineda. Artiklis 8 ette nähtud kaitset tuleb seega mõista kui iga liidu õiguse normidest või põhimõtetest tuleneva põhjusega seotud kaitset, mis võib põhjendada asjaomase teabe konfidentsiaalsuse

^{73/} Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 [ELTL] lepingu artiklites [101] ja [102] sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205).

^{74/} Komisjoni 24. mai 2012. aasta otsus C(2012) 3534 final, millega jäeti rahuldamata Evonik Degussa konfidentsiaalsena käsitlemise taotlus (juhtum COMP/38.620 – Vesinikperoksiid ja perboraat) (ELT 2015, C 198, lk 24).

^{75/} Komisjoni teatis, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul (EÜT 2002, C 45, lk 3; ELT eriväljaanne 08/02, lk 155), mis kehtis asjaolude toimumise ajal.

^{76/} Komisjoni otsus K(2006) 1766 (lõplik) [EÜ] artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/F/C/38.620 – Vesinikperoksiid ja perboraat) (ELT 2006, L 353, lk 54).

^{77/} 28. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus **Evonik Degussa vs. komisjon** (T-341/12, [EU:T:2015:51](#)).

^{78/} Euroopa Komisjoni presidendi 13. oktoobri 2011. aasta otsus 2011/695/EL ärakuulamise eest vastutava ametniku ülesannete ja pädevuse kohta teatavates konkurentsimenetlustes (ELT 2011, L 275, lk 29).

kaitset. Euroopa Kohus märkis, et otsuse 2011/695 artikli 8 lõike 2 ulatus oleks oluliselt piiratud, kui seda sätet tuleks tõlgendada nii, et see ei võimalda ärakuulamise eest vastutaval ametnikul arvesse võtta muid eeskirju kui need, millega eriliselt kaitstakse teavet üldsusele avaldamise eest, nagu määruses nr 45/2001 üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ühenduse institutsioonides⁷⁹ või määruses nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele⁸⁰ sisalduvad eeskirjad.

Edasi, mis puudutab kohtuasja sisuliselt, siis lükkas Euroopa Kohus tagasi apellatsioonkaebuse põhjendamiseks esitatud argumendid. Ta tuletas kõigepealt meelde, et teavet, mis oli salajane või konfidentsiaalne, kuid mis on vähemalt viis aastat vana, tuleb möödunud aja tõttu põhimõtteliselt pidada vananenuks ja see ei ole enam seetõttu salajane või konfidentsiaalne. Seetõttu täpsustas ta, et need kaalutlused, mis viivad ümberlükatava eelduseni, kehtivad nii liidu kohtutes hagimenetlustes osalevate isikute suhtes konfidentsiaalsena käsitlemise taotluste kontekstis, nagu antud asjas, kui ka komisjoni poolt konkurentsioiguse rikkumise tuvastamise otsuste avalikustamise perspektiivis konfidentsiaalsena käsitlemise taotluste kontekstis.

Hageja tõstatatud küsimusele, kas vaatamata sellele, et määrus nr 1049/2001 ei ole käesoleval juhul kohaldatav, tuleb ELTL artiklite 101 ja 102 rikkumiste tuvastamise otsuste avaldamisele siiski üle kanda selle määruse põhjal tehtud kohtupraktika, milles Euroopa Kohus on tunnustanud üldise eelduse olemasolu, mis põhjendab ELTL artikli 101 kohaldamist käsitlevas toimikus sisalduvate dokumentide avalikustamisest keeldumist, vastas Euroopa Kohus eitavalt. Euroopa Kohus tugines selles suhtes olulistele erinevustele, mis on (määrusega nr 1049/2001 ette nähtud) komisjoni toimikuga tutvumise korra ja rikkumiste tuvastamise otsuste avaldamist käsitleva korra – mis peab toimuma (vastavalt määruse nr 1/2003 artiklile 30) ärisaladust tagades – vahel. ELTL artikli 101 rikkumise tuvastamise otsuse mittekonfidentsiaalse versiooni avaldamine peab nimelt võimaldama ELTL artikli 101 rikkumiste tõttu kannatanutele pakkuda tuge kahju hüvitamise nõudmisel. Asjaomaseid huve tuleb siiski kaaluda võrreldes nende õiguste kaitsega, mida liidu õigus annab muu hulgas asjaomastele ettevõtjatele, näiteks õigus ametisaladuse või ärisaladuste kaitsele.

Veel leidis Euroopa Kohus, et niisugune avaldamine ei kahjusta kaitset, mida võib apellant taotleda 2002. aasta leebema kohtlemise teatise alusel, kuna see kaitse puudutab ainult trahvi kindlaksmääramist ja selles teatises konkreetselt nimetatud dokumentide ja avalduste käsitlemist. Nimelt on ainus kaitse, mida ELTL artikli 101 kohaldamise menetluses komisjoniga koostööd teinud ettevõtja saab taotleda, esiteks kaitse trahvide eest või trahvisumma vähendamine vastutasuks sellele, et ta esitas komisjonile eeldatava rikkumise kohta tõendeid, millel on võrreldes komisjoni valduses olevate tõenditega oluline lisaväärtus, ning teiseks, et komisjon ei avalda dokumente ja kirjalikke avaldusi, mille ta on saanud komisjoni leebema kohtlemise teatise alusel.

^{79/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 45/2001 üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ühenduse institutsioonides ja asutustes ning selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT 2001, L 8, lk 1; ELT eriväljaanne 13/26, lk 102).

^{80/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT 2001, L 145, lk 43; ELT eriväljaanne 01/03, lk 331).

5. RIIGIABI

Riigiabi valdkonnas tuleb ära märkida kolm kohtuotsust. Esimene puudutab sellise olemasoleva riigiabi kontrollimist komisjoni poolt, mis võidakse hiljem kvalifitseerida ebaseaduslikuks. Teine puudutab küsimust, kas maksuvabastusi, mille riik on andnud usukogukonnale, võib käsitada riigiabina, mis on ELTL artikli 107 lõikega 1 keelatud. Viimane puudutab küsimust, kas riigiabi, mis on antud ettevõtjale, kelle suhtes kohaldatakse tema enda algatusel liikmesriigi maksejõuetusmenetlust, saab temalt ära võtta.

Kohtuotsuses **komisjon vs. Itaalia** (C-467/15 P, [EU:C:2017:799](#)), mis kuulutati 25. oktoobril 2017, tühistas Euroopa Kohus Üldkohtu otsuse⁸¹, mis käsitles komisjoni võimalust liigitada uueks ja teatud juhtudel ebaseaduslikuks abiks mitte üksnes olemasoleva abi muudatusi, vaid ka kogu olemasolevat abi ennast, mida muudatus puudutab. Selle kohtuasja aluseks oli nõukogu otsus 2003/530⁸², millega lubati ühelt poolt Itaaliale maksta piimatootjate asemel liidule aastatel 1995–2001 liikmesriigi piimakvoodi ületamise tõttu tasumisele kuuluv summa ning teiselt poolt asjaomastel tootjatel maksta oma võlga selle liikmesriigi ees hiljem ilma intressi maksmata. Abi (edaspidi „olemasolev abi“) anti muu hulgas ajalise piirangu tingimusel, et järkjärgulised maksed tehakse 14 aasta jooksul. Kuna Itaalia lubas sama abi maksetähtaja aastatel 2010 ja 2011 edasi lükata pärast paljusid muid muudatusi, ületati selle tulemusel 14 aasta piiri. Komisjon võttis seetõttu vastu vaidlusaluse otsuse, milles ta tuvastas, et Itaalia oli olemasoleva abi kava järk-järgult muutnud, rikkudes ühte selle abi heakskiitmise tingimustest, ning kvalifitseeris uueks ja seega ebaseaduslikuks abiks (kuna sellest ei ole komisjoni teavitatud) mitte üksnes maksetähtaja edasilükkamise eraldi, vaid ka kogu varasema järkjärgulise maksmissüsteemi.⁸³ Seetõttu kohustas ta viivitamata koos intressiga tagasi nõudma summad, mis anti maksetähtaja edasilükkamisest kasu saanud tootjatele. Itaalia vaidlustas selle otsuse Üldkohtus, kes tühistas vaidlusaluse otsuse osaliselt. Seejärel esitas komisjon apellatsioonkaebuse, milles ta vaidlustas määruse nr 659/1999⁸⁴ artikli 1 punktis c esitatud mõiste „uus abi“ Üldkohtu antud tõlgenduse.

Selles kontekstis leidis Euroopa Kohus, et vastupidi Üldkohtu kinnitatule võib mõiste „olemasolev abi“ kohaldamisalasse kuuluda mitte ainult olemasoleva abi enda muudatus, vaid ka abi, mida selline muudatus puudutab. Seetõttu asus Euroopa Kohus seisukohale, et olemasolevat abi, mida on muudetud selle suhtes kehtestatud kokkusobivustingimusi rikkudes, ei saa enam pidada heakskiidetud abiks ja see kaotab seetõttu tervikuna olemasoleva abi omaduse. Järelikult ei pea komisjon tõendama, et muudatus mõjutab varem kehtinud abi olemust. Euroopa Kohus leidis, et selline tõlgendus tagab kõige paremini tõhusa riigiabi järelevalvesüsteemi liidus, motiveerides asjaomast liikmesriiki täitma abikavale loa andmise tingimusi. Nimelt juhul, kui liikmesriik teeb olemasolevasse abikavasse muudatuse nii, et ta rikub abile loa andmise tingimust, ei ole sellisel liikmesriigil ühtki tagatist, et loa saanud abikava jääb nimetatud muudatusest mõjutamata ning et selle alusel tehtud soodustused jäävad püsima.

^{81/} 24. juuni 2015. aasta kohtuotsus *Itaalia vs. komisjon* (T-527/13, [EU:T:2015:429](#)).

^{82/} Nõukogu 16. juuli 2003. aasta otsus 2003/530/EÜ abi kokkusobivuse kohta ühisturuga, mida Itaalia Vabariik kavatseb anda oma riigi piimatootjatele (ELT 2003, L 184, lk 15).

^{83/} Komisjoni 17. juuli 2013. aasta otsus 2013/665/EL riigiabi SA.33726 (11/C) [ex SA.33726 (11/NN)] kohta, mida andis Itaalia (piimamaksu maksetähtaja edasilükkamine Itaalias) (teatavaks tehtud numbri C(2013) 4046 all) (ELT 2013, L 309, lk 40).

^{84/} Nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrus (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [ELTL] artikli [108] kohaldamiseks (EÜT 1999, L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 08/01, lk 339).

Seetõttu tõdes Euroopa Kohus, et antud asjas ei olnud seadusemuudatus, millega maksetähtaeg edasi lükati, puhtalt formaalne või halduslik muudatus ega olemasoleva toetusprogrammi algse eelarve suurenemine määruse nr 794/2004⁸⁵ artikli 4 lõike 1 tähenduses.

Kohtuasjas, milles tehti 27. juuni 2017. aasta otsus *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania* (C-74/16, [EU:C:2017:496](#)), pidi Euroopa Kohtu suurkoda võtma seisukoha küsimuses, kas maksuvabastused, mille liikmesriik on andnud usukogukonnale, võib olla abi, mis on ELTL artikli 107 lõike 1 kohaselt keelatud. Küsimus tekkis erinevate maksuvabastuste kontekstis, mida Hispaania katoliku kirikule anti Püha Tooli ja Hispaania vahel 1979. aastal sõlmitud kokkuleppe alusel enne liiduga ühinemist. Põhikohtuasjas tugines üks kongregatsioon sellele kokkuleppele, et nõuda tagasi kohalik maks, mille ta Madridi lähedal asuvas kirikukoolis tehtud ehitustöödega seoses oli tasunud. Kõnealuseid ruume kasutatakse lisaks põhi- ja keskhariidusõppetegevuse pakkumiseks riigi poolt, mis on samaväärne riigikoolides pakutavaga ja mida rahastatakse täielikult riigieelarvest, ka muu, õppemaksuga maksustatud õppetegevuse pakkumiseks. Maksuhaldur jättis tagastusnõude rahuldamata põhjusel, et liikmesriigi õiguses ehitustöödega seoses ette nähtud maksuvabastus ei ole kohaldatav religioosse eesmärgita tegevusele.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kellele asjaomane kongregatsioon kaebuse esitas, palus Euroopa Kohtul selgitada, kas sellist maksuvabastust tuleb käsitada riigiabina, mis on liidu õigusega keelatud. Euroopa Kohus otsustas, et selline meede võib kuuluda ELTL artikli 107 lõikes 1 sätestatud keelu kohaldamisalasse, juhul kui ja üksnes selles ulatuses, milles asjaomane tegevus kujutab endast majandustegevust – asjaolu, mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Euroopa Kohus leidis kõigepealt, et kongregatsiooni õppetegevusel, mida Hispaania riik rahaliselt ei toeta, näib olevat majanduslik laad ning see võib seega kuuluda ELTL artikli 107 lõike 1 kohaldamisalasse, kuna seda rahastatakse peamiselt eravahenditest. Veel rõhutas ta, et vaidlusalune vabastus näis vastavat kahele neljast tingimusest, mis peavad olema täidetud keelatud riigiabiks kvalifitseerimiseks, kuna sellega antakse kooli eest vastutavale kongregatsioonile *valikuline majanduslik eelis* ning see toob kaasa linnavalitsuse tulude vähenemise ja seega *riigi ressursside kaasamise*. Kahe ülejäänud tingimuse osas leidis Euroopa Kohus, et vaidlusalune vabastus võib muuta kongregatsiooni pakutavad õppeteenused atraktiivsemaks võrreldes nende asutuste teenustega, kes samuti samal turul tegutsevad, ning et see vabastus võib seega konkurentsi moonutada. Samas rõhutas Euroopa Kohus, et määruse nr 1998/2006⁸⁶ artikli 2 kohaselt ei mõjuta abi, mille kogusumma ei ületa kolme eelarveaasta pikkuse ajavahemiku jooksul 200 000 eurot, liikmesriikidevahelist kaubandust ega moonuta või ähvarda moonutada konkurentsi, mis tähendab, et sellised meetmed ei kuulu mõiste „riigiabi“ alla. Euroopa Kohus märkis, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb siiski kontrollida, kas selline piirmäär on antud asjas saavutatud.

Viimaseks märkis Euroopa Kohus Hispaania ja Püha Tooli vahel sõlmitud kokkuleppe kohta, et kuigi see kokkulepe sõlmiti enne selle liikmesriigi liiduga ühinemist, ei tohi vaidlusalust maksuvabastust, mis kehtestati liikmesriigi õiguskorras 2001. aasta määrusega, vajaduse korral käsitada olemasoleva riigiabina, vaid uue abina.

Kohtuotsuses *Nerea* (C-245/16, [EU:C:2017:521](#)), mis tehti 6. juulil 2017, võttis Euroopa Kohus seisukoha määruse nr 800/2008 (üldine grupierandi määrus)⁸⁷ artikli 1 lõike 7 punktis c osutatud mõiste „võlgniku kõiki võlakohustusi hõlmav maksejõuetusmenetlus“ ulatuse kohta ja küsimuses, kas ettevõtjal, kelle suhtes kohaldatakse tema enda

^{85/} Komisjoni 21. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 794/2004, millega rakendatakse nõukogu määrust (EÜ) nr 659/1999 (ELT 2004, L 140, lk 1; ELT eriväljaanne 08/04, lk 3).

^{86/} Komisjoni 15. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1998/2006, milles käsitletakse [ELTL artiklite 107 ja 108] kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT 2006, L 379, lk 5).

^{87/} Komisjoni 6. augusti 2008. aasta määrus (EÜ) nr 800/2008 [ELTL artiklite 107 ja 108] kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse ühisturuga kokkusobivaks (üldine grupierandi määrus) (ELT 2008, L 214, lk 3).

algatusel riigisest maksejõuetusmenetlust, ei ole õigust saada abi, mis talle eelnevalt sama sätte alusel anti. Põhikohtuasja kaebaja Nerea sai piirkondliku rakenduskava raames riigiabi Marches (Itaalia). Kui Nerea taotles tegevuse jätkamisega ennetava kompromissi kaitset, tühistas Marche maakond vaidlusaluse abi põhjusel, et määruse nr 800/2008 artikli 1 lõike 7 punkti c kohaselt on ettevõtja, kelle suhtes kohaldatakse sellist menetlust, raskustes olev ettevõtja, kes ei tohi abi saada. Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kellele Nerea esitas selle otsuse peale kaebuse, esitas Euroopa Kohtule kaks eelotsuse küsimust.

Esimeses küsimuses paluti Euroopa Kohtul võtta seisukoht „maksujõuetusmenetluse kohaldamise“ ulatuse küsimuses. Ta leidis, et määruse nr 800/2008 artikli 1 lõike 7 punkt c ega ükski muu selle määruse sätte ei tee erinevates liikmesriikide õiguskordades olemasolevatel maksejõuetusmenetlustel vahet vastavalt sellele, kas need algatas liikmesriigi haldusasutus ja kohus või algatati need asjaomase ettevõtja taotlusel nagu antud asjas. Seetõttu asus Euroopa Kohus seisukohale, et kõnealune mõiste ei hõlma ainult haldusasutuste ja kohtute algatusel algatatud menetlusi, vaid ka asjaomase ettevõtja taotlusel algatatud menetlusi.

Seoses teise küsimusega, mis puudutab järeldusi, mis tuleb teha sellest, et Nerea suhtes kohaldati maksejõuetusmenetlust pärast vaidlusaluse abi andmist, märkis Euroopa Kohus, et abi andmise ajana tuleb käsitleda aega, mil abisaajal tekib õigus abi saada, ning ettevõtja abikõlblikkust tuleb hinnata just sel ajahetkel. Pealegi ei pane määruse nr 800/2008 artikli 1 lõike 7 punkt c liikmesriigi pädevatele asutustele kohustust iseseisvalt analüüsida ettevõtja konkreetset olukorda, et teha kindlaks, kas ta on raskustes. Seega on asjaolu, et ettevõtja suhtes on liikmesriigi õiguse kohaselt maksejõuetusmenetluse kohaldamise tingimused täidetud, piisav, et ettevõtjale ei saa määruse nr 800/2008 alusel riigiabi anda, või juhul kui talle on juba abi antud, siis selle tuvastamiseks, et ta selle määruse kohaselt abi ei oleks tohtinud saada, juhul kui need tingimused olid täidetud talle abi andmise kuupäeval. Seevastu abi, mis on ettevõtjale antud kooskõlas määruse nr 800/2008 ja eelkõige määruse artikli 1 lõikega 6, ei saa tühistada üksnes sel põhjusel, et ettevõtja suhtes kohaldatakse maksejõuetusmenetlust pärast kuupäeva, mil talle abi anti.

XII. MAKSUSÄTTED

Maksude valdkonnas väärivad mainimist viis kohtuotsust. Esimene puudutab direktiivi 2006/112⁸⁸ teatavate sätete kehtivust. Teine käsitleb küsimust, kas liikmesriigi kohtud võivad kontrollida direktiivi 2011/16⁸⁹ alusel teise liikmesriigi esitatud maksuteabetaotluse õiguspärasust. Kolmas käsitleb aktsiisi sissenõutavuse tingimusi direktiivi 2008/118⁹⁰ artikli 9 tähenduses. Neljas puudutab kaitseõiguste tagamise põhimõtte ulatust liikmesriigi haldusmenetluses, mille eesmärk on kontrollida ja määrata kindlaks käibemaksuga maksustatav summa. Viimane puudutab õiguse kuritarvitamise keelu põhimõtet maksude valdkonnas.

88/ Nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiiv 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi (ELT 2006, L 347, lk 1), mis tuleneb nõukogu 5. mai 2009. aasta direktiivist 2009/47/EÜ, millega muudetakse direktiivi 2006/112/EÜ vähendatud käibemaksumäärade osas (ELT 2009, L 116, lk 18).

89/ Nõukogu 15. veebruari 2011. aasta direktiiv 2011/16/EL maksustamisalase halduskoostöö kohta ja direktiivi 77/799/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2011, L 64, lk 1).

90/ Nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiiv 2008/118/EÜ, mis käsitleb aktsiisi üldist korda ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 92/12/EMÜ (ELT 2009, L 9, lk 12).

Kohtuotsuses **RPO** (C-390/15, [EU:C:2017:174](#)), millele on juba viidatud⁹¹, kinnitas Euroopa Kohtu suurkoda direktiivi 2006/112 nende sätete kehtivust, mille kohaselt on välistatud vähendatud käibemaksumäära kohaldamine digitaalsete raamatute elektroonilisele tarnele, samas kui liikmesriigid võivad sellist vähendatud maksumäära kohaldada füüsilisel kandjal olevate digitaalsete raamatute tarnele. Sellega seoses esitas eelotsustaotluse esitanud kohus muu hulgas küsimuse, kas selline välistamine rikub harta artiklis 20 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtet.

Olles kinnitanud, et direktiivi 2006/112 nende sätetega on kehtestatud kahe sellise olukorra erinev kohtlemine, mis taotletava eesmärgi seisukohalt, antud juhul nimelt soodustada lugemist, on ometi sarnased, hindas Euroopa Kohus seda, kas selline erinev kohtlemine võib olla põhjendatud. Kuna selline põhjendus on võimalik, kui erinev kohtlemine on seotud lubatava legitiimsuse eesmärgiga ja kui see on selle eesmärgi suhtes proportsionaalne, siis märkis Euroopa Kohus kõigepealt, et elektrooniliste väljaannete suhtes vähendatud käibemaksumäära kohaldamise välistamine on osa e-kaubandust käsitleva käibemaksu erikorrast, mille eesmärk on kehtestada elektrooniliselt osutatavatele teenustele selged, lihtsad ja ühetaolised reeglid, selleks et maksukohustuslastel ja liikmesriikide maksuhalduritel oleks käibemaksu lihtsam hallata. Rõhutades, et liidu seadusandjal on maksumeetmete võtmisel ulatuslik kaalutlusruum, kinnitas Euroopa Kohus seejärel nii selle eesmärgi legitiimsust kui ka vaidlustatud meetme sobivust selle eesmärgi saavutamiseks. Kuna täidetud olid ka muud proportsionaalsuse tingimusega seotud nõuded, kinnitas Euroopa Kohus seega, et direktiivi 2006/112 asjaomased sätted on harta artiklis 20 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõttega kooskõlas.

Kohtuotsuses **Berlioz Investment Fund** (C-682/15, [EU:C:2017:373](#)), mis kuulutati 16. mail 2017, hindas Euroopa Kohtu suurkoda küsimust, kas liikmesriigi kohtud võivad kontrollida maksuteabetaotlust, mille on saatnud teine liikmesriik direktiivi 2011/16 alusel. Küsimus esitati vaidluses, mis sai alguse sellest, et Luksemburgi äriühing keeldus täielikult täitmast Luksemburgi ametiasutuste otsust, milles kohustati teda esitama teatavat teavet, mida Prantsuse ametiasutus nõudis selle direktiivi alusel. Teabetaotlus puudutas täpsemalt Prantsuse tütarettevõtja makstud dividende ja selle eesmärk oli välja selgitada, kas täidetud olid Prantsuse õiguses nende dividendide kinnipeetavast maksust vabastamiseks ette nähtud tingimused. Kuna Luksemburgi äriühing keeldus aga esitamast ühte osa nõutud teabest põhjusel, et need andmed ei ole eeldatavasti olulised, määrati talle trahv. Eelotsustaotluse esitanud kohus, kellele esitati selle karistuse peale kaebus, palus Euroopa Kohtul muu hulgas kontrollida teabe väljastamiseks kohustava otsuse ja seega selle kohustuse aluseks oleva teabetaotluse põhjendatust.

Euroopa Kohus nentis kõigepealt, et kuna Luksemburgi äriühingule trahvi määramisega rakendatakse direktiivi 2011/16, on harta antud asjas kohaldatav. Olles kinnitanud ka seda, et Luksemburgi äriühingul on õigus tõhusale õiguskaitsevahendile harta artikli 47 tähenduses talle määratud halduskaristusega seoses, täpsustas Euroopa Kohus, et see säte nõuab, et liikmesriigi kohus, kellele on esitatud kaebus karistuse peale, mis on määratud teabe väljastamiseks kohustava otsuse täitmata jätmise eest direktiivi 2011/16 alusel toimuva liikmesriikide maksuasutuste vahelise teabevahetuse raames, peab saama kontrollida selle teabe väljastamiseks kohustava otsuse õiguspärasust. Ent kuna selle direktiivi alusel saab nõuda ainult teavet, mis on taotluse esitanud liikmesriigi maksuõigusnormide seisukohalt eeldatavalt oluline, on see olulisuse nõue Euroopa Kohtu hinnangul tingimus, et isiku suhtes tehtav taotletava teabe väljastamiseks kohustav otsus ja selle otsuse täitmata jätmise korral isiku suhtes võetav karistusmeede oleks õiguspärane. Euroopa Kohus täpsustas sellega seoses siiski, et teabe väljastamiseks kohustava otsuse kohtulik kontroll piirdub kontrolliga, kas see otsus põhineb taotluse esitanud asutuse piisavalt põhjendatud taotlusel, milles küsitakse teavet, mille puhul ei nähtu ilmselgelt, et see ei ole eeldatavalt oluline. See kontroll eeldab, et kohtul peab olema võimalik tutvuda teabetaotlusega ja vajaduse korral mis tahes muu taotluse esitanud

^{91/} See kohtuotsus on esitatud ka III jaotises „Sätted institutsioonide kohta“.

asutuse edastatud teabega. Seevastu, kuna asjasse puutuva isiku suhtes saab tugineda teabetaotluse salajasusele, on sel isikul õigus tutvuda üksnes teabetaotluse teabega, mis on oluline, et ta saaks end kaitsta õiglastes tingimustes.

Euroopa Kohus tegi 29. juunil 2017 kohtuotsuse **komisjon vs. Portugal** (C-126/15, [EU:C:2017:504](#)), milles ta käsitles aktsiisi sissenõutavuse tingimusi direktiivi 2008/118, mis käsitleb aktsiisi üldist korda, artikli 9 esimese lõigu tähenduses, tõlgendatuna proportsionaalsuse põhimõtte seisukohast. Selles kohtuasjas esitati Euroopa Kohtule liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi, milles paluti tuvastada, et kuna Portugali Vabariik oli keelanud sigaretipakkide avaliku turustamise ja müügi pärast selle aasta kolmanda kuu lõppu, mis vahetult järgneb aastale, mille kohta on kaubale kinnitatud maksumärk, on ta rikkunud direktiivist ja proportsionaalsuse põhimõttest tulenevaid kohustusi.

Olles esiteks meenutanud, et maksudest kõrvalehoidumise ja maksustamise vältimise ning muude kuritarvituste vastane võitlus on direktiiviga 2008/118 taotletav eesmärk, märkis Euroopa Kohus, et sigaretipakkide ülemääraste koguste tarbimisse paiskamise aasta lõpus tulevase aktsiisitõusu ennetamiseks kujutab endast üht kuritarvituse vormi, mille ärahoidmiseks on liikmesriikidel õigus võtta sobivad meetmed. Ta lisas, et kuivõrd direktiivi artikli 9 esimene lõik jätab liikmesriikide pädevusse määrata kindlaks aktsiisi sissenõutavuse tingimused ja aktsiisimäära, tähendab liikmesriikidele sellise õiguse andmine neile võimalust võtta sedalaadi meetmeid nagu antud asjas.

Ent Euroopa Kohus tuletas teiseks meelde ka seda, et liikmesriigid peavad neile liidu õigusega antud pädevust teostades kinni pidama proportsionaalsuse põhimõttest. See kohustab liikmesriike kasutama õiguskaitsevahendeid, mis võimaldavad küll tõhusalt saavutada liikmesriigi õigusega taotletava eesmärgi, kuid ei või siiski minna kaugemale taotletud eesmärgi saavutamiseks vajalikust, ja kahjustavad võimalikult vähe kõnealuste liidu õigusnormidega püstitatud eesmärgi ja põhimõtteid. Sellega seoses otsustas ta, et asjaomane sigarettide turustamise ja müümise keeld on järelikult sobiv selliste õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks, nagu on võitlus maksudest kõrvalehoidumise ja maksustamise vältimisega, samuti rahvatervise kaitse. Ent arvestades, et keeldu kohaldatakse kõikidel juhtudel, sealhulgas siis, kui aktsiisimäär alaneb või jääb samaks, leidis Euroopa Kohus, et keeld ei näi nende eesmärkide saavutamiseks vajalik, kuna neid eesmärgi võib saavutada vähem piiravate meetmete abil, mis on samavõrra sobivad nagu siis, kui meetet kohaldataks vaid sigaretiaktsiisi tõusu korral. Seetõttu tuvastas Euroopa Kohus, et Portugali Vabariik on asjaomaste meetmetega rikkunud direktiivi 2008/118 artikli 9 esimesest lõigust ja proportsionaalsuse põhimõttest tulenevaid kohustusi.

Kohtuotsuses **Ispas** (C-298/16, [EU:C:2017:843](#)), mis kuulutati 9. novembril 2017, täpsustas Euroopa Kohus kaitseõiguste tagamise kui liidu õiguse üldpõhimõtte ulatust liikmesriigi haldusmenetluses, mille eesmärk on kontrollida ja määrata kindlaks käibemaksuga maksustatav summa. Antud asjas viidi kaebajate suhtes läbi maksukontroll, mille tulemusel saadeti neile maksuotsused, milles nõuti neilt täiendavat käibemaksu. Kaebajad väitsid eelotsusetaotluse esitanud kohtus, et maksuotsused on tühised, kuna nende kaitseõigused ei olnud tagatud. Nad leidsid muu hulgas, et maksuhaldur oleks pidanud omal algatusel võimaldama neil tutvuda kogu asjakohase teabega, mille alusel see haldur koostas maksukontrolli aruande ja tegi kaks maksuotsust, et neil oleks neid olnud võimalik hiljem vaidlustada.

Euroopa Kohus tuletas sellega seoses kõigepealt meelde, et kaitseõiguste tagamine on liidu õiguse üldpõhimõte, mille kohaselt tuleb niisuguste otsuste adressaatidele, kelle huvisid otsused märkimisväärselt mõjutavad, anda tegelik võimalus nende asjaolude suhtes oma seisukoha esitamiseks, millega ametiasutus oma otsust põhjendada kavatseb. Niisugune kohustus on liikmesriikide asutustel, kui nad teevad otsuseid liidu õiguse kohaldamisalas. Euroopa Kohus märkis, et nii on see eelkõige juhul, kui liikmesriik viib maksumaksja suhtes läbi maksukontrolli menetluse, kuna tal on liidu õigusest tulenev kohustus võtta kõik meetmed õigusloome ja halduse tasandil, et tagada oma territooriumil täies ulatuses käibemaksu kogumine ja võidelda maksupettuste vastu.

Euroopa Kohus otsustas seetõttu, et kaitseõiguste tagamist kui liidu õiguse üldpõhimõtet tuleb tõlgendada nii, et haldusmenetluses, mille eesmärk on kontrollida ja määrata kindlaks käibemaksuga maksustatav summa, peab isikul olema võimalik saada taotluse korral, mitte automaatselt, teave ja dokumendid, mida haldustoimik sisaldab ning mille põhjal asutus teeb oma otsuse, eeldusel et üldise huvi eesmärgid ei põhjenda nimetatud teabe ja dokumentidega tutvumise piiranguid. Nimelt ei ole see üldpõhimõtte absoluutne õigus, vaid sellele võib seada piiranguid tingimusel, et need piirangud vastavad tegelikult meetmega taotletud üldise huvi eesmärkidele ega kujuta endast taotletavat eesmärki arvestades ülemäärast ja lubamatut sekkumist, mis kahjustab tagatud õiguste sisu. Euroopa Kohus täpsustas selles küsimuses, et maksukontrolli ja käibemaksuga maksustatava summa kindlaksmääramise menetluses võib selliste piirangute eesmärk olla konfidentsiaalsuse või ametisaladuse kaitse, mida teatud teabe ja dokumentidega tutvumine võib kahjustada.

Kohtuotsuses *Cussens jt* (C-251/16, [EU:C:2017:881](#)), mis tehti 22. novembril 2017, käsitles Euroopa Kohus õiguse kuritarvitamise keelu põhimõtte ulatust maksustamise ja täpsemalt käibemaksu valdkonnas. Põhikohtuasjas olid kaebajad müügi eesmärgil ehitanud mitu puhkemaja, mille nad andsid rohkem kui 20 aastaks rendile endaga seotud äriühingule. Samal ajal sõlmisid nad sama äriühinguga lepingu, milles oli ette nähtud, et need majad renditakse neile kaheks aastaks. Need kaks rendilepingut lõpetati kuu aega hiljem mõlemapoolse lepingu ülesütlemisega ning kaebajad müüsid majad kolmandatele isikutele. Liikmesriigi õigusnormide kohaselt ei tulnud sellistelt müügitehingutelt käibemaksu tasuda, kuna käibemaksuga oli maksustatav üksnes pikaajaline rentimine. Maksuhaldur kvalifitseeris rendilepingu siiski kuritarvituslikuks ning palus tasuda müügitehingutelt täiendavalt käibemaksu. Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kelle lahendada oli see kohtuasi, tuvastas, et liikmesriigi õiguses ei ole norme, mis kohustaksid maksuhaldurit jätma kuritarvitustega seotud tehinguid arvesse võtmata. Seetõttu otsustas ta esitada Euroopa Kohtule mitu küsimust, et teha kindlaks muu hulgas, kas liidu õiguses ette nähtud õiguse kuritarvitamise keelu põhimõtte, mida on kinnitatud kohtuotsuses *Halifax jt*⁹², nõuab antud asjas maksuhalduri kaitstud lahenduse kasutamist.

Sellea seoses tõdes Euroopa Kohus kõigepealt, et õiguse kuritarvitamise keelu põhimõtte, nagu seda on kohtuotsuses *Halifax jt* kehtestatud kohtupraktika kaudu kohaldatud käibemaksu valdkonnas, ei ole direktiiviga kehtestatud põhimõtte, vaid see põhineb väljakujunenud kohtupraktikal. Sellele põhimõttele, mis on Euroopa Kohtu sõnul üldist laadi, mis on omane liidu õiguse üldpõhimõtetele, võib tugineda vaidluses maksukohustuslasega viimasele käibemaksu mahaarvamise õigusest keeldumise põhjendamiseks, isegi kui liikmesriigi õiguses sellist keeldu sätestavad õigusnormid puuduvad. Kuigi asjaomased tehingud toimusid enne kohtuotsuse *Halifax jt* tegemist, kinnitas Euroopa Kohus seejärel, et õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtetega ei ole vastuolus see, kui põhikohtuasjas kohaldatakse sellest kohtuotsusest tulenevat õiguse kuritarvitamise keelu põhimõtet. Nimelt selgitab ja täpsustab tõlgendus, mille Euroopa Kohus liidu õigusele annab, selle õiguse tähendust ja ulatust, nagu seda peab või oleks pidanud mõistma ja kohaldama alates selle jõustumise kuupäevast. Viimaseks tõdes Euroopa Kohus, et kui kõnealuste kinnisasjade omanik või rentnik ei olnud enne nende müümist kolmandast isikust ostjatele neid veel tegelikult kasutanud – mille kontrollimine antud asjas oli eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne –, võivad nende asjade võõrandamistehingud kaasa tuua niisuguse maksusoodustuse saamise, mis on vastuolus direktiivi 77/388⁹³ eesmärgiga ja kuuluvad seega õiguse kuritarvitamise keelu kohaldamisalasse.

92/ 21. veebruari 2006. aasta kohtuotsus *Halifax jt* (C-255/02, [EU:C:2006:121](#)).

93/ Nõukogu 17. mai 1977. aasta kuues direktiiv 77/388/EMÜ kumuleeruvate käibemaksudega seotud liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta – ühine käibemaksusüsteem: ühtne maksubaas (EÜT 1977, L 145, lk 1; ELT eriväljaanne 09/01, lk 23).

XIII. ÕIGUSAKTIDE ÜHTLUSTAMINE

1. INTELLEKTUAAL- JA TÖÖSTUSOMAND

Intellektuaal- ja tööstusomandi valdkonnas tuleb esile tuua kolm kohtuotsust. Kaks esimest puudutavad mõistet „üldsusele edastamine“ autoriõiguste valdkonnas ning kolmandas tõlgendatakse „parandamistingimust“ ühenduse disainilahenduse valdkonnas.

Kohtuasjades, milles tehti kaks kohtuotsust *Stichting Brein* (C-527/15, [EU:C:2017:300](#), ja C-610/15, [EU:C:2017:456](#)), mis kuulutati vastavalt 26. aprillil ja 14. juunil 2017, tuli Euroopa Kohtul analüüsida mõistet „üldsusele edastamine“ direktiivi 2001/29⁹⁴ artikli 3 lõike 1 tähenduses.

Nendes kahes kohtuasjas pöördus eelotsusetaotluse esitanud kohtu poole autoriõiguse omajate huve kaitsev Madalmaade sihtasutus. Esimeses kohtuasjas olid põhikohtuasja pooled kõnealune sihtasutus ja sellise meediamängija müüja, millesse on eelnevalt installeeritud veebis kättesaadavad lisad, mis sisaldavad hüperlinke, mis suunavad veebisaitidele, mida üldsusel on võimalik vabalt külastada ja kus autoriõigusega kaitstud teosed on tehtud üldsusele kättesaadavaks ilma autoriõiguse omajate loata. Teises kohtuasjas puudutas vaidlus selle sihtasutuse taotlusi, milles ta palub, et internetiühenduse pakkujatele tehtaks ettekirjutus blokeerida sellise *online* failijagamisplatvormi „The Pirate Bay“ domeeninimed ja IP-aadressid, mis võimaldab kaitstud teoste metaandmeid indekseerides ja otsingumootorit pakkudes selle platvormi kasutajatel neid teoseid leida ja neid partnervõrgus (*peer-to-peer*) jagada.

Mõlemas kohtuotsuses tuletas Euroopa Kohus kõigepealt meelde oma varasemat kohtupraktikat⁹⁵, mille kohaselt on direktiivi 2001/29 põhieesmärk kehtestada autoritele kõrgetasemeline kaitse, mis võimaldab neil saada nende teoste kasutamise eest nõuetekohast tasu, eelkõige üldsusele edastamise korral. Sellest tuleneb, et mõistet „üldsusele edastamine“ tuleb käsitada laias tähenduses ja et see eeldab juhtumipõhist hindamist. Lisaks, direktiivi 2001/29 artikli 3 lõikest 1 tuleneb, et mõistes „üldsusele edastamine“ on seostatud kaks kumulatiivset elementi, nimelt teose „edastamise toiming“ ja teose edastamine „üldsusele“.

Seega leidis Euroopa Kohus, et hinnangu andmisel sellele, kas kasutaja toiming on „üldsusele edastamine“ direktiivi 2001/29 artikli 3 lõike 1 mõttes, tuleb võtta arvesse paljusid täiendavaid kriteeriume, mis ei ole autonoomsed ja on üksteisest sõltuvad. Nende kriteeriumide hulgas on kõigepealt rõhutatud kasutaja rolli, mida ei saa tähelepanuta jätta, ja tema sekkumise tahtlikkust. Nimelt teeb kasutaja edastamistoimingut, kui ta oma tegevuse tagajärgedest täielikult teadlikuna sekkub, et anda kliendile ligipääs kaitstud teosele ja seda iseäranis olukorras, kus sellise sekkumiseta ei oleks kliendil põhimõtteliselt võimalik või oleks keeruline edastatud teost jälgida. Seejärel täpsustas Euroopa Kohus, et mõiste „üldsus“ viitab määratlemata suurusega potentsiaalsele sihtrühmale ning eeldab peale selle ka piisavalt suurt arvu isikuid. Euroopa Kohus tuletas meelde ka seda, et kaitstud teose edastamise „üldsusele edastamiseks“ kvalifitseerimine eeldab, et edastamine peab toimuma seni kasutatust erineva tehnilise vahendi

94/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

95/ Vt eelkõige 31. mai 2016. aasta kohtuotsus *Reha Training* (C-117/15, [EU:C:2016:379](#)) ja 8. septembri 2016. aasta kohtuotsus *GS Media* (C-160/15, [EU:C:2016:644](#)).

abil või olema suunatud „uuele üldsusele“, see tähendab üldsusele, kellega autoriõiguse omajad oma teose algseks üldsusele edastamiseks luba andes ei arvestanud. Viimaseks rõhutas Euroopa Kohus, et tähtsusetu ei ole asjaolu, et direktiivi 2001/29 artikli 3 lõike 1 tähenduses edastamine toimub tasu eest.

Nende kriteeriumide alusel asus Euroopa Kohus nendes kahes kohtuasjas seisukohale, et nii sellise meediamängija müük nagu põhikohtuasjas kui ka failijagamisplatvormi „The Pirate Bay“ internetis kättesaadavaks tegemine ja haldamine on juhtumi asjaoludel „üldsusele edastamine“ direktiivi 2001/29 artikli 3 lõike 1 tähenduses.

20. detsembri 2017. aasta kohtuotsuses **Acacia ja D'Amato** (C-397/16 ja C-435/16, [EU:C:2017:992](#)) käsitles Euroopa Kohus küsimust, kuidas tõlgendada määruse nr 6/2002⁹⁶ artikli 110 lõikes 1 ette nähtud „parandamistingimust“. Selle tingimuse kohaselt ei ole ühenduse disainilahendusena kaitstav mitmeosalise toote koostisosa moodustav disainilahendus, mida on kasutatud selle mitmeosalise toote parandamisel tema esialgse välimuse taastamiseks. Käesolev kohtuotsus on tehtud intellektuaalomandi õiguse rikkumise tuvastamise kohtuvaidluste raames Itaalias ja Saksamaal, mille pooled on kaks sõidukitootjat, kes on sõiduautode sulamist valmistatud velgede disainilahenduse omanikud, ning Acacia ja tema juhataja, kes toodavad velje koopiid, mis on sageli originaalvarustusse kuuluva originaalveljega esteetilises või funktsionaalses mõttes identsed.

Euroopa Kohtult küsiti kõigepealt, kas määruse nr 6/2002 artikli 110 lõikes 1 ette nähtud kaitse erand on kohaldatav tingimusel, et selle mitmeosalise toote, milles vaadeldav koostisosa sisaldub, välimus tingib kaitstud disainilahenduse. Põhikohtuasjas poolteks olevad sõidukitootjad väitsid selles küsimuses sisuliselt, et see erand ei ole põhjendatud sõiduauto velgede puhul, kuna nende kuju ei sõltu nendega varustatud sõiduki välimusest. Sellega seoses tõstis Euroopa Kohus esile määruse nr 6/2002 artikli 110 lõikega 1 taotletava eesmärgi, milleks on eesmärk vältida teatavate varuosade turu sulgemist ning eelkõige seda, et tarbija, kes ostab vastupidava toote, mis võib olla hinnaline, on väliste varuosade ostmisel lõpmatuseni seotud asjaomase mitmeosalise toote tootjaga. Seda arvestades ja tuginedes grammatilisele ja teleoloogilisele tõlgendusele, tõdes Euroopa Kohus, et selle sätte ulatus ei piirdu üksnes mitmeosalise toote koostisosadega, „mille välimus tingib kaitstud disainilahenduse“, toonitades, et selline tõlgendus aitab kaasa „parandamistingimuse“ eesmärgi saavutamisele piirata varuosade turu sulgemist.

Kui talle esitati lisaks küsimus, millised on „parandamistingimusega“ ette nähtud erandi kohaldamiseks nõutavad tingimused, märkis Euroopa Kohus kõigepealt, et erand võib olla kohaldatav üksnes koostisosadele, mis on ühenduse disainilahendusega kaitstud ning mis vastavad seega eeskätt määruse nr 6/2002 artiklis 4 sätestatud kaitsetingimustele. Viimati nimetatud säte tagab mitmeosalise toote koostisosa moodustava toote kaitse, kui esiteks koostisosa on pärast mitmeosalisse tootesse paigutamist selle tavakasutuse käigus nähtav, ning teiseks kui need koostisosa nähtavad omadused vastavad määruse artikli 4 lõikes 1 nõutud uudsuse ja eristatavuse tingimustele. See on aga nii ühenduses kaitstud velgede disainilahenduse puhul, mille omanikud on asjaomased tootjad. Seejärel käsitles Euroopa Kohus neid velgesid „mitmeosalise toote koostisosadena“ artikli 110 lõike 1 tähenduses, kuna velg on sõiduki koostisosa, mille puudumisel on mitmeosalise toote tavakasutus võimatu. Mis puudutab tingimust, et asjaomast koostisosa „kasutatakse [...] selle mitmeosalise toote parandamisel“, siis märkis Euroopa Kohus, et „parandamistingimuse“ kohaldamisala ulatusest on välistatud koostisosa mis tahes kasutamine meeldimise või pelgalt mugavuse pärast, nagu eelkõige koostisosa asendamine esteetilistel või mitmeosalise toote isikupärastamise eesmärgil, vaid vastupidi, selle kasutamine peab olema vajalik defektseks muutunud mitmeosalise toote parandamiseks. Lõpuks asus Euroopa Kohus seisukohale, et parandamine toimub selleks, et võimaldada taastada toote algset välimust. Sellega seoses rõhutas Euroopa Kohus, et selle sätte tähenduses mitmeosalise toote välimuse parandamisel kasutatav koostisosa peab olema nähtav. Nende kaalutluste alusel

96/ Nõukogu 12. detsembri 2001. aasta määrus (EÜ) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta (EÜT 2002, L 3, lk 1; ELT eriväljaanne 13/27, lk 42).

järeltas Euroopa Kohus, et määruse nr 6/2002 artikli 110 lõige 1 on kohaldatav üksnes mitmeosalise toote nende koostisosade suhtes, mis on visuaalselt originaalosaga identsed, see ei ole nii varuosa puhul, mis ei vasta värvitooni ja mõõdu poolest originaalkoostisosale, või kui mitmeosalise toote välimust on pärast turuleviimist muudetud.

Viimaseks esitati Euroopa Kohtule küsimus, kas määruse nr 6/2002 artikli 110 lõikes 1 ette nähtud erandi kohaldamiseks on nõutud, et mitmeosalise toote koostisosa tootja või müüja tagab – ning sel juhul kuidas –, et nimetatud koostisosa on võimalik omandada üksnes parandamise eesmärgil. Sellega seoses toonitas Euroopa Kohus, et mitmeosalise toote koostisosa tootjal või müüjal, kes soovib selles sättes ette nähtud erandile tugineda, lasub hoolsuskohustus. Selleks peavad nad eeskätt kõigepealt teavitama tarneahelas järgnevaid kasutajaid selge ja nähtava märkega tootel, selle pakendil, kataloogides või ka müügidokumentidel asjaolust, et asjaomane koostisosa sisaldab disainilahendust, mis ei kuulu neile, ja et vastav koostisosa on mõeldud kasutamiseks üksnes mitmeosalise toote parandamisel tema esialgse välimuse taastamiseks. Samuti peavad nad sobivate, eelkõige lepinguliste abinõude abil tagama, et tarneahelas järgnevad kasutajad ei kasuta asjaomaseid koostisosi eesmärgil, mis on vastuolus määruse nr 6/2002 artikli 110 lõikes 1 ette nähtud tingimustega, ning nad peavad lisaks jätma koostisosa müümata juhul, kui nad teavad või on mõistlik, et nad oleks kõiki asjaolusid arvestades pidanud teadma, et seda koostisosa ei kasutata kooskõlas ette nähtud tingimustega.

2. ISIKUANDMETE KAITSE

Isikuandmete kaitse valdkonnas tuleb esile tuua kolm kohtuotsust. Esimeses täpsustas Euroopa Kohus teavitamiskohustusi, mis on kohaldatavad makseteenuste raames siseturul. Teine käsitles äriregistrist isikuandmete kustutamise küsimust. Kolmandas kohtuotsuses täpsustas Euroopa Kohus mõistet „isikuandmed“ kutseeksami kontekstis. Ära tuleb märkida ka arvamus 1/15 ([EU:C:2017:592](#)), mis käsitleb küsimust, kas aluslepingute ja harta sätetega on kooskõlas Kanada ja Euroopa Liidu vaheline broneeringuinfo edastamist ja töötlemist käsitlev leping.⁹⁷

25. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuses **BAWAG** (C-375/15, [EU:C:2017:38](#)) võttis Euroopa Kohus seisukoha esiteks seoses mõistega „püsiv andmekandja“ direktiivis 2007/64⁹⁸ makseteenuste kohta siseturul, ning teiseks makseteenuse osutaja poolt kasutajale teabe esitamise kohustuse ulatuse kohta.

Seoses võimalusega, et panga veebilehte peetakse püsivaks andmekandjaks, märkis Euroopa Kohus, et *see veebileht peab võimaldama makseteenuse kasutajal salvestada teavet*, mis on isiklikult talle adresseeritud, nii, et seda saaks tulevikus kasutada nii kaua, kui on teabe otstarbe seisukohast vajalik, ning et teavet saaks muutmata kujul taasesitada. Samuti peavad olema välistatud kõik võimalused, et makseteenuse pakkuja või mõni muu selle veebilehe haldamise eest vastutav isik saaks selle sisu ühepoolset muuta.

Mis puudutab makseteenuse pakkuja kohustust esitada kasutajale teavet, siis leidis Euroopa Kohus, et kui teave edastatakse internetipanga e-postkasti kaudu, loetakse see esitatuks püsival andmekandjal vaid siis, kui täidetud on kaks tingimust. Esiteks peab veebileht võimaldama kasutajal isiklikult talle adresseeritud teavet salvestada nii, et seda saaks tulevikus kasutada piisava ajavahemiku jooksul, ning et teavet saaks muutmata kujul taasesitada, ilma et teenusepakkuja või mõni muu isik saaks ühepoolset selle sisu muuta. Teiseks, kui makseteenuse kasutaja

^{97/} See arvamus on esitatud I jaotises „Põhiõigused“.

^{98/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. novembri 2007. aasta direktiiv 2007/64/EÜ makseteenuste kohta siseturul ning direktiivide 97/7/EÜ, 2002/65/EÜ, 2005/60/EÜ ja 2006/48/EÜ muutmise ning direktiivi 97/5/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2007, L 319, lk 1).

on nimetatud teabest teadlikuks saamiseks kohustatud sellele veebilehele minema, siis peab selle teabe edastamisega kaasnema ka makseteenuse pakkuja aktiivne tegevus, mille eesmärk on teavitada kasutajat asjaomase teabe olemasolust ja kättesaadavusest nimetatud veebilehel.

Juhul kui makseteenuse kasutaja on kohustatud minema niisugusele veebilehele selleks, et saada teada asjasse puutuva teabe olemasolust, on teave tehtud kasutajale üksnes kättesaadavaks, kui teabe edastamisega ei kaasne makseteenuse pakkuja sellist aktiivset tegevust.

Kohtuasjas, milles tehti 9. märtsi 2017. aasta otsus **Manni** (C-398/15, [EU:C:2017:197](#)), käsitles Euroopa Kohus küsimust, kas füüsilisel isikul on võimalik nõuda tema kohta seoses lõpetatud äriühinguga äriregistrisse kantud isikuandmete kustutamist direktiivi 95/46⁹⁹ artikli 6 lõike 1 punkti e, artikli 12 punkti b ja artikli 14 esimese lõigu punkti a alusel koostoides esimese direktiivi 68/151¹⁰⁰ artikliga 3. Põhikohtuasja vaidluse pooled olid äriühingu juhataja ja kaubanduskoda ning see puudutas kaubanduskoja keeldumist kustutada äriregistrist teatavad isikuandmed, mis seda juhatajat seovad ühe teise likvideerimismenetluse tulemusel äriregistrist kustutatud äriühingu pankrotiga. Hagi põhjendamiseks väitis see juhataja, et asjaomased andmed kahjustavad tema praegust majandustegevust.

Mis puudutab kolmandate isikute õigust tutvuda äriregistrisse kantud isikuandmetega, siis märkis Euroopa Kohus kõigepealt, et nende registre avalikkuse eesmärk on tagada õiguskindlus äriühingute ja kolmandate isikute vahelistes suhetes ning kaitsta eelkõige kolmandate isikute huve aktsiaseltside ja osaühingute suhtes, kuna viimased pakuvad kolmandatele isikutele ainsa tagatisena oma vara. Pealegi võivad äriregistrisse kantud isikuandmete kättesaadavuse vajadust tingivad küsimused tekkida veel mitu aastat pärast äriühingu lõpetamist. Neil asjaoludel leidis Euroopa Kohus, et liikmesriigid ei saa füüsilistele isikutele, kelle andmed on kantud äriregistrisse seoses asjaomase äriühinguga, tagada õigust, et pärast teatava tähtaja möödumist alates asjaomase äriühingu lõpetamisest saavad nad nõuda neid puudutavate isikuandmete kustutamist.

Kuna direktiivi 95/46 sätete selline tõlgendus võib riivata andmesubjektide õigust eraelu puutumatusele ja isikuandmete kaitsele, mis on tagatud harta artiklitega 7 ja 8, täpsustas Euroopa Kohus, et see tõlgendus ei too kaasa ebaproportsionaalset sekkumist nendesse põhiõigustesse. Sellega seoses toonitas ta, et äriregistrisse on kantud vaid piiratud arv isikuandmeid ning lisaks on põhjendatud, et füüsilised isikud, kes otsustavad tegeleda majandustegevusega aktsiaseltsi või osaühingu kaudu ning kes pakuvad kolmandatele isikutele ainsa tagatisena äriühingu vara, on kohustatud tegema avalikkusele kättesaadavaks andmed oma isikuandmete ja volituste kohta selles äriühingus. Samas ei ole Euroopa Kohtu hinnangul välistatud, et eriolukordades õigustavad ülekaalukad ja veenvad põhjused, mis on seotud andmesubjekti konkreetse juhtumiga, erandkorras seda, et pärast piisavalt pika aja möödumist äriühingu lõpetamisest on äriregistrisse kantud seda isikut puudutavate isikuandmetega tutvumine piiratud kolmandate isikutega, kellel on erihuvi nendega tutvuda. Iga liikmesriik peab siiski otsustama, kas tema õiguskorras on vaja ette näha selline juurdepääsu piiramine.

Kohtuotsuses **Nowak** (C-434/16, [EU:C:2017:582](#)), mis tehti 20. detsembril 2017, kinnitas Euroopa Kohus, et eksaminandi poolt kutsealasel eksamil antud vastused ja võimalikud märkused, mille eksamineerija on neile lisanud, kujutavad endast direktiivi 95/46 artikli 2 punkti a mõttes isikuandmeid. Põhikohtuasjas esitas hageja pärast seda, kui ta oli liri raamatupidamiskspertide instituudi ühel eksamil läbi kukkunud, taotluse tutvuda

^{99/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT 1995, L 281, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355).

^{100/} Nõukogu 9. märtsi 1968. aasta esimene direktiiv 68/151/EMÜ tagatiste kooskõlastamise kohta, mida liikmesriigid äriühingu liikmete ja kolmandate isikute huvide kaitseks EMÜ asutamislepingu artikli 58 teises lõigus tähendatud äriühingutelt nõuavad, et muuta sellised tagatised ühenduse kõigis osades võrdväärseteks (EÜT 1968, L 65, lk 8; ELT eriväljaanne 17/01, lk 3), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. juuli 2003. aasta direktiiviga 2003/58/EÜ (EÜT 2003, L 221, lk 13; ELT eriväljaanne 17/01, lk 304).

kõikide instituudil olevate teda puudutavate isikuandmetega. Raamatupidamiskspertide instituut edastas eksaminandile mitu dokumenti, kuid keeldus siiski edastamast eksamitöö koopiat, väites, et see ei sisalda teda puudutavaid isikuandmeid. Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kelle poole läbikukkunud eksaminand pöördus, otsustas selle kohta Euroopa Kohtule küsimused esitada.

Olles meelde tuletanud, et direktiivi 95/46 artikli 2 punktis a on isikuandmed määratletud kui „igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku [...] kohta“, tõdes Euroopa Kohus kõigepealt, et kutsealasel eksamil osalev eksaminand on füüsiline isik, keda on võimalik tuvastada kas otseselt – nime alusel – või kaudselt: identifitseerimisnumbri järgi, mis on kantud eksamitööle või selle pealdislehele. Rõhutades liidu seadusandja eesmärki anda mõistele „isikuandmed“ direktiivi 95/46 mõttes lai tähendus, märkis Euroopa Kohus seejärel, et see mõiste ei ole piiratud tundliku või eraelulise teabega, vaid hõlmab potentsiaalselt igasugust, nii objektiivset kui ka subjektiivset teavet arvamuste või hinnangute vormis, tingimusel, et need „puudutavad“ kõnealust isikut. Eksaminandi poolt kutsealasel eksamil antud vastused kujutavad aga endast sellist tema isikuga seotud teavet, arvestades eelkõige, et vastuste sisu peegeldab ja selle eesmärk on hinnata eksaminandi teadmiste ja oskuste taset konkreetses valdkonnas ning vajaduse korral ka tema arutlusoskusi, analüüsi- ja kriitilise mõtlemise võimet. Lisaks võib eelkõige eksaminandi eksamil õnnestumist või ebaõnnestumist kajastava teabe kasutamine avaldada mõju eksaminandi õigustele ja huvidele, sest see võib otsustada või mõjutada näiteks isiku võimalust vastaval kutsealal tegutsema asuda või saada taotletud ametikoht. Mis puudutab eksamineerija märkusi eksaminandi vastuste kohta, siis leidis Euroopa Kohus, et ka need kujutavad endast teavet, mis puudutab vastavat eksaminandi.

Viimaseks rõhutas Euroopa Kohus, et kui keelata kutsealasel eksamil antud kirjalike vastuste ja neid vastuseid käsitlevate märkuste kvalifitseerimine „isikuandmeteks“, tooks see kaasa olukorra, kus vastav teave jääb täielikult välja isikuandmete kaitse valdkonna põhimõtete ja tagatiste kaitsealast. Seda kvalifikatsiooni ei mõjuta ka asjaolu, et see annab põhimõtteliselt eksaminandile direktiivi 95/46 alusel õiguse andmetega tutvuda ja neid parandada, kuna see õigus, mis ei laiene eksamiküsimustele ega võimalda eksaminandidel valesid vastuseid parandada, teenib selle direktiivi eesmärki tagada eksaminandile eraelu kaitse teda puudutavate andmete töötlemisel.

3. SIDE

Kohtuotsuses ***Euroopa Way ja Persidera*** (C-560/15, [EU:C:2017:593](#)), mis tehti 26. juulil 2017, hindas Euroopa Kohus küsimust, kas liikmesriigil on direktiivide 2002/20¹⁰¹, 2002/21¹⁰² ja 2002/77¹⁰³ seisukohast võimalik asendada raadiosageduste tasuta eraldamise valikumenetlus, mis algatati selleks, et heastada teatavate ettevõtjate õigusvastane kõrvaldamine turult, raadiosageduste tasu eest eraldamise valikumenetlusega, mis põhineb pärast raadiosageduste arvu piiramist nende sageduste eraldamise ümberkujundatud plaanil.

Euroopa Kohus leidis kõigepealt, et direktiivi 2002/21 artikli 3 lõiget 3a tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus see, kui riigi seadusandja tühistab poolelioleva raadiosageduste eraldamise valikumenetluse, mille põhikohtuasja asjaoludel korraldas pädev riigi reguleeriv asutus ja mis peatati ministri otsusega, kui riigi seadusandja ja asjaomane minister ei tegutsenud direktiivi 2002/21 artikli 4 tähenduses edasikaebusi käsitlevate organitena. Nendel organitel

^{101/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiiv 2002/20/EÜ elektrooniliste sidevõrkude ja -teenustega seotud lubade andmise kohta (EÜT 2002, L 108, lk 21; ELT eriväljaanne 13/29, lk 337).

^{102/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiiv 2002/21/EÜ elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste ühise reguleeriva raamistiku kohta (EÜT 2002, L 108, lk 33; ELT eriväljaanne 13/29, lk 349).

^{103/} Komisjoni 16. septembri 2002. aasta direktiiv 2002/77/EÜ konkurentsi kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste turgudel (EÜT 2002, L 249, lk 21; ELT eriväljaanne 08/02, lk 178).

on ainsana selle direktiivi artikli 3 lõike 3a alusel õigus peatada või tühistada riigi reguleerivate asutuste otsused. Kuna riigi seadusandja ja asjaomane minister ei tegutsenud antud asjas edasikaebusi käsitlevate organitena, on kõnealused sekkumised riigi reguleerivate asutuste sõltumatuse nõuetega vastuolus.

Seejärel leidis Euroopa Kohus, et direktiivi 2002/21 artiklit 9, direktiivi 2002/20 artikleid 3, 5 ja 7 ning direktiivi 2002/77 artikleid 2 ja 4 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus see, kui raadiosageduste tasuta eraldamise valikumenetlus, mis oli algatatud selleks, et heastada teatud ettevõtjate õigusvastane kõrvaldamine turult, asendatakse raadiosageduste tasu eest eraldamise valikumenetlusega, mis põhineb pärast raadiosageduste arvu piiramist nende sageduste eraldamise ümberkujundatud plaanil, tingimusel et uus valikumenetlus põhineb objektiivsetel, läbipaistvatel, mittediskrimineerivatel ja proportsionaalsetel kriteeriumidel ning vastab direktiivi 2002/21 artikli 8 lõigetes 2–4 määratletud eesmärkidele. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kõiki asjasse puutuvaid asjaolusid hinnates kontrollida, kas raadiosageduste tasu eest eraldamise valikumenetlusega kindlaks määratud tingimused võimaldavad uutel ettevõtjatel digitelevisiooniturule tegelikult siseneda, ilma et analoog- või digitelevisiooniturul juba tegutsevad operaatoreid alusetult eelistataks.

Viimaseks märkis Euroopa Kohus, et õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus raadiosageduste eraldamise valikumenetluse tühistamine ainuüksi seetõttu, et operaatoritel lubati osaleda selles menetluses ja neile oleks ainsate taotlejatena antud õigused raadiosagedusi kasutada maapealse levivõrgu kaudu digitaalsete raadio- ja televisiooniülekannete tegemiseks, kui menetlust ei oleks tühistatud.

4. E-KAUBANDUS

4. mai 2017. aasta kohtuotsuses **Vanderborght** (C-339/15, [EU:C:2017:335](#)) leidis Euroopa Kohus, et *ELTL artikliga 56 ja direktiiviga 2000/31*¹⁰⁴ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul, on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis keelavad igasuguse kommertsteadaannete elektroonilisel teel edastamise suuhooldus- ja hambaraviteenuste edendamiseks, sealhulgas hambaarsti loodud veebisaidi kaudu.

Euroopa Kohus leidis nimelt, et kuigi kutsealased eeskirjad võivad õiguspäraselt hõlmata kommertsteadaannete sisu ja vormi, ei tohi need eeskirjad üldiselt ja täielikult keelata mis tahes vormis veebireklaami, mis on mõeldud hambaarsti tegevuse edendamiseks.

Veel leidis Euroopa Kohus, et keeld reklaamida teatud tegevust võib piirata selle tegevusega tegelevate isikute võimalust ennast tutvustada võimalikele klientidele ja edendada teenuseid, mida nad soovivad neile pakkuda. Seega on selline keeld teenuste osutamise vabaduse piirang.

Euroopa Kohus leidis siiski, et asjaomaste õigusnormide eesmärgid, nimelt hambaarstiameti kaitse ja väärikus on ülekaalukatest üldistest huvidest tulenev põhjus, mis võib teenuste osutamise vabaduse piirangut õigustada. Nimelt, reklaamide laialdane kasutamine või agressiivsete reklaamsõnumite valik, mis võib patsiente pakutava

^{104/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT 2000, L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

ravi suhtes lausa eksitada, võib ohustada tervisekaitset ja kahjustada hambaarsti ameti väärikust, kuna need rikuivad hambaarsti ameti mainet, kahjustavad hambaarstide ja nende patsientide suhteid ning soodustavad ebasobivat või mittevajalikku ravi.

Samas leidis Euroopa Kohus, et igasuguse reklaami üldine ja täielik keelamine läheb kaugemale sellest, mis on vajalik, et saavutada taotletavad eesmärgid. Nimelt on need eesmärgid võimalik saavutada vähem piiravate meetmetega, mis vajaduse korral reguleerivad rangelt nende teabevahendite vormi ja tingimusi, mida hambaarstidel on õigus kasutada.

5. ETTEVÖTTE ÜLEMINEK

Kohtuotsuses **Federatie Nederlandse Vakvereniging jt** (C-126/16, [EU:C:2017:489](#)), mis tehti 22. juunil 2017, tuli Euroopa Kohtul esimest korda võtta seisukoht küsimuses, kas *direktiiviga 2001/23*¹⁰⁵ kehtestatud töötajate kaitsekord ettevõtte ülemineku korral on kohaldatav *pre-pack-olukorras*. Tegemist on varaga seotud tehinguga, mis valmistatakse ette enne äriühingu pankroti väljakuulutamist kohtu määratud ajutise halduri kaasabil ning mille haldur viivitamatult pärast pankroti väljakuulutamist ellu viib. Antud asjas sõlmisid haldur ja uus ettevõtja ühe Madalmaade äriühingu pankroti väljakuulutamise päeval *pre-pack*-tehingu, mille kohaselt viimane võttis kohustuse pakkuda tööd ligikaudu 2600-le äriühingu töötajale. Lõpuks öeldi üle 1000 töötaja töölepingud siiski üles ja neile ei pakutud uut töölepingut.

Euroopa Kohus tuletas kõigepealt meelde, et direktiivi 2001/23 artikli 5 lõige 1 näeb ette, et artiklite 3 ja 4 töötajate kaitsekorda ei kohaldata ettevõtte ülemineku suhtes muu hulgas juhul, kui võõrandaja vastu on algatatud pankrotimenetlus. Kuna *pre-pack*-tehingu eelduseks on tegelikult pankrot, võib see kuuluda mõiste „pankrotimenetlus“ alla. Lisaks on artikli 5 lõikes 1 nõutud, et pankrotimenetlus on algatatud võõrandaja varade likvideerimiseks. Euroopa Kohus märkis, et sellele tingimusele ei vasta menetlus, mille eesmärk on asjasse puutuva ettevõtte tegevuse jätkumine. Selles kontekstis täpsustas ta, et menetluse eesmärk on tegevuse jätkumine, kui sellega soovitakse säilitada ettevõtte või tema elujõuliste osade tegevus. Ent *pre-pack*-tehingu eesmärk on valmistada ette ettevõtte võõrandamise kõikvõimalikud üksikasjad, et pärast pankroti väljakuulutamist oleks võimalik kiirelt taaskäivitada jätkusuutlikud ettevõtte üksused, vältimaks katkestust, mille põhjustaks selle ettevõtte tegevuse järsk lõpetamine pankroti väljakuulutamise hetkel, et säiliks ettevõtte väärtus ja töökohad. Kuna sellise tehingu eesmärk ei ole lõppkokkuvõttes ettevõtte likvideerimine, siis ei selgita ega põhjenda sellega taotletav majanduslik ja sotsiaalne eesmärk neil asjaoludel seda, et asjasse puutuva ettevõtte täieliku või osalise ülemineku korral jäävad selle töötajad ilma neile direktiiviga 2001/23 tagatud õigustest. Seetõttu järeldas Euroopa Kohus, et tehing ei vasta kõigile direktiivi 2001/23 artikli 5 lõikes 1 ette nähtud tingimustele ja järelikult ei saa sellise tehingu raames direktiivi artiklites 3 ja 4 ette nähtud kaitsekorrast erandit teha.

6. TOIDUAINED

Kohtuotsuses **Fidenato jt** (C-111/16, [EU:C:2017:676](#)), mis kuulutati 13. septembril 2017, võttis Euroopa Kohus seisukoha küsimuses, kas *liikmesriigid võivad võtta erakorralisi meetmeid geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kohta ettevaatuspõhimõtte alusel*. Komisjon andis 1998. aastal nõusoleku geneetiliselt muundatud maisi MON 810 turuleviimiseks, viidates teaduskomitee arvamusele, mille kohaselt ei olnud alust arvata, et see toode mõjuks kahjulikult inimeste tervisele või keskkonnale. 2013. aastal palus Itaalia valitsus komisjonil võtta erakorralised

^{105/} Nõukogu 12. märtsi 2001. aasta direktiiv 2001/23/EÜ ettevõtjate, ettevõtete või nende osade üleminekul töötajate õigusi kaitsvate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT 2001, L 82, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 98).

meetmed, et keelata maisi MON 810 kasvatamine, arvestades uusi teadusuuringuid, mille olid teinud kaks Itaalia teadusuuringute instituuti. Euroopa Toiduohutusameti teadusliku arvamuse alusel järeldas komisjon, et ükski uus teadusel põhinev tõend ei põhjendanud taotletud erakorralisi meetmeid. Sellele vaatamata andis Itaalia valitsus 2013. aastal dekreeidi, millega keelati MON 810 kasvatamine Itaalia territooriumil. Hiljem algatati põhikohtuasja kaebajate suhtes kriminaalmenetlus seoses MON 810 kasvatamisega seda dekreeti rikkudes.

Sellega seoses tõdes Euroopa Kohus, et ajutised riskijuhtimismeetmed, mida võib võtta ettevaatuspõhimõttest lähtuvalt, ja määruse nr 1829/2003¹⁰⁶ artikli 34 kohaselt võetavad erakorralised meetmed ei allu samale korrale. Nimelt tuleneb määruse nr 178/2002¹⁰⁷ artiklist 7, et nende ajutiste meetmete võtmise suhtes kehtib tingimus, et olemasoleva teabe hindamine näitab tervist kahjustava mõju võimalust, kuid see ei ole teaduslikult tõestatud. Seevastu lubab määruse nr 1829/2003 artikkel 34 võtta erakorralisi meetmeid, kui „on ilmne“, et viimasena nimetatud määrusega lubatud toode võib endast kujutada „tõsist“ ohtu inimeste või loomade tervisele või keskkonnale. Seetõttu järeldas Euroopa Kohus, et määruse nr 1829/2003 artikkel 34 koostoimes määruse nr 178/2002 artiklis 7 sätestatud ettevaatuspõhimõttega ei anna liikmesriikidele õigust võtta ajutisi kiireloomulisi meetmeid üksnes selle põhimõtte alusel, ilma et määruse nr 1829/2003 artiklis 34 ette nähtud sisulised tingimused oleksid täidetud.

XIV. MAJANDUS- JA RAHAPOLIITIKA

Majandus- ja rahapoliitika valdkonnas tuleb mainida kahte kohtuotsust. Esimene puudutab nõukogu otsust, millega määrati liikmesriigile trahv selle eest, et ta manipuleeris teatavate eelarvet puudutavate andmetega. Teine otsus, mis tehti kohtuasjas **Florescu jt** (C-258/14), puudutas Rumeeniaga sõlmitud vastastikuse mõistmise memorandumit liidu poolt antava rahalise abi kohta.¹⁰⁸

20. detsembri 2017. aasta kohtuotsuses, mis tehti kohtuasjas **Hispaania vs. nõukogu** (C-521/15, [EU:C:2017:982](#)), jättis Euroopa Kohtu suurvõtta tervikuna rahuldamata *tühistamishagi*, mille Hispaania Kuningriik esitas nõukogu rakendusotsuse 2015/1289 peale, millega määrati talle trahv Valencia autonoomses piirkonnas eelarvepuudujäägi andmetega manipuleerimise eest.¹⁰⁹ Rakendusotsus võeti vastu määruse nr 1173/2011¹¹⁰ artikli 8 lõike 1 alusel, mille kohaselt võib nõukogu komisjoni soovitusel otsustada määrata liikmesriigile trahvi, kui liikmesriik tahtlikult või raske hooletuse tõttu esitab ebaõiget teavet eelarvepuudujäägi ja võlga käsitlevate andmete kohta. Otsus on seega tehtud nõukogu majandus- ja eelarvealase järelevalve ülesande täitmise raames euroalal.

^{106/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. septembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 1829/2003 geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kohta (ELT 2003, L 268, lk 1; ELT eriväljaanne 13/32, lk 432).

^{107/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2002. aasta määrus (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused (EÜT 2002, L 31, lk 1; ELT eriväljaanne 15/06, lk 463).

^{108/} See kohtuotsus on esitatud I jaotises „Põhiõigused“.

^{109/} Nõukogu 13. juuli 2015. aasta rakendusotsus (EL) 2015/1289, millega määratakse Hispaaniale trahv Valencia autonoomses piirkonnas eelarvepuudujäägi andmetega manipuleerimise eest (ELT 2015, L 198, lk 19; parandus ELT 2015, L 291, lk 10).

^{110/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrus (EL) nr 1173/2011 eelarvejärelevalve tõhusa rakendamise kohta euroalal (ELT 2011, L 306, lk 1).

Euroopa Kohtul paluti kõigepealt võtta seisukoht küsimuses, kas ta on pädev sellist hagi lahendama, kuna Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 51 kohaselt kuuluvad nõukogu rakendusotsuste peale liikmesriigi esitatud tühistamishagid läbivaatamisele Üldkohtus, kui need otsused on vastu võetud ELTL artikli 291 lõike 2 alusel. Selles küsimuses tõdes Euroopa Kohus, et isegi kui vaidlustatud otsust tuleb käsitada aktina, mis on vastu võetud rakendamisevolituse teostamiseks, kuna see võeti vastu nõukogule määruses nr 1173/2011 antud volituste alusel, ei ole ELTL artikli 291 lõige 2 siiski nende volituste teostamise õiguslik alus. Euroopa Kohus täpsustas, et ELTL artikli 291 lõige 2 puudutab ainult niisuguseid liidu õiguslikult siduvaid akte, mida üldjuhul rakendavad liikmesriigid, kuid niisuguseks aktiks ei ole ilmselgelt määrus nr 1173/2011, sest sellega kehtestatakse pädevus määrata liikmesriigile trahv. Seetõttu kinnitas Euroopa Kohus, et ta on pädev lahendama tühistamishagi, mille Hispaania Kuningriik vaidlustatud otsuse peale esitas.

Küsimuses, kas vaidlustatud otsuse vastuvõtmisega lõppenud menetluses tagati Hispaania Kuningriigi kaitseõigused, meenutas Euroopa Kohus seejärel, et määrus nr 1173/2011 annab komisjonile õiguse algatada uurimine, kui tal on tõsiseid viiteid ebaõige teabe esitamise kohta seoses liikmesriigi puudujäägi või võlga, kohustades samas seda institutsiooni tagama täielikult asjasse puutuva liikmesriigi kaitseõigused enne, kui ta esitab nõukogule ettepaneku määrata trahv. Selles kontekstis täpsustas Euroopa Kohus, et määruse nr 1173/2011 sätetega ei ole vastuolus see, et teabe, millel tugineb nõukogu trahvi määramise otsus, kogus Eurostat asjasse puutuvas liikmesriigis tehtud külastuste käigus enne seda, kui komisjon võttis vastu uurimise algatamise otsuse. Pealegi oli Eurostatil määrusega nr 479/2009¹¹¹ talle antud volituste alusel õigus selliseid külastusi Hispaanias korraldada ja koguda nende käigus kaudseid tõendeid majandus- ja eelarveandmetega võimaliku manipuleerimise kohta. Kuna tingimused, milles antud asjas teavet koguti, vastavad ka nõuetele, mille liidu seadusandja on ette näinud, ning kuna Hispaania Kuningriigi kaitseõiguste kasutamist uurimismenetluses ei ole samuti kahjustatud Eurostati erinevate külastustega, tuvastas Euroopa Kohus, et nõukogu ei ole antud asjas Hispaania Kuningriigi kaitseõigusi rikkunud.

Kuna Hispaania Kuningriik väitis ka seda, et uurimises, mille komisjon viis läbi pärast Eurostati külastusi, on rikutud õigust heale haldusele, siis kinnitas Euroopa Kohus seejärel, et see harta artiklis 41 sätestatud õigus on liidu õiguse üldpõhimõtte, millele liikmesriigid saavad tugineda. Liidu institutsioonid on järelikult kohustatud järgima liikmesriikide suhtes algatatud haldusmenetlustes, mis võivad lõppeda nende huve kahjustava otsusega, erapooletuse nõuet. Hispaania Kuningriik seadis kahtluse alla komisjoni objektiivse erapooletuse uurimismenetluse läbiviimisel, kuid Euroopa Kohus leidis, et asjaolu, et ta tegi uurimise läbiviimise ülesandeks meeskonnale, mis koosnes suurel määral Eurostati teenistujatest, kes olid juba osalenud Eurostati varasemates külastustes, ei võimalda iseenesest järeldada, et komisjon on rikkunud tema suhtes kehtiva objektiivse erapooletuse nõuet, peamiselt seetõttu, et nende külastuste ja selle uurimismenetluse õiguslik raamistik on erinev, nagu on ka nende eesmärk.

Mis puudutab sisulisi tingimusi, mis peavad olema täidetud, et nõukogu saaks määrata liikmesriigile trahvi määruse nr 1173/2011 artikli 8 lõikes 1 antud volituste alusel, siis kinnitas Euroopa Kohus ka seda, et mõistet „ebaõige teabe esitamine eelarvepuudujääki ja võlga käsitlevate andmete kohta“ tuleb tõlgendada laialt. Arvestades liidu seadusandja taotletavat hoiatamise eesmärki, hõlmab see mõiste seega igasuguse ebaõige teabe esitamist andmete kohta, mis tuleb Eurostatile määruse nr 479/2009 artikli 3 alusel esitada, olenemata esiteks sellest, kas asjaomased andmed on kavandatavad või lõplikud, või teiseks sellest, kas selle kohta esitatud ebaõige teabe tagajärjel takistatakse majandus- ja eelarvealast koordineerimist ja järelevalvet, mille tagavad nõukogu ja komisjon. Mis puudutab nõuet, et asjaomane liikmesriik peab olema tegutsenud vähemalt raske hooletusega, siis leidis

^{111/} Nõukogu 25. mai 2009. aasta määrus (EÜ) nr 479/2009 Euroopa Ühenduse asutamislepingule lisatud ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlust käsitleva protokolliga kohaldamise kohta (ELT 2009, L 145, lk 1).

Euroopa Kohus lisaks, et sellise hooletuse hindamine oleneb sellest, kui ulatuslikult rikkus liikmesriik hoolsuskohustust, mis tal on nende andmete kogumisel ja kontrollimisel, millest ta peab Eurostatile määruse nr 479/2009 artikli 3 alusel teatama.

Lõpuks, kinnitades karistusõiguse sätete tagasiulatuva jõu puudumise põhimõtte kohaldatavust sellise halduskaristuse suhtes nagu määruse nr 1173/2011 artikli 8 lõike 1 alusel määratud trahv, nentis Euroopa Kohus viimaseks, et antud asjas ei ole seda põhimõtet rikutud. Kuna tagasi lükati ka Hispaania Kuningriigi argument trahvi arvutamisel tehtud vea kohta, jättis Euroopa Kohus Hispaania tühistamishagi tervikuna rahuldamata.

XV. SOTSIAALPOLIITIKA

Sotsiaalpoliitika valdkonnas väärrib esiletoomist üks kohtuotsus. See puudutab töötajate õigust tasulisele põhipuhkusele. Samuti tuleb ära mainida kaks kohtuotsust **G4S Secure Solutions** (C-157/15) ning **Boungaoui ja ADDH** (C-188/15), mis puudutavad küsimust, kas direktiiviga 2000/78 on kooskõlas see, kui tööandja keelab nähtavate religioossete tunnuste kandmise töökohal.¹¹²

Kohtuotsuses **King** (C-214/16, [EU:C:2017:914](#)), mis tehti 29. novembril 2017, käsitles Euroopa Kohus direktiivi 2003/88¹¹³ artiklis 7 tagatud töötajate õigust tasulisele põhipuhkusele ning täpsemalt võimalust kasutamata jäänud õigusi tasulisele põhipuhkusele üle kanda või koguda. Antud asjas oli töötaja töötanud ühes äriühingus „üksnes vahendustasu saava füüsilisest isikust ettevõtja lepingu“ alusel, mille kohaselt ei ole põhipuhkus tasuline. Töösuhte lõppemisel nõudis ta tööandjalt hüvitist tasustamata kasutatud põhipuhkuse ja kasutamata põhipuhkuse eest kogu töötatud perioodil. Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kellele esitati apellatsioonkaebus, esitas mitu eelotsuse küsimust, mis puudutavad eelkõige seda, kas liidu õigusega on kooskõlas liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt on töötajal kohustus kasutada puhkust enne, kui tal on võimalik kindlaks teha, kas tal on õigus tasulisele põhipuhkusele, ning ei ole lubatud põhipuhkust üle kanda kaugemale aastast, mille eest puhkust antakse.

Sellea seoses leidis Euroopa Kohus esiteks, et direktiivi 2003/88 artikliga 7 ja harta artikliga 47 on vastuolus see, kui töötaja peab kasutama oma puhkust enne, kui ta saab kindlaks teha, kas tal on õigus saada põhipuhkuse eest tasu. Nimelt ei ole töötajal, kes on olukorras, mis võib tekitada talle põhipuhkuse ajal ebakindlust talle makstava tasu suhtes, võimalik seda puhkust täielikult kasutada lõõgastumiseks ja huvialadega tegelemiseks kooskõlas tasulise põhipuhkuse eesmärgiga. Lisaks võib selline olukord mõjuda pärssivalt töötaja põhipuhkuse kasutamisele. Lisaks, õiguskaitsevahendite kohta, mida töötaja peab saama kasutada, otsustas Euroopa Kohus, et liikmesriigid peavad tagama, et järgitaks harta artiklis 47 kehtestatud õigust tõhusale õiguskaitsevahendile. Selles küsimuses leidis ta, et direktiivi 2003/88 artikliga 7 ei ole kooskõlas niisugused liikmesriigi õigusnormid, mis sunnivad töötajat kõigepealt võtma palgata puhkust ja seejärel esitama hagi puhkusetasu nõudes, kui tööandja annab vaid tasustamata puhkust.

Teiseks otsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 2003/88 artikliga 7 ei ole kooskõlas liikmesriigi õigusnormid või praktika, mille kohaselt ei saa töötaja mitmel järjestikusel puhkuseaastal kasutamata jäänud õigusi tasulisele põhipuhkusele kuni töösuhte lõppemiseni üle kanda või neid olenevalt olukorrast kokku koguda, põhjusel et tööandja keeldub puhkusetasu maksmast. Kui sellistel asjaoludel ja kui puuduvad mis tahes liikmesriigi õigus- või

^{112/} Need kohtuotsused on esitatud I jaotises „Põhiõigused“.

^{113/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta direktiiv 2003/88/EÜ tööaja korralduse teatavate aspektide kohta (ELT 2003, L 299, lk 9; ELT eriväljaanne 05/04, lk 381).

haldusnormid, mis kehtestavad puhkuste üleviimisele ajalise piirangu vastavalt liidu õiguse nõuetele, nõustuda sellega, et töötaja omandatud õigused tasulisele põhipuhkusele on lõppenud, tunnistatakse sellega nimelt õiguspäraseks käitumine, mis viib tööandja alusetu rikastumiseni, kahjustades sellega direktiivi eesmärki kaitsta töötaja tervist. Lõpetuseks toonitas Euroopa Kohus, et vastupidi olukorrale, kus töötajal, kes ei ole saanud kasutada tasulist põhipuhkust haiguse tõttu, on kogunenud õigused sellise puhkuse saamiseks, peab tööandja, kes ei anna töötajale võimalust kasutada oma õigust tasulisele põhipuhkusele, kõikide tagajärgede eest vastutama.

XVI. TARBIJAKAITSE

Tarbijakaitse valdkonnas väärivad erilist tähelepanu kolm kohtuotsust. Esimene puudutab eksitavat reklaami ja võrdlevat reklaami, teine lennureisijate õigusi ning kolmas tootevastutust.

Kohtuasjas, milles tehti 8. veebruari 2017. aasta otsus **Carrefour Hypermarchés** (C-562/15, [EU:C:2017:95](#)), käsitles Euroopa Kohus *võrdleva reklaami lubamise tingimusi, mis on loetletud direktiivi 2006/114¹¹⁴ artikli 4 punktides a ja c*, milles on nõutud, et võrdlev reklaam ei tohi olla eksitav ja et selline reklaam peab võrdlema objektiivselt võrreldavate kaupade või teenuste ühte või mitut peamist, asjakohast, kontrollitavat ja tüüpilist omadust. Põhikohtuasja pooled olid kaks jaemüügisektoris konkureerivat äriühingut, nimelt ITM, äriühing, mis vastutab Intermarché kaubaketi kaupluste strateegia ja kaubanduspoliitika eest, ning äriühing Carrefour viimase lansseeritud reklaamikampaania üle, milles võrreldi tuntud kaubamärke kandvate toodete hindu Carrefouri kaubaketi kauplustes ja konkureerivate kaubakettide kauplustes, sealhulgas Intermarché kaubaketi kauplustes.

Esiteks meenutas Euroopa Kohus, et direktiivi 2006/114 kohaselt peab võrdlev reklaam võrdlema hindu objektiivselt ega tohi olla eksitav. Kui aga reklaamija ja konkurendid kuuluvad kaubakettide hulka, mis koosnevad eri suurusega ja eri tüüpi kauplustest, ja kui ei võrrelda sama suurt ja sama tüüpi kauplusi, võidakse võrdluse objektiivsust moonutada, kui seda erinevust ei ole reklaamis ära märgitud.

Teiseks märkis Euroopa Kohus, et võrdlev reklaam on eksitav, kui see jätab välja olulise teabe või varjab olulist teavet, mida keskmine tarbija antud olukorras vajab teadliku tehinguotsuse tegemiseks, ja esitab seda ebaselgelt, arusaamatult, mitmetähenduslikult või ebaõigel ajal ja seega võib panna keskmise tarbija tegema tehinguotsust, mida ta muul juhul ei teeks. Euroopa Kohus leidis siiski, et selline reklaam nagu antud asjas on eksitav ainult siis, kui tarbijat ei ole teavitatud, et võrreldakse reklaamija kaubaketi suuremates või suuremat tüüpi kauplustes kehtivaid hindu ja konkureerivate kaubakettide väiksemates või väiksemat tüüpi kauplustes kehtivaid hindu. Seda teavet ei tule mitte üksnes selgelt edastada, vaid see peab sisalduma reklaamis endas.

Kohtuotsus **Pešková ja Peška** (C-315/15, [EU:C:2017:342](#)), mis kuulutati 4. mail 2017, andis Euroopa Kohtule võimaluse tõlgendada muu hulgas *mõisteid „erakorralised asjaolud“ ja „mõistlikud meetmed“ määruse nr 261/2004¹¹⁵ artikli 5 lõike 3 tähenduses* vaidluse raames, mis puudutas lennureisijate keeldumist maksta hüvitist reisijatele, kelle reis saabus üle kolmetunnise hilinemisega lennuki kokkupõrke tõttu linnuga.

^{114/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/114/EÜ eksitava ja võrdleva reklaami kohta (ELT 2006, L 376, lk 21).

^{115/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2004. aasta määrus (EÜ) nr 261/2004, millega kehtestatakse ühiseeskirjad reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abi kohta ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 295/91 (ELT 2004, L 46, lk 1; ELT eriväljaanne 07/06, lk 10).

Euroopa Kohus tuletas meelde, et erakorralisteks asjaoludeks määruse nr 261/2004 tähenduses on vaid need sündmused, mis oma olemuselt või päritolult ei ole omased asjaomase lennuettevõtja tavapärasele tegevusele ja väljuvad tema tegeliku kontrolli alt. Teisalt, teatavate lennukiosade enneaegne rivist väljalangemine ei ole erakorraline asjaolu, kuna niisugune rike on lahutamatult seotud lennuki töötamissüsteemiga. Seevastu leidis Euroopa Kohus, et lennuki kokkupõrge linnuga ja sellest kokkupõrkest tingitud võimalik vigastus ei ole lahutamatult seotud lennuki töötamissüsteemiga, mistõttu ei ole selline kokkupõrge oma olemuselt või päritolult omane lennuettevõtja tavapärasele tegevusele ja väljub tema tegeliku kontrolli alt. Sellest tulenevalt asus Euroopa Kohus seisukohale, et lennuki kokkupõrge linnuga on erakorraline asjaolu määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 3 tähenduses.

Mis puudutab seda, kas lennuettevõtja on võtnud kõik „mõistlikud meetmed“ asjasse puutuva kokkupõrke ennetamiseks, siis leidis Euroopa Kohus, et need meetmed ei tohi ettevõtjat sundida tegema ettevõtte suutlikkusele vastuvõetamatuid ohverdusi. Lisaks, kuigi lennuettevõtja võib olla kohustatud võtma ennetavaid meetmeid lindudega kokkupõrkeohu vähendamiseks ja isegi ennetamiseks, ei vastuta ettevõtja selle eest, et muud üksused (nagu pädevad lennujaama käitajad või lennujuhid) ei ole täitnud oma kohustusi võtta nende pädevusse kuuluvaid ennetavaid meetmeid.

Kohtuotsuses **Wjt** (C-621/15, [EU:C:2017:484](#)), mis tehti 21. juunil 2017, võttis Euroopa Kohus seisukoha küsimuses, kas direktiivi 85/374¹¹⁶ artikliga 4 on kooskõlas liikmesriigi tõendamiskord, mis lubab kohtul, kellele on esitatud hagi, milles soovitakse, et tuvastataks vaktsiini tootja vastutus selle vaktsiini väidetava puuduse tõttu, järeldada teadusliku konsensuse puudumisele vaatamata selles valdkonnas tõsiste, täpsete ja üksteist toetavate kaudsete tõendite alusel kõnealust puudust ning põhjuslikku seost selle puuduse ja haiguse tekkimise vahel.

Euroopa Kohus leidis, et selline tõendamiskord ei ole vastuolus direktiivi 85/374 artikliga 4. Nimelt ei too selline tõendamiskord kaasa tõendamiskoormise ümberpööramist, mis lasub selle sätte tähenduses kahjukannatanul, kuna kannatanu ülesandeks on esitada erinevaid kaudseid tõendeid, mis üksteist toetades võimaldavad asja lahendaval kohtul kinnitada oma veendumust vaktsiini puuduse olemasolu kohta ja põhjusliku seose kohta selle puuduse ja tekkinud kahju vahel. Lisaks on Euroopa Kohus seisukohal, et mis tahes muude tõendite välistamine peale kindlate tõendite, mis tulenevad meditsiinilistest uuringutest, muudab juhul, kui meditsiiniuuringud ei võimalda ei kinnitada ega ümber lükata põhjusliku seose olemasolu, ülemäära keeruliseks või lausa võimatuks tuvastada tootja vastutust, kahjustades sel viisil direktiivi kasulikku mõju ja selle eesmäärke.

Euroopa Kohus täpsustas siiski, et liikmesriigi kohtud peavad esiteks jälgima, et esitatud kaudsed tõendid oleksid tegelikult piisavalt tõsised, täpsed ja üksteist toetavad, et võimaldada järeldust, et vaatamata tootja poolt oma kaitseks esitatud tõenditele ja argumentidele näib toote puudus olevat kõige usutavam selgitus kahju tekkimise kohta. Liikmesriigi kohus peab jälgima, et on tagatud tema enda kaalutusvabadus seoses küsimusega, kas selline tõend on esitatud piisaval määral õigusnormidele vastavalt või mitte, kuni hetkeni, mil ta on suuteline kujundama oma lõpliku seisukoha.

Selles küsimuses on Euroopa Kohus seisukohal, et kui seadusandja või olenevalt olukorrast liikmesriigi kõrgeim kohus kasutab teatud tõendamisviisi, mille kohaselt põhjuslik seos vaktsiinile omistatud puuduse ja kannatanul tekkinud kahju vahel loetakse alati tõendatuks, kui teatud tüüpi eelnevalt kindlaks määratud konkreetsed kaudsed tõendid on esitatud, siis toob see kaasa direktiivi 85/374 artiklis 4 sätestatud tõendamiskoormist puudutava reegli ja direktiiviga kehtestatud vastutuse korra tõhususe kahjustamise.

116/ Nõukogu 25. juuli 1985. aasta direktiiv 85/374/EMÜ liikmesriikide tootevastutust käsitlevate õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta (EÜT 1985, L 210, lk 29; ELT eriväljaanne 15/01, lk 257).

XVII. KESKKOND

1. KESKKONNAVASTUTUS

1. juuni 2017. aasta kohtuotsuses **Folk** (C-529/15, [EU:C:2017:419](#)) täpsustas Euroopa Kohus mõistet „keskkonnakahjustus“ direktiivi 2004/35¹¹⁷, muudetud direktiiviga 2009/31¹¹⁸, tähenduses. Põhikohtuasja aluseks oli kaebus, mille esitas Mürzi jõe kalapüügiloo omanik, kes kaebas hüdroelektrijaama tekitatud tõsiste keskkonnakahjustuste üle, mis takistavad kalade loomulikku paljunemist.

Esimese astme kohus oli seisukohal, et kuna hüdroelektrijaama käitamiseks anti luba riigisiseste õigusnormidega, ei saa seda kahju kvalifitseerida keskkonnakahjustuseks direktiivi 2004/35 tähenduses. Euroopa Kohus leidis kõigepealt, et direktiivi artiklit 17 tuleb tõlgendada nii, et direktiiv kuulub *ratione temporis* kohaldamisele keskkonnakahjustustele, mis tekkisid pärast direktiivi jõustumist, isegi kui selle on põhjustanud enne kõnealust kuupäeva loa saanud rajatise käitamine. Seejärel kinnitas Euroopa Kohus, et direktiivi 2004/35 ja eelkõige selle artikli 2 punkti 1 alapunkti b, milles määratletakse mõiste „keskkonnakahjustus“, tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisene õigusnorm, mille kohaselt ei saa üldiselt ja automaatselt käsitada kahjustust, mis mõjub väga ebasoodsalt veevarude ökoloogilisele, keemilisele või kvantitatiivsele seisundile või asjaomaste veevarude ökoloogilisele potentsiaalile, „keskkonnakahjustusena“ pelgalt seetõttu, et kahjustus on tekkinud riigisiseste õigusnormide alusel lubatud tegevuse tagajärjel ja et kahjustus on järelkult hõlmatud riigisisese õigusnormi alusel antud loaga.

Veel täpsustas Euroopa Kohus, et kui pädev liikmesriigi asutus andis loa ilma kontrollimata, kas direktiivi 2000/60¹¹⁹ artikli 4 lõike 7 punktides a–d sätestatud tingimusi on järgitud, ei kohusta liidu õigus liikmesriigi kohtuid asendama pädevat asutust ja ise kontrollima, kas neid tingimusi on järgitud.

Viimaseks, direktiivi 2004/35 artiklite 12 ja 13 täieliku ja nõuetekohase ülevõtmise puhul on nõutud, et need kolm artikli 12 lõikes 1 loetletud isikute kategooriat ja eelkõige nende isikute kategooria, keda keskkonnakahjustus tõenäoliselt mõjutab, võiksid esitada oma tähelepanekuid keskkonnakahjustuste kohta, et neil oleks võimalus nõuda, et pädev asutus võtaks selle direktiivi alusel meetmeid, ning et neil oleks õigus algatada läbivaatusmenetlus kohtus või muus pädevas riiklikus organisatsioonis, ilma et liikmesriikidel oleks selles küsimuses kaalutlusõigust.

117/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/35/EÜ keskkonnavastutusest keskkonnakahjustuste ärahoidmise ja parandamise kohta (ELT 2004, L 143, lk 56; ELT eriväljaanne 15/08, lk 357).

118/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/31/EÜ, milles käsitletakse süsinikdioksiidi geoloogilist säilitamist ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 85/337/EMÜ ja direktiive 2000/60/EÜ, 2001/80/EÜ, 2004/35/EÜ, 2006/12/EÜ, 2008/1/EÜ ning määrust (EÜ) nr 1013/2006 (ELT 2006, L 140, lk 114).

119/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. aasta direktiiv 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik (EÜT 2000, L 327, lk 1; ELT eriväljaanne 05/01, lk 275).

2. SAASTEKVOOTIDEGA KAUPLEMINE

26. juuli 2017. aasta kohtuotsuses **ArcelorMittal Atlantique ja Lorraine** (C-80/16, [EU:C:2017:588](#)) käsitles Euroopa Kohus otsuse 2011/278¹²⁰, mis puudutab kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemi direktiivi 2003/87¹²¹ tähenduses, kehtivust. Euroopa Kohus määratles selles sobiva meetodi, mida komisjon peab kohaldama tasuta eraldatavate saastekvootide eraldamise võrdlusaluste kindlaksmääramisel terasesektoris aastateks 2013–2020. Eelotsusetaotluse esitanud kohus väljendas sellega seoses kahtlusi otsuse 2011/278 kehtivuse osas, küsides, kas asjaomased võrdlusalused olid kindlaks määratud kooskõlas direktiiviga 2003/87. Seetõttu palus ta Euroopa Kohtul muu hulgas kindlaks teha, kas komisjon võis nende võrdlusaluste kindlaksmääramisel otsustada jätta kuummetalli võrdlusaluse väärtusest välja kõik elektri tootmiseks taaskasutatavate heitgaaside kogused ning kasutada paagutatud maagi võrdlusaluse määramisel kaitist, kus toodeti nii paagutatud maaki kui ka graanuleid.

Euroopa Kohus vastas nendele küsimustele jaatavalt ning järeldas seega, et ei ilmne ühtegi asjaolu, mis mõjutaks otsuse 2011/278 kehtivust. Mis puudutab täpsemalt paagutatud maagi võrdlusaluse kindlaksmääramist, siis toonitas Euroopa Kohus kõigepealt, et komisjonil on direktiivi 2003/87 artikli 10a lõike 2 alusel sektorite ja allsektorite võrdlusaluste kindlaksmääramisel ulatuslik kaalutusõigus. Seega saab selles valdkonnas kasutusele võetud meetme õiguspärasust mõjutada üksnes see, kui selline meede on ilmselgelt sobimatu. Selles olukorras ei põhjustanud komisjoni otsuse 2011/278 õigusvastasust asjaolu, et ta lülitas tehase, mis toodab ühtaegu paagutatud maaki ja graanuleid, paagutatud maagi võrdlusaluse kindlaksmääramisel kasutatavate kaitiste hulka. Mis puudutab kaitist, milles on ühtlasi graanulitootmise üksus ja paagutamiseüksus, siis tuleb graanulitootmist lugeda nimelt üheks protsessiks, mis on otseselt või kaudselt seotud järgmiste protsessiüksustega otsuse 2011/278 I lisas oleva paagutatud maagi mõiste tähenduses, kuna need kaks tootmisüksust võimaldavad koos toota ühte toodet, millega saab asendada paagutatud maaki.

3. KAITSEALAD

20. novembril 2017 tehtud ajutiste meetmete kohaldamise määruses kohtuasjas **komisjon vs. Poola** (C-441/17 R, [EU:C:2017:877](#)) määras Euroopa Kohtu suurkoda, et *Poola Vabariik peab viivitamatult, välja arvatud erandjuhtudel ja rangelt vajalikel juhtudel, peatama aktiivse metsamajandamise meetmed Białowieža metsas, mis on ühenduse tähtsusega ala ja lindude erikaitseala*. Ajutiste meetmete kohaldamise taotlus esitati Euroopa Komisjoni esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi¹²² raames, milles paluti tuvastada, et Poola Vabariik on kuuse-kooreüraski

120/ Komisjoni 27. aprilli 2011. aasta otsus 2011/278, millega määratakse kindlaks kogu liitu hõlmavad üleminekueeskirjad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ artikli 10a kohaste tasuta saastekvootide ühtlustatud eraldamiseks (ELT 2011, L 130, lk 1).

121/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/87/EÜ, millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ (ELT 2003, L 275, lk 32; ELT eriväljaanne 15/07, lk 631).

122/ 31. detsembri 2017. aasta seisuga veel lõpetamata kohtuasi C-441/17, **komisjon vs. Poola**.

leviku tõkestamiseks võetud meetmetega, mis seisnesid muu hulgas puude langetamises ning surnud või suremas puude koristamises, rikkunud esiteks direktiivist 92/43¹²³ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta ning teiseks direktiivist 2009/147¹²⁴ loodusliku linnustiku kaitse kohta tulenevaid kohustusi.

Euroopa Kohus rahuldab ajutiste meetmete kohaldamise taotluse, leides, et kõik ajutiste meetmete kohaldamise määramise tingimused olid antud asjas täidetud. Täpsemalt leidis Euroopa Kohus seoses kiireloomulisuse tingimusega, et aktiivse metsamajandamise meetmed selles metsas võivad tekitada keskkonnale tõsist ja korvamatut kahju. Nimelt ei saa puude langetamise ja koristamise tõttu tekkinud kahju hiljem, Poola Vabariigiile komisjoni poolt ette heidetud rikkumiste tuvastamise korral enam korvata. Veel märkis Euroopa Kohus, et huvid, mida tuleb antud asjas kaaluda, on esiteks elupaikade ja liikide kaitsmine võimaliku ohu eest, mida kujutavad endast need aktiivse metsamajandamise meetmed, ning teiseks huvi vältida metsa looduslike elupaikade halvenemist, mis on seotud kuuse-kooreüraski levikuga. Kuna aga puudub üksikasjalik teave selle kohta, millist kahju võiks kuuse-kooreürask lühikese aja jooksul tekitada, on Euroopa Kohtu arvates võrreldes selle kahjuga pakilisem vältida kahju, mida võiks tekitada nende meetmete jätkamine.

Euroopa Kohus jättis erandina ajutiste meetmete alt välja metsamajandamise meetmeid, mis on hädavajalikud, et otseselt ja viivitamata tagada inimeste julgeolek. Neid meetmeid võib siiski jätkata vaid siis, kui need on ainus vahend inimeste julgeoleku tagamiseks teede või muude oluliste taristute vahetus läheduses ning objektiivsetel põhjustel ei ole julgeolekut võimalik tagada muude, vähem radikaalsete meetmetega, nagu ohtude piisav märgistamine või üldsusele sellisesse vahetusse lähedusse mineku keelamine.

Viimaseks otsustas Euroopa Kohus, et ELTL artikkel 279 annab talle õiguse määrata karistusmaks juhuks, kui asjaomane pool tema määrust ei täida. Selle alusel määras ta, et Poola peab teavitama komisjoni kõigist meetmetest, mida ta on määrase täielikuks täitmiseks võtnud. Euroopa Kohus otsustab vajaduse korral uue määrasega, kas määrust on rikutud, ning kui tuvastatakse rikkumine, mõistab ta Poolalt komisjoni kasuks välja karistusmaks, mille summa on vähemalt 100 000 eurot päevas.

Kohtuotsuses **Vereniging Hoekschewaards Landschap** (C-281/16, [EU:C:2017:774](#)), mis tehti 19. oktoobril 2017, hindas Euroopa Kohus selle rakendusotsuse 2015/72¹²⁵ kehtivuse küsimust, millega võetakse vastu Atlandi biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu kaheksas uuendatud versioon ja mis on vastu võetud direktiivi 92/43¹²⁶ alusel. Selles otsuses vähendas komisjon Madalmaade Kuningriigi palvel ühenduse tähtsusega ala Haringvliet pindala, mis on selles liikmesriigis erikaitseala, Leenheerenpolderi väljaarvamise, tuginedes põhjendusele, et ala võeti esialgsesse loetellu teadusliku vea tõttu. Euroopa Kohus märkis, et kuigi on õige, et liikmesriikidel on teatav kaalutlusruum, kui nad teevad direktiivi 92/43 artikli 4 lõike 1 alusel niisuguste alade loetelu kohta ettepanekuid, mida võidakse määrata ühenduse tähtsusega aladeks, ei ole neil samasugust kaalutlusruumi siis, kui nad teevad komisjonile ettepaneku vähendada sellise ala pindala.

123/ Nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT 1992, L 206, lk 7; ELT eriväljaanne 15/02, lk 102), muudetud nõukogu 13. mai 2013. aasta direktiiviga 2013/17/EL (ELT 2013, L 158, lk 193).

124/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT 2009, L 20, lk 7), muudetud nõukogu 13. mai 2013. aasta direktiiviga 2013/17/EL (ELT 2013, L 158, lk 193).

125/ Komisjoni 3. detsembri 2014. aasta rakendusotsus (EL) 2015/72, millega võetakse vastu Atlandi biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu kaheksas uuendatud versioon (ELT 2015, L 18, lk 385).

126/ Nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT 1992, L 206, lk 7; ELT eriväljaanne 15/02, lk 102), muudetud nõukogu 20. novembri 2006. aasta direktiiviga 2006/105/EÜ (ELT 2006, L 363, lk 368).

Nimelt kuna ala kandmine loetelusse loob eelduse, et ala tervikuna on oluline direktiivi 92/43 eesmärgi seisukohast, milleks on looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse, eeldab liikmesriigi ettepanek loetelusse kantud teatava ala pindala vähendamiseks tõendite esitamist selle kohta, et kõnealused maa-alad ei paku selle eesmärgi saavutamiseks riigisisel tasandil olulist huvi. Seega võib komisjon ettepaneku vastu võtta ja seda rakendada ainult juhul, kui ta jõuab järeldusele, et nende maa-alade kaitse ei ole ka liidu kui terviku seisukohast vajalik.

Kuna ei ole ühtegi teaduslikku tõendit, mis näitaks, et esialgses ettepanekus hõlmata Leenheerenpolder Haringvlieti alaga oli tehtud viga, leidis Euroopa Kohus sellest tulenevalt, et rakendusotsus 2015/72 on kehtetu.

4. ÅRHUSI KONVENTSIOON

Århusi konventsiooniga seoses tuleb ära märkida kaks kohtuotsust. Esimene neist on kohtuotsus ***Saint-Gobain Glass Deutschland*** (C-60/15 P) keskkonnateabe saamise kohta¹²⁷ ning teine käsitleb õigust keskkonnanähtudele kohtu poole pöörduda.

Kohtuotsuses ***Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation*** (C-664/15, [EU:C:2017:987](#)), mis tehti 20. detsembril 2017, käsitles Euroopa Kohus niisuguse keskkonnakaitseorganisatsiooni hagi esitamise õigust, kes soovib kohtusse pöörduda Århusi konventsiooni¹²⁸ alusel.

Esiteks rõhutas Euroopa Kohus, et Århusi konventsiooni artikli 9 lõige 3 näeb koostoimes harta artikliga 47 ette, et liikmesriigi õiguse nõuete kohaselt asutatud ja tegutsev keskkonnakaitseorganisatsioon peab saama kohtus vaidlustada otsuse, millega antakse luba projektile, mis võib olla vastuolus direktiivi 2000/60¹²⁹ artiklist 4 tuleneva kohustusega vältida veekogude seisundi halvenemist. Euroopa Kohus leidis, et kuigi Århusi konventsiooni artikli 9 lõige 3 viitab sellele, et konventsiooni osalisriigid säilitavad kaalutusõiguse selle sätte rakendamisel, ei saa lubada, et nad kehtestaksid sellised kriteeriumid, mis muudavad keskkonnakaitseorganisatsioonidele tegelikult võimaluks selles sättes silmas peetud akti või tegevusetuse vaidlustamise.

Antud asjas ilmneb, et liikmesriigi kohaldatava menetlusõiguse kohaselt ei või selline keskkonnakaitseorganisatsioon nagu Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation saada veealaste regulatsioonide alusel läbi viidavas haldusmenetluses põhimõtteliselt menetlusosalise staatust, kuigi ta vastab Århusi konventsiooni artikli 2 lõikes 5 esitatud nõuetele, et talle laieneks mõiste „asjast huvitatud üldsus“. Århusi konventsiooni artikli 9 lõike 3, harta artikli 47 ning direktiivi 2000/60 artikli 14 lõike 1 sätteid tuleb koostoimes tõlgendada aga nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi menetlusõigus, mis välistab keskkonnakaitseorganisatsioonide menetlusosalisena osalemise loamenetluses, mis on suunatud direktiivi 2000/60 rakendamisele ja mis piirab kaebõigust menetluse tulemusel tehtud otsuste vaidlustamiseks ainult sellise staatusega isikutega. Liikmesriigi kohus peab liikmesriigi menetlusnorme nende sätete alusel tõlgendama nii, et selline osalemine oleks võimalik.

^{127/} See kohtuotsus on esitatud III.3 jaotises „Dokumentidega tutvumine“.

^{128/} Nõukogu 17. veebruari 2005. aasta otsus 2005/370/EÜ keskkonnainfo kättesaadavuse, keskkonnanähtude otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsiooni sõlmimise kohta Euroopa Ühenduse nimel (ELT 2005, L 124, lk 1).

^{129/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. aasta direktiiv 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik (EÜT 2000, L 327, lk 1; ELT eriväljaanne 15/05, lk 275).

Selles kontekstis leidis Euroopa Kohus veel, et tingimusel, et eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollib asjakohaseid fakte ja liikmesriigi asjakohaste normide kohaldamist, tuleb Århusi konventsiooni artikli 9 lõikeid 3 ja 4 koostoimes harta artikliga 47 tõlgendada nii, et nendega on vastuolus, kui keskkonnakaitseorganisatsiooni suhtes rakendatakse liikmesriigi menetlusõigust lõpetavat normi, mille alusel kaotab isik menetlusosalise staatuse ega saa seega esitada kaebust menetluse tulemusel tehtud otsuse peale, kui ta on jätnud esitamata oma vastuväited haldusmenetluses õigel ajal ja hiljemalt selle menetluse suulises etapis.

XVIII. ÜHINE KAUBANDUSPOLIITIKA

Arvamuses 2/15 ([EU:C:2017:376](#)), mis anti 16. mail 2017 täiskogu koosseisus, tuli Euroopa Kohtul võtta ELTL artikli 218 lõike 11 alusel seisukoht küsimuses, kas Euroopa Liidul on pädevus sõlmida iseseisvalt vabakaubandusleping, mille üle ta pidas läbirääkimisi Singapuri Vabariigiga. Niinimetatud uue põlvkonna kahepoolne vabakaubandusleping sisaldab lisaks tollimaksu vähendamist ning mittetariifseid kauba- ja teenustevahetuse tõkkeid puudutavatele traditsioonilistele sätetele ka sätteid mitmesugustes muudes kaubandusega seotud valdkondades. Näiteks on kavandatavas lepingus sisalduvad kohustused seotud turulepääsu, investeringute kaitse, intellektuaalomandi kaitse, konkurentsi ja kestliku arenguga. Samuti kehtestatakse lepingus vaidluste lahendamise mehhanismid ning nähakse ette spetsiifiline institutsiooniline raamistik, mille eesmärk on rakendada eelkõige mitmesuguseid kohustusi ja menetlusi seoses teabevahetuse, teatamise, kontrolli, koostöö ja vahendusega, mis selles on ette nähtud.

Pidades silmas kavandatava vabakaubanduslepingu projekti eset ja eesmärgi, analüüsis Euroopa Kohus kõigepealt seda, millises ulatuses kuuluvad selle lepingu sätted ELTL artikli 3 lõike 1 punktis e ette nähtud liidu ainupädevusse, mis on seotud ühise kaubanduspoliitikaga. Kuna ühine kaubanduspoliitika kuulub ELTL artikli 207 lõike 1 kohaselt liidu välistegevusse, siis täpsustas Euroopa Kohus sellega seoses, et ühise kaubanduspoliitika valdkonda kuuluvad ainult need lepingu osad, millel on konkreetne seos kaubavahetusega ühe või mitme kolmanda riigiga selles tähenduses, et need on peamiselt mõeldud edendama, hõlbustama või reguleerima sellist kaubavahetust ning neil on rahvusvahelisele kaubavahetusele otsene ja vahetu mõju. Kuna nii oli see nii 2.–6. peatükis ette nähtud kaubavahetust käsitlevate kohustuste kui ka 7. peatükis ette nähtud mittetariifseid kaubandustõkkeid ja investeerimist taastuenergia tootmisel puudutavate kohustuste, 11. peatükis ette nähtud intellektuaalomandi kaitsega seotud kohustuste, 12. peatükis ette nähtud kohustuste puhul konkurentsi valdkonnas ning 13. peatükis ette nähtud kohustuste puhul kestliku arengu valdkonnas, kinnitas Euroopa Kohus, et kavandatava vabakaubanduskokkuleppe need osad kuuluvad ELTL artikli 3 lõike 1 punkti e alusel liidu ainupädevusse.

Mis puudutab lepingu 8. peatükis ette nähtud kohustusi vähendada takistusi seoses piiriülese teenuste osutamise, asutamisevabaduse ja füüsiliste isikute ajutise kohalolekuga, siis tõdes Euroopa Kohus, et see peatükk kuulub ühise kaubanduspoliitika kohaldamisalasse ning järelikult ELTL artikli 3 lõike 1 punktis e ette nähtud liidu ainupädevusse, välja arvatud selles ette nähtud kohustused, mis käsitlevad teenuste osutamist transpordi valdkonnas. Kuna viimati nimetatud kohustused on ühisest kaubanduspoliitikast välja jäetud tulenevalt ELTL artikli 207 lõikest 5, analüüsis Euroopa Kohus küsimust, kas liidul on pädevus kiita need heaks ELTL artikli 3 lõike 2 alusel, mis näeb ette liidu ainupädevuse sõlmida rahvusvahelisi lepinguid, kui nende sõlmimine võib mõjutada ühiseeskirju või muuta nende reguleerimisala. Euroopa Kohtu hinnangul esineb niisugune oht juhul, kui lepingus ette nähtud kohustused kuuluvad ühiseeskirjade kohaldamisalasse, ilma et oleks vaja, et rahvusvaheliste kohustuste ja liidu õigusnormidega hõlmatud valdkonnad täielikult kattuksid. Ent kuna lepingu 8. peatükis osutatud eri transporditeenuste osutamine võib tegelikult mõjutada või muuta liidu ühiseeskirju mere-, raudtee- ja maanteetranspordi valdkonnas, järeldas ta, et liidul on ELTL artikli 3 lõike 2 alusel ainupädevus neid kohustusi heaks kiita. Mis puudutab lepinguprojekti sätteid siseveetranspordi kohta, siis märkis Euroopa Kohus, et nendes

on ette nähtud üksnes äärmiselt piiratud ulatusega kohustused ja need ei mõjuta seega liidu pädevuse laadi 8. peatükis sisalduvate kohustuste suhtes. Neid erinevaid kaalutlusi arvestades järeltas Euroopa Kohus, et liidul on kõikide nende kohustuste suhtes ainupädevus. Viidates nii ETL artikli 3 lõike 1 punktile e kui ka ETL artikli 3 lõikele 2 seoses kohustustega transporditeenuste valdkonnas, kinnitas Euroopa Kohus ka liidu ainupädevust seoses lepingu 10. peatüki sätetega, mis sisaldab kohustusi riigihangete valdkonnas.

Lepingu 9. peatüki A jaos ette nähtud investeeringute kaitsega seoses eristas Euroopa Kohus otseinvesteeringud muudest investeeringutest. Seoses esimese investeeringute liigiga tuletas ta meelde, et välismaiste otseinvesteeringute valdkonna liidu aktid kuuluvad ETL artikli 207 lõike 1 alusel ühise kaubanduspoliitika kohaldamisalasse, tegemata vahet olenevalt sellest, kas tegemist on investeeringute lubamist või kaitset käsitlevate aktidega. Kuna otseinvesteeringute valdkonnas kavandatavate kohustuste eesmärk on pealegi edendada, hõlbustada ja reguleerida kaubavahetust ning neil võib kaubavahetusele olla otsene ja vahetu mõju, kinnitas Euroopa Kohus, et liidul on ETL artikli 3 lõike 1 punkti e alusel ainupädevus neid heaks kiita. Mis puudutab kohustusi, mis on seotud muude välisinvesteeringutega peale otseinvesteeringute, nagu nn portfelliinvesteeringud, mida tehakse kavatsuseta mõjutada ettevõtja juhtimist ja kontrolli ja mis kujutavad endast kapitali liikumist ETL artikli 63 tähenduses, siis tõdes ta seevastu, et need ei kuulu ei liidu ainupädevusse ETL artikli 3 lõike 1 punkti e alusel ega ühegi ETL artikli 3 lõikes 2 ette nähtud ainupädevuse juhu kohaldamisalasse. Viimase aspektiga seoses lükkas Euroopa Kohus tagasi komisjoni argumendi, mille kohaselt võib 9. peatüki A jagu mõjutada ETL artiklit 63. Euroopa Kohus on nimelt seisukohal, et ETL artikli 3 lõikes 2 osutatud „ühiseeskirjad“ ei saa hõlmata EL toimimise lepingu sätet eelkõige põhjusel, et liidu rahvusvahelise lepingu sätteid ei saa mõjutada liidu esmase õiguse norme või muuta nende reguleerimisala. Euroopa Kohtu hinnangul võib selliste kohustuste heakskiitmist, mis aitavad kaasa kapitali ja maksete vaba liikumise kehtestamisele vastastikusel alusel, seevastu pidada vajalikuks, et täielikult saavutada see vaba liikumine, mis on üks aluslepingute eesmärkidest ETL artikli 216 lõike 1 tähenduses ning kuulub selle raames liidu ja liikmesriikide jagatud pädevusse vastavalt ETL artikli 4 lõike 2 punktile a, mis käsitleb siseturgu.

Kavandatava lepingu nende sätete kohta, mis sisaldavad mitmesuguseid kohustusi ja menetlusi seoses teabevahetuse, teatamise, kontrolli, koostöö ja vahendusega ning millega seoses nähakse ette spetsiifiline institutsiooniline raamistik, märkis Euroopa Kohus, et nende kohustuste eesmärk on tagada kavandatava lepingu materiaaõigusnormide tõhusus, kehtestades peamiselt korraldusliku struktuuri ning teatud otsustuspädevuse. Kuna need eeskirjad on täiendavad, kuuluvad need samasse pädevusse, millesse kuuluvad materiaaõigusnormid, millega need kaasnevad. Sama analüüsi kohaldati ka 14. peatükis „Läbipaistvus“ sisalduvate kohustuste suhtes, mis samuti täiendavad materiaaõigusnorme, millega need kaasnevad.

Mis puudutab viimaseks kavandatava lepingu sätteid, mis käsitlevad vaidluste lahendamist, siis eristas Euroopa Kohus investorite ja riigi vaheliste vaidluste lahendamise suhtes kohaldatavat korda liidu ja Singapuri vahelistele vaidlustele kohaldatavast korrast. Esimese korraga seoses tõdes ta, et see ei ole materiaaõigusnormide suhtes puhtalt täiendavat laadi, kuna sellega võidakse vaidluste lahendamine jätta liikmesriikide õigusemõistmise pädevusest välja. Sellise korra heakskiitmine kuulub järelikult kindlalt liidu ja liikmesriikide jagatud pädevusse. Liidu ja Singapuri vaheliste vaidluste lahendamise korra kohta meenutas Euroopa Kohus seevastu, et liidu pädevus rahvusvaheliste suhete valdkonnas ja tema õigus sõlmida rahvusvahelisi lepinguid hõlmavad tingimata õigust allutada end sellise lepinguga loodud või määratud kohtu sellise organi, mis ei ole küll formaalselt kohus, kuid mis sisuliselt täidab õigusemõistmise ülesandeid, nagu vaidluste lahendamise organ, mis on loodud WTO asutamislepinguga, otsustele, mis on seotud asjaomase lepingu sätete tõlgendamise või kohaldamisega. Kuivõrd liidu ja Singapuri vaheliste vaidluste lahendamise kord on ka osa kavandatava lepingu materiaaõigusnormide institutsioonilisest raamistikust ega jäta vaidluste lahendamist liikmesriikide või liidu kohtute pädevusest välja, siis tõdes Euroopa Kohus, et see kord kuulub samasse pädevusse, millesse kuuluvad ka materiaaõigusnormid, millega need kaasnevad.

Kõiki neid kaalutlusi arvestades järeltas Euroopa Kohus, et Singapuri sõlmitava vabakaubanduskokkuleppe projekt kuulub osaliselt liidu ainupädevusse ja osaliselt liidu ja liikmesriikide jagatud pädevusse.

25. oktoobri 2017. aasta kohtuotsuses **komisjon vs. nõukogu** (C-389/15, [EU:C:2017:798](#)) rahuldab Euroopa Kohtu suurkoda tühistamishagi, mille komisjon oli esitanud *nõukogu 7. mai 2015. aasta otsuse nr 8512/15 peale, millega antakse luba alustada läbirääkimisi päritolunimetusi ja geograafilisi tähiseid käsitleva muudetud Lissaboni kokkuleppe üle*.¹³⁰ Euroopa Kohus tõdes, et muudetud lepingu projekti läbirääkimine kuulub ainupädevusse, mille ELTL artikli 3 lõige 1 annab liidule ELTL artikli 207 lõikes 1 osutatud ühise kaubanduspoliitika valdkonnas.

Sellega seoses meenutas Euroopa Kohus kõigepealt oma väljakujunenud kohtupraktikat, mille kohaselt kuuluvad rahvusvahelised kohustused, mille liit on võtnud intellektuaalomandi valdkonnas, ühise kaubanduspoliitika valdkonda, kui neil on esiteks rahvusvahelise kaubavahetusega konkreetne seos selles tähenduses, et need on peamiselt mõeldud edendama, hõlbustama või reguleerima sellist kaubavahetust, ning neil on teiseks rahvusvahelisele kaubavahetusele vahetu ja kohene mõju. Ta leidis, et selle poliitika valdkonda võivad muu hulgas kuuluda rahvusvahelised lepingud, mille ese on tagada ja korraldada intellektuaalomandi õiguste kaitset lepinguosaliste territooriumil, tingimusel et nad vastavad eelpool viidatud kahele tingimusele.

Projekti eesmärgi kohta täpsustas Euroopa Kohus, et kuna selle peamine eesmärk on tugevdada Lissaboni kokkuleppega kehtestatud süsteemi ja kokkuleppega loodud eriliidu raames laiendada selles ette nähtud spetsiifilist kaitset geograafilistele tähistele, täiendusena kaitsele, mis on Pariisi konventsiooniga¹³¹ tagatud tööstusomandi erinevatele vormidele, siis tuleb nimetatud eesmärki pidada hõlmatuks konventsioonide kogumi – millesse see kuulub – eesmärgiga ning täpsemalt selliseks, mis liidu seisukohast on mõeldud liidu ja kokkuleppe poolteks olevate kolmandate riikide vahelise kaubavahetuse hõlbustamiseks ja reguleerimiseks.

Uuesti läbi vaadatud kokkuleppe projekti mõju küsimuses asus Euroopa Kohus seisukohale, et projekti sätetel on kohene mõju liidu ja asjaomaste kolmandate riikide vahelisele kaubavahetusele, kuivõrd kõigile tootjatele ning kõigile teistele huvitatud füüsilistele või juriidilistele isikutele antakse vajalikud vahendid, et saavutada ühtsetel materiaalõiguslikel ja menetluslikel tingimustel selle kaitse lõplik tagamine, mis on uuesti läbi vaadatud kokkuleppe projektis nende tööstusomandi õigustele ette nähtud päritolunimetuste või geograafiliste tähiste kahjustava või ebaaasa kasutamise korral välismaal.

Euroopa Kohus järeltas seetõttu, et nõukogu eksis, kui ta asus seisukohale, et vaidlustatud otsus kuulub siseturu valdkonnas õigusaktide ühtlustamise alla (ELTL artikkel 114) ning seega liidu ja selle liikmesriikide vahel jagatud pädevusse, ning tühistas seega selle otsuse.

XIX. RAHVUSVAHELISED LEPINGUD

Rahvusvaheliste lepingutega seoses tuleb ära märkida kaks arvamust ja üks kohtuotsus. Need kaks arvamust puudutavad vastavalt Marrakechi lepingut, millega lihtsustatakse avaldatud teostele juurdepääsu pimedatele, nägemispuudega või muu trükikirja lugemise puudega isikutele, ning Kanada ja Euroopa Liidu vahelist broneeringuinfo

^{130/} Päritolunimetuste kaitse ja nende rahvusvahelise registreerimise Lissaboni kokkuleppe, millele kirjutati alla 31. oktoobril 1958 ja mis vaadati uuesti läbi 14. juulil 1967 Stockholmis ning mida muudeti 28. septembril 1979 (United Nations Treaty Series, kd 828, nr 13172, lk 205).

^{131/} Tööstusomandi kaitse konventsioon, mis kirjutati alla 20. märtsil 1883 Pariisis ja vaadati viimati läbi 14. juulil 1967 Stockholmis ning mida muudeti 28. septembril 1979 (United Nations Treaty Series, kd 828, nr 11851, lk 305).

edastamist ja töötlemist käsitlevat lepingut.¹³² Kohtuotsus puudutab EMÜ-Türgi assotsiatsiooninõukogu otsuse ühe sätte tõlgendamist. Samuti tuleb meelde tuletada otsust kohtuasjas C-687/15, *komisjon vs. nõukogu* (CMR-15), mis puudutab ELTL artikli 218 lõikes 9 ette nähtud õigusaktide vormi.¹³³

Euroopa Kohus andis 14. veebruaril 2017 suurkoja koosseisus **arvamuse 3/15** (EU:C:2017:114) Marrakechi lepingu kohta, millega lihtsustatakse avaldatud teoste juurdepääsu pimedatele, nägemispuudega või muu trükkikirja lugemise puudega isikutele¹³⁴ ja mis võeti vastu 2013. aastal Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsioonis toimunud läbirääkimiste tulemusel. Leping kohustab lepinguosalisi riike muu hulgas nägema riigisiseses õiguses ette, et teatavatel asutustel, nimelt valitsusasutused ja mittetulundusühendused, kes pakuvad haridust, väljaõpet, kohandatud lugemist või juurdepääsu teabele, lubatakse ilma autoriõiguste omaniku loata pimedatele, nägemispuudega või muu trükkikirja lugemise puudega isikutele kättesaadaval kujul levitada või teha kättesaadavaks avaldatud teosed. Euroopa Kohtul tuli kindlaks teha, kas liit on pädev sellist lepingut sõlmima.

Esiteks asus Euroopa Kohus seisukohale, et Marrakechi lepingu sõlmimine ei ole hõlmatud ELTL artiklis 207 määratletud ühise kaubanduspoliitikaga. Nimelt on esiteks lepingu eesmärk mitte edendada, lihtsustada või reguleerida kättesaadaval kujul teavikute rahvusvahelist kaubandust, vaid parandada kasusaajate olukorda, lihtsustades erinevate meetmete abil nendele isikutele avaldatud teoste kättesaadavust. Teiseks ei saa Marrakechi lepingus kavandatud kättesaadaval kujul teavikute piiriülest vahetust samastada kaubanduslikel eesmärkidel rahvusvahelise kaubavahetusega, mida teostavad tavalised ettevõtjad kaubanduslikel eesmärkidel, kuna kaubavahetus toimub tegelikult üksnes valitsusasutuste ja mittetulunduslike ühenduste vahel lepingus täpsustatud tingimustel ning kuna eksport ja import on suunatud ainult kasusaajatele.

Teiseks leidis Euroopa Kohus, et kõik Marrakechi lepingus ette nähtud kohustused kuuluvad valdkonda, mis on suures osas juba hõlmatud liidu ühiseeskirjadega, ja et selle lepingu sõlmimine võib neid eeskirju mõjutada või muuta nende reguleerimisala ELTL artikli 3 lõike 2 tähenduses. Seetõttu kuulub Marrakechi lepingu sõlmimine liidu ainupädevusse. Nimelt tõdes Euroopa Kohus, et direktiivi 2001/29¹³⁵ kohaselt on liikmesriikidel, kes seda soovivad, lubatud puudega inimeste huvides ette näha erand või piirang reprodutseerimisõigusest ja üldsusele edastamise õigusest. Sellest järeldub, et Marrakechi lepingus ette nähtud erandit või piirangut tuleb kohaldada direktiiviga ühtlustatud valdkonna raames. Sama kehtib ka selles lepingus ette nähtud eksportimise ja importimise korra kohta, kuna nende eesmärk on lubada lepinguosalise territooriumil üldsusele edastada või levitada kättesaadaval kujul teise lepinguosalise riigis avaldatud teavikuid ilma õiguste omajate loata. Selles kontekstis toonitas Euroopa Kohus, et kuigi liikmesriikidel on direktiivi 2001/29 alusel võimalus näha ette selline erand või piirang, on selle puhul tegemist liidu seadusandja antud võimalusega, mis on rangelt raamistatud mitmesuguste liidu õiguse nõuetega.

Arvamused 1/15 (EU:C:2017:592)¹³⁶ võttis Euroopa Kohtu suurkoda 26. juulil 2017 seisukoha eelkõige küsimuses, *milline on broneeringuinfo edastamist ja töötlemist käsitleva Kanada ja Euroopa Liidu vahelise lepingu sõlmimist puudutava nõukogu otsuse sobiv õiguslik alus*. Kuna liidu õigusakti, sealhulgas rahvusvahelise lepingu sõlmimiseks vastu võetud akti materiaalsoojustiku aluse valik peab põhinema objektiivsetel kriteeriumidel, mis on kohtulikult

132/ See kohtuotsus on esitatud I jaotises „Põhiõigused“.

133/ See kohtuotsus on esitatud III.2 jaotises „Liidu õigusaktid“.

134/ Nõukogu andis loa see leping liidu nimel allkirjastada nõukogu 14. aprilli 2014. aasta otsusega 2014/221/EL (ELT L 115, lk 1).

135/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

136/ See arvamus on esitatud ka I jaotises „Põhiõigused“.

kontrollitavad ning mille hulka kuuluvad selle õigusakti eesmärk ja sisu, tõdes Euroopa Kohus kõigepealt, et kavandatav leping reguleerib kahte valdkonda, millest üks puudutab vajadust tagada avalik julgeolek ja teine broneeringuinfo kaitset. Kuna mõlemad valdkonnad on põhivaldkonnad, siis nentis Euroopa Kohus seejärel, et reisijate isikuandmete kaitse kavandatavad meetmed on seotud ELTL artikli 16 lõikes 2 ette nähtud õigusliku alusega, samas kui nende andmete pädevatele õiguskaitseasutustele edastamist ja nende asutuste poolt nende andmete töötlemist käsitlevad meetmed on seotud ELTL artikli 87 lõike 2 punktis a ette nähtud õigusliku alusega. Olles muu hulgas kindlaks teinud, et mõlemale erinevale õiguslikule alusele korraga tuginemine ei too kaasa erinevaid vastuvõtmise menetlusi, kinnitas Euroopa Kohus lõpuks, et kavandatava lepingu sõlmimist käsitleva nõukogu otsuse alusena tuleb kasutada korraga ELTL artikli 16 lõiget 2 ja artikli 87 lõike 2 punkti a.

5. detsembri 2017. aasta kohtuotsuses **Saksamaa vs. nõukogu** (C-600/14, [EU:C:2017:935](#)) jättis Euroopa Kohtu suurkoda rahuldamata hagi, milles paluti osaliselt tühistada nõukogu otsus 2014/699¹³⁷, mille eesmärk on Euroopa Liidu nimel võetavate seisukohtade kehtestamine rahvusvahelise raudteeveo konventsiooni (COTIF) teatavate muudatuste kohta. Hagi põhjendamiseks väitis Saksamaa Liitvabariik eelkõige, et mõned punktid, millega seoses on vaidlustatud otsuses kehtestatud liidu nimel võetavad seisukohad, ei kuulu liidu välispädevusse, kuna liit ei ole eelnevalt vastu võtnud ühiseeskirju, mida need muudatused võiksid mõjutada.

Kohtuotsuses meenutas Euroopa Kohus kõigepealt, et liidu pädevus sõlmida rahvusvahelisi lepinguid võib tuleneda mitte ainult aluslepingutega antud otsesest volitusest, vaid kaudselt ka aluslepingute muudest sätetest ning liidu institutsioonide poolt nende sätete alusel vastu võetud õigusaktidest. Eelkõige on liidul iga kord, kui liidu õigusega on nimetatud institutsioonidele antud liidusesisene pädevus kindla eesmärgi saavutamiseks, pädevus võtta nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikke rahvusvahelisi kohustusi, isegi kui sellekohane sõnaselge säte puudub. Seega võib liidul välispädevus olla ka väljaspool ELTL artikli 3 lõikes 2 ette nähtud juhtusid, mil liidul on ainupädevus. Sellega seoses märkis Euroopa Kohus, et COTIFI nende sätete eesmärk, mida vaidlusalused muudatused puudutavad, on kehtestada rahvusvahelisel tasemel ühtlustatud normid – sealhulgas liikmesriikidesse kolmandatest riikidest saabuvatele või nendesse suunduvatele rahvusvahelistele vedudele või vedudele, mis läbivad ühe või mitme liikmesriigi territooriumi, vedude teekonnaosa suhtes, mis kulgeb väljaspool liidu territooriumi, ja põhimõtteliselt ka teekonna nende osade suhtes, mis asuvad liidu territooriumil. Seega tuleb asjaolu, et liit võtab nimetatud muudatuste suhtes seisukoha, käsitada nii, et see aitab kaasa ühise transpordipoliitika eesmärkide saavutamisele selle pädevuse raames, mis liidule on ELTL artikli 91 lõikega 1 antud ning mis sisaldab endas ka välist aspekti.

Samuti märkis Euroopa Kohus, et liidu välispädevus ELTL artikli 216 lõikes 1 ette nähtud teisel juhul, mis vastab olukorrale, milles lepingu sõlmimine „on vajalik mõne aluslepingutes seatud eesmärgi saavutamiseks liidu poliitika raames“, ei ole seotud tingimusega, et eelnevalt on vastu võetud liidu eeskirjad, mida vaidlusalused muudatused võivad mõjutada. Samuti ei ole tulemuslik väide, et transpordivaldkonnas, mis jääb liidu ja tema liikmesriikide jagatud pädevusse, ei saa liit välistasandil tegutseda enne, kui ta on liidusiseselt vastu võtnud ühiseeskirjad nendes valdkondades, milles on võetud rahvusvahelisi kohustusi.

^{137/} Nõukogu 24. juuni 2014. aasta otsus 2014/699/EL, millega kehtestatakse OTIFI läbivaatamiskomitee 25. istungjärgul Euroopa Liidu nimel võetav seisukoht rahvusvahelise raudteeveo konventsioonis (COTIF) ja selle lisades tehtavate teatavate muudatuste kohta (ELT 2014, L 293, lk 26).

29. märtsi 2017. aasta kohtuotsuses **Tekdemir** (C-652/15, [EU:C:2017:239](#)) tuli Euroopa Kohtul tõlgendada EMÜ-Türgi assotsiatsiooninõukogu otsuse nr 1/80¹³⁸ artiklis 13 sätestatud *standstill*-tingimust, mis keelab liikmesriikidel ja Türgi Vabariigil kehtestada uusi piiranguid selliste töötajate ja nende pereliikmete tööturule pääsemise tingimuste osas, kes viibivad ja töötavad seaduslikult nende territooriumil. Antud asjas taotles Saksamaal 2014. aastal sündinud Türgi kodanik, keda esindasid õiguspäraselt tema vanemad, sama aasta juulis Saksa õiguse alusel elamisluba. Lapse ema, kes on samuti Türgi kodanik, oli pärast Saksamaale Schengeni turismiviisiga sisenemist esitanud seal varjupaigataotluse. Lapse sünni hetkel omas ta varjupaigataotlejana elamisluba. Lapse isal, kes on samuti Türgi kodanik, oli kehtiv elamisluba kuni 2016. aasta oktoobrini.

Saksa pädev ametiasutus jättis pärast otsuse nr 1/80 Saksamaa Liitvabariigis jõustumise kuupäeva kehtestatud riigisisese sätte alusel lapsele elamisloa väljastamise taotluse rahuldamata, asudes esiteks seisukohale, et ei ole lubamatu nõuda temalt tagantjärele viisamenetluse algatamist, isegi kui see toob vältimatult kaasa lapse ja ema vähemalt ajutise lahutamise vastavalt isast ja abikaasast, ning teiseks, et ei ole ebamõistlik eeldada lapse isalt oma poja ja abikaasaga ühise pere- ja abielu jätkamist Türgis.

Viidates kohtuotsuses **Demir**¹³⁹ antud tõlgendusele, märkis Euroopa Kohus, et rändevoogude tõhusa juhtimise eesmärk võib kujutada endast ülekaalukat üldist huvi, mis võimaldab õigustada pärast otsuse nr 1/80 asjaomases liikmesriigis jõustumist kehtestatud riigisisest meedet, mis näeb alla 16aastastele kolmanda riigi kodanikele ette elamisloa nõude sellesse liikmesriiki sisenemiseks ja seal elamiseks. Selline meede ei ole siiski proportsionaalne taotletava eesmärgi suhtes, kui selle rakendamise tingimused selliste kolmanda riigi kodanikest laste puhul, kes on sündinud asjaomases liikmesriigis ja kelle üks vanematest on selles liikmesriigis seaduslikult elav Türgi päritolu töötaja, lähevad kaugemale kõnealuse eesmärgi saavutamiseks vajalikust, eelkõige kuna sellise meetme kohaldamise tagajärg sellise töötaja suhtes on see, et ta peab valima, kas jätkata töötamist asjaomases liikmesriigis, kusjuures tema pereelu on sellisel juhul tõsiselt häiritud, või loobuda töötamast, ilma et oleks kindel, et ta võimaliku Türgist tagasipöördumise korral uuesti tööd leiab.

XX. ÜHINE VÄLIS- JA JULGEOLEKUPOLIITIKA

Ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) valdkonnas võetud piiravate meetmetega seoses tuleb mainida viit kohtuotsust. Kolm kohtuotsust puudutavad selliste rühmituste või isikute rahaliste vahendite külmutamist, keda peetakse seotuks terroriaktidega. Neljas kohtuotsus puudutab Euroopa Kohtu pädevust teha otsus nõukogu selliste otsuste õiguspärasuse kohta, millega kohaldatakse piiravaid meetmeid teatavate Venemaa ettevõtjate suhtes Venemaa Föderatsiooni tegevuse tõttu Ukrainas. Viimaseks tuleb meenutada kohtuotsust **Safa Nicu Sepahan vs. nõukogu** (C-45/15 P), mis puudutab rahaliste vahendite külmutamise otsusega tekitatud kahju hüvitamist.¹⁴⁰

138/ Assotsiatsiooninõukogu 19. septembri 1980. aasta otsus nr 1/80 assotsiatsiooni arengu kohta, mis on lisatud Ankaras 12. septembril 1963 ühelt poolt Türgi Vabariigi ja teiselt poolt EMÜ liikmesriikide ja ühenduse alla kirjutatud lepingule assotsiatsiooni loomise kohta Euroopa Majandusühenduse ja Türgi vahel, mis sõlmiti, kiideti heaks ja kinnitati ühenduse nimel nõukogu 23. detsembri 1963. aasta otsusega 64/732/EMÜ (EÜT 1964, 217, lk 3685; ELT eriväljaanne 11/11, lk 10).

139/ 7. novembri 2013. aasta kohtuotsus **Demir** (C-225/12, [EU:C:2013:725](#)).

140/ See kohtuotsus on esitatud III.4 jaotises „Liidu lepinguväline vastutus“.

Kohtuotsuses **Ajt** (C-158/14, [EU:C:2017:202](#)), mis tehti 14. märtsil 2017, võttis Euroopa Kohtu suurkoda seisukoha nõukogu rakendusmääruse (EL) nr 610/2010¹⁴¹, millega üksus *Tamil Eelami Vabadusvõitluse Tiigrid (LTTE)* jäetakse nende rühmituste loetellu, kes osalevad terroriaktides ja kelle suhtes on kehtestatud piiravad meetmed, kehtivuse küsimuses. Põhikohtuasi puudutas riigisiseseid meetmeid, millega külmutati mitme niisuguse isiku rahalised vahendid, kes tegelesid vahendite hankimisega LTTE-le. Kuna need riigisisesed otsused võtsid arvesse rakendusmäärust nr 610/2010, vaidlustasid põhikohtuasja kaebajad rakendusmääruse kehtivuse põhjusel, et LTTE tegevuse puhul ei olnud tegemist terroriaktidega, vaid pigem relvajõudude tegevusega rahvusvahelise humanitaarõiguse tähenduses, kuna see oli seotud relvakonfliktiga. Seetõttu esitas eelotsusetaotluse esitanud kohus muu hulgas küsimuse, kas rakendusmääruse nr 610/2010 kehtivuse analüüsi arvestades võib rahvusvahelise humanitaarõigusega hõlmatud relvajõudude tegevus relvastatud konfliktide ajal olla „terroriakt“ terrorismivastast võitlust käsitleva liidu õiguse tähenduses.

Kõigepealt kinnitas Euroopa Kohus, et kuigi põhikohtuasja kaebajad ei ole rakendusmäärust nr 610/2010 ja sellest varasemaid akte vaidlustanud tühistamishagi raames, on neil siiski õigus vaidlustada need aktid eelotsusetaotluse esitanud kohtus. Sellega seoses tuletas Euroopa Kohus meelde, et eelotsusetaotluse, mis käsitleb liidu akti kehtivust, saab tõesti jätta läbi vaatamata juhul, kui – isegi kui akti tühistamiseks esitatud hagi oleks olnud ilmselgelt vastuvõetav – füüsiline või juriidiline isik, kes sellise hagi võib esitada, ei ole seda teinud selleks ette nähtud tähtaja jooksul ja tugineb akti õigusvastasusele riigisiseses menetluses selleks, et taotleda sellelt kohtult Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse esitamist, mis käsitleb nimetatud akti kehtivust, minnes sedasi mööda asjaolust, et nimetatud akt jõustub pärast hagi esitamise tähtaja möödumist tema suhtes lõplikult. Kuid antud asjas ei olnud põhikohtuasja kaebajate esitatud tühistamishagi kaheldamatult vastuvõetav. Selles küsimuses toonitas Euroopa Kohus kõigepealt, et kaebajaid endid ei ole rahaliste vahendite külmutamise loetellu kantud. Üksuse LTTE kandmine rahaliste vahendite külmutamise loetellu on muude isikute suhtes kui see üksus üldkohaldatavat laadi, kuna see aitab kaasa sellele, et määratlemata arvule isikutele kehtestatakse kohustus kinni pidada nimetatud üksuse suhtes kehtestatud eripiirangutest. Seega ei olnud selge, et need aktid puudutasid hagejaid „isiklikult“. Liati mõjutasid nende olukorda otseselt mitte sellesse loetellu kandmisega seotud liidu aktid, vaid ainult Madalmaade õigusel põhinevate sanktsioonide kehtestamine, milles muu hulgas võeti arvesse nimetatud loetellu kandmist. Järelikult ei olnud Euroopa Kohtu hinnangul tõendatud, et hagejate poolt selliste liidu aktide peale esitatud tühistamishagid, mis käsitlevad üksuse LTTE kandmist rahaliste vahendite külmutamise loetellu ja sellesse loetellu jätmist, oleksid olnud ilmselgelt vastuvõetavad.

Pärast seda, kui Euroopa Kohus oli meenutanud, et määrust, mis näeb ette piiravad meetmed, tuleb tõlgendada mitte ainult ETL artikli 215 lõikes 2 osutatud ühise välis- ja julgeolekupoliitika raames vastu võetud otsust, vaid ka määruse ajaloolist konteksti arvesse võttes, rõhutas ta, et rakendusmääruse nr 610/2010 kehtivuse hindamisel on asjasse puutuvad määrus nr 2580/2001¹⁴² ja ühine seisukoht 2001/931¹⁴³, mis kuuluvad põhiliselt ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonda ja mille eesmärk on rakendada ÜRO julgeolekunõukogu resolutsioon 1373 (2001).

Tõdedes, et rahvusvahelise humanitaarõiguse kohaselt on terroriaktid keelatud, asus Euroopa Kohus seejärel seisukohale, et selle eesmärgid erinevad ühise seisukoha 2001/931 ja määruse nr 2580/2001 omadest, keelamata siiski selliste piiravate meetmete vastuvõtmist nagu antud asjas. Nende liidu aktide kohaldamine ei sõltu seega

^{141/} Nõukogu 12. juuli 2010. aasta rakendusmäärus (EL) nr 610/2010, millega rakendatakse määruse (EÜ) nr 2580/2001 (teatavate isikute ja üksuste vastu suunatud eripiirangute kohta terrorismivastaseks võitluseks) artikli 2 lõiget 3 ning tunnistatakse kehtetuks rakendusmäärus (EL) nr 1285/2009 (ELT 2010, L 178, lk 1).

^{142/} Nõukogu 27. detsembri 2001. aasta määrus (EÜ) nr 2580/2001 teatavate isikute ja üksuste vastu suunatud eripiirangute kohta terrorismivastaseks võitluseks (EÜT 2001, L 344, lk 70; ELT eriväljaanne 18/01, lk 207).

^{143/} Nõukogu 27. detsembri 2001. aasta ühine seisukoht 2001/931/ÜVJP terrorismivastaste erimeetmete rakendamise kohta (EÜT 2001, L 344, lk 93; ELT eriväljaanne 18/01, lk 217).

nende tegevuste kvalifitseerimisest rahvusvahelise humanitaarõiguse järgi ning relvajõudude tegevus relvastatud konflikti ajal võib kujutada endast „terroriakti“ nende liidu õigusaktide tähenduses. Seetõttu järeldas Euroopa Kohus, et rakendusmäärus nr 610/2010 ning sellest varasemad õigusaktid, mis käsitlevad LTTE kandmist rahaliste vahendite külmutamise loetellu, on kehtivad.

Kahes 26. juuli 2017. aasta otsuses **nõukogu vs. LTTE** (C-599/14 P, [EU:C:2017:583](#)) ja **nõukogu vs. Hamas** (C-79/15 P, [EU:C:2017:584](#)) käsitles Euroopa Kohtu suurkoda Üldkohtu kahte otsust¹⁴⁴, millega Üldkohus tühistas nõukogu kaks akti, millega uuendati aastatel 2010–2014 rahaliste vahendite külmutamise meetmed, mille see institutsioon oli võtnud Hamasi ja Tamil Eelami Vabadusvõitluse Tiigrite (LTTE) suhtes ühise seisukoha 2001/931¹⁴⁵ ja määruse nr 2580/2001¹⁴⁶ alusel. Euroopa Kohus kinnitas nendes kohtuotsustes, et *nõukogu võib üksuse jätta nende üksuste loetellu, keda kahtlustatakse seotuses terroriaktidega, kui ta jõuab järeldusele, et on jätkuvalt oht, et üksus osaleb terroristlikus tegevuses, mis tingis tema esmakordse loetellu kandmise*. Ta täpsustas sellega seoses, et kuigi üksuse esmakordne loetellu kandmine peab põhinema liikmesriigi pädeva asutuse tehtud otsusel, ei kehti see nõue hiljem, kui üksus loetellu jäetakse.

Antud asjas kandis nõukogu Hamasi 27. detsembril 2001¹⁴⁷ ja LTTE 29. mail 2006¹⁴⁸ määruse nr 2580/2001 artikli 2 lõikes 3 ette nähtud loetellu. Need kanded, mida nõukogu korrapäraselt uuendas, põhinesid Ühendkuningriigi ametiasutuste ja India ametiasutuse tehtud otsusel LTTE kohta ning kahel Ühendriikide ametiasutuste otsusel ja ühel Ühendkuningriigi otsusel Hamasi kohta. Hamas ja LTTE ei vaidlustanud nõukogu akte, millega nad esmakordselt loetellu kanti, kuid vaidlustasid nende hilisema sellesse loetellu jätmise. Üldkohus tühistas need aktid eeskätt põhjusel, et asjaomased meetmed ei tuginenud mitte pädevate ametiasutuste hinnatud ja tuvastatud faktidele (nagu Üldkohtu hinnangul on nõutud ühises seisukohas 2001/931), vaid ajakirjandusest ja internetist nõukogu hangitud teabele.

Võttes seisukoha tingimuste kohta, mida nõukogu peab täitma kehtivate piiravate meetmete korrapärasel läbivaatamisel, kinnitas Euroopa Kohus oma kohtupraktikat *Al-Aqsa*¹⁴⁹, mille kohaselt võib nõukogu jätta isiku või üksuse loetellu, kui ta jõuab järeldusele, et on jätkuvalt oht, et isik või üksus osaleb terroristlikus tegevuses. Euroopa Kohus täpsustas, et antud juhul pidi nõukogu selleks, et tõendada sellist jätkuvat ohtu LTTE ja Hamasi puhul, tuginema hilisematele asjaoludele kui esmakordse loetellu kandmise aluseks olnud riigisisised otsused. Euroopa Kohus tõdes, et ühise seisukoha 2001/931 artikli 1 lõike 4 kohaselt peab ainult esmakordne loetellu kandmine põhinema pädeva ametiasutuse tehtud riigisisel otsusel. Sellist tingimust ei ole ette nähtud ühise

144/ 16. oktoobri 2014. aasta kohtuotsus **LTTE vs. nõukogu** (T-208/11 ja T-508/11, [EU:T:2014:885](#)) ja 17. detsembri 2014. aasta kohtuotsus **Hamas vs. nõukogu** (T-400/10, [EU:T:2014:1095](#)).

145/ Viidatud eespool 142. joonealuses märkuses.

146/ Nõukogu 27. detsembri 2001. aasta määrus (EÜ) nr 2580/2001 teatavate isikute ja üksuste vastu suunatud eripiirangute kohta terrorismivastaseks võitluseks (EÜT 2001, L 344, lk 70; ELT eriväljaanne 18/01, lk 207).

147/ Nõukogu 27. detsembri 2001. aasta otsus 2001/927/EÜ, millega kehtestatakse nõukogu määruse nr 2580/2001 teatavate isikute ja üksuste vastu suunatud eripiirangute kohta terrorismivastaseks võitluseks artikli 2 lõikes 3 ette nähtud loetelu (EÜT 2001, L 344, lk 83).

148/ Nõukogu 29. mai 2006. aasta otsus 2006/379/EÜ, millega rakendatakse määruse (EÜ) nr 2580/2001 teatavate isikute ja üksuste vastu suunatud eripiirangute kohta terrorismivastaseks võitluseks artikli 2 lõiget 3 ja tunnistatakse kehtetuks otsus 2005/930/EÜ (ELT 2006, L 144, lk 21).

149/ 15. novembri 2012. aasta kohtuotsus **Al-Aqsa vs. nõukogu ja Madalmaad vs. Al-Aqsa** (C-539/10 P ja C-550/10 P, [EU:C:2012:711](#)).

seisukoha artikli 1 lõike 6 alusel, kui need üksused hiljem muu allika alusel loetellu jäetakse. Euroopa Kohus meenutas sellega seoses, et puudutatud üksusi kaitseb igal juhul võimalus vaidlustada liidu kohtus kõik andmed, millele nõukogu korrapärasel läbivaatamisel tugines.

Euroopa Kohus tühistas seetõttu Hamasi puudutava Üldkohtu otsuse ja saatis kohtuasja Üldkohtusse tagasi, kuid ta jättis muutmata Üldkohtu otsuse, millega tühistati nõukogu poolt võetud LTTE varaliste vahendite külmutamise meetmed, vaatamata selles otsuses sisalduvale õigusveale. Võttes nimelt arvesse asjaolu, et LTTE alistati sõjaliselt Sri Lankal 2009. aastal ning et see tähendab asjaolude olulist muutust, mis võib seada kahtluse alla, kas endiselt on oht, et see rühmitus osaleb terroristlikus tegevuses, leidis Euroopa Kohus, et nõukogu oleks pidanud vaidlustatud aktide põhjendustes viitama tõenditele, mis sellist hinnangut kinnitavad, kuid ta ei teinud seda. Veel otsustas Euroopa Kohus, et nõukogu võib isiku või üksuse esmakordselt loetellu kanda kolmanda riigi pädeva ametiasutuse tehtud otsuse alusel vaid siis, kui ta on hoolikalt kontrollinud, et selle kolmanda riigi õigusaktidega on tagatud kaitseõigused ja õigus tõhusale kohtulikule kaitsele samal tasemel kui liidus, ning et see hinnang peab olema põhjendustes motiveeritud.

Viimaseks, kohtuotsuses **Rosneft** (C-72/15, [EU:C:2017:236](#)), mis tehti 28. märtsil 2017, kinnitas Euroopa Kohus suurkoja koosseisus *nõukogu otsuse 2014/512*¹⁵⁰ ja määruse nr 833/2014¹⁵¹ kehtivust, mis puudutavad piiravaid meetmeid seoses Venemaa Föderatsiooni tegevusega Ukrainas ja mis puudutavad Venemaaga seotud teatavaid Venemaa ettevõtjaid. Üks asjasse puutuv ettevõtja vaidlustas eelotsusetaotluse esitanud kohtus nende piiravate meetmete kehtivuse, mille nõukogu oli tema suhtes võtnud, ja ka riigisiseste rakendusmeetmete kehtivuse.

Esiteks kinnitas Euroopa Kohus, et ta on pädev tegema eelotsuseid ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonna sätete alusel vastu võetud akti kehtivuse kohta, tingimusel et eelotsusetaotlus puudutab selle kontrollimist, et järgitud on aluslepingutega sätestatud menetlust ja institutsioonide volitust liidu pädevuse teostamiseks, või asjasse puutuvate füüsiliste või juriidiliste isikute suhtes võetud piiravate meetmete seaduslikkuse kontrollimist. Mis puudutab Euroopa Kohtu pädevuse välistamist ÜVJP valdkonnas, mis on ette nähtud ELL artikli 24 lõike 1 teise lõigu viimases lauses ja ELTL artikli 275 esimeses lõigus, ning EL lepingu samas sättes ja ELTL artikli 275 teises lõigus selle kohta kehtestatud erandit, siis rõhutas Euroopa Kohus eelkõige, et kuigi harta artikliga 47 ei saa anda Euroopa Kohtule sellist pädevust, mida ei ole aluslepingutega ette nähtud, eeldab tõhusa kohtuliku kaitse põhimõte siiski seda, et Euroopa Kohtu pädevuse välistamist ÜVJP valdkonnas tuleb tõlgendada kitsalt. Kuna Euroopa Kohtul eelotsuse tegemist võimaldava menetluse eesmärk on tagada, et aluslepingute tõlgendamisel ja kohaldamisel austatakse õigust, oleks viimati nimetatud sätte ja tõhusa kohtuliku kaitse põhimõttega vastuolus, kui tõlgendada kitsendavalt pädevust, mis on Euroopa Kohtule antud ELTL artikli 275 teise lõiguga, millele viitab ELL artikli 24 lõige 1.

Seega, kuna Euroopa Kohtul on ELL artikli 24 lõike 1 ja ELTL artikli 275 teise lõigu alusel sisuline pädevus otsustada liidu õigusaktide kehtivuse üle, see tähendab eelkõige juhul, kui tegemist on füüsiliste ja juriidiliste isikute suhtes võetavate piiravate meetmetega, siis läheks aluslepingutega loodud tõhusa kohtuliku kaitse süsteemi ülesehitusega vastuollu, kui tõlgendada viimati nimetatud sätet nii, et sellega on välistatud liikmesriikide kohtute võimalus esitada Euroopa Kohtule küsimus niisuguseid meetmeid sätestavate nõukogu otsuste kehtivuse kohta.

150/ Nõukogu 31. juuli 2014. aasta otsus 2014/512/ÜVJP, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Venemaa tegevusega, mis destabiliseerib olukorda Ukrainas (ELT 2014, L 229, lk 13), muudetud nõukogu 4. detsembri 2014. aasta otsusega 2014/872/ÜVJP (ELT 2014, L 349, lk 8, parandused ELT 2014, L 350, lk 15, ja ELT 2015, L 196, lk 67).

151/ Nõukogu 31. juuli 2014. aasta määrus (EL) nr 833/2014, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Venemaa tegevusega, mis destabiliseerib olukorda Ukrainas (ELT 2014, L 229, lk 1, parandused ELT 2014, L 246, lk 59), muudetud nõukogu 4. detsembri 2014. aasta määrusega (EL) nr 1290/2014 (ELT 2014, L 349, lk 20, parandus ELT 2016, L 136, lk 19).

Teiseks, mis puudutab vaidlusaluste aktide kehtivust, siis tõdes Euroopa Kohus eelkõige, et võttes arvesse erinevaid ülesandeid, mis on neil aktidel, mille nõukogu võtab vastu ELL artikli 29 alusel, ja nendel, mille ta võtab vastu ELTL artikli 215 alusel, ei saa ELL artikli 29 alusel nõukogu vastu võetud otsuses 2014/512 piiravate meetmete eseme täpsustamist põhimõtteliselt pidada tungimiseks ELTL artiklis 215 ette nähtud menetlusse selle otsuse rakendamiseks. See asjaolu ei kahjustanud seega selle otsuse rakendamiseks määruse nr 833/2014 vastuvõtmise raames ELTL artikliga 215 liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale ja komisjonile antud pädevuse teostamist. Viimaseks märkis Euroopa Kohus, et vaidlusaluste aktidega taotletavad eesmärgid õigustavad teatud ettevõtjatele põhjustatavaid negatiivseid tagajärgi ning et antud asjas ei olnud nendest aktidest tulenev ettevõtlusvabaduse ja omandiõiguse riive ebaproportsionaalne. Samuti ei ole õiguskindluse ja kohaldatava õiguse täpsuse põhimõtted Euroopa Kohtu sõnul takistuseks sellele, et liikmesriik kehtestab kriminaalkaristused, mida tuleb kohaldada selle määruse sätete rikkumise korral, isegi kui Euroopa Kohus võib edaspidi need sätted järkjärguliselt selgemaks muuta.

C/EUROOPA KOHTU KANTSELEI TEGEVUS 2017. AASTAL

Marc-André GAUDISSERT, asekohtusekretär

Euroopa Kohtu kantseleil on tulenevalt tema korraldust ja toimimist reguleerivatest peamistest õigusaktidest kolm põhiülesannet.

Kõigepealt – ja ennekõike – seisab kohtukantselei, kes tagab vastavalt kodukorrale kõigi dokumentide vastuvõtmise, edastamise ja säilitamise, menetluste korrakohase läbiviimise ja Euroopa Kohtule esitatud kohtuasjade toimikute hoolika hoidmise eest alates hagimenetluse algatusdokumendi või eelotsusetaotluse kantselei registrisse kandmisest kuni pooltele kohtumenetlust lõpetava lahendi kättetoimetamiseni ja kohtuasja toimiku arhiveerimiseni.

Nimetatud esimese ülesande täitmise käigus – ja sellega seondunult – korraldab kohtukantselei kõigis Euroopa Liidu ametlikes keeltes vajalikku suhtlust poolte esindajate ja kolmandate isikutega ning samuti liikmesriikide kohtutega, kes esitavad Euroopa Kohtule eelotsusetaotlusi liidu õiguse tõlgendamise või kehtivuse kohta.

Peale selle on kohtukantselei ka Euroopa Kohtu liikmete teenistuses, abistades kohut kõigis tema toimingutes. Eelkõige väljendub see abi kohtuasja menetlemise jooksul tekkivate erinevate menetlusküsimuste käsitlemises ja kohtukantselei teenistujate osalemises Euroopa Kohtu istungitel ja kodade haldusteemalistel koosolekutel, aga ka kohtukantselei vastutavate teenistujate osalemises erinevate komisjonide töös, eelkõige Euroopa Kohtu põhikirja ja kodukorra komisjoni töös.

Nimetatud komisjon töötas möödunud aastal intensiivselt. Tema töö tulemuseks on lisaks 14. detsembril 2017 Euroopa Parlamendile, nõukogule ja komisjonile esitatud aruandele, mis käsitleb võimalust anda teatavad eelotsuseasjad osaliselt üle Üldkohtule¹, ka põhjalik analüüs Euroopa Liidu Kohtu ülesehituse reformi tagajärgede kohta hagide läbivaatamise pädevuse jaotusele Euroopa Kohtu ja Üldkohtu vahel ning mõju kohta, mis isikuandmete kaitse normide ja praktika arenemisel nii Euroopa kui ka liikmesriikide tasandil võib olla kohtupraktika avalikustamisele. Käesoleva ülevaate koostamise ajaks ei olnud see analüüs siiski veel lõpule jõudnud.

Seetõttu keskendub järgnev ülevaade kohtutegevusele selle kitsamas tähenduses ja peamistele suundumustele, mis avalduvad statistikatabelistest, millest ilmneb, et 2017. aastat iseloomustas kiire tempo nii saabunud kohtuasjade kui ka lõpetatud kohtuasjade poolelt.

Saabunud kohtuasjad

2017. aastal algatati Euroopa Kohtus 739 kohtuasja. Kui välja arvata 1979. aasta – mis oli erakorraline, sest selle jooksul esitati 1324 uut kohtuasja, mille hulka kuulus rohkem kui 1000 seotud hagi avaliku teenistuse valdkonnas –, on see alates Euroopa Kohtu asutamisest kõige suurem arv kohtuasju, mis ühel aastal on Euroopa Kohtusse saabunud; eelmine rekordaasta oli 2015, mil saabus 713 uut kohtuasja. See tõus on eelkõige tingitud Euroopa Kohtule esitatud eelotsusetaotluse arvu kasvust: 2017. aastal esitati 533 eelotsusetaotlust, see tähendab 13protsendilist kasvu võrreldes eelnenud aastaga, mille jooksul esitati Euroopa Kohtule 470 eelotsusetaotlust.

^{1/} Selle aruande tekst on kõigis Euroopa Liidu ametlikes keeltes kättesaadav institutsiooni veebisaidil (<https://curia.europa.eu>, rubriigis Euroopa Kohus – Menetlus).

See uus rekord on küll osaliselt tingitud üle 40 Saksamaalt pärineva sarnase kohtuasja saabumisest, milles palutakse tõlgendada määrust (EÜ) nr 261/2004 lennureisijatele reisist majajätmise ja lennu tühistamise või pikaajalise hilinemise korral antava hüvitise kohta², kuid see annab tunnistust ka usaldusest, mis liikmesriikide kohtutel on Euroopa Kohtu vastu. 2017. aastal saabus eelotsusetaotlusi peaaegu kõigist liikmesriikidest ja liikmesriikide siseselt iga liiki kohtutelt, sealhulgas konstitutsioonikohtutelt, ning need puudutasid nii mitmekesiseid liidu õiguse valdkondi nagu transport ja maksustamine, tarbijakaitse, sotsiaalpoliitika ja keskkond, ning mõistagi ka küsimusi, mis kuuluvad Euroopa Liidu toimimise lepingu V jaotisse, ehk rändekriisi ja liikmesriikide ametiasutuste poolt sellega seoses võetud meetmeid.

Eelkõige nendes valdkondades kasvas Euroopa Kohtule esitatud eelotsusetaotluste arv, mis pärinesid nii Saksamaalt, Austriast ja Madalmaadest kui ka Euroopa Liiduga hiljem ühinenud riikidest, nagu Ungari, Leedu või Eesti (neist riikidest esitati 2017. aastal vastavalt 22, 10 ja 7 eelotsusetaotlust).

Kuna Euroopa Kohus tegi 2015. ja 2016. aastal otsused mitme olulise küsimuse kohta hüpoteeklaenu valdkonnas, vähenes selle probleemiga otseselt kokku puutuvate Hispaania kohtute esitatud eelotsusetaotluste arv 2017. aastal poole võrra. Sama võib täheldada ka Ühendkuningriigist pärinevate eelotsusetaotluste puhul (nende arv langes 23 taotlusele 2016. aastal 11 taotlusele 2017. aastal), samal ajal kui liri kohtute esitatud eelotsusetaotluste arv liikus vastupidises suunas, tõustes 2016. aastal esitatud 6 eelotsusetaotlusele 12 taotlusele 2017. aastal, nagu ka Soomest pärinevate eelotsusetaotluste arv, mis kasvas sama aja jooksul 7-lt 13-le.

Allpool esitatud tabelid annavad lugejale üksikasjaliku ülevaate läinud aastal esitatud eelotsusetaotlustest liikmesriikide ja kohtute lõikes.

Lisaks 2017. aastal esitatud kohtuasjadest ligi kolm neljandikku hõlmanud eelotsusetaotluste ülekaalukale osale tuleb ära märkida ka liikmesriigi kohustuste rikkumise hagide arvu kasv (31 hagilt 2016. aastal 41 hagini 2017. aastal) ja apellatsioonkaebuste arvu vähenemine: apellatsioonkaebuste arv kõigis hagides kokkuvõetuna langes sama ajavahemiku jooksul 175-lt 147-le. Käesoleval hetkel oleks siiski ennatlik teha nende suundumuste põhjal lõplikke järeldusi, sest liikmesriigi kohustuste rikkumise hagide arv oli 2016. aastal ajaloo madalaimal tasemel ja Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste arv sõltub mitmest tegurist, mille hulka kuulub nii Üldkohtu tehtud kohtulahendite arv kui ka see, milliseks hindavad pooled apellatsioonkaebuse eduvõimalusi. Apellatsioonkaebuste arvu vähenemine 2016. ja 2017. aastal võib olla kinnitus eespool mainitud kohtusüsteemi ülesehituse reformi soodsast mõjust kombineerituna meetmetega, mida Euroopa Kohus on võtnud, et ilmselgelt vastuvõetamatud või põhjendamatud apellatsioonkaebused kiiresti rahuldamata jätta, kuid selleks, et näha, kas need suundumused jäävad püsima, tuleb veel mõned aastad oodata.

Viimaseks olgu märgitud, et Belgia Kuningriik esitas 2017. aastal Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 218 lõike 11 alusel taotluse arvamuse saamiseks selle kohta, kas ühelt poolt Kanada ning teiselt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide vaheline laiaulatuslik majandus- ja kaubandusleping, mis allkirjastati 30. oktoobril 2016 Brüsselis („CETA“), on aluslepingutega kooskõlas. Euroopa Kohtul on eelkõige palutud otsustada, kas aluslepingutega on kooskõlas selles lepingus ette nähtud mehhanism investeringuvaidluste lahendamiseks.

^{2/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2004. aasta määrus (EÜ) nr 261/2004, millega kehtestatakse ühiseeskirjad reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abi kohta ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 295/91 (ELT L 46, 17.2.2004, lk 1; ELT eriväljaanne 07/08, lk 10).

Lõpetatud kohtuasjad

Samal ajal kui saabunud kohtuasjade arv 2017. aastal tõusis, jäi lõpetatud kohtuasjade arv 2016. aastaga võrreldes peaaegu samale tasemele. Läänud aastal lõpetas Euroopa Kohus nimelt 699 kohtuasja, samas kui 2016. aastal oli lõpetatud kohtuasju 704. Kui jätta kõrvale eespool mainitud üle 40 Saksamaalt saabunud kohtuasja, mis puudutavad sama teemat ja mille puhul on tegelikult tegemist ühe ja sama kohtuasjaga, mistõttu need liideti, näitavad need arvud seega, et eelmisel aastal jäi esitatud ja lõpetatud kohtuasjade arv tasakaalu.

Sarnaselt 2016. aastaga moodustavad põhiosa Euroopa Kohtu lõpetatud kohtuasjadest eelotsusetaotlused ja apellatsioonkaebused, mis kokku ulatusid 90 protsendini Euroopa Kohtu poolt 2017. aastal lahendatud kohtuasjadest. See osakaal on loogiliselt seletatav üsna sarnase osaga, mille need kaks kohtuasjade liiki hõlmavad esitatud kohtuasjade hulgas.

Lugeja paneb aga siiski tähele, et suurenenud on nende kohtuasjade osakaal, mis on lahendatud kohtuotsusega. Kui 2016. aastal kuulutas Euroopa Kohus 412 kohtuotsust, siis 2017. aastal kuulutas ta neid 466, mis kujutab endast 13 protsendilist kasvu. See kasv on osaliselt seletatav konjunktuuriliste teguritega, sest Euroopa Kohtul tuli möödunud aastal lahendada palju põhimõttelisi küsimusi (vt selle kohta ülevaadet kohtupraktika arengust, mis on esitatud käesoleva aruande teises osas), kuid ka Euroopa Kohtule esitatud kohtuasjade suurema keerukuse ja tehnilisusega, mille tõttu on vaja kohtule esitatud küsimusi põhjalikult analüüsida ja tihtipeale ka ära kuulata kohtujuristi ettepanek, sealhulgas teatud juhtudel ka siis, kui kohtuasi on määratud kolmest kohtunikust koosnevale kojale. Nii esitati kohtujuristi ettepanek üle 67 % kohtuasjade puhul, mis 2017. aastal kohtuotsusega lahendati.

Kohtuotsusega lahendatud kohtuasjade arvu kasvu loogiline tagajärg on kohtumäärusega lahendatud kohtuasjade arvu vähenemine ja keskmise menetlusaia pikenemine. Eelotsusetaotluste puhul, mis moodustavad põhiosa Euroopa Kohtu tööst, pikenes menetlusaeg siiski väga vähe. Kui 2016. aastal oli eelotsusetaotluste keskmine menetlusaeg 15 kuud ajaloo lühim, siis 2017. aastal menetleti neid asju keskmiselt 15,7 kuud. Apellatsioonkaebuste puhul on menetlusaia pikenemine märgatavam, sest 2017. aastal menetleti neid asju keskmiselt 17,1 kuud (võrreldes 12,9 kuuga 2016. aastal), kuid see on suures osas seletatav paljude keerukate konkurentsi ja riigiabi valdkonna kohtuasjade lõpetamisega, mille hulka kuulus väga mahukas toimik, mis puudutas keelatud kartellikokkuleppeid vannitoaseadmete ja -sisustuse turgudel Belgias, Saksamaal, Prantsusmaal, Itaalias, Madalmaades ja Austrias.

Veel üks möödunud aastat iseloomustav tunnusjoon on suhteliselt suur arv taotlusi kiirendatud menetluse või kiirmenetluse kohaldamiseks vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala puudutavates valdkondades. Asjaolu, et 2016. aastal oli nende menetluste kohaldamise taotluste arv vastavalt 21 ja 12, 2017. aastal aga vastavalt 31 ja 15, näitab, kui tähtsaks peavad pooled või liikmesriikide kohtud nende vaidluste kiiret lahendamist. Tundub, et nende esitatud põhjendused või esile toodud asjaolud olid siiski vähem kaalukad kui 2016. aastal, sest 2017. aastal otsustas Euroopa Kohus lahendada kiirendatud menetluses ainult kaks kohtuasja ja kiirmenetluses neli kohtuasja (võrreldes vastavalt kolme ja kaheksa kohtuasjaga 2016. aastal). Kiirendatud või kiirmenetluse taotluste rahuldamata jätmist kompenseeris siiski paljude nende kohtuasjade kiiremini menetlemine, kuivõrd neid menetleti eelisjärjekorras.

Viimaseks tuleb eraldi välja tuua kolm arvamust, mille Euroopa Kohus 2017. aastal andis Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 218 lõike 11 alusel. Need arvamused andsid Euroopa Kohtule võimaluse täpsemalt selgitada Euroopa Liidu pädevuse ulatust välissuhete vallas ja paljude liidu jaoks oluliste lepingute sisu, sealhulgas Euroopa Liidu ja Singapuri Vabariigi vahelist vabakaubanduslepingut käsitlev arvamus 2/15, mille Euroopa Kohtu täiskogu andis 16. mail 2017.

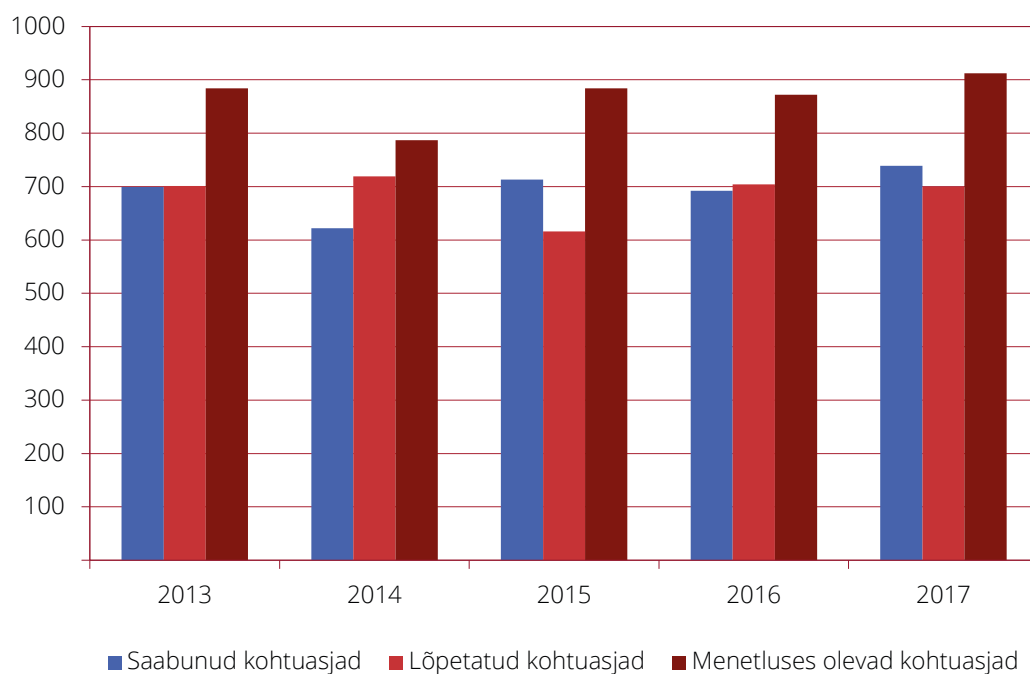
Menetluses olevad kohtuasjad

31. detsembri 2017. aasta seisuga oli Euroopa Kohtu menetluses 912 kohtuasja (pärast liitmist 825 kohtuasja), mis on mõnevõrra suurem arv võrreldes 2016. aasta lõpu seisuga (872 kohtuasja).

D/EUROOPA KOHTU STATISTIKA

I. Euroopa Kohtu üldine tegevus – Saabunud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad (2013–2017)	95
II. Saabunud kohtuasjad – Menetluse liigid (2013–2017)	96
III. Saabunud kohtuasjad – Hagi valdkonnad (2017)	97
IV. Saabunud kohtuasjad – Liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi (2013–2017)	98
V. Lõpetatud kohtuasjad – Menetluse liigid (2013–2017)	99
VI. Lõpetatud kohtuasjad – Kohtuotsused, kohtumäärused, arvamused (2017)	100
VII. Lõpetatud kohtuasjad – Kohtukoosseis (2013–2017)	101
VIII. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjad (2013–2017)	102
IX. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjad – Hagi valdkonnad (2013–2017)	103
X. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjad – Hagi valdkonnad (2017)	105
XI. Lõpetatud kohtuasjad – Kohtuotsused liikmesriigi kohustuste rikkumise kohta: kohtulahendi sisu (2013–2017)	107
XII. Lõpetatud kohtuasjad – Menetlusaeg (2013–2017) kuudes	108
XIII. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga – Menetluse liigid (2013–2017)	109
XIV. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga – Kohtukoosseis (2013–2017)	110
XV. Muu – Kiirendatud menetlused (2013–2017)	111
XVI. Muu – Eelotsuse kiirmenetlused (2013–2017)	111
XVII. Muu – Ajutiste meetmete kohaldamine (2017)	112
XVIII. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2017) – Saabunud kohtuasjad ja kohtuotsused	113
XIX. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2017) – Esitatud eelotsusetaotlused liikmesriikide ja aastate lõikes	115
XX. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2017) – Esitatud eelotsusetaotlused liikmesriikide ja kohtute lõikes	117
XXI. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2017) – Esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi	120
XXII. Euroopa Kohtu kantselei tegevus (2015–2017)	121

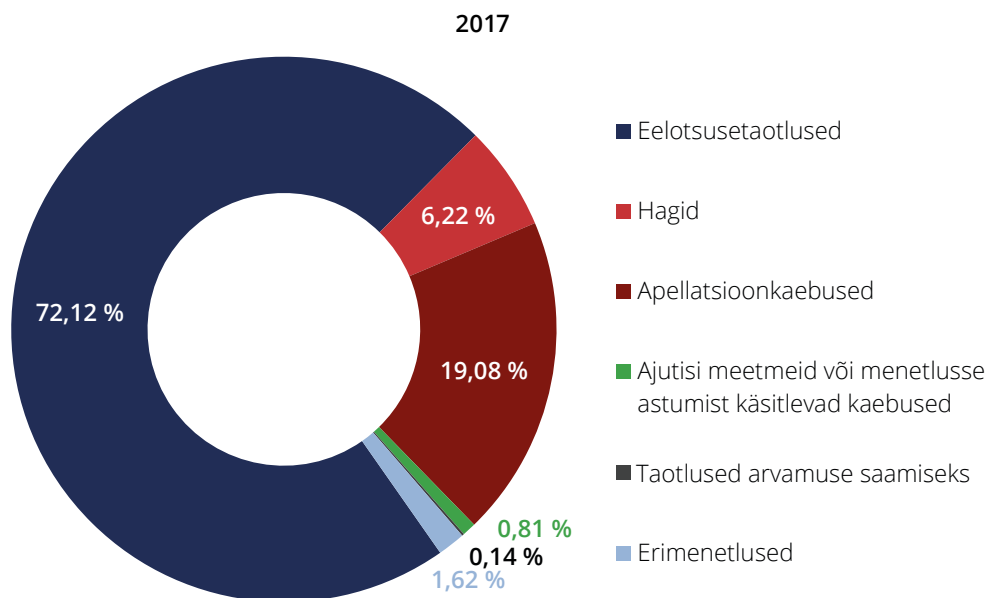
I. EUROOPA KOHTU ÜLDINE TEGEVUS – SAABUNUD, LÕPETATUD JA MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD (2013–2017)¹

	2013	2014	2015	2016	2017
Saabunud kohtuasjad	699	622	713	692	739
Lõpetatud kohtuasjad	701	719	616	704	699
Menetluses olevad kohtuasjad	884	787	884	872	912

1/ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

II. SAABUNUD KOHTUASJAD – MENETLUSE LIIGID (2013–2017)¹

	2013	2014	2015	2016	2017
Eelotsusetaotlused	450	428	436	470	533
Hagid	72	74	48	35	46
Apellatsioonkaebused	161	111	206	168	141
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused	5		9	7	6
Taotlused arvamuse saamiseks	2	1	3		1
Erimenetlused ²	9	8	11	12	12
Kokku	699	622	713	692	739
Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	1	3	2	3	3

1/ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

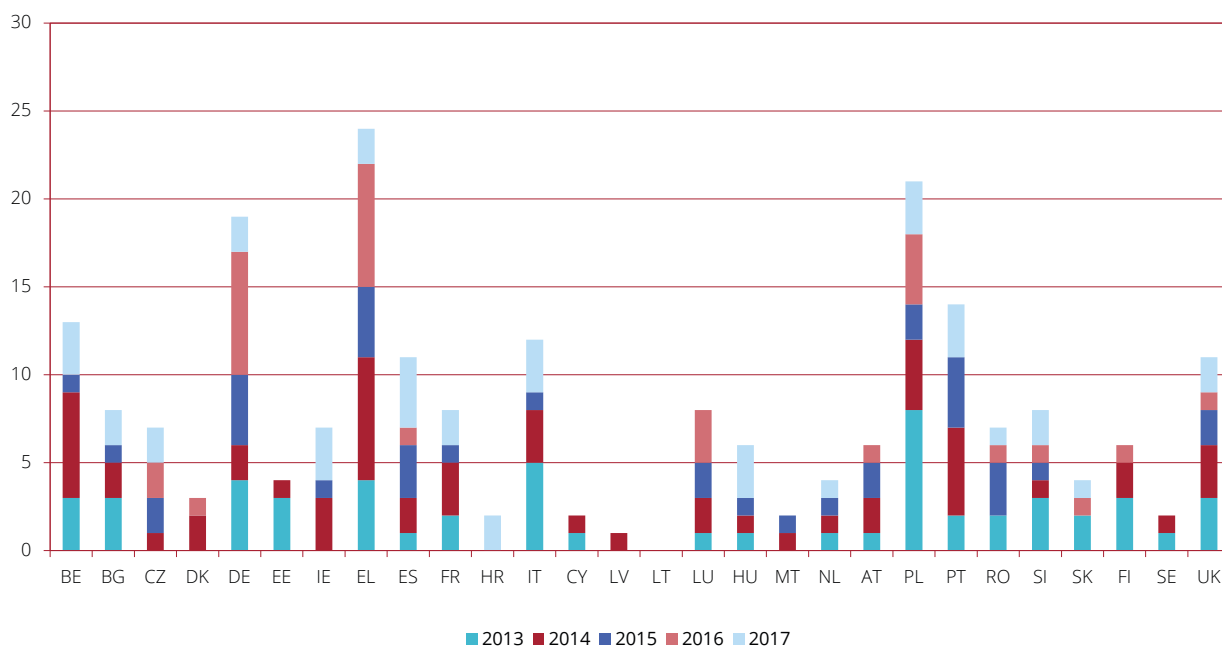
2/ Erimenetlusteks loetakse: tasuta õigusabi, kohtukulude kindlaksmääramine, kohtulahendi parandamine, kaja esitamine tagaseljaotsuse peale, kohtuotsuse vaidlustamine kolmanda isiku poolt, kohtulahendi tõlgendamine, teistmine, Üldkohtu lahendi teistmiseks tehtud peakohtujuristi ettepaneku läbivaatamine, arestimismenetlus, immuniteedivaldkonna kohtuasjad.

III. SAABUNUD KOHTUASJAD – HAGI VALDKONNAD (2017)¹

	Hagid	Eelotsusetaotlused	Apellatsioonkaebused	Ajutisi meetmeid või menetluse astumist käsitlevad kaebused	Taotlused arvamuse saamiseks	Kokku	Erimenetlused
Asutamisvabadus	1	7				8	
Energeetika		2				2	
Euroopa Liidu välistegevus		2	1			3	
Hanked	1	21		1		23	
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport							2
Institutsiooniõigus	2		20	2	1	25	1
Intellektuaal- ja tööstusomand		19	54			73	
Isikute vaba liikumine	3	13				16	
Juurdepääs dokumentidele			1			1	
Kapitali vaba liikumine	2	10				12	
Kaubanduspoliitika		2	6			8	
Kaupade vaba liikumine		6				6	
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)			1	1		2	
Keskkond	11	28	1			40	
Konkurents		2	5			7	
Liidu kodakondsus	1	7				8	
Liidu õiguse põhimõtted		10	2			12	
Majandus- ja rahapoliitika		2	5			7	
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus		1	1			2	
Maksustamine	2	53				55	
Põllumajandus		8	6			14	
Rahandussätteid (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus, ...)	3	2	1			6	
Rahvatervis		1				1	
Riigiabi	2	10	8	1		21	
Sotsiaalpoliitika		43				43	
Tarbijakaitse	1	34				35	
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos			3			3	
Teenuste osutamise vabadus	2	16				18	
Tolliliit ja ühine tollitariifistik		12	2			14	
Transport	5	78				83	
Tööstuspoliitika	2	5				7	
Uute riikide ühinemine		1				1	
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	5	90	3			98	
Vahekohtuklausel			5			5	
Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus		7				7	
Õigusaktide ühtlustamine	2	39	1			42	
Äriühinguõigus		1				1	
Ühine kalanduspoliitika	1					1	
Ühine välis- ja julgeolekupoliitika		1	5			6	
EÜ asutamisleping / ELTL	46	533	131	5	1	716	3
Menetlus			3			3	9
Personalieeskirjad			7	1		8	
Muu			10	1		11	9
KÕIK KOKKU	46	533	141	6	1	727	12

1/ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja numbre = üks kohtuasja).

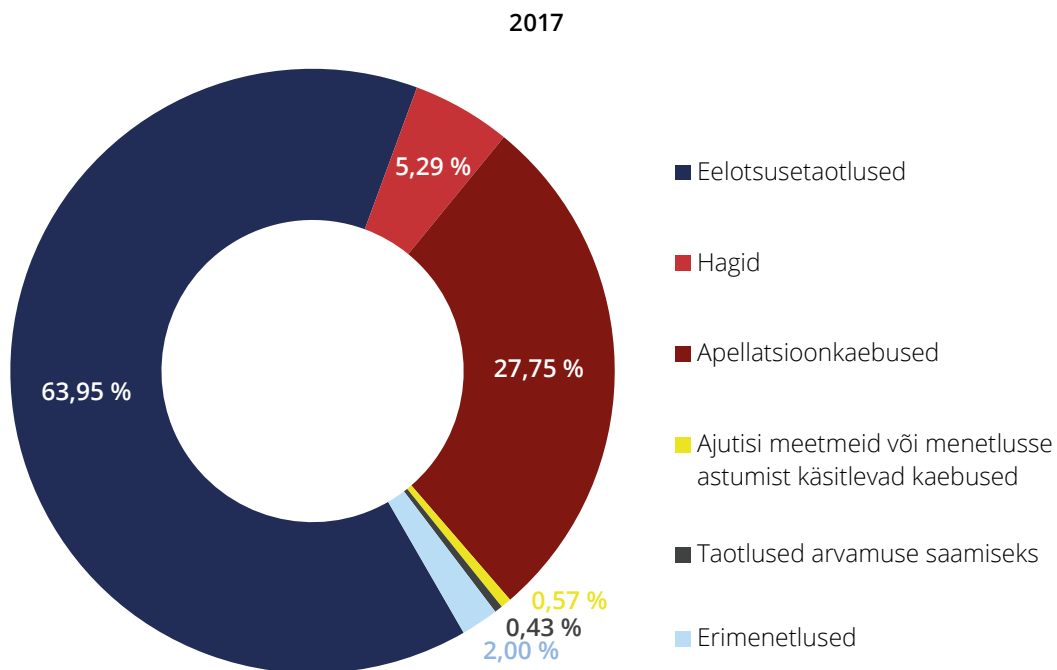
IV. SAABUNUD KOHTUASJAD – LIIKMESRIIGI KOHUSTUSTE RIKKUMISE HAGID (2013–2017)¹

	2013	2014	2015	2016	2017
Belgia	3	6	1		3
Bulgaaria	3	2	1		2
Tšehhi Vabariik		1	2	2	2
Taani		2		1	
Saksamaa	4	2	4	7	2
Eesti	3	1			
Irish		3	1		3
Kreeka	4	7	4	7	2
Hispaania	1	2	3	1	4
Prantsusmaa	2	3	1		2
Horvaatia					2
Itaalia	5	3	1		3
Küpros	1	1			
Läti		1			
Leedu					
Luksemburg	1	2	2	3	
Ungari	1	1	1		3
Malta		1	1		
Madalmaad	1	1	1		1
Austria	1	2	2	1	
Poola	8	4	2	4	3
Portugal	2	5	4		3
Rumeenia	2		3	1	1
Sloveenia	3	1	1	1	2
Slovakkia	2			1	1
Soome	3	2		1	
Rootsi	1	1			
Ühendkuningriik	3	3	2	1	2
Kokku	54	57	37	31	41

1/ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

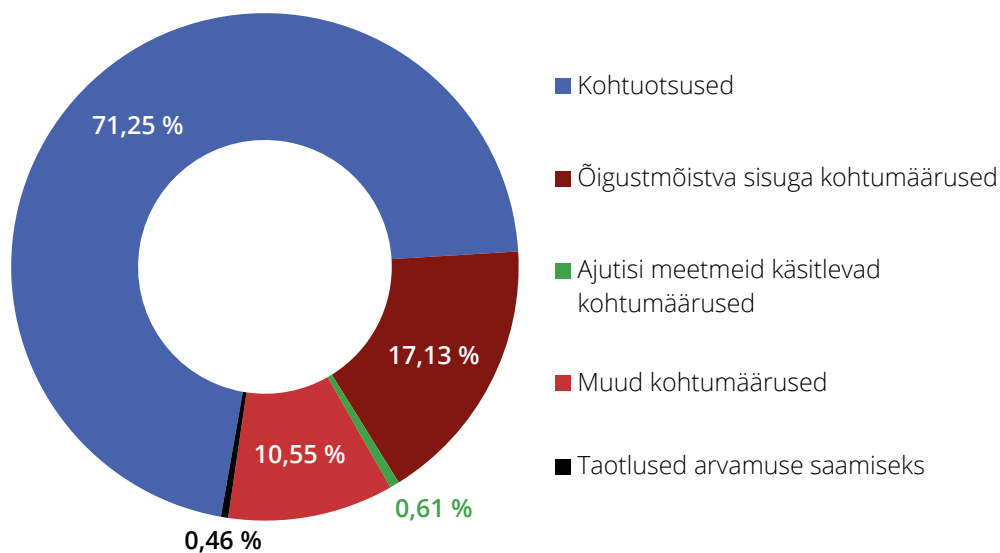
V. LÕPETATUD KOHTUASJAD – MENETLUSE LIIGID (2013–2017)¹

	2013	2014	2015	2016	2017
Eelotsusetaotlused	413	476	404	453	447
Hagid	110	76	70	49	37
Apellatsioonkaebused	155	157	127	182	194
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused	5	1	7	7	4
Taotlused arvamuse saamiseks	1	2	1		3
Erimenetlused	17	7	7	13	14
Kokku	701	719	616	704	699

1/ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

VI. LÕPETATUD KOHTUASJAD – KOHTUOTSUSED, KOHTUMÄÄRUSED, ARVAMUSED (2017)¹

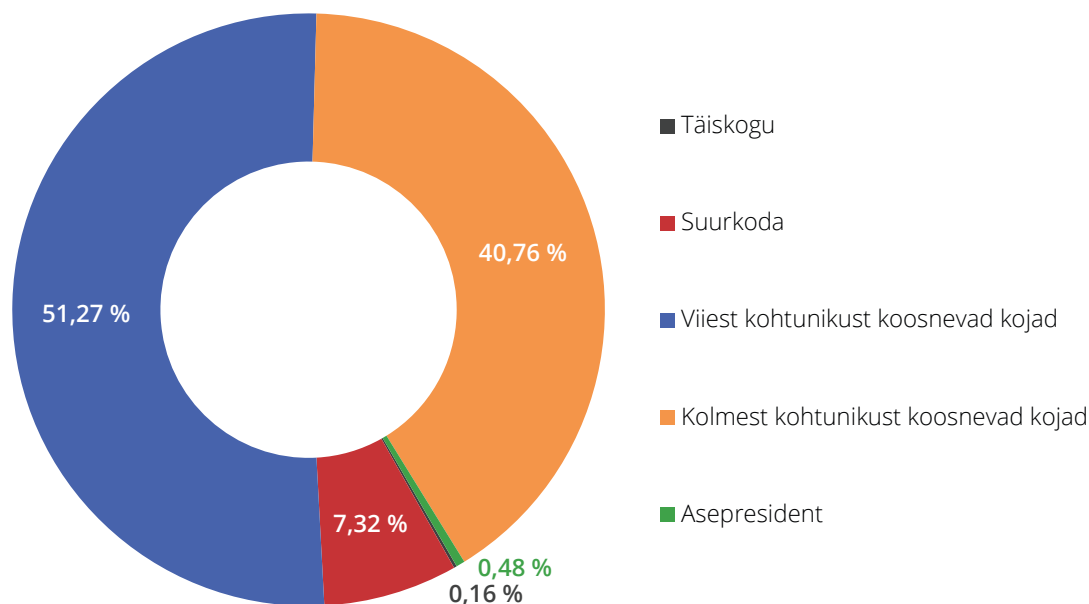

	Kohtuotsused	Õigustmõistva sisuga kohtumäärused ²	Ajutisi meetmeid käsitlevad määrused ³	Muud kohtumäärused ⁴	Taotlused arvamuse saamiseks	Kokku
Eelotsusetaotlused	325	42		58		425
Hagid	27		1	9		37
Apellatsioonkaebused	114	57				171
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused			3	1		4
Taotlused arvamuse saamiseks					3	3
Erimenetlused		13		1		14
Kokku	466	112	4	69	3	654

- 1/ Mainitud arvud (netoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestades üksteisega seotud liidetud kohtuasju (mitu liidetud kohtuasja = üks kohtuasi).
- 2/ Menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud kohtuasja registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise kohtumäärused.
- 3/ Kohtumäärused, mis on tehtud ETL artiklite 278 ja 279 (endised EÜ artiklid 242 ja 243) või ETL artikli 280 (endine EÜ artikkel 244) või Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu vastavate sätete kohaselt esitatud taotluste või ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitleva määruse peale esitatud kaebuse alusel.
- 4/ Kohtumäärused, mis lõpetavad menetluse registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise tõttu.

VII. LÕPETATUD KOHTUASJAD – KOHTUKOOSSEIS (2013–2017)¹

2017

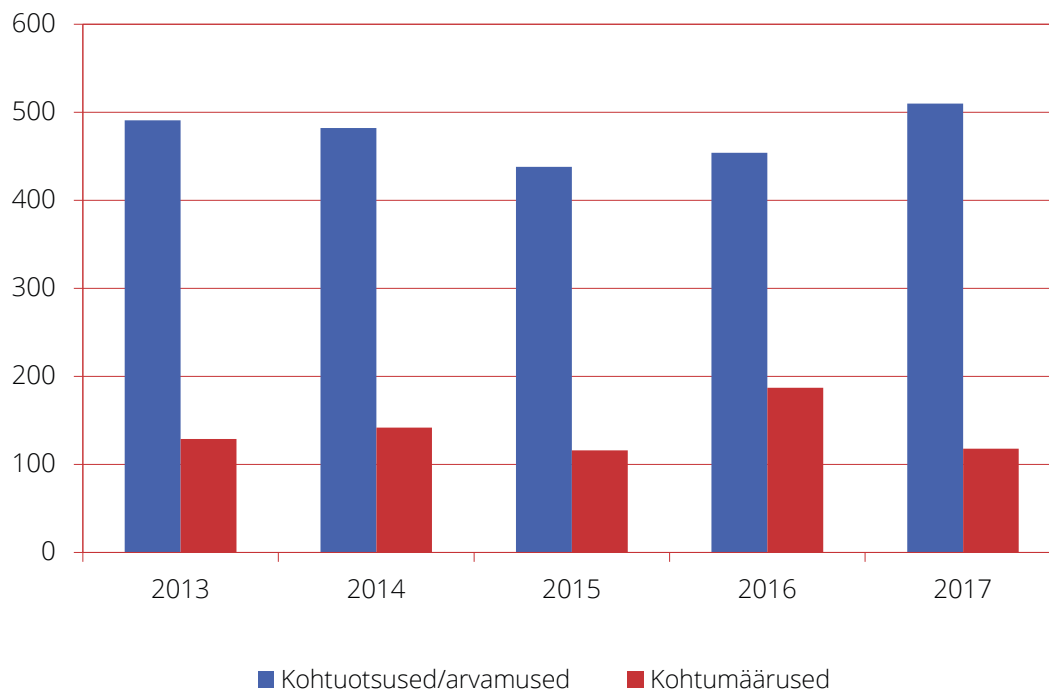

	2013			2014			2015			2016			2017		
	Kohtuotsused/ arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku	Kohtuotsused/ arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku	Kohtuotsused/ arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku	Kohtuotsused/ arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku	Kohtuotsused/ arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku
Täiskogu				1		1							1		1
Suurkoda	52		52	51	3	54	47		47	54		54	46		46
Viiest kohtunikust koosnevad kojad	348	18	366	320	20	340	298	20	318	280	20	300	312	10	322
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	91	106	197	110	118	228	93	89	182	120	162	282	151	105	256
Asepresident		5	5		1	1		7	7		5	5		3	3
Kokku	491	129	620	482	142	624	438	116	554	454	187	641	510	118	628

1/ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

2/ Menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud kohtuasja registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise kohtumäärused.

VIII. KOHTUOTSUSE, ARVAMUSE VÕI ÕIGUSTMÕISTVA SISUGA KOHTUMÄÄRUSEGA LÕPETATUD KOHTUASJAD (2013–2017)^{1 2}

	2013	2014	2015	2016	2017
Kohtuotsused/arvamused	491	482	438	454	510
Kohtumäärused	129	142	116	187	118
Kokku	620	624	554	641	628

1/ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

2/ Menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud kohtuasja registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise kohtumäärused.

IX. KOHTUOTSUSE, ARVAMUSE VÕI ÕIGUSTMÕISTVA SISUGA KOHTUMÄÄRUSEGA LÕPETATUD KOHTUASJAD – HAGI VALDKONNAD (2013–2017)¹

	2013	2014	2015	2016	2017
Asutamisvabadus	13	9	17	27	10
Energeetika	1	3	2		2
Euroopa Liidu välistegevus	4	6	1	5	1
Hanked	12	13	14	31	15
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport		1	1		2
Institutsiooniõigus	31	18	27	20	27
Intellektuaal- ja tööstusomand	43	69	51	80	60
Isikute vaba liikumine	15	20	13	12	17
Juurdepääs dokumentidele	6	4	3	4	9
Kapitali vaba liikumine	8	6	8	7	1
Kaubanduspoliitika	6	7	4	14	14
Kaupade vaba liikumine	1	10	9	5	2
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)		5	1	1	7
Keskkond	35	30	27	53	27
Konkurents	42	28	23	30	53
Liidu kodakondsus	12	9	4	8	5
Liidu õiguse põhimõtted	17	23	12	13	14
Majandus- ja rahapoliitika		1	3	10	2
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	6	8	4	2	
Maksustamine	74	52	55	41	62
Põllumajandus	33	29	20	13	22
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus, ...)	2	5	1	2	7
Rahvatervis	2	3	5	4	5
Riigiabi	34	41	26	26	33
Sotsiaalpoliitika	27	51	30	23	26
Tarbijakaitse	19	20	29	33	20
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	1		1	3	2
Teenuste osutamise vabadus	16	11	17	14	13
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	11	21	20	27	19
Transport	17	18	9	20	17
Tööhõive			1		
Tööstuspoliitika	15	3	9	10	8

>>>

1/ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

Uute riikide ühinemine				1	
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	46	51	49	51	61
Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus	12	6	14	5	6
Õigusaktide ühtlustamine	24	25	24	16	29
Õiguslane koostöö tsiviilasjades				1	
Äriühinguõigus	4	3	1	1	4
Ühine kalanduspoliitika		5	3	1	2
Ühine välis- ja julgeolekupoliitika	12	3	6	11	10
Üleeuroopalised võrgud				1	
EÜ asutamisleping / ELTL	601	617	544	626	614
Euratomi asutamisleping			1		
Menetlus	14	6	4	14	13
Personalieeskirjad	5	1	3		1
Privileegid ja immunitetid			2	1	
Muu	19	7	9	15	14
KÕIK KOKKU	620	624	554	641	628

17/ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

X. KOHTUOTSUSE, ARVAMUSE VÕI ÕIGUSTMÕISTVA SISUGA KOHTUMÄÄRUSEGA LÕPETATUD KOHTUASJAD – HAGI VALDKONNAD (2017)¹

	Kohtuotsused/ arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku
Asutamisvabadus	7	3	10
Energeetika	2		2
Euroopa Liidu välistegevus	1		1
Hanked	12	3	15
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport		2	2
Institutsiooniõigus	12	15	27
Intellektuaal- ja tööstusomand	38	22	60
Isikute vaba liikumine	14	3	17
Juurdepääs dokumentidele	5	4	9
Kapitali vaba liikumine	1		1
Kaubanduspoliitika	14		14
Kaupade vaba liikumine	2		2
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	5	2	7
Keskkond	26	1	27
Konkurents	52	1	53
Liidu kodakondsus	4	1	5
Liidu õiguse põhimõtted	9	5	14
Majandus- ja rahapoliitika	1	1	2
Maksustamine	57	5	62
Põllumajandus	20	2	22
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus, ...)	5	2	7
Rahvatervis	5		5
Riigiabi	24	9	33
Sotsiaalpoliitika	23	3	26
Tarbijakaitse	16	4	20
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos		2	2
Teenuste osutamise vabadus	12	1	13
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	18	1	19
Transport	16	1	17
Tööstuspoliitika	8		8
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	59	2	61

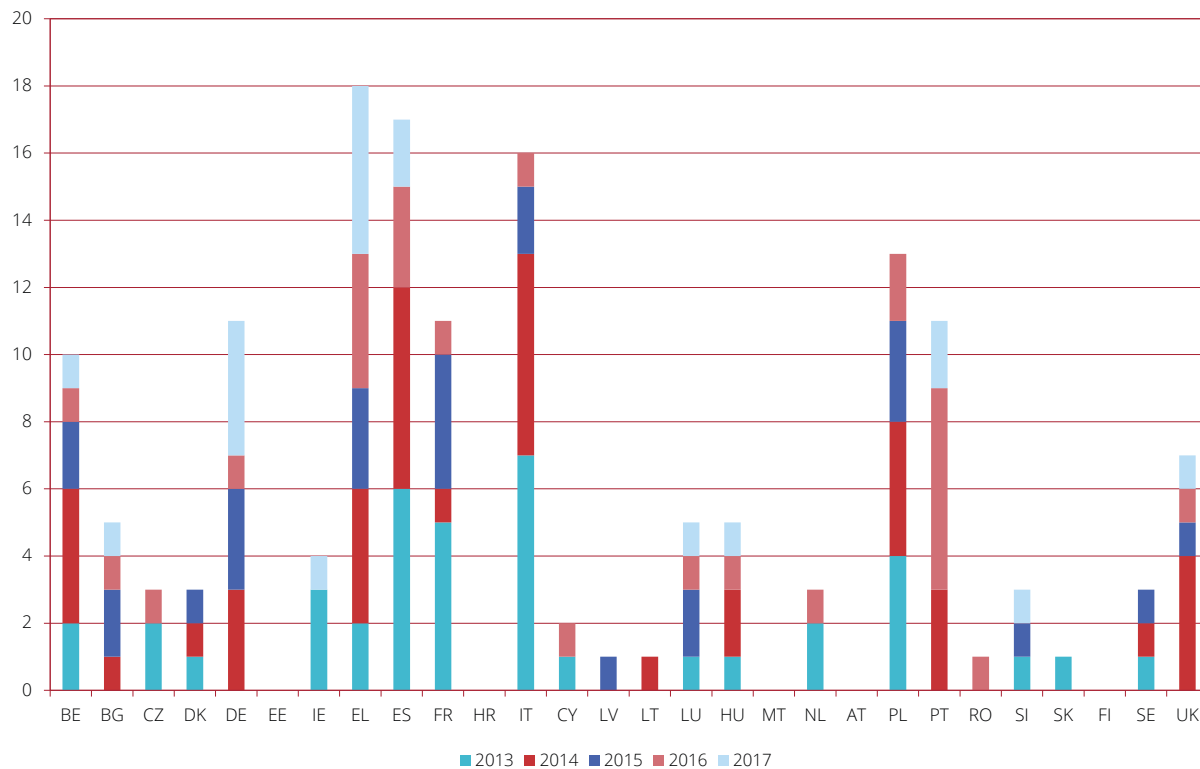
>>>

- 1/ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).
- 2/ Menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud kohtuasja registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise kohtumäärused.

Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus	5	1	6
Õigusaktide ühtlustamine	23	6	29
Äriühinguõigus	4		4
Ühine kalanduspoliitika	2		2
Ühine välis- ja julgeolekupoliitika	8	2	10
EÜ asutamisleping / ETL	510	104	614
Menetlus		13	13
Personalieeskirjad		1	1
Muu		14	14
KÕIK KOKKU	510	118	628

- 1/ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).
- 2/ Menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud kohtuasja registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise kohtumäärused.

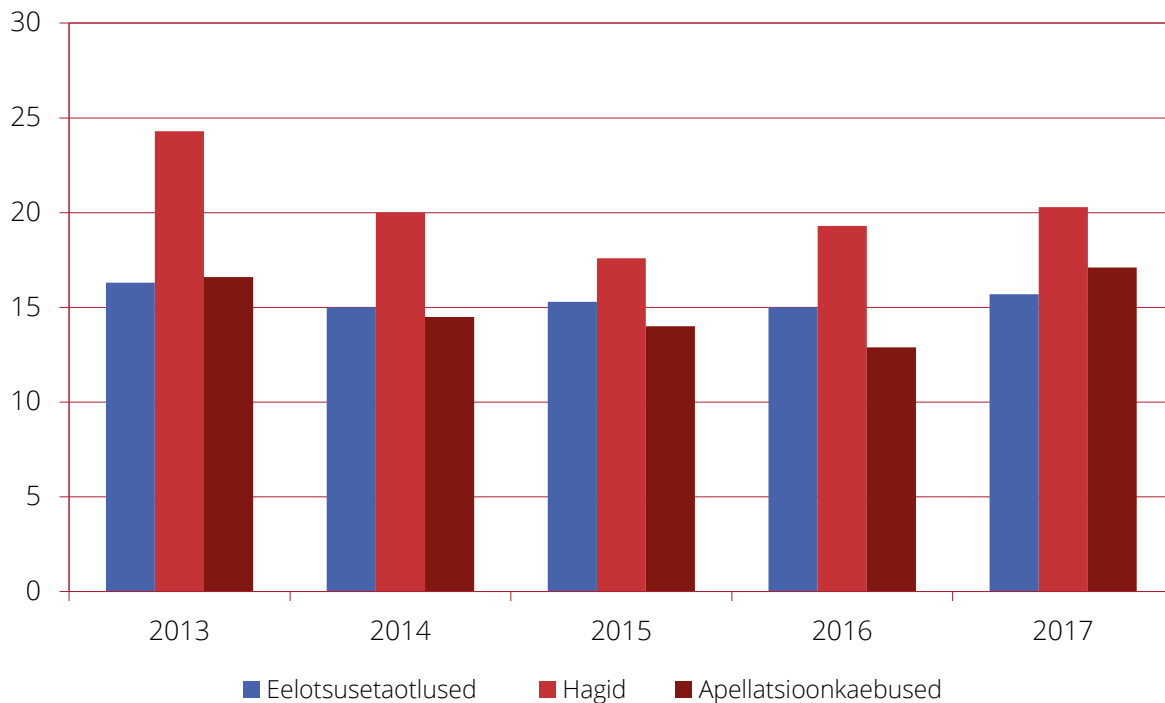
XI. LÕPETATUD KOHTUASJAD – KOHTUOTSUSED LIIKMESRIIGI KOHUSTUSTE RIKKUMISE KOHTA: KOHTULAHENDI SISU (2013–2017)¹

	2013		2014		2015		2016		2017	
	Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Rahuldatud	Rahuldamata jäetud
Belgia	2	1	4		2		1		1	
Bulgaaria			1	1	2		1		1	
Tšehhi Vabariik	2	2					1			
Taani	1	1	1		1					
Saksamaa		2	3	1	3		1		4	
Eesti										
Iirimaa	3	1				1			1	
Kreeka	2	1	4		3		4		5	
Hispaania	6		6				3		2	
Prantsusmaa	5	3	1		4		1			
Horvaatia										
Itaalia	7	1	6		2		1			
Küpros	1						1			
Läti					1					
Leedu			1							
Luksemburg	1	1			2		1		1	
Ungari	1		2				1		1	
Malta								1		
Madalmaad	2	2		1			1	1		
Austria		1						1		
Poola	4	2	4		3	1	2			
Portugal		1	3				6		2	
Rumeenia							1			
Sloveenia	1				1				1	
Slovakkia	1					2				
Soome		2								
Rootsi	1	1	1		1					
Ühendkuningriik		1	4		1	1	1	1	1	
Kokku	40	23	41	3	26	5	27	4	20	

1/ Mainitud arvud (netoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestades üksteisega seotud liidetud kohtuasju (mitu liidetud kohtuasja = üks kohtuasja).

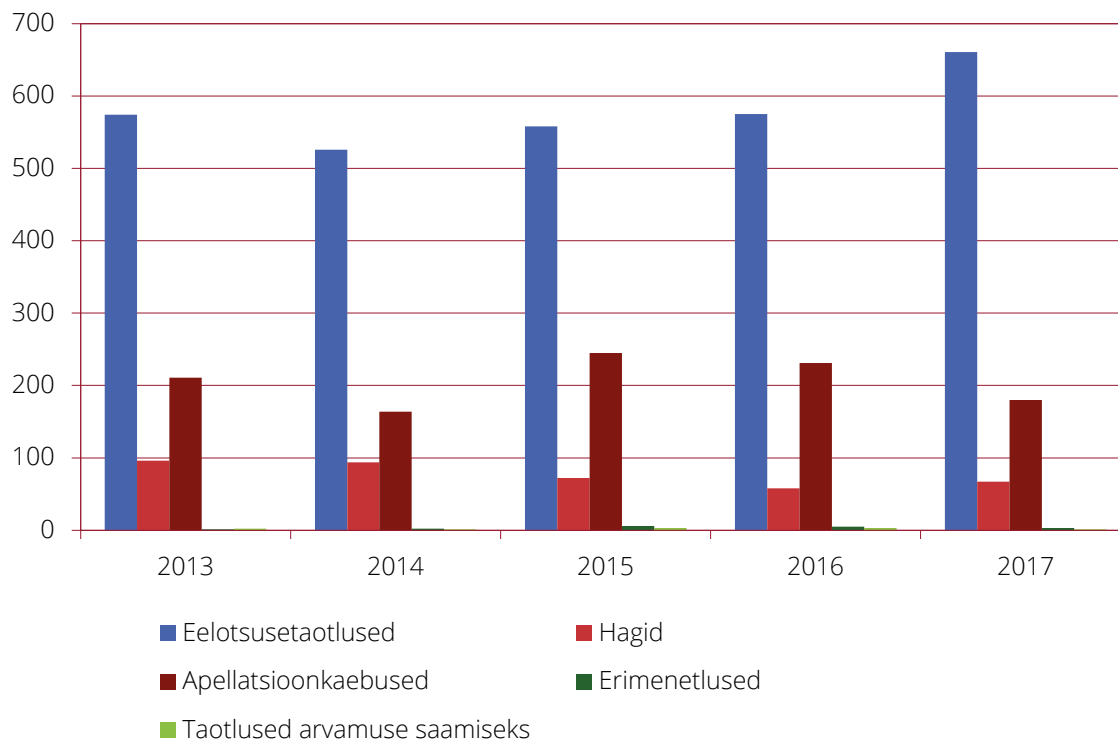
XII. LÕPETATUD KOHTUASJAD – MENETLUSAEG (2013–2017) KUUDES¹ (KOHTUOTSUSED JA ÕIGUSTMÕISTVA SISUGA KOHTUMÄÄRUSED)

	2013	2014	2015	2016	2017
Eelotsusetaotlused	16,3	15	15,3	15	15,7
Eelotsuse kiirmenetlused	2,2	2,2	1,9	2,7	2,9
Hagid	24,3	20	17,6	19,3	20,3
Apellatsioonkaebused	16,6	14,5	14	12,9	17,1

1/ Menetlusaja arvutamisel on välja jäetud: kohtuasjad, milles on tehtud vaheotsus või menetlustoiming; arvamused; erimenetlused (st tasuta õigusabi, kohtukulude kindlaksmääramine, kaja esitamine tagaseljaotsuse peale, kohtulahendi vaidlustamine kolmanda isiku poolt, kohtulahendi tõlgendamine, teistmine, Üldkohtu lahendi teistmiseks tehtud peakohtujuristi ettepaneku läbivaatamine, arestimismenetlus ja immuniteedivaldkonna kohtuasjad); kohtuasjad, mis lõpevad registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise määrusega; ajutiste meetmete kohaldamise menetlused ning ajutisi meetmeid ja menetlusse astumist käsitlevad kaebused.

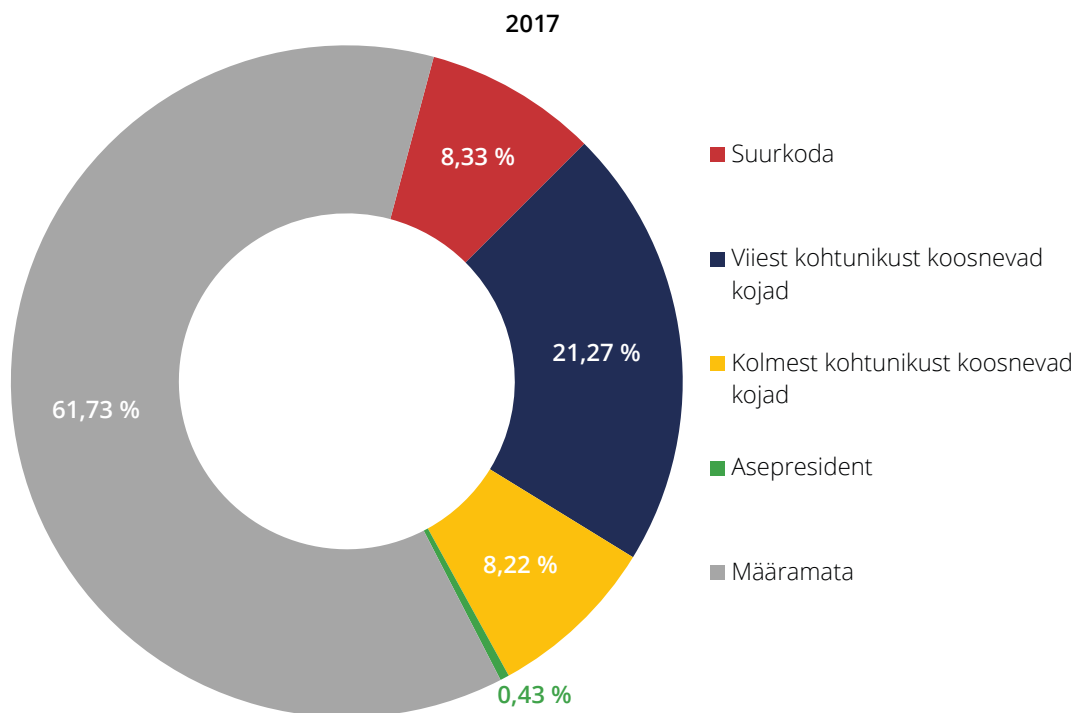
XIII. MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD 31. DETSEMBRI SEISUGA – MENETLUSE LIIGID (2013–2017)¹

	2013	2014	2015	2016	2017
Eelotsusetaotlused	574	526	558	575	661
Hagid	96	94	72	58	67
Apellatsioonkaebused	211	164	245	231	180
Erimenetlused	1	2	6	5	3
Taotlused arvamuse saamiseks	2	1	3	3	1
Kokku	884	787	884	872	912

1/ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

XIV. MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD 31. DETSEMBRI SEISUGA – KOHTUKOOSSEIS (2013–2017)¹

	2013	2014	2015	2016	2017
Täiskogu				1	
Suurkoda	37	33	38	40	76
Viiest kohtunikust koosnevad kojad	190	176	203	215	194
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	51	44	54	75	75
Asepresident	1		2	2	4
Määramata	605	534	587	539	563
Kokku	884	787	884	872	912

1/ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

XV. MUU – KIIRENDATUD MENETLUSED (2013–2017)¹

	2013		2014		2015		2016		2017	
	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine
Hagid				1					1	
Eelotsusetaotlused		13	2	13	1	20	3	16	3	30
Apellatsioonkaebused						3	1			
Kokku		13	2	14	1	23	4	16	4	30

1/ Kohtuasjad, milles on vastaval aastal tehtud otsus või kohtumäärus kiirendatud menetluse kohaldamise taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise kohta.

XVI. MUU – EELOTSUSE KIIRMENETLUSED (2013–2017)¹

	2013		2014		2015		2016		2017	
	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	2	3	4	1	5	5	9	4	4	11
Õigusaktide ühtlustamine				1						
Kokku	2	3	4	2	5	5	9	4	4	11

1/ Kohtuasjad, milles on vastaval aastal tehtud otsus kiirmenetluse kohaldamise taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise kohta.

XVII. MUU – AJUTISTE MEETMETE KOHALDAMINE (2017)¹

	Esitatud ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused	Kohtulahendi sisu		
			Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Registrist kustutamine või otsuse tegemise vajaduse äralangemine
Hanked	1	1			
Institutsiooniõigus		2	1		
Juurdepääs dokumentidele			2		
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)		1			
Keskkond	1			1	
Personalieeskirjad		1			
Riigiabi		1			1
Tööstuspoliitika	1				
KÕIK KOKKU	3	6	3	1	1

1/ Mainitud arvud (netoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestades üksteisega seotud liidetud kohtuasju (mitu liidetud kohtuasja = üks kohtuasi).

XVIII. KOHTU TEGEVUSE ÜLDINE ARENG (1952–2017) – SAABUNUD KOHTUASJAD JA KOHTUOTSUSED

Aastad	Saabunud kohtuasjad ¹							Kohtuotsused/ arvamus ²
	Eelotsusetaotlused	Hagid	Apellatsioonkaebused	Ajutisi meetmeid või menetluse astumist käsitlevad kaebused	Taotlused arvamuse saamiseks	Kokku	Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	
1953		4				4		
1954		10				10		2
1955		9				9	2	4
1956		11				11	2	6
1957		19				19	2	4
1958		43				43		10
1959		46			1	47	5	13
1960		22			1	23	2	18
1961	1	24			1	26	1	11
1962	5	30				35	2	20
1963	6	99				105	7	17
1964	6	49				55	4	31
1965	7	55				62	4	52
1966	1	30				31	2	24
1967	23	14				37		24
1968	9	24				33	1	27
1969	17	60				77	2	30
1970	32	47				79		64
1971	37	59				96	1	60
1972	40	42				82	2	61
1973	61	131				192	6	80
1974	39	63				102	8	63
1975	69	61			1	131	5	78
1976	75	51			1	127	6	88
1977	84	74				158	6	100
1978	123	146			1	270	7	97
1979	106	1218				1324	6	138
1980	99	180				279	14	132
1981	108	214				322	17	128
1982	129	217				346	16	185
1983	98	199				297	11	151
1984	129	183				312	17	165
1985	139	294				433	23	211
1986	91	238				329	23	174

>>>

1/ Brutoarvud; erimenetlusi ei ole arvestatud.

2/ Netoarvud.

Aastad	Saabunud kohtuasjad ¹							Kohtuotsused/arvamused ²
	Eelotsusetaotlused	Hagid	Apellatsioonkaebused	Ajutisi meetmeid või menetluse astumist käsitlevad kaebused	Taotlused arvamuse saamiseks	Kokku	Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	
1987	144	251				395	21	208
1988	179	193				372	17	238
1989	139	244				383	19	188
1990	141	221	15	1		378	12	193
1991	186	140	13	1	2	342	9	204
1992	162	251	24	1	2	440	5	210
1993	204	265	17			486	13	203
1994	203	125	12	1	3	344	4	188
1995	251	109	46	2		408	3	172
1996	256	132	25	3		416	4	193
1997	239	169	30	5		443	1	242
1998	264	147	66	4		481	2	254
1999	255	214	68	4		541	4	235
2000	224	197	66	13	2	502	4	273
2001	237	187	72	7		503	6	244
2002	216	204	46	4		470	1	269
2003	210	277	63	5	1	556	7	308
2004	249	219	52	6	1	527	3	375
2005	221	179	66	1		467	2	362
2006	251	201	80	3		535	1	351
2007	265	221	79	8		573	3	379
2008	288	210	77	8	1	584	3	333
2009	302	143	105	2	1	553	1	376
2010	385	136	97	6		624	3	370
2011	423	81	162	13		679	3	370
2012	404	73	136	3	1	617		357
2013	450	72	161	5	2	690	1	434
2014	428	74	111		1	614	3	416
2015	436	48	206	9	3	702	2	399
2016	470	35	168	7		680	3	412
2017	533	46	141	6	1	727	3	466
Kokku	10 149	9030	2204	128	27	21 538	367	11 490

1/ Brutoarvud; erimenetlusi ei ole arvestatud.

2/ Netoarvud.

XIX. KOHTU TEGEVUSE ÜLDINE ARENG (1952–2017) – ESITATUD EELOTSUSETAOTLUSED LIIKMESRIIKIDE JA AASTATE LÖIKES

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Muud ¹	Kokku
1961																			1											1
1962																			5											5
1963																1			5											6
1964												2							4											6
1965					4					2									1											7
1966																			1											1
1967	5				11					3						1			3											23
1968	1				4					1		1							2											9
1969	4				11					1						1														17
1970	4				21					2		2							3											32
1971	1				18					6		5				1			6											37
1972	5				20					1		4						10												40
1973	8				37					4		5				1			6											61
1974	5				15					6		5							7									1		39
1975	7			1	26					15		14				1			4									1		69
1976	11				28					8		12							14									1		75
1977	16			1	30					14		7							9									5		84
1978	7			3	46					12		11							38									5		123
1979	13			1	33					18		19				1			11									8		106
1980	14			2	24					14		19							17									6		99
1981	12			1	41					17		11							17									5		108
1982	10			1	36					39		18							21									4		129
1983	9			4	36					15		7							19									6		98
1984	13			2	38					34		10							22									9		129
1985	13				40					45		11							14									8		139
1986	13			4	18			2	1	19		5							16									8		91
																														>>>

1/ Kohtuasi C-265/00, *Campina Melkunie (Cour de justice Benelux vs. Benelux Gerechtshof)*.
Kohtuasi C-196/09, *Miles jt (Euroopa koollide pretensioonide nõukogu)*.
Kohtuasi C-169/15, *Montis Design (Cour de justice Benelux vs. Benelux Gerechtshof)*.

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Muud¹	Kokku	
1987	15			5	32		2	17	1	36		5				3			19									9		144	
1988	30			4	34				1	38		28				2			26									16		179	
1989	13			2	47		1	2	2	28		10				1			18			1						14		139	
1990	17			5	34		4	2	6	21		25				4			9			2						12		141	
1991	19			2	54		2	3	5	29		36				2			17			3						14		186	
1992	16			3	62			1	5	15		22				1			18			1						18		162	
1993	22			7	57		1	5	7	22		24				1			43			3						12		204	
1994	19			4	44		2		13	36		46				1			13			1						24		203	
1995	14			8	51		3	10	10	43		58				2			19	2		5					6	20		251	
1996	30			4	66			4	6	24		70				2			10	6		6				3	4	21		256	
1997	19			7	46		1	2	9	10		50				3			24	35		2				6	7	18		239	
1998	12			7	49		3	5	55	16		39				2			21	16		7				2	6	24		264	
1999	13			3	49		2	3	4	17		43				4			23	56		7				4	5	22		255	
2000	15			3	47		2	3	5	12		50							12	31		8				5	4	26	1	224	
2001	10			5	53		1	4	4	15		40				2			14	57		4				3	4	21		237	
2002	18			8	59			7	3	8		37				4			12	31		3				7	5	14		216	
2003	18			3	43		2	4	8	9		45				4			28	15		1				4	4	22		210	
2004	24			4	50		1	18	8	21		48				1	2		28	12		1				4	5	22		249	
2005	21		1	4	51		2	11	10	17		18				2	3		36	15	1	2				4	11	12		221	
2006	17		3	3	77		1	14	17	24		34			1	1	4		20	12	2	3				1	5	2	10		251
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26		43			1	2			19	20	7	3	1			1	5	6	16		265
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12		39	1	3	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14		288	
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28		29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1	302	
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33		49		3	2	9	6		24	15	8	10	17	1	5	6	6	29		385	
2011	34	22	5	6	83	1	7	9	27	31		44		10	1	2	13		22	24	11	11	14	1	3	12	4	26		423	
2012	28	15	7	8	68	5	6	1	16	15		65		5	2	8	18	1	44	23	6	14	13			9	3	8	16		404
2013	26	10	7	6	97	3	4	5	26	24		62	3	5	10		20		46	19	11	14	17	1	4	4	12	14		450	
2014	23	13	6	10	87		5	4	41	20	1	52	2	7	6		23		30	18	14	8	28	4	3	8	3	12		428	
2015	32	5	8	7	79	2	8	2	36	25	5	47		9	8	7	14		40	23	15	8	18	5	5	4	7	16	1	436	
2016	26	18	5	12	84	1	6	6	47	23	2	62		9	8	1	15	1	26	20	19	21	14	3	6	7	5	23		470	
2017	21	16	4	8	149	7	12	4	23	25	3	57		5	10	1	22		38	31	19	21	16	3	6	13	8	11		533	
Kokku	841	117	57	192	2449	25	103	182	460	979	11	1445	7	60	55	92	158	3	1013	521	127	174	139	20	44	115	134	623	3		10 149

1/ Kohtuasi C-265/00, *Campina Melkunie (Cour de justice Benelux vs. Benelux Gerechtshof)*.Kohtuasi C-196/09, *Miles jt (Euroopa kohtude pretensioonide nõukogu)*.Kohtuasi C-169/15, *Montis Design (Cour de justice Benelux vs. Benelux Gerechtshof)*.

XX. KOHTU TEGEVUSE ÜLDINE ARENG (1952–2017) – ESITATUD EELOTSUSETAOTLUSED LIIKMESRIIKIDE JA KOHTUTE LÕIKES

			Kokku
Belgia	Cour constitutionnelle	34	
	Cour de cassation	94	
	Conseil d'État	82	
	Muud kohtuasutused	631	841
Bulgaaria	Върховен касационен съд	5	
	Върховен административен съд	19	
	Muud kohtuasutused	93	117
Tšehhi Vabariik	Ústavní soud		
	Nejvyšší soud	9	
	Nejvyšší správní soud	28	
	Muud kohtuasutused	20	57
Taani	Højesteret	36	
	Muud kohtuasutused	156	192
Saksamaa	Bundesverfassungsgericht	2	
	Bundesgerichtshof	229	
	Bundesverwaltungsgericht	131	
	Bundesfinanzhof	319	
	Bundesarbeitsgericht	38	
	Bundessozialgericht	76	
	Muud kohtuasutused	1654	2449
Eesti	Riigikohus	10	
	Muud kohtuasutused	15	25
Iirimaa	Supreme Court	35	
	High Court	33	
	Muud kohtuasutused	35	103
Kreeka	Άρειος Πάγος	12	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	59	
	Muud kohtuasutused	111	182
Hispaania	Tribunal Constitucional	1	
	Tribunal Supremo	78	
	Muud kohtuasutused	381	460
Prantsusmaa	Conseil constitutionnel	1	
	Cour de cassation	127	
	Conseil d'État	125	
	Muud kohtuasutused	726	979

>>>

Horvaatia	Ustavni sud		
	Vrhovni sud		
	Visoki upravni sud		
	Visoki prekršajni sud		
	Muud kohtuasutused	11	11
Itaalia	Corte Costituzionale	3	
	Corte suprema di Cassazione	150	
	Consiglio di Stato	151	
	Muud kohtuasutused	1141	1445
Küpros	Ανώτατο Δικαστήριο	4	
	Muud kohtuasutused	3	7
Läti	Augstākā tiesa	21	
	Satversmes tiesa	1	
	Muud kohtuasutused	38	60
Leedu	Konstitucinis Teismas	1	
	Aukščiausiasis Teismas	18	
	Vyriausiasis administracinis teismas	21	
	Muud kohtuasutused	15	55
Luksemburg	Cour constitutionnelle	1	
	Cour de cassation	28	
	Cour administrative	28	
	Muud kohtuasutused	35	92
Ungari	Kúria	27	
	Fővárosi Ítéltábla	7	
	Szegedi Ítéltábla	2	
	Muud kohtuasutused	122	158
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Muud kohtuasutused	3	3
Madalmaad	Hoge Raad	285	
	Raad van State	122	
	Centrale Raad van Beroep	65	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	156	
	Tariefcommissie	35	
	Muud kohtuasutused	350	1013
Austria	Verfassungsgerichtshof	5	
	Oberster Gerichtshof	124	
	Verwaltungsgerichtshof	107	
	Muud kohtuasutused	285	521
Poola	Trybunał Konstytucyjny	1	
	Sąd Najwyższy	18	
	Naczelny Sąd Administracyjny	44	
	Muud kohtuasutused	64	127

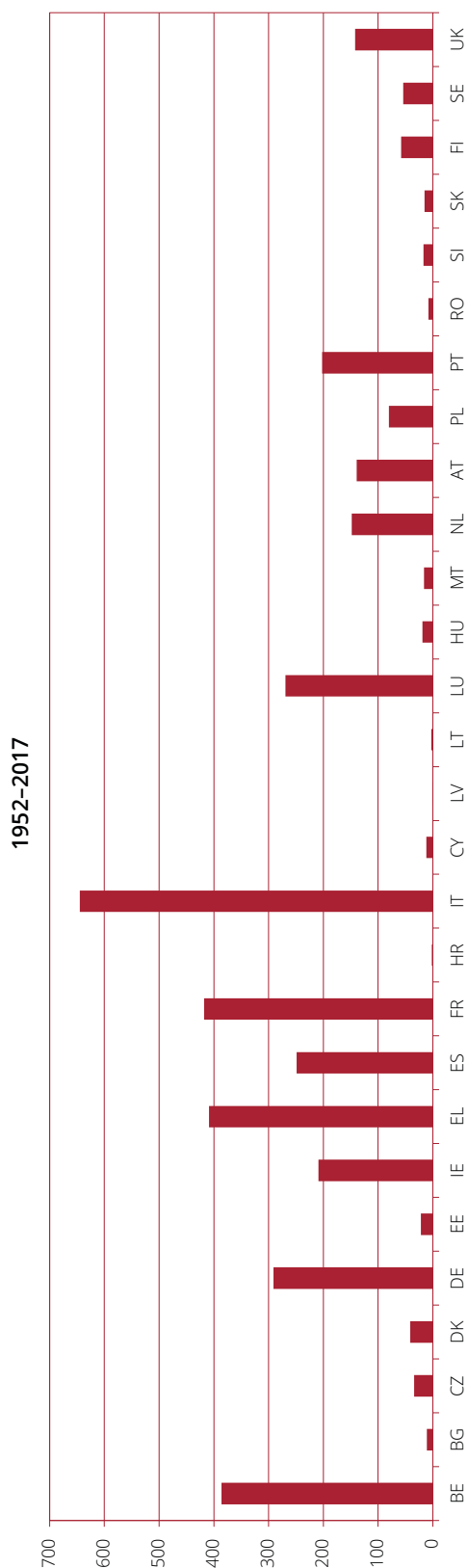
>>>

Portugal	Supremo Tribunal de Justiça	15	
	Supremo Tribunal Administrativo	63	
	Muud kohtuasutused	96	174
Rumeenia	Înalta Curte de Casație și Justiție	12	
	Curtea de Apel	75	
	Muud kohtuasutused	52	139
Sloveenia	Ustavno sodišče	1	
	Vrhovno sodišče	14	
	Muud kohtuasutused	5	20
Slovakkia	Ústavný súd		
	Najvyšší súd	16	
	Muud kohtuasutused	28	44
Soome	Korkein oikeus	23	
	Korkein hallinto-oikeus	56	
	Työtuomioistuin	5	
	Muud kohtuasutused	31	115
Rootsi	Högsta Domstolen	22	
	Högsta förvaltningsdomstolen	12	
	Marknadsdomstolen	5	
	Arbetsdomstolen	4	
	Muud kohtuasutused	91	134
Ühendkuningriik	House of Lords	40	
	Supreme Court	14	
	Court of Appeal	84	
	Muud kohtuasutused	485	623
Muud	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof ¹	2	
	Euroopa koolide pretensioonide nõukogu ²	1	3
Kokku			10 149

1/ Kohtuasi C-265/00, *Campina Melkunie*.
Kohtuasi C-169/15, *Montis Design*.

2/ Kohtuasi C-169/15, *Montis Design*.

XXI. KOHTU TEGEVUSE ÜLDINE ARENG (1952–2017) – ESITATUD LIIKMESRIIGI KOHUSTUSTE RIKKUMISE HAGID

BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Kokku
386	11	34	41	291	22	209	409	249	418	2	645	12	1	3	269	19	16	148	139	80	202	8	17	15	58	54	142	3900

XXII. EUROOPA KOHTU KANTSELEI TEGEVUS (2015–2017)

Menetlusse astumise liik	2015	2016	2017
Kohtukantselei registrisse kantud dokumentide arv	89 328	93 215	99 266
E-Curia kaudu esitatud menetlusedokumentide protsent	69 %	75 %	73 %
Suuliste seisukohtade ära kuulamiseks kokku kutsutud ja korraldatud kohtuistungite arv	256	270	263
Ettepanekute esitamiseks kokku kutsutud ja korraldatud kohtuistungite arv	239	319	301
Pooltele edastatud kohtuotsuste, arvamuste ja menetlust lõpetavate kohtumääruste arv	570	645	654
Kohtuistungite protokollide (suulised seisukohad, ettepanekud, kohtuotsused) arv	894	1001	1033
Saabunud kohtuasjade kohta Euroopa Liidu Teatajas avaldatud teatiste arv	639	660	679
Lõpetatud kohtuasjade kohta Euroopa Liidu Teatajas avaldatud teatiste arv	546	522	637

E/EUROOPA KOHTU KOOSSEIS

(Protokolliline järjestus 31. detsembri 2017. aasta seisuga)

Esimene rida, vasakult paremale:

Peakohtujurist M. Wathelet, kodade presidendid T. von Danwitz ja M. Ilešič, Euroopa Kohtu asepresident A. Tizzano, Euroopa Kohtu president K. Lenaerts, kodade presidendid R. Silva de Lapuerta, L. Bay Larsen, J. L. da Cruz Vilaça ja A. Rosas

Teine rida, vasakult paremale:

Kohtujurist E. Sharpston, kohtunik E. Juhász, kodade presidendid C. Vajda, E. Levits, J. Malenovský ja C. G. Fernlund, kohtujurist J. Kokott, kohtunik A. Borg Barthet

Kolmas rida, vasakult paremale:

Kohtunikud M. Berger, M. Safjan ja A. Arabadjiev, kohtujuristid Y. Bot ja P. Mengozzi, kohtunikud J.-C. Bonichot, C. Toader ja D. Šváby

Neljas rida, vasakult paremale:

Kohtunikud C. Lycourgos, K. Jürimäe, S. Rodin, E. Jarašiūnas ja A. Prechal, kohtujurist N. Wahl, kohtunik F. Biltgen, kohtujurist M. Szpunar

Viies rida, vasakult paremale:

Kohtujuristid E. Tanchev ja H. Saugmandsgaard Øe, kohtunik M. Vilaras, kohtujurist M. Campos Sánchez-Bordona, kohtunik E. Regan, kohtujurist M. Bobek, kohtusekretär A. Calot Escobar

1. MUUDATUSED EUROOPA KOHTU KOOSSEISUS 2017. AASTAL

Euroopa Kohtu koosseisus ei olnud 2017. aastal muudatusi.

2. PROTOKOLLILISED JÄRJESTUSED

1. JAANUARIST 2017 KUNI 6. OKTOOBRINI 2017

K. LENAERTS, Euroopa Kohtu president
A. TIZZANO, Euroopa Kohtu asepresident
R. SILVA de LAPUERTA, I koja president
M. ILEŠIČ, II koja president
L. BAY LARSEN, III koja president
T. von DANWITZ, IV koja president
J. L. da CRUZ VILAÇA, V koja president
M. WATHELET, peakohtujurist
E. JUHÁSZ, IX koja president
M. BERGER, X koja president
A. PRECHAL, VII koja president
M. VILARAS, VIII koja president
E. REGAN, VI koja president
A. ROSAS, kohtunik
J. KOKOTT, kohtujurist
A. BORG BARTHET, kohtunik
J. MALENOVSKÝ, kohtunik
E. LEVITS, kohtunik
E. SHARPSTON, kohtujurist
P. MENGGOZZI, kohtujurist
Y. BOT, kohtujurist
J.-C. BONICHOT, kohtunik
A. ARABADJIEV, kohtunik
C. TOADER, kohtunik
M. SAFJAN, kohtunik
D. ŠVÁBY, kohtunik
E. JARAŠIŪNAS, kohtunik
C. G. FERNLUND, kohtunik
C. VAJDA, kohtunik
N. WAHL, kohtujurist
S. RODIN, kohtunik
F. BILTGEN, kohtunik
K. JÜRIMÄE, kohtunik
M. SZPUNAR, kohtujurist
C. LYCOURGOS, kohtunik
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA, kohtujurist
H. SAUGMANDSGAARD ØE, kohtujurist
M. BOBEK, kohtujurist
E. TANCHEV, kohtujurist

A. CALOT ESCOBAR, kohtusekretär

7. OKTOOBRIST 2017 KUNI 31. DETSEMBRINI 2017

K. LENAERTS, Euroopa Kohtu president
 A. TIZZANO, Euroopa Kohtu asepresident
 R. SILVA de LAPUERTA, I koja president
 M. ILEŠIČ, II koja president
 L. BAY LARSEN, III koja president
 T. von DANWITZ, IV koja president
 J. L. da CRUZ VILAÇA, V koja president
 M. WATHELET, peakohtujurist
 A. ROSAS, VII koja president
 J. MALENOVSKÝ, VIII koja president
 E. LEVITS, X koja president
 C. G. FERNLUND, VI koja president
 C. VAJDA, IX koja president
 J. KOKOTT, kohtujurist
 E. JUHÁSZ, kohtunik
 A. BORG BARTHET, kohtunik
 E. SHARPSTON, kohtujurist
 P. MENGGOZZI, kohtujurist
 Y. BOT, kohtujurist
 J.-C. BONICHOT, kohtunik
 A. ARABADJIEV, kohtunik
 C. TOADER, kohtunik
 M. SAFJAN, kohtunik
 D. ŠVÁBY, kohtunik
 M. BERGER, kohtunik
 A. PRECHAL, kohtunik
 E. JARAŠIŪNAS, kohtunik
 N. WAHL, kohtujurist
 S. RODIN, kohtunik
 F. BILTGEN, kohtunik
 K. JÜRIMÄE, kohtunik
 M. SZPUNAR, kohtujurist
 C. LYCOURGOS, kohtunik
 M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA, kohtujurist
 M. VILARAS, kohtunik
 E. REGAN, kohtunik
 H. SAUGMANDSGAARD ØE, kohtujurist
 M. BOBEK, kohtujurist
 E. TANCHEV, kohtujurist

 A. CALOT ESCOBAR, kohtusekretär

3. EUROOPA KOHTU ENDISED LIIKMED

(ametisse astumise järjekorras)

KOHTUNIKUD

Massimo PILOTTI, kohtunik (1952–1958), president 1952–1958 (†)
 Petrus SERRARENS, kohtunik (1952–1958) (†)
 Otto RIESE, kohtunik (1952–1963) (†)
 Louis DELVAUX, kohtunik (1952–1967) (†)
 Jacques RUEFF, kohtunik (1952–1959 ja 1960–1962) (†)
 Charles Léon HAMMES, kohtunik (1952–1967), president 1964–1967 (†)
 Adrianus VAN KLEFFENS, kohtunik (1952–1958) (†)
 Maurice LAGRANGE, kohtujurist (1952–1964) (†)
 Karl ROEMER, kohtujurist (1953–1973) (†)
 Rino ROSSI, kohtunik (1958–1964) (†)
 Nicola CATALANO, kohtunik (1958–1962) (†)
 Andreas Matthias DONNER, kohtunik (1958–1979), president 1958–1964 (†)
 Alberto TRABUCCHI, kohtunik (1962–1972), seejärel kohtujurist (1973–1976) (†)
 Robert LECOURT, kohtunik (1962–1976), president 1967–1976 (†)
 Walter STRAUSS, kohtunik (1963–1970) (†)
 Riccardo MONACO, kohtunik (1964–1976) (†)
 Joseph GAND, kohtujurist (1964–1970) (†)
 Josse J. MERTENS de WILMARS, kohtunik (1967–1984), president 1980–1984 (†)
 Pierre PESCATORE, kohtunik (1967–1985) (†)
 Hans KUTSCHER, kohtunik (1970–1980), president 1976–1980 (†)
 Alain Louis DUTHEILLET DE LAMOTHE, kohtujurist (1970–1972) (†)
 Henri MAYRAS, kohtujurist (1972–1981) (†)
 Cearbhall O'DALAIGH, kohtunik (1973–1974) (†)
 Max SØRENSEN, kohtunik (1973–1979) (†)
 Jean-Pierre WARNER, kohtujurist (1973–1981) (†)
 Alexander J. MACKENZIE STUART, kohtunik (1973–1988), president 1984–1988 (†)
 Gerhard REISCHL, kohtujurist (1973–1981) (†)
 Aindrias O'KEEFFE, kohtunik (1974–1985) (†)
 Francesco CAPOTORTI, kohtunik (1976), seejärel kohtujurist (1976–1982) (†)
 Giacinto BOSCO, kohtunik (1976–1988) (†)
 Adolphe TOUFFAIT, kohtunik (1976–1982) (†)
 Thijmen KOOPMANS, kohtunik (1979–1990) (†)
 Ole DUE, kohtunik (1979–1994), president 1988–1994 (†)
 Ulrich EVERLING, kohtunik (1980–1988)
 Alexandros CHLOROS, kohtunik (1981–1982) (†)
 Sir Gordon SLYNN, kohtujurist (1981–1988), seejärel kohtunik (1988–1992) (†)
 Pieter VERLOREN van THEMAAT, kohtujurist (1981–1986) (†)
 Simone ROZÈS, kohtujurist (1981–1984)
 Fernand GRÉVISSE, kohtunik (1981–1982 ja 1988–1994) (†)
 Kai BAHLMANN, kohtunik (1982–1988) (†)

G. Federico MANCINI, kohtujurist (1982–1988), seejärel kohtunik (1988–1999) (†)
 Yves GALTOT, kohtunik (1982–1988) (†)
 Constantinos KAKOURIS, kohtunik (1983–1997) (†)
 Carl Otto LENZ, kohtujurist (1984–1997)
 Marco DARMON, kohtujurist (1984–1994) (†)
 René JOLIET, kohtunik (1984–1995) (†)
 Thomas Francis O'HIGGINS, kohtunik (1985–1991) (†)
 Fernand SCHOCKWEILER, kohtunik (1985–1996) (†)
 Jean MISCHO, kohtujurist (1986–1991 ja 1997–2003) (†)
 José Carlos de CARVALHO MOITINHO de ALMEIDA, kohtunik (1986–2000)
 José Luís da CRUZ VILAÇA, kohtujurist (1986–1988)
 Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSIAS, kohtunik (1986–2003), president 1994–2003
 Manuel DIEZ de VELASCO, kohtunik (1988–1994) (†)
 Manfred ZULEEG, kohtunik (1988–1994) (†)
 Walter VAN GERVEN, kohtujurist (1988–1994) (†)
 Francis Geoffrey JACOBS, kohtujurist (1988–2006)
 Giuseppe TESAURO, kohtujurist (1988–1998)
 Paul Joan George KAPTEYN, kohtunik (1990–2000)
 Claus Christian GULMANN, kohtujurist (1991–1994), seejärel kohtunik (1994–2006)
 John L. MURRAY, kohtunik (1991–1999)
 David Alexander Ogilvy EDWARD, kohtunik (1992–2004)
 Antonio Mario LA PERGOLA, kohtunik (1994 ja 1999–2006), kohtujurist (1995–1999) (†)
 Georges COSMAS, kohtujurist (1994–2000)
 Jean-Pierre PUISSOCHET, kohtunik (1994–2006)
 Philippe LÉGER, kohtujurist (1994–2006)
 Günter HIRSCH, kohtunik (1994–2000)
 Michael Bendik ELMER, kohtujurist (1994–1997)
 Peter JANN, kohtunik (1995–2009)
 Hans RAGNEMALM, kohtunik (1995–2000) (†)
 Leif SEVÓN, kohtunik (1995–2002)
 Nial FENNELLY, kohtujurist (1995–2000)
 Melchior WATHELET, kohtunik (1995–2003)
 Dámaso RUIZ-JARABO COLOMER, kohtujurist (1995–2009) (†)
 Romain SCHINTGEN, kohtunik (1996–2008)
 Krateros IOANNOU, kohtunik (1997–1999) (†)
 Siegbert ALBER, kohtujurist (1997–2003)
 Antonio SAGGIO, kohtujurist (1998–2000) (†)
 Vassilios SKOURIS, kohtunik (1999–2015), president 2003–2015
 Fidelma O'KELLY MACKEN, kohtunik (1999–2004)
 Ninon COLNERIC, kohtunik (2000–2006)
 Stig von BAHR, kohtunik (2000–2006)
 José Narciso da CUNHA RODRIGUES, kohtunik (2000–2012)
 Christiaan Willem Anton TIMMERMANS, kohtunik (2000–2010)
 Leendert A. GEELHOED, kohtujurist (2000–2006) (†)
 Christine STIX-HACKL, kohtujurist (2000–2006)
 Luís Miguel POIARES PESSOA MADURO, kohtujurist (2003–2009)
 Konrad Hermann Theodor SCHIEMANN, kohtunik (2004–2012)
 Jerzy MAKARCZYK, kohtunik (2004–2009)

Pranas KŪRIS, kohtunik (2004–2010)
Georges ARESTIS, kohtunik (2004–2014)
Ján KLUČKA, kohtunik (2004–2009)
Uno LÖHMUS, kohtunik (2004–2013)
Aindrias Ó CAOIMH, kohtunik (2004–2015)
Pernilla LINDH, kohtunik (2006–2011)
Ján MAZÁK, kohtujurist (2006–2012)
Verica TRSTENJAK, kohtujurist (2006–2012)
Jean-Jacques KASEL, kohtunik (2008–2013)
Niilo JÄÄSKINEN, kohtujurist (2009–2015)
Pedro CRUZ VILLALÓN, kohtujurist (2009–2015)

PRESIDENDID

Massimo PILOTTI (1952–1958) (†)
Andreas Matthias DONNER (1958–1964) (†)
Charles Léon HAMMES (1964–1967) (†)
Robert LECOURT (1967–1976) (†)
Hans KUTSCHER (1976–1980) (†)
Josse J. MERTENS de WILMARS (1980–1984) (†)
Alexander John MACKENZIE STUART (1984–1988) (†)
Ole DUE (1988–1994) (†)
Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSÍAS (1994–2003)
Vassilios SKOURIS (2003–2015)

KOHTUSEKRETÄRID

Albert VAN HOUTTE (1953–1982) (†)
Paul HEIM (1982–1988)
Jean-Guy GIRAUD (1988–1994)
Roger GRASS (1994–2010)

II PEATÜKK ÜLDKOHUS

A/ ÜLDKOHTU TEGEVUS 2017. AASTAL

President Marc JAEGER

Pärast arvukaid ja suuri muudatusi 2016. aastal, mil viidi ellu Euroopa Liidu kohtusüsteemi reformi kaks esimest etappi, oli 2017. aasta suhteliselt stabiilne.

Üldkohtu koosseisus oli siiski kaks muudatust: 8. juunil 2017 astus ametisse kohtunik C. Mac Eochaidh ja 4. oktoobril 2017 astus ametisse kohtunik G. De Baere, kes olid vastavalt kuues ja seitsmes kohtunik, kes nimetati ametisse reformi teises etapis (mis nägi ette, et koos Avaliku Teenistuse Kohtu tegevuse lõpetamisega ning liidu ja teenistujate vaheliste vaidluste esimeses kohtuastmes lahendamise pädevuse üleandmisega nimetatakse ametisse 7 uut Üldkohtu kohtunikku^{1/}). Paradoksaalselt on seega reformi teine etapp viidud lõpule enne reformi esimest etappi (mille käigus tuli alates 25. detsembrist 2015 nimetada ametisse 12 uut kohtunikku), milles on vaja veel ametisse nimetada kaheteistkümnes kohtunik.

31. detsembri 2017. aasta seisuga kuulus niisiis Üldkohtu koosseisu president, asepresident ja 44 kohtunikku, kes olid määratud kas ühte kaheksast kojast, mis koosnevad viiest kohtunikust, või ainsasse neljast kohtunikust koosnevasse kotta (kõik nimetatud kojad vaatavad asju läbi tavaliselt kolmest kohtunikust koosnevas koosseisus), kuni nimetatakse ametisse ja määratakse kotta viimane kohtunik reformi esimeses etapis. Lisaks nimetatud üheksale kojale jätkas oma tegevust apellatsioonikoda, mis on pädev lahendama apellatsioonkaebusi Avaliku Teenistuse Kohtu lahendite peale, mis on tehtud enne selle kohtu tegevuse lõpetamist 31. augustil 2016. Tõenäoliselt peaks apellatsioonikoda pärast viimaste veel menetluses olevate kohtuasjade lahendamist oma tegevuse 2018. aasta jooksul lõpetama.

Peale selle võib 2017. aastat pidada esimeseks täispikaks aastaks, mil kohtul oli võimalus panna proovile oma uus korraldus, mis loodi selleks, et kohus saaks paremini täita oma ülesandeid, järgides samal ajal mitut ambitsioonikat eesmärki: õiguspärase kiirus, kvaliteet, järjepidevus ja – lõppastmes – kohtupraktika autoriteet.

Võttes arvesse väljakutset, mille suurel arvul kohtunike lisandumine esitas, võib esimese aastaga, mil reformi tegelikult rakendati, väga rahule jääda.

Saabunud kohtuasjade arv ja lahendatud kohtuasjade arv on peaaegu tasakaalustunud (917 saabunud kohtuasja, 895 lahendatud kohtuasja^{2/}), vaatamata sellele, et pangandus- ja finantsvaldkonnas esitati erakordselt suur hulk seotud asju (ligikaudu 100 kohtuasja). Eelkõige on oluliselt suurenenud kohtu produktiivsus (140 lahendatud kohtuasja rohkem kui 2016. aastal ehk 18,5protsendiline tõus) pärast kohtuasjade arvu paratamatut kasvamist seoses kohtu iga kolme aasta järel toimuva kohtukoosseisu uuendamisega ja reformiga kaasnenud kohtu sisemise ümberkorraldamisega. 2018. aastal peaks produktiivsus veelgi suurenema ja kohus jõudma uue optimaalse töötemponi.

Oluline on märkida, et menetlusaeg kui tõhususe peamine näitaja on taaskord märkimisväärselt lühenenud: kohtuotsuse või -määrusega lahendatud kohtuasjade keskmine menetlusaeg oli 16,3 kuud (ehk 13 % vähem kui

^{1/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2015. aasta määrus (EL, Euratom) 2015/2422, millega muudetakse protokolli nr 3 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta (ELT 2015, L 341, lk 14), ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuli 2016. aasta määrus (EL, Euratom) 2016/1192 Euroopa Liidu ja tema teenistujate vaheliste vaidluste esimeses kohtuastmes lahendamise pädevuse Üldkohtule üleandmise kohta (ELT 2016, L 200, lk 137).

^{2/} Koguarvu hulka ei ole arvatud 47 saabunud kohtuasja ja 53 lahendatud kohtuasja ajutiste meetmete kohaldamise menetluses.

2016. aastal). Viimasel viiel aastal täheldatav tendents (40protsendiline vähenemine alates 2013. aastast) on seega märkimisväärselt kasvanud ja seda kõikides kohtuvaidluse valdkondades.

Viimaseks tuleb mainida, et kohtuasjade arv, mis on saadetud viiest kohtunikust koosnevale laiendatud koosseisule, on selgelt kasvanud (84 kohtuasja, 2016. aastal saadeti 29 kohtuasja); see on üheks näiteks kohtu valitud töökorraldusest ja toimimisest, millega püütakse saavutada kvaliteedi säilitamise eesmärk, mille kohus reformi elluviimise raames endale seadis. Laiendatud koosseisule saadetud kohtuasjade arv moodustas saabunud kohtuasjade arvust umbes 10 %, mis erineb enne liidu kohtusüsteemi reformi (2010–2015) saadetud kohtuasjade keskmisest arvust, mis oli ligikaudu 1 %.

Nende väheste statistiliste andmete põhjal oleks ennatlik teha põhjapanevaid järeldusi reformi – mille viimane etapp algab 1. septembril 2019 – lõpliku rakendamise tulemuste kohta. Sellegipoolest näitavad need Üldkohtu tahet võimalikult varakult reformi vilju nautida ja pakkuda õigussubjektidele kõiki sellest tulenevaid võimalusi, et tagada tõhus, kiire ja kvaliteetne õigusemõistmine liidu tasandil.

B/ ÜLDKOHTU PRAKTIKA 2017. AASTAL

SUUNDUMUSED ÜLDKOHTU PRAKTIKAS 2017. AASTAL

Koostanud asepresident Marc van der WOUDE

Üks tähtsamaid 2017. aastal Üldkohtu praktika arengut mõjutanud sündmusi oli see, et Euroopa avaliku teenistuse kohtuvaidluste esimese kohtuastmena lahendamise ülesanne anti tagasi Üldkohtule. Sellest taastatud pädevusest tulenevalt tegi Üldkohus rohkem lahendeid seoses füüsiliste isikutega, täpsemalt liidu institutsioonide teenistuses olevate isikutega, muu hulgas küsimustes, mis puudutavad administratsioonile siduvate töötasu arvutamise meetodite järgimist (14. septembri 2017. aasta kohtuotsus **Bodson jt vs. EIP**, T-504/16 ja T-505/16, [EU:T:2017:603](#)), või ka administratsiooni kohustusi, kui ta saab psühholoogilise ahistamisega seotud abitaotluse (24. aprilli 2017. aasta kohtuotsus **HF vs. parlament**, T-584/16, [EU:T:2017:282](#)).

Avalik teenistus ei ole siiski ainus kohtuvaidluste valdkond, milles Üldkohus peab tagama füüsiliste isikute huvide kohtuliku kaitse. See kaitse tuleb tagada ka muudes valdkondades, nagu liidu võetavad piiravad meetmed. Üldkohus jätkas seega kontrolli liidu kehtestatud meetmete üle, sealhulgas juhtudel, kus meetmeid võeti kriminaalmenetluse alusel, mis oli isiku suhtes alustatud riigile kuuluvate rahaliste vahendite seadusevastase omastamise süüdistuses (7. juuli 2017. aasta kohtuotsus, **Azarov vs. nõukogu**, T-215/15, edasi kaevatud¹, [EU:T:2017:479](#)) kolmandas riigis, näiteks Tuneesias või Ukrainas. Füüsiliste isikute kohtuliku kaitse küsimused tõusetuvad ka kohtuasjades, mis võivad huvitada iga liidu kodanikku, nagu asjad, milles käsitletakse dokumentidega tutvumise õigust määruse nr 1049/2001² alusel või Euroopa kodanikualgatuse ettepanekuid. Seoses viimastega Üldkohus esiteks täpsustas, et need võivad puudutada ka rahvusvaheliste lepingute läbirääkimistega seotud akte (10. mai 2017. aasta kohtuotsus **Efler jt vs. komisjon**, T-754/14, [EU:T:2017:323](#)), ja teiseks toonitas, et komisjonil tuleb nõuetekohaselt põhjendada nende ettepanekute registreerimisest keeldumise otsuseid (3. veebruari 2017. aasta kohtuotsus **Minority SafePack – one million signatures for diversity in Europe vs. komisjon**, T-646/13, [EU:T:2017:59](#)).

Seejärel võib täheldada, et Üldkohtu vaidlused majandusõiguse valdkonnas muutuvad aina mitmekesisemaks. Piirdumata kaugeltki üksnes konkurentsioigusega, muutub see valdkond eelkõige sõltuvalt nendele liidu erinevatele institutsioonidele ja asutustele antud pädevustest, kelle ülesandeks on siseturu tugevdamine ja rahapoliitika. Selles vallas sai Üldkohus jätkata näiteks oma kohtupraktika väljakujundamist panganduse alal, täpsustades Euroopa Keskpanga (EKP) teostatava usaldatavusnõuete täitmise järelevalve piire, võttes arvesse asjasse puutuva regulatsiooni eesmärgi, milleks on muu hulgas soov anda EKP-le ülevaade kõigist krediitiasutust mõjutada võivatest riskidest ning vältida usaldatavusnõuete täitmise järelevalve jagamist EKP ja liikmesriikide pädevate asutuste vahel (16. mai 2017. aasta kohtuotsus **Landeskreditbank Baden-Württemberg vs. EKP**, T-122/15, edasi kaevatud³, [EU:T:2017:337](#), ja 13. detsembri 2017. aasta kohtuotsus **Crédit mutuel Arkéa vs. EKP**, T-52/16, [EU:T:2017:902](#)). Samuti võib täheldada vaidluste arvu suurenemist koondumiste kontrolli valdkonnas, arvestades, et seoses seda

1/ Kohtuasi C-530/17 P, **Azarov vs. nõukogu**.

2/ Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT 2001, L 145, lk 43; ELT eriväljaanne 01/03, lk 331).

3/ Kohtuasi C-450/17 P, **Landeskreditbank Baden-Württemberg**.

laadi tehingutega – mis esinevad sageli samas rütmis majandussüklitega – tehti mitu lahendit (7. märtsi 2017. aasta kohtuotsus **United Parcel Service vs. komisjon**, T-194/13, edasi kaevatud⁴, [EU:T:2017:144](#); 26. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus **Marine Harvest vs. komisjon**, T-704/14, edasi kaevatud⁵, [EU:T:2017:753](#), ja 26. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus **KPN vs. komisjon**, T-394/15, ei avaldata, [EU:T:2017:756](#)). Lisaks näib majanduslike hinnangute andmist nõudvate kohtuasjade keerulisemaks muutumine viivat kontrolli tugevdamiseni kaitseõiguste järgimise üle. Nimelt otsustati, et nende õiguste järgimine nõuab, et koondumise pooltele antaks võimalus esitada oma seisukoht ökonomeetrilise valemi suhtes, mida komisjon oma otsuse jaoks kasutas (7. märtsi 2017. aasta kohtuotsus **United Parcel Service vs. komisjon**, T-194/13, edasi kaevatud⁶, [EU:T:2017:144](#)).

Viimaks oli üks oluline üldine teema, mis 2017. aastal puudutas eriliselt mitut Üldkohtu vaidluste valdkonda, haldus- ja kohtumenetlustes mõistliku aja järgimise teema.

Mõistliku aja kui hea halduse põhimõtte järgimise kohta meenutas Üldkohus praktikat, mille kohaselt tuleb ahistamise korral abitaotlust menetleda kiiresti (24. aprill 2017. aasta kohtuotsus **HF vs. parlament**, T-584/16, [EU:T:2017:282](#)). Ta täpsustas ka, et ametniku edutamata jätmise otsust tuleb põhjendada hiljemalt tema kaebuse rahuldamata jätmise ajal ja et selle põhjendamiskohustuse täitmata jätmine võib tekitada arusaamatuse või pingeseisundi tunde, mille tõttu võib välja mõista kahjuhüvitise (26. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus **Paraskevaidis vs. Cedefop**, T-601/16, [EU:T:2017:757](#)). Samuti asus Üldkohus seisukohale, et komisjon ei ole järginud mõistliku aja põhimõtet, kui tal kulub enam kui üheksa kuud – tähtaeg, mis oli ette nähtud varem kehtinud normides –, et uuesti läbi vaadata imporditollimaksude vähendamise taotlus pärast seda, kui Üldkohus on tühistanud varasema otsuse, millega see taotlus rahuldamata jäeti (11. detsembri 2017. aasta kohtuotsus **Léon Van Parys vs. komisjon**, T-125/16, [EU:T:2017:884](#)). Viimaks asus Üldkohus ka seisukohale, et see, et Tuneesia asutused rikkusid mõistliku aja põhimõtet kohtumenetluses, millele tugines nõukogu otsus jätta hageja nimi isikute loetellu, kelle suhtes kohaldatakse piiravaid meetmeid, ei pruugi mõjutada selle otsuse õiguspärasust, kuid Üldkohus täpsustas siiski, et selline rikkumine võib kohustada nõukogu läbi viima vajalikke kontrolle (5. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus **Mabrouk vs. nõukogu**, T-175/15, [EU:T:2017:694](#)).

Mis puudutab mõistliku aja põhimõtte järgimist liidu kohtute poolt, siis selgitas Üldkohus viiest otsusest koosnevas kohtuotsuste seerias (10. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus **Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne vs. Euroopa Liit**, T-577/14, edasi kaevatud⁷, [EU:T:2017:1](#); 1. veebruari 2017. aasta kohtuotsus **Aalberts Industries vs. Euroopa Liit**, T-725/14, [EU:T:2017:47](#); 1. veebruari 2017. aasta kohtuotsus **Kendrion vs. Euroopa Liit**, T-479/14, edasi kaevatud⁸, [EU:T:2017:48](#); 17. veebruari 2017. aasta kohtuotsus **ASPLA ja Armando Álvarez vs. Euroopa Liit**, T-40/15, edasi kaevatud⁹, [EU:T:2017:105](#), ja 7. juuni 2017. aasta kohtuotsus **Guardian Europe vs. Euroopa Liit**, T-673/15, edasi kaevatud¹⁰, [EU:T:2017:377](#)) kohtumenetluse liiga pika kestuse mõistet keelatud kokkulepete valdkonnas ja täpsustas asjaolusid, mille esinemisel võib selle põhimõtte rikkumisest tekkida liidu rahaline vastutus. Ta leidis nimelt, et selline rikkumine võib põhjustada varalist kahju, milleks on kulud seoses pangagarantii saamisega ajaks,

4/ Kohtuasi C-265/17 P, **komisjon vs. United Parcel Service**.

5/ Kohtuasi C-10/18 P, **Marine Harvest vs. komisjon**.

6/ Kohtuasi C-265/17 P, **komisjon vs. United Parcel Service**.

7/ Kohtuasi C-138/17 P, **Euroopa Liit vs. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne**, ja kohtuasi C-146/17 P, **Euroopa Liit vs. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne**.

8/ Kohtuasi C-150/17 P, **Euroopa Liit vs. Kendrion**.

9/ Kohtuasi C-174/17 P, **ASPLA ja Armando Álvarez vs. Euroopa Liit**, ja kohtuasi C-222/17 P, **ASPLA ja Armando Álvarez vs. Euroopa Liit**.

10/ Kohtuasi C-447/17 P, **Guardian Europe vs. Euroopa Liit**, ja kohtuasi C-479/17 P, **Guardian Europe vs. Euroopa Liit**.

mida võib pidada mõistlikku aega ületavaks, ja mittevaralist kahju, mis tuleneb sellest, et ebakindel olukord on ebatavaliselt pikk.

I. KOHTUMENETLUS

2017. aastal oli Üldkohtul muu hulgas võimalus langetada otsuseid Euroopa Liidu Kohtu pädevuse ulatuse ja mõiste „vaidlustatav akt“ kohta. Samuti täpsustas ta tingimusi seoses poole esindamisega advokaadi poolt.

1. LIIDU KOHTU PÄDEVUS

Kohtuasjades, milles tehti 28. veebruari 2017. aasta kohtumäärused **NF vs. Euroopa Ülemkogu** (T-192/16, edasi kaevatud¹¹, [EU:T:2017:128](#)), **NG vs. Euroopa Ülemkogu** (T-193/16, edasi kaevatud¹², [EU:T:2017:129](#)) ja **NM vs. Euroopa Ülemkogu** (T-257/16, edasi kaevatud¹³, [EU:T:2017:130](#)), tuli Üldkohtul lahendada hagid, mille kolm varjupaigataotlejat olid esitanud lepingu peale, mille Euroopa Ülemkogu oli väidetavalt 18. märtsil 2016 sõlminud Türgi Vabariigiga, et tulla toime Süüria olukorrast tingitud rändekriisiga. Hagejate sõnul rikuti selle lepinguga – mis väljendus samal kuupäeval vastu võetud dokumendis „EL-Türgi avaldus“¹⁴ ja mille kohta tegi Euroopa Ülemkogu pressiteate – liidu poolt rahvusvaheliste lepingute sõlmimist käsitlevaid EL toimimise lepingu sätteid.

Euroopa Ülemkogu poolt Üldkohtu kodukorra artikli 130 alusel esimese võimalusena esitatud pädevuse puudumise vastuväite kohta märkis Üldkohus – kes meenutas, et pädevuse puudumise vastuväidet tuleb uurida enne kostja poolt teise võimalusena esitatud vastuvõetamatuse vastuväidet –, et formaalselt paluvad hagejad tühistada rahvusvahelise lepingu. Kuid Üldkohus täpsustas, et liidu kohtu õiguspärasuse kontroll rahvusvahelise lepinguõiguse valdkonda kuuluvate aktide üle saab laieneda ainult aktidele, millega institutsioon otsustas sõlmida kõne all oleva väidetava rahvusvahelise lepingu, mitte aga lepingutele endile. Seetõttu tõlgendas Üldkohus hagejate nõudeid nii, et sisuliselt paluti tühistada akt, millega Euroopa Ülemkogu otsustas sõlmida liidu nimel 18. märtsil 2016 lepingu Türgi Vabariigiga.

Kuid olles analüüsinud „EL-Türgi avalduse“ sisu ja kõiki selle avalduse tegemise asjaolusid, järeldas Üldkohus, et see ei ole Euroopa Ülemkogu – ega ka liidu mõne muu institutsiooni – õigusakt, millega ta oleks otsustanud sõlmida lepingu Türgi Vabariigiga. Selle kohta rõhutas Üldkohus, et vaatamata pressiteate kaudu teatavaks tehtud „EL-Türgi avalduse“ kahetsusväärsele ebamäärasele sõnastusele, kohtusid liikmesriikide esindajad ruumides, mida jagavad Euroopa Ülemkogu ja Euroopa Liidu Nõukogu, Türgi peaministriga 18. märtsil 2016 kas riigipeade või valitsusjuhtidena, ning selle kohtumise tulemusena võeti vastu „EL ja Türgi avaldus“. Seetõttu leidis Üldkohus, et Euroopa Ülemkogu esitatud pädevuse puudumise vastuväitega tuleb nõustuda.

11/ Kohtuasi C-208/17 P, **NF vs. Euroopa Ülemkogu**.

12/ Kohtuasi C-209/17 P, **NG vs. Euroopa Ülemkogu**.

13/ Kohtuasi C-210/17 P, **NM vs. Euroopa Ülemkogu**.

14/ Avaldus eesmärgiga võtta kokku tulemused, mis saavutati „2015. aasta novembrist alates kolma[ndal] kohtumi[sel], mis oli pühendatud ELi ja Türgi suhete süvendamisele ning rändekriisi käsitlemisele“, „Euroopa Ülemkogu liikme[te]“ ja „[nende] Türgi kolleegide“ vahel.

2. MÕISTE „VAIDLUSTATAV AKT“

Kohtuasjas, milles Üldkohus tegi 11. oktoobri 2017. aasta kohtumääruse ***Guardian Glass España, Central Vidriera vs. komisjon*** (T-170/16, [EU:T:2017:722](#)), pidi ta lahendama hagi, milles paluti tühistada otsus, mis sisaldas väidetavalt Euroopa Komisjoni poolt Hispaania asutustele adresseeritud dokumendis. See dokument puudutas komisjoni hinnangut etteheidetele, mille hageja oli nendele asutustele esitanud seoses talle maksu ümberarvutuse kaudu antud riigiabi siseturuga kokkusobivuse kohta. Kohtuasi puudutas olukorda, kus Hispaania ametiasutused nõudsid tagasi riigiabi, mida anti maksu ümberarvutuse vormis abikava alusel, mille komisjon oli tunnistanud õigusvastaseks. Asjasse puutuvast õigusvastaseks tunnistamise otsuses täpsustas komisjon, et tema hinnang on antud abikava suhtes ja „see ei piira võimalust, et üksikud abisummad, mis on selle kavaga hõlmatud ja mida ettevõtjad on saanud, tunnistatakse nende iseloomulike tunnuste alusel siseturuga kokkusobivaks hilisema otsusega või kohaldades erandimääruseid“. Pärast komisjoni otsust edastasid Hispaania ametivõimud hagejale tagasimaksmise korralduse.

Üldkohus leidis, et vaidlustatud akt ei tekita siduvaid õiguslikke tagajärgi hageja huve puudutaval viisil, tuues kaasa selge muutuse tema õiguslikus seisundis, ning seega ei saa selle peale esitada tühistamishagi.

Selle järelduseni jõudmiseks meenutas Üldkohus kõigepealt, et kui komisjon tegeleb abikava küsimusega, võib ta, nagu ta tegi antud asjas, võtta seisukoha asjaomase abikava üldiste tunnuste suhtes, analüüsivõimaluse iga abi andmise üksikjuhtumit. Liikmesriigi ülesanne on komisjoni otsuse täitmisel kontrollida tagasinõudmise toimingut juures iga asjasse puutuva ettevõtja olukorda eraldi. Juhul, kui liikmesriigil tekib selle otsuse täitmisel ettenägematuid raskusi, peab ta pöörduma komisjoni poole lojaalse koostöö kohustuse alusel. Komisjoni kirjad, mis saadetakse liikmesriigi ametivõimudele seoses sellise koostööga, ei ole mingil määral siduvad, kuna need väljendavad vaid komisjoni arvamust selle kohta, kas liikmesriigi poolt välja pakutud täitmismeetmed tekkinud raskuste ületamiseks on liidu õiguse seisukohast vastuvõetavad.

Üldkohus märkis seejärel, et Hispaania ametivõimude ja komisjoni vahelise kirjavahetuse ese, nagu see vaidlustatud aktist ilmneb, puudutab selle otsuse täitmist, millega abi tunnistati õigusvastaseks. Abi tagasinõudmise etapis analüüsisid nimelt Hispaania ametivõimud seda, kas nimetatud abi stimuleeriva mõjuga seotud tingimus oli hagejale antud abi osas täidetud, ning selle raames küsisid nad komisjonilt, kuidas nimetatud otsuses kehtestatud tingimust tõlgendada. Ent just sellele küsimusele vastamiseks, andes stimuleeriva mõju nõude tõlgendamise kohta juhiseid, vaidlustatud akti autor selle akti koostaski ja Hispaania ametivõimudele saatis.

Üldkohus lükkas ka tagasi hageja argumendi, et kuna Hispaania Kuningriik abist teatas, oleks komisjon pidanud selle abi kokkusobivuse kohta otsuse tegema. Selle kohta otsustas Üldkohus, et Hispaania ametivõimude ja komisjoni kirjavahetuse sisust nähtub, et need ametivõimud soovisid saada komisjonilt teavet, et nõuetes, mida nad peavad esitama Hispaania kohtutele, vastata küsimustele, mis on seotud teatud abisaajatega, kes tagastamisnõuded on vaidlustanud, kuid et nende kirja ei saa pidada hagejale antud abist teatamiseks, mis oleks komisjonile tähendanud seda, et tal tuleb teha otsus vastavalt määrusele (EÜ) nr 659/1999¹⁵. Viimaks täpsustas Üldkohus, et seda, kuidas Hispaania ametivõimud võisid vaidlustatud akti tekitatud õiguslikke tagajärgi tajuda – eeldusel et see tajumine on tõendatud –, ei saa arvesse võtta selle akti peale esitatud hagi vastuvõetavuse hindamisel.

^{15/} Nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrus (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [ELTL artikli 108] kohaldamiseks (EÜT 1999, L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 08/01, lk 339).

3. POOLTE ESINDAMINE ADVOKAADI POOLT, KES EI OLE KOLMAS ISIK

Kohtuasjas, milles tehti 20. novembri 2017. aasta kohtumäärus **BikeWorld vs. komisjon** (T-702/15, [EU:T:2017:834](#)), pidi Üldkohus lahendama hagi, milles paluti osaliselt tühistada komisjoni otsus, milles tuvastati Saksamaa Liitvabariigi poolt Nürburgringi ringrajale antud riigiabi ebaseaduslikkus ja siseturuga kokkusobimatus. Esitamata formaalselt vastuvõetamatuse vastuväidet, tugines komisjon asja läbivaatamist takistavale asjaolule – nimelt ei vastanud hagi Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklite 19 ja 21 nõuetele, kuna hagejat esindav advokaat oli üks hageja kahest osanikust ja seetõttu ei olnud ta hagejast sõltumatu. Hageja märkis selle kohta, et tema esindaja oli hagi esitamise ajal temaga seotud ainult tema kapitalis 10 % osaluse omamise kaudu, kuid et ta ei osale hageja haldus- ja finantsjuhtimises ning esindab hagejat ainult advokaadi, mitte osanikuna.

Üldkohus meenutas selle kohta, et hagi esitamisel ei ole teistel pooltel kui liikmesriigid, Euroopa Liidu institutsioonid, Euroopa Majanduspiirkonna lepingu (EMP)¹⁶ osalisriigid, kes pole liikmesriigid, samuti nimetatud lepingus osutatud Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) järelevalveasutus, lubatud ise tegutseda, vaid nad peavad kasutama niisuguse kolmanda isiku teenuseid, kellel on õigus esineda liikmesriigi või Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriigi kohtus. Üldkohus tuletas meelde, et vastavalt Euroopa Kohtu praktikale on selle kolmanda isiku poolt esindamise nõude põhisisu ühelt poolt takistada, et eraõiguslikud isikud osalevad ise ilma vahendajata kohtuvaidlustes, ja teiselt poolt tagada, et juriidilisi isikuid kaitseks esindaja, kes on tema esindatavast juriidilisest isikust piisavalt sõltumatu.

Neid kriteeriume arvestades otsustas Üldkohus, et isiklikud seosed, mis olid hageja advokaadil hagi esitamise ajal hagejaga ja antud kohtuasjaga, eriti asjaolu, et ta oli omandanud 10 % hageja osakapitalist ja et ta oli sellest ajast alates üks hageja kahest osanikust, olid sellist laadi, et esines oht, et ta ei ole võimeline täitma kõige asjakohasemalt tema õigusemõistmises osaleja äärmiselt olulist rolli. Üldkohus leidis, et hageja ja tema advokaat ei ole esitanud ühtegi tõendit – sealhulgas vastuseks komisjoni tõstatatud asja läbivaatamist takistavale asjaolule –, mis oleks lubanud sellise ohu olemasolu kohtuasja asjaoludel välistada.

Üldkohus asus seisukohale, et hagi esitamise ajal olid hageja advokaadil hagejaga ja asjasse puutuva kohtuasjaga isiklikud seosed, mis tähendab, et ta ei olnud Euroopa Kohtu praktika tähenduses hagejast piisavalt sõltumatu, et teda täiesti sõltumatult esindada, ning jättis hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.

II. INSTITUTSIOONILINE ÕIGUS

Kohtuasjas, milles tehti 3. veebruari 2017. aasta kohtuotsus **Minority SafePack – one million signatures for diversity in Europe vs. komisjon** (T-646/13, [EU:T:2017:59](#)), esitati Üldkohtule hagi, milles paluti tühistada komisjoni otsus, millega jäeti rahuldamata taotlus registreerida Euroopa kodanikualgatuse ettepanek, mille ese oli kutsuda liitu parandama rahvuslike ja keeleliste vähemuste hulka kuuluvate isikute kaitset ning tugevdama kultuurilist ja keelelist mitmekesisust Euroopa Liidus. Nimetatud ettepaneku lisas oli esitatud üksteist valdkonda, milles liidu institutsioonidel tuleks välja töötada õigusaktide eelnõud, ning ettepanekus olid esitatud konkreetsed suunised vastuvõetavate aktide liikide, sisu ja EL toimimise lepingu vastavate õiguslike aluste kohta. Oma otsuses asus komisjon seisukohale, et teatavad aktid, mille vastuvõtmist taotletakse, võivad üksikuna vaadeldes kuuluda nende

^{16/} 2. mai 1992. aasta Euroopa Majanduspiirkonna leping (EÜT 1994, L 1, lk 3; ELT eriväljaanne 11/52, lk 3).

volituste alla, mille alusel ta võib esitada liidu õigusakti eelnõu, kuid ta järeldas sellest edasi, et registreerimistaotlus tervikuna tuleb rahuldamata jätta, sest Euroopa kodanikualgatuse ettepaneku osalist registreerimist ei ole määruses (EL) nr 211/2011¹⁷ ette nähtud.

Selle kohta meenutas Üldkohus, et kodanikul, kes esitab Euroopa kodanikualgatuse ettepaneku, peab olema võimalik aru saada, mis põhjustel komisjon seda ei registreeri. Nii peab komisjon kodanikualgatuse ettepaneku esitamisel seda hindama, aga ka täpsustama oma keelduva otsuse erinevaid põhjuseid, arvestades selle otsuse mõju kodanike õiguse esitada Euroopa kodanikualgatuse ettepanek tõhusale kasutamisele. Ent vaidlusaluses otsuses ei ole komisjon mingil moel kindlaks määranud, millised on Euroopa kodanikualgatuse ettepaneku lisas nimetatud õigusaktide eelnõude üheteistkümnest ettepanekust need, mis ei kuulu tema arvates ilmselgelt nende volituste alla, mille alusel tal on õigus esitada liidu õigusakti eelnõu, ega ole esitanud selle hinnangu toetuseks mingisuguseid põhjendusi, hoolimata sellest, et korraldajad märkisid täpselt nende soovitud õigusaktide liigid ja vastavad õiguslikud alused ning nende õigusaktide sisu. Nii ei andnud komisjon algatuse korraldajatele mingit võimalust teha kindlaks need Euroopa kodanikualgatuse ettepaneku lisas esitatud ettepanekud, mis tema arvates jäävad tema volituste ulatusest välja, ega teada saada põhjendustest, mille alusel ta selle järelduseni jõudis. Seetõttu ei olnud korraldajatel võimalust komisjoni hinnangu põhjendatust vaidlustada ning Üldkohtul selle seaduslikkuse üle kontrolli teostada.

Üldkohus järeldas sellest, et vaidlustatud otsuse põhjendus on puudulik ning järelkult tuleb see otsus tühistada, ilma et tuleks kindlaks teha, kas komisjon oleks lisaks pidanud esitama põhjendused oma tõlgendusele, et Euroopa kodanikualgatuse ettepanekut ei saa registreerida, kui osa kavandatavatest meetmetest ei kuulu tema volituste alla.

Kohtuasjas, milles tehti 10. mai 2017. aasta kohtuotsus **Efler jt vs. komisjon** (T-754/14, [EU:T:2017:323](#)), pidi Üldkohus analüüsima komisjoni sellise otsuse õiguspärasust, millega viimane jättis rahuldamata kavandatud Euroopa kodanikualgatuse „Stop TTIP“ registreerimise taotluse, mille ese oli kutsuda komisjoni üles soovutama nõukogul tühistada „Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse lepingu“¹⁸ üle läbirääkimiste pidamise volitused, mille nõukogu oli komisjonile andnud, ja jätta lõpuks sõlmimata „laiaulatuslik majandus- ja kaubandusleping“¹⁹. Seega tõusetus selles kohtuasjas varem käsitlemata küsimus, kas Euroopa kodanikualgatuse ettepanek võib olla esitatud akti suhtes, millega nõukogu otsustab võtta komisjonilt volitused pidada kolmanda riigiga läbirääkimisi rahvusvahelise lepingu sõlmimiseks, ja akti suhtes, millega nõukogu otsustab mitte lubada niisugusele lepingule alla kirjutada või seda sõlmida. Oma otsuses väitis komisjon, et Euroopa kodanikualgatuse ettepanek ei saa selliseid akte puudutada. Ta viitas esiteks sellele, et rahvusvahelise lepingu sõlmimiseks läbirääkimiste alustamise akt on ettevalmistavat laadi ja sellel puuduvad väljapoole institutsioone jäävad õiguslikud tagajärjed, ning teiseks asjaolule, et õigusaktid, mille vastuvõtmine on välja pakutud, ei ole „aluslepingute rakendamiseks“ vajalikud.

Nõustumata komisjoni seisukohaga, leidis Üldkohus esiteks, et mõistest „õigusakt“ ELL artikli 11 lõike 4 ning määruse nr 211/2011 artikli 2 lõike 1 ja artikli 4 lõike 2 punkti b tähenduses ei saa vastupidiste viidete puudumise korral aru saada nii, et see mõiste piirdub ainult lõplike liidu õigusaktidega, mis tekitavad õiguslikke tagajärgi kolmandatele isikutele. Nimelt asus Üldkohus seisukohale, et kõnealuste sätete sõnastus ega nende eesmärgid ei anna alust konkreetselt selleks, et otsus, millega antakse volitus alustada läbirääkimisi rahvusvahelise lepingu

^{17/} Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 211/2011 kodanikualgatuse kohta (ELT 2011, L 65, lk 1).

^{18/} 14. juuni 2013. aasta otsusega volitas nõukogu komisjoni alustama läbirääkimisi Ameerika Ühendriikidega vabakaubanduslepingu „Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse leping“ (Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)) sõlmimiseks.

^{19/} 27. aprilli 2009. aasta otsusega volitas nõukogu komisjoni alustama läbirääkimisi Kanadaga vabakaubanduslepingu „Laiaulatuslik majandus- ja kaubandusleping“ (Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA)) sõlmimiseks.

sõlmimiseks ning mis on tehtud ELTL artikli 207 lõigete 3 ja 4 ning ELTL artikli 218 alusel ja mis ilmselgelt kujutab endast otsust ELTL artikli 288 neljanda lõigu tähenduses, jäetakse seoses Euroopa kodanikualgatusega õigusakti mõiste alt välja. Üldkohus täheldas, et vastupidi, demokraatia põhimõtte ning samuti Euroopa kodanikualgatuse mehhanismi konkreetne eesmärk, mis seisneb liidu demokraatliku toimimise tõhustamises, nõuavad, et õigusakti mõistet tõlgendataks nii, et see hõlmab niisuguseid õigusakte nagu otsus alustada läbirääkimisi rahvusvahelise lepingu sõlmimiseks, millega vaieldamatult kavatakse liidu õiguskorda muuta. Üldkohus leidis, et seisukoht, mille kohaselt nõukogul ja komisjonil on piisav kaudne demokraatlik legitiimsus, et võtta vastu õigusakte, mis ei tekita õiguslikke tagajärgi kolmandatele isikutele, tooks nimelt kaasa selle, et kodanikualgatuse mehhanismi kasutamist vahendina liidu kodanike osalemiseks liidu õigusloomealases tegevuses rahvusvaheliste lepingute sõlmimise näol piirataks märkimisväärselt. Veel märkis Üldkohus, et otsust tühistada volitus alustada läbirääkimisi rahvusvahelise lepingu sõlmimiseks, mille alusel lõpetatakse läbirääkimised, ei saa käsitada ettevalmistava aktina, vaid seda tuleb pidada lõplikuks aktiks.

Teiseks asus Üldkohus seisukohale, et Euroopa kodanikualgatus reguleerivad õigusnormid ei sisalda ühtegi viidet sellele, et kodanike osalemine ei ole võimalik selleks, et takistada õigusakti vastuvõtmist. Kuigi vastavalt ELL artikli 11 lõikele 4 ja määruse nr 211/2011 artikli 2 lõikele 1 peab kavandatav õigusakt tõepoolest aitama kaasa aluslepingute rakendamisele, teevadki seda õigusaktid, mille eesmärk on takistada niisuguste rahvusvaheliste lepingute sõlmimist, millega kavatakse muuta liidu õiguskorda.

Selle kohta märkis Üldkohus, et Euroopa kodanikualgatuse mehhanismi eesmärgiks olev kodanike osalemine liidu demokraatias hõlmab ilmselgelt õigust taotleda kehtivate õigusaktide muutmist või täielikku või osalist kehtetuks tunnistamist. Seetõttu ei anna miski alust jätta demokraatlikust arutelust välja õigusakte, mille eesmärk on tühistada otsus, millega antakse volitus alustada läbirääkimisi rahvusvahelise lepingu sõlmimiseks, ega ka akte, millega takistatakse sellise lepingu allkirjutamist ja sõlmimist. Vastupidi komisjoni seisukohale tekitavad need aktid vaieldamatult iseseisvaid õiguslikke tagajärgi, kuivõrd vajaduse korral takistavad need kavandatavat liidu õiguse muutmist. Miski ei anna alust kohustada Euroopa kodanikualgatuse ettepaneku esitajaid ootama ära lepingu sõlmimist, et neil oleks võimalik seejärel üksnes selle otstarbekust vaidlustada.

Lisaks leidis Üldkohus, et olemata kaugeltki sekkumine poolelioleva seadusandliku menetluse toimumisse, väljendab Euroopa kodanikualgatuse ettepanek liidu kodanike tegelikku osalemist liidu demokraatias, ohustamata aluslepingutes ette nähtud institutsioonidevahelist tasakaalu.

Kohtuasjas, milles tehti 20. novembri 2017. aasta kohtuotsus **Voigt vs. parlament** (T-618/15, [EU:T:2017:821](#)), esitati Üldkohtule hagi kahe otsuse peale, millega Euroopa Parlament esiteks keeldus andmast hageja kasutada ruumi pressikonverentsi korraldamiseks ja teiseks kehtestas Vene kodanikele parlamendi hoonetesse sisenemise keelu. Hageja, kes valiti Euroopa Parlamendi liikmeks ühe Saksa partei nimekirjast, osales Peterburis (Venemaa) poliitilisel üritusel. Selle foorumi jätkuna soovis hageja korraldada parlamendi ruumides pressikonverentsi ja töökoosoleku, kusjuures viimasest pidid osa võtma ka Vene partei „Rodina“ liikmed ja üks toetaja. Vahepeal võttis aga parlament vastu otsuse 2015/2001(INI).²⁰

Analüüsides kõigepealt selle väite vastuvõetavust, mille kohaselt on rikutud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 21, sest see, et Vene kodanikest külalistele ei antud luba siseneda parlament, diskrimineeris neid nende etnilise päritolu või kodakondsuse tõttu, meenutas Üldkohus, et hageja ei ole volitatud tegutsema seaduse või institutsioonide huvides ning ta saab tühistamishagi põhjendades tugineda ainult etteheidetele, mis teda isiklikult puudutavad. See nõue ei tähenda siiski, et liidu kohus võib tunnistada väite vastuvõetavaks üksnes eeldusel, et

^{20/} Euroopa Parlamendi 10. juuni 2015. aasta resolutsioon Euroopa Liidu ja Venemaa suhete hetkeseisu kohta [2015/2001(INI)] (ELT 2016, C 407, lk 35).

see seondub ainult hageja isikliku olukorraga. Tegelikult on hageja väited vastuvõetavad siis, kui nad võivad päädida tühistamisega, millest hagejal võib olla kasu. Üldkohus asus seisukohale, et selles asjas võis Vene kodanikest külaliste väidetav diskrimineerimine nende kodakondsuse või etnilise päritolu alusel teoreetiliselt halvendada ka hageja olukorda, kuivõrd tema algatusel külalised kutsuti ja kuna teda takistati pidamast nendega parlamendis ta enda korraldatud töökoosolekut.

Analüüsides seejärel selle väite põhjendatust, märkis Üldkohus, et kui kodakondsus on üksikisiku ja suveräänse riigi vaheline õiguslik ja poliitiline suhe, põhineb mõiste „etniline päritolu“ eeldusel, et rahvusrühmi ühendab sama rahva hulka kuulumise tunne või neil on ühine usk, keel, kultuuriline ja traditsiooniline päritolu ning elukeskkond. Etnilise päritolu alusel diskrimineerimise keelu kohta täheldas Üldkohus, et hageja piirdub üksnes oma külaliste Vene kodakondsuse rõhutamisega ning et ta ei ole tõendanud, et otsus keelata tema Vene kodanikest külalistel parlamenti siseneda võeti vastu konkreetse etnilisse rühma kuulumise tõttu. Kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeluga seoses meenutas Üldkohus, et ELL artikli 6 lõike 1 kolmanda lõigu ja põhiõiguste harta artikli 52 lõike 7 kohaselt tuleb harta tõlgendamisel arvesse võtta selgitusi põhiõiguste harta kohta.²¹ Nendes selgitustes on aga märgitud, et põhiõiguste harta artikli 21 lõige 2 „vastab [ELTL] artikli 18 esimesele lõigule ja seda kohaldatakse kooskõlas selle artikliga“.

Arvestades ELTL artikli 18 esimest lõiku ja sellega seotud kohtupraktikat, asus Üldkohus seetõttu seisukohale, et põhiõiguste harta artikli 21 lõige 2 puudutab ainult neid liidu õiguse kohaldamisalasse kuuluvaid olukordi, kus liikmesriigi kodanikku koheldakse võrreldes muu liikmesriigi kodanikega diskrimineerivalt üksnes tema kodakondsuse alusel, mistõttu ei ole kõnealune artikkel mõeldud kohaldamiseks neis võimalikes olukordades, kus erinevalt koheldakse liikmesriikide kodanikke ja kolmandate riikide kodanikke. Järelikult ei saanud hageja tugineda oma Vene kodanikest külaliste puhul põhiõiguste harta artikli 21 lõike 2 rikkumisele.

Analüüsides viimaks väidet võimu kuritarvitamise kohta, otsustas Üldkohus, et parlament ei pea oma hoonetes edendama kolmanda riigi partei poliitilist tegevust ja järelikult ei ole ta kohustatud lubama niisuguse partei liikmete või toetajate külaskäike, et nad võiksid väljendada oma arvamusi parlamendi hoonetes. Arvestades nimelt aluslepingute ja nende rakendamiseks vastu võetud tekstide ülesehitust ning vajadust tagada parlamendile antud volituste vaba kasutamine, ei ole parlament koht, kus kõigil külastajatel on täielik õigus end vabalt väljendada.

III. ETTEVÕTJATE SUHTES KOHALDATAVAD KONKURENTSIEESKIRJAD

1. KOHTUPRAKTIKA ELTL ARTIKLITE 101 JA 102 VALDKONNAS

Kohtuasjas, milles tehti 10. novembri 2017. aasta kohtuotsus *lcap jt vs. komisjon* (T-180/15, [EU:T:2017:795](#)), esitati Üldkohtule tühistamishagi otsuse peale, milles komisjon tuvastas, et hagejad olid osalenud ELTL artikli 101 kuues rikkumises, mis puudutasid pankadevaheliste viiteintressimääradega London Interbank Offered Rate (LIBOR, Londoni pankadevaheline laenuintressimäär) ja Tokyo Interbank Offered Rate (TIBOR, Tokyo pankadevaheline laenuintressimäär) manipuleerimist Jaapani jeeni intressimäära tuletisinstrumentide turul ja mis olid juba varem

^{21/} Selgitused põhiõiguste harta kohta (ELT 2007, C 303, lk 17).

tuvastatud ühes 2013. aasta otsuses.²² Tegevus, mida hagejatele ette heideti, seisnes kuue järgmise rikkumise toimepanemise „hõlbustamiseks“: „UBS/RBS 2007. aasta rikkumine“, „UBS/RBS 2008. aasta rikkumine“, „UBS/DB rikkumine“, „Citi/RBS rikkumine“, „Citi/DB rikkumine“ ja „Citi/UBS rikkumine“. 2013. aasta otsuses, mis võeti vastu määruse (EÜ) nr 773/2004²³, mida on muudetud määrusega (EÜ) nr 622/2008²⁴, artiklis 10a ette nähtud kokkuleppemenetlust kohaldades, võtsid Citigroup Inc., Citigroup Global Markets Japan Inc. Deutsche Bank Aktiengesellschaft, UBS AG, UBS Securities Japan ja The Royal Bank of Scotland (RBS) rikkumistes osalemise omaks. Hagejad otsustasid kokkuleppemenetluses mitte osaleda. Seega kohaldati nende suhtes tavapärasest menetlust ja neile määrati trahv 14 960 000 eurot.

Märkides, et hagejate vastutus tekkis sellest, et nad panid toime komisjoni tuvastatud konkurentsivastased teod, mille viimane kvalifitseeris „hõlbustamiseks“, analüüsis Üldkohus kõigepealt, kas hagejad nõustusid oma tegevusega panustama kõigi osavõtjate ühistesse eesmärkidesse, kas nad olid teadlikud kavandatava tegevuse sisust või teiste ettevõtjate poolt sellise tegevuse elluviimisest samadel eesmärkidel või võisid seda mõistlikult ette näha, ning kas nad aktsepteerisid seda riski. Komisjon ei olewat õiguslikult piisavalt tõendanud, et hagejad olid „UBS/RBS 2007. aasta rikkumise“, „UBS/RBS 2008. aasta rikkumise“, „Citi/DB rikkumise“ ja „Citi/UBS rikkumise“ puhul pankadevahelisest salajasest koostööst teadlikud. Üldkohus nõustus selle seisukohaga, kuid ainult ühe rikkumise suhtes (milleks oli „UBS/RBS 2008. aasta rikkumine“). Leides, et komisjon ei ole esitanud tõendeid, mis kinnitaksid, et hagejad olid teadlikud RBS rollist rikkumises või võisid seda mõistlikult ette näha, tühistas Üldkohus vaidlustatud otsuse osas, milles see puudutas hagejate osalemist selles rikkumises.

Mis puudutab komisjoni tõendamiskoormist rikkumiste toimepanemise ja kestuse osas, siis meenutas Üldkohus, et juhul, kui keelatud kokkuleppe või kooskõlastatud tegevuse jätkamine nõuab teatud konkreetsete positiivsete meetmete võtmist, ei saa komisjon eeldada keelatud kokkuleppe jätkamist, kui tal puuduvad tõendid nende meetmete võtmise kohta. Sellest tuleneb, et hagejate osavõtu tõendamine ühest vältavast rikkumisest ja seega nende vastutuse teke kõigi rikkumisperioodide eest eeldas, et komisjon toob esile reaalsed meetmed, mida hagejad võtsid kas iga päev või vähemalt piisavalt lühikeste ajavahemike tagant. Vastasel juhul pidi komisjon järeldama, et tegemist on ühe jätkuva rikkumisega, ning mitte lugema hagejate rikkumisperioodi hulka ajavahemikke, mille suhtes tal nende osavõtu kohta tõendid puudusid. Selles osas leidis Üldkohus, et „UBS/RBS 2007. aasta rikkumise“, „UBS/RBS 2008. aasta rikkumise“, „Citi/DB rikkumise“ ja „Citi/UBS rikkumise“ puhul ei võimalda komisjoni esitatud tõendid põhjendada kogu tuvastatud rikkumisperioodi.

Lisaks tuli Üldkohtul otsustada hagejate argumendi üle, mille kohaselt tuleks 2015. aastal vastu võetud vaidlustatud otsus tühistada süütuse presumptsiooni põhimõtte rikkumise tõttu, sest viiteid nende tegevusele tehti alates 2013. aasta otsusest. Selle kohta toonitas Üldkohus, et kui süütuse presumptsiooni põhimõtte on sätestatud põhiõiguste harta artiklis 48, millel on ELL artikli 6 kohaselt aluslepingutega samaväärne õigusjõud, siis kokkuleppemenetluse alus on ainult komisjoni poolt määruse nr 1/2003²⁵ artikli 33 alusel vastu võetud määrus, nimelt määrus nr 622/2008, ning et selle menetluse kasutamine on vabatahtlik nii komisjonile kui ka asjasse puutuvatele ettevõtjatele. Seega nõudeid, mis on seotud süütuse presumptsiooni põhimõtte järgimisega, ei saa

^{22/} Komisjoni 4. detsembri 2013. aasta otsus C(2013) 8602 final ELTL artikli 101 ja EMP lepingu artikli 53 kohase menetluse kohta (juhtum AT.39861 – Jaapani jeeni intressimäära tuletisinstrumendid).

^{23/} Komisjoni 7. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 773/2004, mis käsitleb [ELTL artiklite 101 ja 102] kohaste menetluste teostamist komisjonis (ELT 2004, L 123, lk 18; ELT eriväljaanne 08/03, lk 81).

^{24/} Komisjoni 30. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 622/2008, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 773/2004 seoses kokkuleppemenetluste teostamisega kartellide puhul (ELT 2008, L 171, lk 3).

^{25/} Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 [ELTL] artiklites [101] ja [102] sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205).

muuta kokkuleppemenetluse kiiruse ja tõhususe säilitamise eesmärgil, ükskõik kui õilis see eesmärk ka on. Vastupidi, komisjoni kohustus on viia kokkuleppemenetlus läbi nii, et see oleks kooskõlas põhiõiguste harta artiklis 48 sätestatud nõuetega. Nii peab sellise „hübriid“-kokkuleppemenetluse läbiviimine toimuma nende ettevõtjate süütuse presumptsiooni järgides, kes on otsustanud kokkulepet mitte sõlmida. Seetõttu olukorras, kus komisjon leiab, et ta ei saa otsustada kokkulepet sõlmivate ettevõtjate vastutuse üle ilma, et ta otsustaks samas ka nende ettevõtjate rikkumisest osavõtu üle, kes kokkulepet ei sõlmi, peab ta järelikult võtma vajalikud meetmed – mille hulgas on näiteks kõigi keelatud kokkuleppes osalenud ettevõtjate suhtes tehtavate otsuste vastuvõtmine samal kuupäeval –, mis võimaldavad süütuse presumptsiooni järgida. Üldkohus järeldas sellest, et 2013. aasta otsuse vastuvõtmisel rikkus komisjon hagejate süütuse presumptsiooni. Kuid ta täpsustas, et see rikkumine ei saa avaldada otsest mõju vaidlustatud otsuse õiguspärasusele, arvestades, et need kaks otsust tehti erinevates ja teineteisest sõltumatutes menetlustes.

Lõpetuseks märkis Üldkohus, et komisjon ei selgitanud vaidlustatud otsuses trahvisummade kindlaksmääramiseks kohaldatud meetodit. Üldkohus tühistas seetõttu puuduliku põhjenduse tõttu vaidlustatud otsuse osas, milles määrati trahvid.

Kohtuasjas, milles tehti 16. mai 2017. aasta kohtuotsus **Agria Polska jt vs. komisjon** (T-480/15, edasi kaevatud²⁶, [EU:T:2017:339](#)), esitati Üldkohtule tühistamishagi komisjoni otsuse peale, millega jäeti rahuldamata hagejate, kes olid taimekaitsevahendite paralleelkaubandusega tegelevad äriühingud, kaebus seoses ELTL artikli 101 ja/või artikli 102 rikkumistega, mille olevat väidetavalt toime pannud kolmteist neid vahendeid tootvat ja turustavat ettevõtjat, keda abistasid või vahendasid neli kutseorganisatsiooni ja üks advokaadibüroo. Komisjonile olid hagejad väitnud, et kaebuses nimetatud üksused kasutasid nende suhtes praktikaid, mis rikuvad liidu konkurentsioigust. Need praktikad väljendusid peamiselt nende üksuste vahelises kokkuleppes ja/või kooskõlastatud tegevuses ning seisnesid kuritarvitavates kaebustes, mis esitati koordineeritult Austria ja Poola haldus- ja kriminaaluurimisasutustele.

Selle kohta märkis Üldkohus, et ELTL artikliga 101 on küll rangelt keelatud igasugune ettevõtjate omavaheline otsene või kaudne suhtlemine, mille ese või tagajärg on mõjutada oma olemasolevate või potentsiaalsete konkurentide käitumist turul või millega antakse neile teada, kuidas nad on otsustanud käituda või kavatsevad hakata turul käituma. Kuid ettevõtjatel on õigus kohandada targalt oma konkurentide juures täheldatud või nende ootuspärase tegevusega. Nii võivad ettevõtjad eelkõige tegutseda selleks, et kaitsta oma seaduspäraseid huve, kui esineb võimalus, et nende konkurendid rikuvad kohaldatavaid sätteid, milleks selles asjas olid taimekaitsevahendite turustamist käsitlevad õigusnormid. Komisjon tuvastas seega vaidlustatud otsuses ilmset hindamisviga tegemata, et kaebuses mainitud üksustel oli õigus teavitada liikmesriigi ametiasutusi kehtivate õigusnormide väidetavatest rikkumistest hagejate poolt, ning olenevalt olukorrast teha koostööd nende ametiasutustega viimaste poolt läbi viidavate kontrollide raames.

Neid asjaolusid arvestades leidis Üldkohus, et otsused kontrollida dokumente või teha kohapealseid kontrolle ning algatada hagejate suhtes haldus- ja kriminaalmenetlusi olid omistatavad neile liikmesriigi ametiasutustele, kes tegutsevad avalikes huvides ja kelle otsused tehakse nende kaalutlusõiguse raames. Üldkohus asus seisukohale, et liikmesriikide ametiasutuste tegevus ja otsused, muu hulgas nende kooskõlastamine, et täita oma järelevalve ülesannet, ei kuulu ELTL artiklite 101 ja 102 kohaldamisalasse, kuna nende artiklitega reguleeritakse üksnes ettevõtjate tegevust. Ta välistas ka selle, et hagejate konkurentide poolt kaebuste esitamist saaks pidada „õigusnormidest tulenevate menetluste kuritarvitamiseks“ või „pahatahtlikuks hagiks“ kohtuotsuste

26/ Kohtuasi C-373/17 P, **Agria Polska jt vs. komisjon**.

ITT Promedia vs. komisjon²⁷ ja **AstraZeneca vs. komisjon**²⁸ tähenduses, ja seda eelkõige liikmesriigi asutuste kaalutusõiguse tõttu selle üle otsustamisel, kas nende kaebuste alusel tuleb kontrolle läbi viia ja/või karistusi määrata.

Viimaks märkis Üldkohus, et kui nõustuda hagejate seisukohaga, et komisjon peaks süstemaatiliselt algatama uurimise, kui liikmesriigi konkurentsiasutus on mingi kaebuse, mis on analoogne komisjonile esitatuga, juba eelnevalt – võimalik, et ekslikult – jätnud läbi vaatamata aegumisega seotud põhjusel, siis oleks see vastuolus määruse nr 1/2003 artikli 13 lõike 2 eesmärgiga, milleks oli tõhususe huvides kehtestada vahendite optimaalne jaotus Euroopa konkurentsiasutuste võrgustikus. Lisaks meenutas Üldkohus, et määruse nr 1/2003 artiklis 7 sätestatud menetluses ei saa teha järeldusi liikmesriikide ametiasutuste, sealhulgas kohtute võimalike rikkumiste kohta, kuna see kuulub ELTL artiklis 258 sätestatud liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluse kategooriasse.

2. KOHTUPRAKTIKA KOONDUMISTE VALDKONNAS

Kohtuasjas, milles tehti 7. märtsi 2017. aasta kohtuotsus **United Parcel Service vs. komisjon** (T-194/13, edasi kaevatud²⁹, [EU:T:2017:144](#)), esitati Üldkohtule hagi otsuse peale, milles komisjon oli määruse (EÜ) nr 139/2004³⁰ artikli 8 lõike 3 alusel kuulutanud siseturuga ja Euroopa majanduspiirkonna lepinguga kokkusobimatuks väikepakside kiirkättetoimetamise rahvusvaheliste teenuste turgudel tegutseva kahe äriühingu United Parcel Service, Inc. (UPS) ja TNT Express NV (TNT) koondumise. Seda otsust põhjendati seisukohaga, et TNT ostmine UPS poolt oleks piiranud konkurentsi viieteistkümnnes Euroopa majanduspiirkonna liikmesriigis väikepakside teistesse Euroopa riikidesse kiirkättetoimetamise turul. Nendes liikmesriikides oleks koondumine viinud sellel turul oluliste ettevõtjate arvu vähenemiseni kolmele või lausa kahele äriühingule, jättes mõnikord DHLi UPSi ainsaks alternatiiviks. Komisjon leiab, et koondumisega tõenäoliselt tekitatav hinnatõus oleks kliente kahjustanud.

Vastuseks hageja UPS esitatud väitele, et rikutud on tema kaitseõigusi, meenutas Üldkohus, et nende õiguste järgimine, täpsemalt võistlevuse põhimõtte nõuab, et asjasse puutuvale ettevõtjale peab olema haldusmenetluses antud võimalus esitada tõhusalt oma seisukoht nende väidetavate faktide ja asjaolude tõele vastavuse ja asjakohasuse kohta ning ka dokumentide kohta, millest komisjon oma vastuväidete põhjendamisel on lähtunud. Selle kohta märkis Üldkohus, et ökonomeetiline analüüs, mida komisjon otsuses kasutas, tugines valemile, mis erines sellest valemist, mida haldusmenetluses oli võistlevas vaidluses läbi vaieldud. Nimelt tegi komisjon olulisi muudatusi analüüsis, mis oli varem hagejaga läbi arutatud. Arvestades neid muudatusi, asus Üldkohus seisukohale, et komisjon oli enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist kohustatud edastama hagejale ökonomeetrilise analüüsi lõpliku versiooni. Kuna komisjon seda ei teinud, rikkus ta hageja kaitseõigusi. Arvestades, et selle menetlusnormi rikkumiseta oleks hagejal olnud kas või väike võimalus tagada enda parem kaitse, kui tema käsutuses oluks enne

^{27/} 17. juuli 1998. aasta kohtuotsus, T-111/96, [EU:T:1998:183](#).

^{28/} 1. juuli 2010. aasta kohtuotsus, T-321/05, [EU:T:2010:266](#).

^{29/} Kohtuasi C-265/17 P, **komisjon vs. United Parcel Service**.

^{30/} Nõukogu 20. jaanuari 2004. aasta määrus (EÜ) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (EÜ ühinemismäärus) (ELT 2004, L 24, lk 1; ELT eriväljaanne 08/03, lk 40), mida rakendatakse komisjoni 21. aprilli 2004. aasta määrusega (EÜ) nr 802/2004 (EÜT 2004, L 133, lk 1; ELT eriväljaanne 08/03, lk 88).

vaidlustatud otsuse vastuvõtmist ökonomeetrilise analüüsi lõplik versioon, mida komisjon oli otsustanud kasutada, tühistas Üldkohus vaidlustatud otsuse tervikuna, analüüsimate hageja esitatud muid väiteid.

Kohtuasjas, milles tehti 26. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus **KPN vs. komisjon** (T-394/15, ei avaldata, [EU:T:2017:756](#)), tuli Üldkohtul lahendada tühistamishagi komisjoni otsuse peale, millega kuulutati siseturuga kokkusobivaks koondumine, millega rahvusvaheline kaabellevivõrguoperaator Liberty Global plc soovis omandada ainuisikulist kontrolli ettevõtja Ziggo NV üle. Oma hagi põhjendamiseks tugines hageja muu hulgas põhjendamiskohustuse rikkumisele, sest komisjon ei põhjendanud analüüsi puudumist võimalike koondumise vertikaalsete konkurentsivastaste mõjude kohta tasuliste spordi erikanalite turul.

Selle kohta märkis Üldkohus, et vaidlustatud otsuses ei analüüsinud komisjon asjasse puutuva tehingu mõju tasuliste spordi erikanalite pakkumise ja omandamise hulgiturule, kus kaks ainsat kanalit olid Liberty Globalile kuuluv SporT-1 ja kolmandale isikule kuuluv Fox Sports. Kuigi vaidlustatud otsuses mainitakse korduvalt kanaleid SporT-1 ja Fox Sports, ei sisalda see mingit analüüsi vertikaalsetele mõjude kohta, mis tulenevad kavandatavast koondumisest, kui asjaomane tooteturg määratletak스 tasuliste spordi erikanalite pakkumise ja omandamise hulgituruna. Sellega seoses täheldas Üldkohus, et komisjon möönis, et tasuliste sporditelekanalite pakkumise ja omandamise hulgiturgu saab laiemalt segmentida, sõltuvalt kanalite liigitamisest filmi- või spordikanaliteks. Komisjon oli vaidlustatud otsuses märkinud ka seda, et selle küsimuse võib „jätta lahtiseks, kuna hinnang kavandatavale tehingule jääb samaks“. Sellest tuleneb, et komisjon jättis lahtiseks küsimuse, milline on asjaomase tooteturu täpne määratlus, sest isegi täiendava segmentimise korral sai koondumise siseturuga kokkusobivaks kuulutada, kuna konkurentsiprobleeme ei esinenud.

Üldkohus asus seisukohale, et see lähenemisviis, mille kohaselt jäi tooteturu täpse määratluse küsimus lahtiseks, nõudis, et komisjon selgitaks kasvõi kokkuvõtlikult, miks kavandatav tehing ei tekitaks konkurentsiprobleeme, sealhulgas vertikaalsete mõjude seisukohast tasuliste spordi erikanalite pakkumise ja omandamise hulgiturul, nii et huvitatud isikutel oleks võimalik mõista selle seisukoha põhjendusi ja liidu kohtul teostada kohtulikku kontrolli komisjoni hinnangu üle. Kuna vaidlustatud otsus ei sisalda selle kohta selget põhjenduskäiku, järeldas Üldkohus, et selles otsuses ei ole ELTL artiklist 296 tulenev põhjendamiskohustuse nõue täidetud.

Kohtuasjas, milles tehti 26. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus **Marine Harvest vs. komisjon** (T-704/14, edasi kaevatud³¹, [EU:T:2017:753](#)), paluti Üldkohtul analüüsida niisuguse komisjoni otsuse õiguspärasust, millega ta määras hagejale trahvi määruse nr 139/2004 artikli 4 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 rikkuva koondumise läbiviimise eest.

Kohtuasjas käsitleti hageja poolt kontrolli omandamist Morpol ASA üle, mis viidi lõpule 18. detsembril 2012. Hageja saatis 21. detsembril 2012 komisjonile taotluse, milles ta palus määrata juhtumiga tegelev tööühm ja teavitas komisjoni sellest, et ta ei kasuta oma hääleõigusi enne komisjoni otsuse vastuvõtmist. Hageja esitas 15. jaanuaril 2013 kohustusliku avaliku pakkumise Morpoli ülejäänud aktsiate suhtes. Pärast seda, kui tehingust oli komisjonile 9. augustil 2013 ametlikult teatatud, andis komisjon koondumisele 30. septembril 2013 loa, nõudes teatud tingimuste täitmist. 23. juulil 2014 võttis komisjon vastu vaidlustatud otsuse, milles ta tuvastas, et hageja viis ajavahemikus 18. detsembrist 2012 kuni 30. septembrini 2013 läbi ühenduse seisukohast olulise koondumise enne sellest teatamist ja siseturuga kokkusobivaks tunnistamist, rikkudes sellega eespool nimetatud artikleid. Selles kohtuasjas avanes Üldkohtul võimalus täpsustada seda, kuidas tõlgendada määruse nr 139/2004 artiklis 7 sätestatud koondumise peatamise norme, ühe koondumise mõistet, *ne bis in idem*'i põhimõtet ja süütegude kogumit käsitlevaid norme.

31/ Kohtuasi C-10/18 P, **Marine Harvest vs. komisjon**.

Mis puudutab kõigepealt määruse nr 139/2004 artikli 7 tõlgendamist, siis täheldas Üldkohus esiteks, et kuna hageja omandas kontrolli Morpoli üle tänu 2012. aasta detsembri omandamisele, oleks ta pidanud põhimõtteliselt määruse nr 139/2004 artikli 4 lõike 1 esimese lõigu ja artikli 7 lõike 1 alusel komisjonile teatama koondumisest enne selle läbiviimist ja seda mitte läbi viima enne, kui komisjon selle siseturuga kokkusobivaks tunnistab. Kuigi hageja väitis, et kohaldatav on määruse nr 139/2004 artikli 7 lõikes 2 ette nähtud erand, ei olnud Üldkohus samal seisukohal. Üldkohus märkis selle kohta, et kuigi määruse nr 139/2004 artikli 7 lõikes 2 ette nähtud esimene olukord, mis puudutab avalikku pakkumist, võimaldab teatud asjaoludel avaliku pakkumise läbi viia enne sellest teatamist ja selleks loa saamist, isegi kui tegemist on ühenduse seisukohalt olulise koondumisega, ei ole sätte sõnastuse kohaselt mitteavaliku omandamise läbiviimine siiski võimalik. Ent antud asjas ei tuvastanud komisjon, et hageja rikkus määruse nr 139/2004 artikli 7 lõiget 1 avaliku pakkumise läbiviimisega. Ta tuvastas, et hageja on rikkunud määruse nr 139/2004 artikli 7 lõiget 1 ja artikli 4 lõiget 1 sellele eelnenud 2012. aasta detsembri omandamisega. Järelikult ei olnud antud juhtumisel määruse nr 139/2004 artikli 7 lõike 2 sõnastust arvestades selles ette nähtud esimene olukord kohaldatav. Mis puudutab selle määruse artikli 7 lõikes 2 ette nähtud teist olukorda, nimelt tehingute tegemist, mille kaudu omandatakse kontroll mitmetelt müüjatelt rea väärtpaberitehingutega, siis märkis Üldkohus, et antud asjas omandas hageja Morpoli üle kontrolli ühelt müüjalt ühe väärtpaberitehinguga, nimelt 2012. aasta detsembri omandamisega. Seega ei omandatud kontrolli mitmetelt müüjatelt ega ka rea väärtpaberitehingutega. Sellest tuleneb, et antud juhtumisel ei olnud määruse nr 139/2004 artikli 7 lõike 2 sõnastust arvestades kohaldatav ka selles ette nähtud teine olukord.

Edasi märkis Üldkohus seoses ühe koondumise mõistega, et see ei ole ette nähtud kohaldamiseks sellisel juhul, kus faktiline ainukontroll ühe sihtettevõtja üle omandatakse ühelt müüjalt ainult esimese mitteavaliku tehinguga, isegi kui sellele järgneb kohustuslik avalik pakkumine. Kui järgida hageja arutluskäiku, mille kohaselt on kontrolli omandamine ühe mitteavaliku tehinguga, millele järgneb kohustuslik avalik pakkumine, käsitatav ühe koondumisena, siis laiendatakse liigselt määruse nr 139/2004 artikli 7 lõikes 2 ette nähtud erandi kohaldamisala. Üldkohus toonitas ka, et ainuüksi asjaolu, et komisjon võib konkurentsioiguse normi rikkumise eest määrata rangeid karistusi, ei sea kahtluse alla seda, et sätteid, millega tehakse erand, tuleb tõlgendada kitsalt. Isegi kui eeldada, et määruse nr 139/2004 artikli 14 alusel määratavad trahvid on karistusõiguslikud, ei saa antud asjas järeldada, et komisjon kohaldas karistusõiguse norme rikkumise toimepanija kahjuks laiendavalt. Nimelt keeldus komisjon vaid kohaldamast määruse nr 139/2004 artikli 7 lõikes 2 ette nähtud erandit selle sõnastusest laiemalt.

Lõpuks, mis puudutab *ne bis in idem*'i põhimõtet ja rikkumiste kogumit reguleerivaid norme, siis märkis Üldkohus, et kui ettevõtja rikub määruse nr 139/2004 artikli 4 lõikes 1 ette nähtud kohustust teatada koondumisest enne selle läbiviimist, rikub ta sellega nimetatud määruse artikli 7 lõikest 1 tulenevat keeldu viia koondumine läbi enne sellest teatamist ja selleks loa saamist. Kuid *ne bis in idem*'i põhimõtte ei ole selles asjas kohaldatav, kuna sama ametiasutus määras sanktsioonid ühes ja samas otsuses. Selles kontekstis täpsustas Üldkohus, et kui sama tegevus rikub mitut sätet, millega kaasneb trahvide määramine, kuulub küsimus, kas mitut sanktsiooni saab määrata ühes ja samas otsuses, tegelikult mitte *ne bis in idem*'i põhimõtte, vaid süütegude kogumit käsitlevate põhimõtete alla. Kuigi hageja väitis selle kohta, et kui tegu näib kuuluvat kahe õigusnormi kohaldamisalasse, välistab „esimuslikult kohaldatav“ õigusnorm kõik muud õigusnormid, märkis Üldkohus, et seadusandja ei ole määratlenud ühte rikkumist teisest raskemana, kuna määruse nr 139/2004 artikli 14 lõike 2 punktide a ja b kohaselt kehtib mõlema suhtes sama ülempiir. Seega ei saa ühte neist sätetest pidada „esimuslikult kohaldatavaks“. Üldkohus järeldas sellest, et komisjon karistas hagejat õigesti kahe sätte rikkumise eest.

IV. RIIGIABI

1. VASTUVÕETAVUS

Kohtuasjades, milles tehti 6. aprilli 2017. aasta kohtuotsused **Regione autonoma della Sardegna vs. komisjon** (T-219/14, [EU:T:2017:266](#)) ja **Saremar vs. komisjon** (T-220/14, [EU:T:2017:267](#)), esitati Üldkohtule kaks hagi, milles paluti tühistada otsus, milles komisjon kuulutas siseturuga kokkusobimatuks riigiabimeetmed, mida Sardiinia maakond rakendas ühe avalikke kabotaažiteenuseid osutava äriühingu kasuks ja milles kohustati see abi tagasi nõudma. Komisjon väitis, et kuna see äriühing oli likvideerimisel, oli menetluse käigus lõppenud nii selle äriühingu kui ka Sardiinia maakonna põhjendatud huvi.

Mis puudutab kõigepealt hagi, mille esitas puudutatud äriühing kohtuasjas, milles tehti 6. aprilli 2017. aasta kohtuotsus **Saremar vs. komisjon** (T-220/14, [EU:T:2017:267](#)), siis arvestades, et kohtumenetlusteovõime võimalik kaotus muudaks küsimuse äriühingu põhjendatud huvist sisutühjaks, kontrollis Üldkohus kõigepealt seda, kas ta seda teovõimet kohtumenetluse ajal ei ole kaotanud. Selle kohta märkis Üldkohus, et kui liikmesriigi õigusnormide kohaselt säilitab hageja õiguse esitada oma nimel hagi ja osaleda kohtumenetlustes, et oma vara kaitsta, siis ei ole ta kohtumenetluse ajal olenemata tema suhtes likvideerimismenetluse algatamisest kohtumenetlusteovõimet kaotanud. Samuti tuvastas Üldkohus, et vaidlustatud otsus, milles tunnistati hagejale antud abi siseturuga kokkusobimatuks ja õigusvastaseks ning kohustati seda tagasi nõudma, kahjustas hagi esitamise kuupäeval hageja huvi. Üldkohus leidis, et vaidlustatud otsus tekitab jätkuvalt hagejale õiguslikke tagajärgi, kuigi tema suhtes on algatatud likvideerimismenetlus. Nimelt esiteks ei olnud Sardiinia maakonnal jätkuvalt võimalik talle üle anda seda osa vaidlusalusest abist, mida ei olnud veel välja makstud. Teiseks, mis puutub vaidlusaluse abi sellesse ossa, mis oli juba üle antud, siis ei sea hageja likvideerimine kahtluse all põhimõtet, et abi tuleb tagastada, ning selle võib kanda ettevõtja passivasse. Üldkohus järeldas seega, et hageja põhjendatud huvi ei olnud menetluse käigus lõppenud.

Edasi kohtuasjas, milles tehti 6. aprilli 2017. aasta kohtuotsus **Regione autonoma della Sardegna vs. komisjon** (T-219/14, [EU:T:2017:266](#)), otsustas Üldkohus, et hagejal on hagi esitamise õigus, sest esiteks võib vaidlustatud otsus tema õigusi ja kohustusi seoses vaidlusaluse abiga otseselt puudutada ja teiseks anti vaidlusalune abi tema initsiatiivil ja tema pädevuse raames. Pärast seda, kui Üldkohus oli meenutanud, et tema ülesanne ei ole esitada oma seisukohta liikmesriigi eri asutuste pädevuse jaotuse või nende vastavate kohustuste kohta, märkis ta seoses Sardiinia maakonna hagi esitamise õigusega, et hagi esitamise kuupäeval võis hageja vaidlustatud otsuse tühistamisest kasu saada ning selle tühistamine oleks tingimata muutnud tema õiguslikku olukorda. Üldkohus leidis, et asjasse puutuva äriühingu suhtes likvideerimismenetluse algatamine kohtumenetluse ajal ei ole asjaolu, mis seaks seda järeldust kahtluse alla ja mis järelikult võtaks hagejalt hagi esitamise õiguse.

2. HALDUSMENETLUS

Kohtuasjas, milles tehti 17. novembri 2017. aasta kohtuotsus **Gmina Miasto Gdynia ja Port Lotniczy Gdynia Kosakowo vs. komisjon** (T-263/15, [EU:T:2017:820](#)), esitati Üldkohtule hagi, milles paluti tühistada mitu sätet komisjoni otsuses, millega tunnistati siseturuga kokkusobimatuks Poola Vabariigi antud riigiabi, milleks oli Gdynia-Kosakowo lennujaama rahastamine avaliku sektori vahenditest Gdynia (Poola) ja Kosakowo (Poola) omavalitsusüksuste poolt. Rahastamine toimus Gdynia ja Kosakowo omavalitsusüksuste kapitalisüstide abil, mis pidid katma nii investeerimiskulud (investeermisabi) kui ka lennujaama tegevuskulud tegevuse esimeses etapis (tegevusabi).

Vaidlustatud otsus asendas varasemat otsust, milles komisjon oli juba jõudnud samale järeldusele, kuna vahepeal Üldkohtus algatatud esialgse õiguskaitse menetluste käigus ilmnis, et siseturuga kokkusobimatuks tunnistatud riigiabi hõlmas teatavaid investeeringuid, mis menetluse algatamise otsuse kohaselt ei olnud riigiabi, sest need tehti avalike huvidega seotud tegevuse raames. Komisjon asus seisukohale, et uut uurimismenetlust ei tule alustada, sest toimik sisaldas kogu asjasse puutuva meetme hindamiseks vajalikku teavet.

Üldkohus meenutas kõigepealt, et ELTL artikli 108 lõikest 2 ja määruse nr 659/1999 artikli 1 punktist h nähtub, et komisjon on uurimismenetluse ajal kohustatud paluma huvitatud isikutel, kelle hulgas on asjaomased ettevõtjad ja riigisisene üksus, kes on abi andnud, esitada oma märkused. See reegel on oluline vorminõue. Lisaks peab ametliku uurimismenetluse algatamise otsus võimaldama huvitatud isikutel tõhusalt osaleda ametlikus uurimismenetluses, mille käigus neil peab olema võimalus esitada omapoolsed argumendid. Eriti oluline on, et komisjon määratleks piisavalt oma uurimise raamistiku, et mitte muuta sisutühjaks huvitatud isikute õigust esitada oma märkusi. Selles asjas andis komisjon nii algatamisotsuses kui ka esialgses otsuses oma esialgse hinnangu tegevusabi kokkusobivusele lähtuvalt regionaalabi suunistest³² ja ELTL artikli 107 lõike 3 punkti a alusel.

Ent Üldkohus märkis, et vaidlustatud otsuses muutis komisjon tegevusabi kokkusobivuse analüüsile kohaldatavat õiguslikku regulatsiooni. Täpsemalt, analüüsides, kas abi on siseturuga kokkusobiv, ei tuginenud komisjon erinevalt algatamisotsusest ja esialgselt otsusest enam regionaalabi suunistele, vaid hoopis põhimõtetele, mis on kehtestatud suunistes lennujaamadele ja -ettevõtjatele antava riigiabi kohta.³³ Lisaks tegi komisjon muudatuse ka erandi osas, mida analüüsiti ELTL artikli 107 lõike 3 seisukohast, sest vaidlustatud otsuse kohaselt tuli selle suhtes kohaldada ELTL artikli 107 lõike 3 punkti c, kuigi algselt kohaldati ELTL artikli 107 lõike 3 punkti a. Seetõttu järeldas Üldkohus, et vaidlustatud otsuses komisjoni kohaldatud uus õiguslik regulatsioon tõi kaasa olulisi muudatusi võrreldes varem kehtinud regulatsiooniga, mida võeti arvesse algatamisotsuses ja esialgses otsuses.

Samuti märkis Üldkohus, et isegi kui eeldada, et esialgse otsuse tühistamise tagajärg oli see, et ametlik uurimismenetlus jäi avatuks, ei antud huvitatud isikutele võimalust esitada oma märkusi. Üldkohus toonitas, et huvitatud isikute õigus saada võimalus esitada märkusi on oluline menetlusnõue ja selle rikkumine, mis selles asjas tuvastati, toob kaasa vigase akti tühistamise, ilma et oleks vaja tõendada, et see mõjutas rikkumise tõstatanud poolt või et haldusmenetlus oleks võinud anda teistsuguse tulemuse. Selle kohta täpsustas Üldkohus, et mingil juhul ei saa ette ära otsustada nende märkuste ulatust, mida huvitatud isikud oleksid saanud esitada. Viimaks täheldas Üldkohus, et kuigi vaidlusalune abi koosnes tegelikult kahte liiki rahastamisest, nimelt investeerimisabist ja tegevusabist, on komisjon neid erinevaid rahastamisliike üldiselt analüüsides leidnud muu hulgas seda, et tegemist on riigiabiga. Neil asjaoludel ei ole võimalik vaidlustatud otsuse resolutsiooni tõlgendada nii, et see käsitleb teineteisest lahutatult esiteks investeerimisabi ja teiseks tegevusabi.

3. ÜLDIST MAJANDUSHUVI PAKKUVAD TEENUSED

Kohtuasjas, milles tehti 1. märtsi 2017. aasta kohtuotsus **SNCM vs. komisjon** (T-454/13, [EU:T:2017:134](#)), otsustas Üldkohus komisjoni sellise otsuse õiguspärasuse üle, millega viimane oli kvalifitseerinud riigiabiks rahalised hüvitised, mida Prantsuse Vabariik oli avalike teenuste kontsessiooni raames maksnud aastatel 2007–2013 kahele Prantsuse laevandusettevõtjale mereveoteenuse eest Marseille (Prantsusmaa) ja Korsika (Prantsusmaa) vahel, ja millega ta tunnistas siseturuga kokkusobimatuks hüvitised, mida maksti ühele nendest äriühingutest tippkoormusega ajal osutatud teenuste eest.

^{32/} Regionaalabi suunised aastateks 2007–2103 (ELT 2006, C 54, lk 13).

^{33/} Suunised lennujaamadele ja -ettevõtjatele antava riigiabi kohta (ELT 2014, C 99, lk 3).

Kõigepealt meenutas Üldkohus, et selleks, et avalike teenuste osutamise eest makstavat hüvitist ei saaks konkreetsel juhul kvalifitseerida riigiabiks, peavad olema kumulatiivselt täidetud mitu kohtuotsusest **Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg**³⁴ tulenevat kriteeriumi, sealhulgas nõue, et hüvitist saaval ettevõtjal lasub tegelikult avaliku teenuse kohustuste täitmise ülesanne. Selle kriteeriumi osas märkis Üldkohus, et liikmesriikidel on üldist majandushuvi pakkuva teenuse määratlemisel ulatuslik kaalutusõigus ja seetõttu saab komisjon liikmesriigi poolse sellise teenuse määratlemise kahtluse alla seada vaid juhul, kui tegemist on ilmse veaga. Selles osas täpsustab Üldkohus siiski, et ometi ei ole liikmesriigi pädevus määratleda üldist majandushuvi pakkuvad teenused piiramatult ning seda ei või kasutada meelevaldselt ainult selleks, et vältida konkurentsieeskirjade kohaldamist teatud sektori suhtes. Eelkõige siis, kui kehtivad liidu õiguse erinormid, mis seavad raamistiku üldist majandushuvi pakkuva teenuse sisu ja ulatuse määratlemisele, peavad liikmesriigid neist lähtuma. Selles kohtuasjas olid aga need normid just olemas, nimelt määruses (EMÜ) nr 3577/92.³⁵ Nii kinnitas Üldkohus komisjoni seisukohta, mille kohaselt piirasid Prantsuse ametiasutuste kaalutusõigust nimetatud määruse sätted.

Samuti oli Üldkohtu hinnangul antud kohtuasjale täielikult ülekantav põhjenduskäik, mille Euroopa Kohus arendas välja kohtuotsuses **Analir jt**³⁶ ning mis tugineb määruse nr 3577/92 tõlgendusel, lähtudes selle põhieesmärgist, milleks on merekabotaaži teenuste osutamise vabaduse tagamine ja seega selle vabaduse piirangute lubamine vaid äärmiselt rangetel tingimustel. Sellest tuleneb, et selle kohtuasja asjaoludel ei saanud liikmesriigi asutused vabastada end erainitsiatiivi puudumise tõendamise kohustusest, kuna nagu nähtub selgelt nimetatud kohtuotsusest, tehakse avaliku teenuse tegelik vajadus kindlaks selle alusel, kas puudub erainitsiatiiv.

V. INTELLEKTUAALOMAND

1. APELLATSIOONIKOJA KOOSSEIS PÄRAST KOHTUASJA TAGASISAATMIST

Kohtuasjas, milles tehti 16. veebruari 2017. aasta kohtuotsus **Antrax It vs. EUIPO – Vasco Group (Thermosiphons pour radiateurs)** (T-828/14 ja T-829/14, [EU:T:2017:87](#)), tuli Üldkohtul analüüsida määruse (EÜ) nr 216/96³⁷ artikli 1d kooskõla haldusasutuse erapooletuse kohustusega põhiõiguste harta artikli 41 tähenduses, sest see säte ei näe ette apellatsioonikodade koosseisu muutmise kohustust, kui asi saadetakse pärast selle koja tehtud otsuse tühistamist talle tagasi.³⁸

Üldkohus märkis, et määruse (EÜ) nr 216/96 artikkel 1d näeb ette, et kui liidu kohtu otsuse rakendamisega seotud meetmed toovad kaasa apellatsioonikodade või suurkoja tehtud otsuse täieliku või osalise tühistamise ning asi on vaja saata uuesti läbivaatamisele asjaga seotud otsuse teinud apellatsioonikodadesse, otsustab apellatsioonikodade

34/ 24. juuli 2003. aasta kohtuotsus, C-280/00, [EU:C:2003:415](#).

35/ Nõukogu 7. detsembri 1992. aasta määrus (EMÜ) nr 3577/92 teenuste osutamise vabaduse põhimõtte kohaldamise kohta merevedudel liikmesriikides (merekabotaaž) (EÜT 1992, L 364, lk 7; ELT eriväljaanne 06/02, lk 10).

36/ 20. veebruari 2001. aasta kohtuotsus, C-205/99, [EU:C:2001:107](#).

37/ Komisjoni 5. veebruari 1996. aasta määrus (EÜ) nr 216/96, mis näeb ette siseturu harmoneerimisameti apellatsioonikomisjonide protseduurireeglid (kaubamärgid ja tööstusdisainilahendused) (EÜT 1996, L 28, lk 11; ELT eriväljaanne 17/01, lk 221).

38/ Vt ka seda kohtuotsust käsitleva kohtupraktika kohta alajaotis „3. Disainilahendused“.

juhatuse, kas asi saadetakse tagasi otsuse vastu võtnud kojale, mõnele teisele kojale või suurkojale. Kui asi saadetakse tagasi mõnele teisele kojale, moodustatakse viimane nii, et seal ei ole ühtegi liiget, kes oleks osalenud esialgse otsuse vastuvõtmisel. Seda sätet ei kohaldata, kui asi saadetakse tagasi suurkojale.

Üldkohtu hinnangul ei nähtu sellest sõnastusest, et kui asi saadetakse tagasi apellatsioonikojale, kes tegi tühistatud otsuse, peab apellatsioonikodade juhatuse moodustama apellatsioonikoja nii, et seal ei ole ühtegi liiget, kes oleks osalenud nimetatud otsuse vastuvõtmisel. Üldkohus märkis, et Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) apellatsioonikodade menetlus ei ole mitte kohtu-, vaid haldusmenetlus. Üldkohus meenutas aga, et ta on juba otsustanud, et ühegi õigusnormi ja põhimõttega ei ole vastuolus see, kui asutus paneb teatava otsuse tühistamise otsuse rakendamiseks algatatud asja uuesti läbivaatamise kohustuse samale ametnikule, ning erapooletuse kohustusest ei saa tuletada üldpõhimõtet, et haldus- või kohtuasutusel on kohustus määrata asi selle asutuse muule kogule või organile, mille koosseis moodustatakse muul moel.

Seetõttu tuleb järeldada, et määruse nr 216/96 artikli 1d alusel tehtud juhatuse otsus määrata asi pärast tühistamist samale apellatsioonikojale, kes tegi varasema otsuse, ilma et juhatusel oleks olnud kohustust moodustada see apellatsioonikoda teistmoodi, ei riku haldusasutuse erapooletuse kohustust põhiõiguste harta artikli 41 lõike 1 tähenduses.

2. EUROOPA LIIDU KAUBAMÄRK

a. Apellatsioonikoja kontrolli ulatus ja laad

Kohtuasjas, milles tehti 6. aprilli 2017. aasta kohtuotsus *Nanu-Nana Joachim Hoepp vs. EUIPO – Fink (NANA FINK)* (T-39/16, [EU:T:2017:263](#)), tuli Üldkohtul otsustada EUIPO esimese apellatsioonikoja niisuguse otsuse õiguspärasuse üle, millega jäeti rahuldamata hageja kaebus vastulause osakonna otsuse peale rahuldada tema vastulause ainult osaliselt. Oma hagi väitis hageja, et apellatsioonikoda jättis tegemata otsuse teatavate kaupade osas, mille suhtes jäeti vastulause rahuldamata. Hageja hinnangul tuleks selle asjaolu tõttu vaidlustatud otsus tühistada. See kohtuasi andis Üldkohtule võimaluse selgitada tagajärgi, mis kaasnevad juhul, kui apellatsioonikoda jätab talle esitatud kaebuse tervikuna lahendamata.

Üldkohus täheldas, et hageja poolt apellatsioonikojale esitatud kaebuse ese oli vastulause osakonna otsus tervikuna, niivõrd kuivõrd sellega lükati vastulause tagasi, ja leidis, et kuna apellatsioonikoda jättis tegemata otsuse talle esitatud kaebuse suhtes osas, milles selles paluti lükata vastulause kaupade „väärismetallid ja nende sulamid“ suhtes tagasi, rikkus ta määrusest (EÜ) nr 207/2009³⁹ (mis on asendatud määrusega (EL) 2017/1001⁴⁰), täpsemalt selle artikli 64 lõike 1 esimesest lausest (nüüd määruse 2017/1001 artikli 71 lõike 1 esimene lause) tulenevat kohustust teha talle esitatud kaebuse kohta otsus. Üldkohus täpsustas, et seda kohustust tuleb aga mõista nii, et apellatsioonikoda peab tegema otsuse iga talle esitatud nõude kohta tervikuna, otsustades, kas nõue rahuldada, jätta see vastuvõetamatus tõttu läbi vaatamata või sisuliselt rahuldamata. Kuna selle kohustuse rikkumine võib mõjutada apellatsioonikoja otsuse sisu, on tegemist olulise vorminõudega, mille rikkumise küsimuse võib Üldkohus tõstatada omal algatusel.

^{39/} Nõukogu 26. veebruari 2009. aasta määrus (EÜ) nr 207/2009 Euroopa Liidu kaubamärgi kohta (ELT 2009, L 78, lk 1).

^{40/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2017. aasta määrus (EL) 2017/1001 Euroopa Liidu kaubamärgi kohta (ELT 2017, L 154, lk 1).

Kohtuasjas, milles tehti 21. juuni 2017. aasta kohtuotsus **GP Joule PV vs. EUIPO – Green Power Technologies (GPTech)** (T-235/16, [EU:T:2017:413](#)), tuli Üldkohtul meenutada EUIPO apellatsioonikoja kaalutusõiguse ulatust niisuguste vastulause põhjendamiseks esitatud tõendite arvessevõtmisel, mida ei ole esitatud tähtaegselt. Hageja heitis apellatsioonikoja ette, et viimane ei võtnud arvesse tõendit, mis esitati esimest korda alles sellele kojale ja mis näitas, et ta on vastulause esemeks oleva kahe varasema kaubamärgi litsentsi saaja, ja kinnitas seega vastulausete osakonna otsust jätta vastulause määruse (EÜ) nr 2868/95⁴¹ artikli 20 lõike 1 (nüüd delegeeritud määruse (EL) 2017/1430⁴² artikli 8 lõige 1 ja artikkel 7) alusel põhjendamatus tõttu rahuldamata, sest hageja ei ole tähtaegselt tõendanud oma õigust vastulauset esitada.

Üldkohus märkis, et määrus nr 207/2009 näeb sõnaselgelt ette, et apellatsioonikojal on vastulausete osakonna otsuse peale esitatud kaebuse menetlemisel määruse nr 2868/95 eeskirja 50 lõike 1 kolmandast lõigust ja määruse nr 207/2009 artikli 76 lõikest 2 (nüüd määruse 2017/1001 artikli 95 lõige 2) tulenev kaalutusõigus otsustamiseks, kas võtta arvesse uusi või täiendavaid fakte ja tõendeid, mida vastulausete osakonna määratud või täpsustatud tähtaja jooksul ei ole esitatud. Ta täpsustas siiski, et määruse nr 2868/95 eeskirja 50 ei saa tõlgendada nii, et selle alusel laieneb apellatsioonikoja kaalutusõigus uutele tõenditele – nimelt hõlmab see üksnes „täiendavaid“ või „lisa“-tõendeid, mis lisanduvad asjakohastele tähtaegselt esitatud tõenditele.

Kuna selles asjas ei esitatud EUIPO määratud tähtaja jooksul ühtegi tõendit hageja vastulause esitamise õiguse kohta, ei saanud asjasse puutuvat tõendit, mis esitati esimest korda alles apellatsioonikoja, kvalifitseerida „täiendavaks“ või „lisa“-tõendiks määruse nr 2868/95 eeskirja 50 lõike 1 kolmanda lõigu ja määruse nr 207/2009 artikli 76 lõike 2 tähenduses. Pealegi, isegi kui eeldada, et tõendi, mille hageja esitas esimest korda apellatsioonikoja, võiks kvalifitseerida „täiendavaks“ või „lisa“-tõendiks, kasutas apellatsioonikoda siiski nõuetekohaselt oma kaalutusõigust vastavalt määruse nr 207/2009 artikli 76 lõikele 2. Seega oli tal õigus keelduda arvesse võtmast tõendit, mis esitati pärast vastulausete osakonna poolt määratud tähtaja möödumist, sest asjaolud, mille tõttu hageja tõendi hilinemisega esitas, hilinemist ei põhjendanud, ning ta ei olnud ka kohustatud analüüsima selle tõendi asjakohasust ja piisavust.

Küsimus selle kohta, milline on apellatsioonikoja kaalutusõigus vastulause põhjendamiseks esitatud selliste tõendite arvessevõtmise osas, mida ei ole esitatud tähtaegselt, oli ka selle kohtuasja keskmes, milles tehti 12. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus **Moravia Consulting vs. EUIPO – Citizen Systems Europe (SDC-554S)** (T-316/16, [EU:T:2017:717](#)). Selles asjas oli hageja esitanud vastulause kaubamärgi registreerimise taotlusele, tuginedes ühes liikmesriigis kehtivatele varasematele õigustele, mis tulenesid registreerimata sõnamärgist, kuid ta ei esitanud ühtegi tõendit kohaldatava riigisisese õiguse kohta ning seetõttu jättis vastulausete osakond tema vastulause rahuldamata. Hageja esitas seejärel teabe asjasse puutuva riigisisese kaubamärgiõiguse kohta apellatsioonikoja menetluse staadiumis.

Selle kohta meenutas Üldkohus, et kuigi määruse nr 2868/95 eeskirja 50 lõike 1 kolmandas lõigus on ette nähtud, et kui vaidlustatakse vastulausete osakonna otsus, piirdub apellatsioonikoda kaebuse läbivaatamisel nende faktide ja tõenditega, mis on esitatud vastulausete osakonna määratud või täpsustatud tähtaegade jooksul, välja arvatud juhud, kui määruse nr 207/2009 artikli 76 lõike 2 alusel leiab apellatsioonikoda, et arvestada tuleks „lisa“- või „täiendavaid“ fakte ja tõendeid, ei saa seda normi tõlgendada nii, et selle alusel laieneb apellatsioonikoja kaalutusõigus uutele tõenditele.

^{41/} Komisjoni 13. detsembri 1995. aasta määrus (EÜ) nr 2868/95, millega rakendatakse nõukogu määrus (EÜ) nr 40/94 ühenduse kaubamärgi kohta (EÜT 1995, L 303, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 189).

^{42/} Komisjoni 18. mai 2017. aasta delegeeritud määrus (EL) 2017/1430, millega täiendatakse määrust nr 207/2009 ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EÜ) nr 2868/95 ja (EÜ) nr 216/96 (ELT 2017, L 205, lk 1).

Antud asjas ei esitanud hageja aga vastulausemenetluses tähtaegselt ühtegi tõendit siseriikliku õiguse sisu kohta ega toonud ka oma käitumise põhjenduseks välja õiguspäraseid põhjusi. Lisaks ei andnud see ainus tõend, mille hageja esitas registreerimata varasema kaubamärgi olemasolu, kehtivuse ja kaitse ulatuse kohta, mingit teavet selle varasema kaubamärgi kasutamise kohta ega ka teavet riigisisestes õigusnormides kehtestatud tingimuste kohta. Seetõttu leidis Üldkohus, et hageja poolt esimest korda apellatsioonikoja esitatud viited liikmesriigi õigusnormidele ei ole „lisa-“ või „täiendav“ teave võrreldes vastulausete osakonna menetluses esitatuga. Seega järeldas apellatsioonikoda õigesti, et tal puudus kaalutusõigus võtta arvesse tema menetluses esimest korda esitatud tõendeid, kuna need olid esitatud hilinenult.

b. Lepinguväline vastutus

Kohtuasjas, milles tehti 17. veebruari 2017. aasta kohtuotsus **Novar vs. EUIPO** (T-726/14, [EU:T:2017:99](#)), paluti Üldkohtul lahendada hageja nõue hüvitada varaline kahju, mis talle väidetavalt tekkis seoses advokaaditasudega, mida ta oli maksnud seoses EUIPO apellatsioonikoja niisuguse otsuse edasikaebamisega, mille vastuvõtmisel oli väidetavalt rikutud muu hulgas määruse nr 2868/95 eeskirja 19 lõike 2 punkti a (nüüd delegeeritud määruse 2017/1430 artikli 7 lõike 2 punkt a).

Olles tuletanud meelde, et liidu institutsioonide või organite õigusvastase tegevuse tõttu tekib liidu lepinguväline vastutus juhul, kui kumulatiivselt on täidetud kolm tingimust, nimelt etteheidetava tegevuse õigusvastasus, kahju tegelik tekkimine ning põhjuslik seos väidetava tegevuse ja kahju vahel, analüüsis Üldkohus kõigepealt põhjuslikku seost EUIPO väidetava õigusvastase tegevuse ja selles asjas väidetavalt tekkinud kahju vahel.

Selle kohta meenutas Üldkohus, et järjepidevast kohtupraktikast nähtub, et kui kohtueelses menetluses ei ole advokaadi või nõustaja kasutamine kohustuslik, puudub põhjuslik seos väidetava kahju – nimelt esindamise kulude – ja institutsiooni või asutuse sellise tegevuse vahel, mida võib viimasele ette heita. Nimelt kuigi huvitatud isikutele ei saa keelata advokaadi kasutamist juba menetluse selles etapis, on see siiski nende oma valik ja järelkult ei saa asjasse puutuvat institutsiooni või asutust sellega kaasnevate tagajärgede eest vastutavaks pidada. Üldkohus märkis selles asjas, et määruse nr 207/2009 artiklist 92 (nüüd määruse 2017/1001 artikkel 119) nähtub, et sellist osapoolt nagu hageja ei pea EUIPO osakondades esindama advokaat. Üldkohus järeldas, et advokaadile tasu maksmine tulenes hageja enda valikust ja sellega kaasnevate tagajärgede eest ei pidanud vastutama EUIPO. Seega puudus EUIPO väidetavalt õigusvastase tegevuse ja vaidlustusmenetluses advokaadi esindamisega hagejale kaasnud kulude vahel põhjuslik seos.

c. Absoluutsed keeldumispõhjused

Kohtuasjas, milles tehti 21. juuni 2017. aasta kohtuotsus **M/S. Indeutsch International vs. EUIPO – Crafts Americana Group (Kahe paralleelse joone vahel asuvate sakkide kujutis)** (T-20/16, [EU:T:2017:410](#)), käsitleti nõuet tunnistada kehtetuks korduvat geomeetrilist mustrit kujutav kaubamärk, mille registreerimist oli palutud „kudumisvarraste“ ja „heegelnõelte (tikkimiseks)“ jaoks. Apellatsioonikoda rahuldas kaebuse tühistamisosakonna otsuse peale, kes oli asjasse puutuva taotluse tagasi lükanud. Apellatsioonikoda leidis, et vaidlusalusel kaubamärgil puudub eristusvõime määruse nr 207/2009 artikli 7 lõike 1 punkti b tähenduses (nüüd määruse 2017/1001 artikli 7 lõike 1 punkt b). Kohtuasja keskmes oli küsimus, kas kaubamärgi eristusvõime hindamisel võis apellatsioonikoda õiguspäraselt tugineda mitte vaidlustatud kaubamärgile registreeritud kujul, vaid sellele, mis kujul apellatsioonikoja hinnangul seda kaubamärki tegelikult kasutati.

Selle kohta meenutas Üldkohus, et arvestades tungivat õiguskindluse vajadust, mille kaitse tagab Euroopa Liidu kaubamärkide registri olemasolu, tuleb kaubamärgi eristusvõime analüüsimisel arvesse võtta kaubamärki kas registreeritud kujul või registreerimistaotluses esitatud kujul, olenemata sellest, kuidas seda kasutatakse. Üldkohus toonitas, et kui määruse nr 207/2009 artikleid 7 ja 8 (artikkel 8 on nüüd määruse 2017/1001 artikkel 8) kohaldataks nii, et arvesse ei võeta EL kaubamärke mitte taotletud või registreeritud kujul, vaid kasutatud kujul, nurjaks see kõnealuse registri ülesande, milleks on tagada kindlus nende õiguste täpse laadi osas, mille kaitseks see on ette nähtud. Nende kaalutlustega arvestades sõltub kaubamärgi eristusvõime – juhul, kui taotletud või registreeritud kaubamärk kujutab endast sellega tähistatud kauba kahemõõtmelist või ruumilist kujutist – küsimusest, kas kaubamärk erineb oluliselt sektoris kombeks või tavaks olevast ja on seetõttu võimeline täitma oma peamist ülesannet, mis seisneb kauba päritolule viitamises. Seda arvestades on pädeval ametiasutusel kaubamärkide puhul, mis koosnevad nendega tähistatava kauba konkreetsest, mitte abstraktsest kujust, lubatud tuvastada kaubamärgi peamised omadused kaupa ennast analüüsides. Kuid antud asjas oli vaidlustatud kaubamärgil registreeritud kujul sellise abstraktse geomeetrilise kuju omadused, mis seisnesid korduvas mustris, mille moodustasid kaks paralleelset joont, mille vahele jäid selgepiirilised sakid; kogu kujutis oli mustvalge. Üldkohus järeldas sellest, et kohtuasja asjaoludel hageja kaupade välimuse eristusvõime hindamisel määruse nr 207/2009 artikli 7 lõike 1 punkti b tähenduses ei kujuta toetumine tõsiasjale, et nende kaupade pinnal on mitmevärvilised sakikujulised motiivid, selle asemel et võtta aluseks vaidlustatud kaubamärk registreeritud kujul, endast mitte kaubamärgi peamiste omaduste kindlakstegemist, vaid hoopis nende omaduste märkimisväärsel moonutamist. Ta järeldab sellest, et rikutud on määruse nr 207/2009 artikli 7 lõike 1 punkti b.

Kohtuasjas, milles tehti 14. detsembri 2017. aasta kohtuotsus **beT-365 Group vs. EUIPO – Hansen (BET-365)** (T-304/16, [EU:T:2017:912](#)), paluti Üldkohtul analüüsida EUIPO viienda apellatsioonikoja otsuse õiguspärasust, milles eitati, et sõnamärk BET 365, mille registreerimist hageja oli taotlenud, oli omandanud kasutamise käigus eristusvõime asjakohase territooriumi märkimisväärsel osal, millel ta olemuslik eristusvõime puudus.

Tuletades meelde, et vastavalt määruse nr 207/2009 artikli 7 lõigetele 2 ja 3 (nüüd määruse 2017/1001 artikli 7 lõiked 2 ja 3) ei saa teatavates liikmesriikides kasutamise käigus omandatud eristusvõime ülekandmist muudele liikmesriikidele välistada, kui objektiivne ja usaldusväärne teave annab alust järeldada, et need turud on selle poolest, kuidas asjaomane avalikkus vaidlusalust kaubamärki tajub, sarnased, otsustas Üldkohus, et apellatsioonikoda ei eksinud, kui ta järeldas, et selle kontrollimine, kas vaidlusalune kaubamärk on kasutamise käigus omandanud eristusvõime, peab piirduma liidu nende liikmesriikidega, milles suur osa tarbijaid kasutab inglise keelt või saab sellest aru ning seega on võimeline mõistma väljendi „beT-365“ tähendust. Ta leidis aga, et apellatsioonikoda jättis alusetult Küprose ja Malta asjakohase territooriumi hulka arvamata, sest neis kahes riigis kasutatakse laialdaselt inglise keelt või saadakse sellest aru ning et vaidlustatud kaubamärgi registreerimise taotluse esitamise ajal olid nad juba Euroopa Ühenduse liikmed.

Edasi märkis Üldkohus, et kaubamärgi kasutamise käigus eristusvõime omandamine ei eelda tingimata, et seda on kasutatud iseseisvalt, vaid see võib tuleneda selle kasutamisest muu registreeritud kaubamärgi osana või selle kasutamisest koos muu registreeritud kaubamärgiga, tingimusel et mõlemal juhul on nende kasutamine tinginud selle, et sihtrühm tajub kaupu ja teenuseid, mida tähistab üksnes analüüsiv kaubamärk, pärinevana teatavalt kindlalt ettevõtjalt, kes kasutab seda muu kaubamärgi osana või koos muu kaubamärgiga. Nii ei ole alust asuda seisukohale, et elemendi „beT-365“ eri kasutused on laadilt sellised, et nende kaudu ei saa tõendada vaidlusaluse kaubamärgi kasutamise käigus omandatud eristusvõimet, seda enam, et vaidlusalune kaubamärk on sõnamärk, mille kujutamise ja kasutamise kõiki viise ei saa ette näha, kuivõrd nende puhul on tegemist vaidlustatud tähise kasutamisega kaubamärgina.

Lisaks leidis Üldkohus, et apellatsioonikoda rikkus õigusnormi, kinnitades üldiselt, et vaidlustatud kaubamärgi kasutamine domeeninimenäna ei saanud olla käsitatav kaubamärgina kasutamisenä. Üldkohus leidis, et on mõistlik asuda seisukohale, et välja arvatud teatavate uute märgurite ja kihlveo sõlmijate puhul, kes saavad oma esimesi

kogemusi, ei satu klient, kes avab hageja veebisaidi aadressil „www.beT-365.com“, sinna mitte juhuslikult ning kasutab vaidlusalust kaubamärki või sellest tuletatud kaubamärke selles tähenduses, et need tähistavad hageja pakutavaid teenuseid vastandina konkurentide pakutavatele teenustele, samamoodi nagu klient, kes siseneb kauplusesse, mille silt vastab nende kaupade või teenuste kaubamärgile, mida ta otsib ja mida seal müüakse. Selline teave nagu hageja veebisaidiga loodud ühenduste arv, selle saidi koht veebisaitide külastatavuse järjestuses eri riikides või vaidlusaluse kaubamärgi või sellest tuletatud kaubamärkide veebiotsingumootoritesse sisestamise arv on andmed, mis muu hulgas tõendavad, et vaidlusalune kaubamärk on kasutamise käigus omandanud eristusvõime. Sama võib kehtida hagejale kuuluvate või muude eri keeltes veebisaitide väljavõtete kohta, millel on esitatud vaidlusalune kaubamärk või sellest tuletatud kaubamärgid niivõrd, kuivõrd osutatud asjaolude ulatus võib tõendada vaidlusaluse kaubamärgi märkimisväärselt kasutamist kaubamärgina. Samuti toonitas Üldkohus, et elemendi „beT-365“ esinemine spordiajakirjanduses või hasartmängu- ja kihlveoteenustele spetsialiseerunud väljaannetes näiteks seoses võidukoefitsientide, erinevate teenusepakujate teenuste võrdluse või nende spordisündmuste spondeerimisega, millega seoses kihlvedusid sõlmitakse, tõendab selgesti selle kasutamist kaubamärgina pakutavate või nimetatud teenuste päritolu tähistamiseks, nende teenuste eristamiseks hageja konkurentide omadest ning vastavalt olukorrale nende reklaamimiseks. Ta järeldas sellest, et apellatsioonikoda tegi talle esitatud asjaolude õiguslikul kvalifitseerimisel vea, kui ta välistas võimaluse, et hageja esitatud ajakirjandusväljavõtted võivad vähemalt osaliselt tõendada vaidlusaluse kaubamärgi kasutamist kaubamärgina.

Viimaks märkis Üldkohus, et arvestades asjaolu, et vaidlusalune kaubamärk ja sellest tuletatud kaubamärgid on ainsad, mida hageja üldiselt oma hasartmängu- ja kihlveoteenuste tähistamiseks kaubamärgina kasutab, siis tuleb hageja vastavaid summasid, nimelt käivet ja panuseid või reklaamiinvesteeringuid, kui neid on mõistlikult võimalik hasartmängude ja kihlvedudega seostada, nende teenustega seoses arvesse võtta. Seega tegi apellatsioonikoda vea ka asjaolude õiguslikul kvalifitseerimisel, jättes hindamisel nende asjaoludega arvestamata. Üldkohus järeldas, et neil asjaoludel ning lähtudes kaubamärgi kasutamise käigus omandatud eristusvõime hindamise kriteeriumidest ning arvestades ühelt poolt mitut õigusnormi rikkumist või asjaolude juriidilisel kvalifitseerimisel tehtud viga ja teiselt poolt mitut tõendit, mille hageja esitas apellatsioonikoja, mis võivad tarvilikult tõendada asjaolu, et vaidlusalune kaubamärk on kasutamise käigus omandanud asjakohasel territooriumil eristusvõime, kuid mida ei ole apellatsioonikoda arvesse võtnud, ei ole vaidlustatud otsuses järeldust hasartmängude ja kihlveoteenuste kohta õiguspärase põhjendustega piisavalt põhistatud.

d. Suhtelised keeldumispõhjused

Kohtuasjas, milles tehti 7. detsembri 2017. aasta kohtuotsus **Coca-Cola vs. EUIPO – Mitico (Master)** (T-61/16, [EU:T:2017:877](#)), esitati Üldkohtule hagi EUIPO neljanda apellatsioonikoja otsuse peale, millega jäeti rahuldamata kaebus vastulausete osakonna otsuse peale lükata tagasi vastulause kujutismärgi Master registreerimise taotlusele. See otsus tehti pärast kohtuotsust **Coca-Cola vs. Siseturu Ühtlustamise Amet (OHMI) – Mitico (Master)**⁴³, milles Üldkohus tühistas apellatsioonikoja esimese otsuse, millega see koda jättis rahuldamata kaebuse vastulausete osakonna otsuse peale vastulause tagasi lükata. Üldkohtul avanes muu hulgas võimalus varasema kaubamärgi „parasiitluse ohu“ hindamise raames väljendada oma seisukohta esiteks taotletud kaubamärgi väljaspool Euroopa Liitu kasutamise arvessevõtmise suhtes territoriaalsuse põhimõttest lähtudes ja teiseks võimaluse suhtes tõendada seda ohtu loogilistele järeldustele tuginedes.

43/ 11. detsembri 2014. aasta kohtuotsus, T-480/12, [EU:T:2014:1062](#).

Mis puudutab esiteks taotletud kaubamärgi väljaspool Euroopa Liitu kasutamise arvessevõtmist, siis meenutas Üldkohus, et territoriaalsuse põhimõtte kaubamärgiõiguses tähendab seda, et kaubamärgile antava kaitse tingimused määrab selle riigi või riikide ühenduse õigus, kus kaubamärgi kaitset taotletakse. Kuna menetlusse astuja esitas EL kaubamärgi taotluse, määrab territoriaalsuse põhimõtte alusel liidu õigus ja eelkõige määrus nr 207/2009 selle kaitse tingimused. Üldkohus asus seisukohale, et kaubamärgiõiguses ei takista territoriaalsuse põhimõtte arvesse võtmast tõendeid taotletud kaubamärgi kasutamise kohta väljaspool liitu, et põhjendada loogilist järeldust taotletud kaubamärgi võimaliku kaubandusliku kasutamise kohta liidus, tõendamaks ohtu, et varasemate liidu kaubamärkide mainet kasutatakse liidus ära määruse nr 207/2009 artikli 8 lõike 5 (nüüd määruse 2017/1001 artikli 8 lõige 5) tähenduses. Antud asjas tulenes see sellest, et territoriaalsuse põhimõtte ei takista arvesse võtmast selliseid tõendeid taotletud kaubamärgi Master (koos väljendiga „cola“) kaubandusliku kasutamise kohta Süürias ja Lähis-Idas, nagu on veebisaidi www.mastercola.com väljavõtted, mis on koostatud peamiselt araabia keeles, et tõendada ohtu, et kõnealuse kaubamärgi kasutamine Euroopa Liidus kasutab ära Coca-Cola nelja varasema liidu kaubamärgi mainet.

Teiseks, mis puudutab liidus esineva parasiitluse ohu kohta tehtavate loogiliste järelduste hindamist, siis leidis Üldkohus, et põhimõtteliselt võib liidu kaubamärgi taotlusest loogiliselt järeldada, et selle omanikul on kavatsus turustada oma kaupu või teenuseid liidus. Ta toonitas, et antud asjas oli seega loogiliselt eeldatav, et kui menetlusse astuja saavutab taotletud kaubamärgi registreerimise, siis muudab ta oma veebisaiti vastavalt kavatsusele turustada oma tooteid kõnealuse kaubamärgi all liidus. Nimelt ei ole veebisait www.mastercola.com muutumatu ja seda võidakse muuta, et jõuda liidus tarbijateni muu hulgas sisu lisamisega mitmes liidu ametlikus keeles. Üldkohus leidis, et kuna puuduvad konkreetsed andmed, millised on menetlusse astuja kaubanduslikud kavatsused liidus, siis tuleb asuda seisukohale, et hageja esitatud väljavõtted veebisaidist www.mastercola.com, mis käsitlevad taotletud kaubamärgi tegelikku kasutamist menetlusse astuja poolt väljaspool liitu, võivad viia *prima facie* järeldusele, et tulevane liidus ärakasutamise võimalus ei ole oletuslik. Samuti märkis Üldkohus, et tähtis on ka asjaolu, et menetlusse astuja ei ole esitanud mis tahes konkreetseid andmeid selle kohta, et tema kaubanduslikud kavatsused liidus on teistsugused kui kolmandates riikides. Seetõttu järeldas Üldkohus, et väljaspool liitu taotletud kaubamärgi tegelik kasutamine menetlusse astuja poolt teadlikult valitud eripärasel kujunduses võib viia loogilisele järeldusele, et esineb tõsine oht, et taotletud kaubamärki kasutatakse liidus samamoodi kui kolmandates riikides, seda enam, et menetlusse astuja taotles just taotletud kaubamärgi registreerimist liidus kasutamiseks.

Kohtuasjas, milles tehti 11. detsembri 2017. aasta kohtuotsus **JT vs. EUIPO – Carrasco Pirard (QUILAPAYÚN)** (T-249/15, [EU:T:2017:885](#)), esitati Üldkohtule tühistamishagi EUIPO apellatsioonikoja otsuse peale, millega tühistati vastulausete osakonna otsus ja lükati vastulause tagasi põhjusel, et hageja ei olnud tõendanud, et ta on varasema kaubamärgi „tegelik“ omanik, mis oli tema vastulause alus. See kohtuasi kasvas välja vastulausemenetlusest seoses registreerimata varasema kujutismärgiga (QUILAPAYÚN), milles esitati vastulause varasema registreerimata kujutismärgiga identse kaubamärgi registreerimise taotlusele. Selles asjas oli Üldkohtul võimalus analüüsida veel käsitlemata küsimust, kas vastulause esitamiseks piisab kaubamärgi kaasomanikuks olemisest.

Üldkohus leidis, et määruse nr 207/2009 artikli 8 lõike 1 punktidest a ja b ning lõike 2 punktist c (nüüd määruse 2017/1001 artikli 8 lõike 1 punktid a ja b ning lõike 2 punkt c), määruse nr 207/2009 artikli 41 lõike 1 punktist a (nüüd määruse 2017/1001 artikli 46 lõike 1 punkt a), määruse nr 2868/95 eeskirja 19 lõikest 2 ja eeskirja 20 lõikest 1 tuleneb, et selleks, et esitada määruse nr 207/2009 artikli 8 lõike 2 punkti c tähenduses üldtuntud kaubamärgile tuginedes vastulause selle artikli 8 lõike 1 tähenduses, tuleb vastulause esitajal tõendada, et kaubamärk on liikmesriigis üldtuntud tööstusomandi kaitse Pariisi konventsiooni⁴⁴ artikli 6bis tähenduses ning et ta on selle omanik. Selle kohta meenutas Üldkohus, et tõend registreerimata kaubamärgi omanikuks oleku

44/ 20. märtsi 1883. aasta tööstusomandi kaitse Pariisi konventsioon (uuesti läbi vaadatud ja muudetud).

kohta peab vastama erilistele tingimustele. Hageja ei saa näiteks esitada selle kaubamärgi taotluse esitamise või registreerimistunnistust, millel vastulause põhineb, selleks et tõendada, et ta on selle kaubamärgi omanik. Ta peab esitama tõendi selle kohta, et ta omandas õigused varasemale registreerimata kaubamärgile selle kasutamisega.

Samuti märkis Üldkohus, et ühestki eespool viidatud sättest ei nähtu, et isik, kes esitab määruse nr 207/2009 artikli 8 lõike 2 punkti c alusel vastulause, peab tõendama, et ta on selle varasema registreerimata üldtuntud kaubamärgi „ainuomanik“, millele tema vastulause tugineb. Määruse nr 207/2009 artikli 41 ning määruse nr 2868/95 eeskirja 19 lõike 2 ja eeskirja 20 lõike 1 sätetest jäeldub, et vastulause esitaja peab tõendama, et ta on omandanud piisavalt õigusi varasemale registreerimata üldtuntud kaubamärgile määruse nr 207/2009 artikli 8 lõike 2 punkti c tähenduses, selleks et teda saaks lugeda selle kaubamärgi omanikuks, mis ei tähenda, et tal tuleb tõendada, et tal on sellele ainuõigus. Määruse nr 2868/95 eeskirja 15 lõige 1 (nüüd delegeeritud määruse 2017/1430 artikli 2 lõige 1) sätestab pealegi, et „[k]ui varasemal märgil ja/või varasemal õigusel on omanikke rohkem kui üks (kaasomand), esitab vastulause märgi üks omanikest või kõik koos“, mis võimaldab igal varasema kaubamärgi kaasomanikul taotletava kaubamärgi registreerimisele vastu vaielda.

Üldkohus märkis, et kui selles asjas oleks nõutav varasema kaubamärgi ainuomanikuks olemine, ei saaks ei hageja ega taotlejad esitada vastulausest asjasse puutuva tähise registreerimisele kolmanda isiku poolt, välja arvatud juhul, kui nad oleksid kõik koos esitanud selle registreerimisele vastulause, kuna nad kõik väitsid, et nad on selle tähise omanikud. Kui aga hageja on omandanud õigused varasemale registreerimata kaubamärgile, lubaks see tal vastu vaielda taotletava kaubamärgi registreerimisele olenemata sellest, kas teised isikud, sealhulgas taotlejad, on samuti omandanud õigused sellele kaubamärgile tulenevalt selle kasutamisest, mida nad oleks samuti võinud teha. Neil asjaoludel tuvastas Üldkohus, et apellatsioonikoda on rikkunud õigusnorme, kui ta nõudis hagejalt, et ta tõendaks, et ta on varasema kaubamärgi ainuomanik, ilma et ta oleks kontrollinud, kas piisab ka sellest, et ta on selle kaasomanik.

3. DISAINILAHENDUSED

Kohtuasjas, milles tehti 16. veebruari 2017. aasta kohtuotsus *Thermosiphons pour radiateurs* (T-828/14 ja T-829/14, [EU:T:2017:87](#))⁴⁵, oli Üldkohtul võimalus ka täpsustada, millise aja seisuga tuleb hinnata disainilahenduse eristatavust ja tuvastada võimalik kunstiliste lahenduste ammendumine määruse (EÜ) nr 6/2002⁴⁶ artikli 6 lõike 1 tähenduses. Hageja väitis, et apellatsioonikoda eksis kunstiliste lahenduste ammendumise aja kohta antud hinnangus, pidades selleks vaidlustatud otsuste kuulutamise aega, kuigi seda oleks tulnud hinnata vaidlusaluste disainilahenduste registreerimise taotluse esitamise seisuga.

Selle kohta märkis Üldkohus, et määruse nr 6/2002 artikli 6 lõike 1 kohaselt tuleb vaidlusaluse disainilahenduse eristatavust ja võimalikku kunstiliste lahenduste ammendumist tõendada tõesti vastava disainilahenduse registreerimise taotluse esitamise kuupäeva seisuga. Ta tuvastas sellest lähtudes, et apellatsioonikoda on rikkunud õigusnormi aja suhtes, mille seisuga tuleb hinnata võimalikku kunstiliste lahenduste ammendumist.

Kohtuasjas, milles tehti 13. juuni 2017. aasta kohtuotsus *Ball Beverage Packaging Europe vs. EUIPO – Crown Hellas Can (Joogipurgid)* (T-9/15, [EU:T:2017:386](#)), oli Üldkohtul võimalus teha kasulikke täpsustusi ühenduse disainilahenduse registreerimise menetluse kohta, mõiste „toode“ kohta määruse nr 6/2002 artikli 3 punkti a

^{45/} Vt lisaks eespool selle kohtuotsuse kohta alajaotis „V. Intellektuaalomand – 1. Apellatsioonikoja koosseis pärast kohtuasja tagasisaatmist“.

^{46/} Nõukogu 12. detsembri 2001. aasta määrus (EÜ) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta (EÜT 2002, L 3, lk 1; ELT eriväljaanne 13/27, lk 142).

tähenduses ja nimetatud määruse artikli 36 lõike 3 punktis a viidatud registreerimistaotluses sisalduva vaidlustatud disainilahenduse kirjelduse ulatuse kohta.

Kõigepealt märkis Üldkohus, et kuna vaidlusaluse disainilahenduse kaitse objekti määratlus kuulub selle disainilahenduse registreerimise sisulise kontrolli hulka, ei saa registreerimismenetluse jooksul EUIPO võimalik seisukohavõtt selles küsimuses olla apellatsioonikojale siduv, arvestades, et registreerimismenetluses on EUIPO läbiviidav kontroll peamiselt vorminõuete täidetusega piirduv ja kiiret laadi kontroll.

Edasi lükkas Üldkohus tagasi väite, et apellatsioonikoda järeldas vääralt, et vaidlustatud disainilahendus, milleks oli kolmes eri suuruses joogipurkide kujutis, ei ole toode määruse nr 6/2002 artikli 3 punkti a tähenduses. Selle kohta märkis Üldkohus, et disainilahenduse ese saab olla vaid üksikobjekt, kuna see artikkel osutab sõnaselgelt „toote“ välimusele. Ta täpsustas ka, et esemete kogum võib eelnimetatud sätte tähenduses olla „toode“, kui need esemed on esteetiliselt võttes seostatud, omavad funktsionaalset sidet ning neid turustatakse tavaliselt ühe tooteühikuna. Nii otsustas Üldkohus selles asjas, et on ilmselge, et vaidlusaluses disainilahenduses kujutatud kolm joogipurki ei täida ühist funktsiooni selles mõttes, et need ei täida ülesannet, mida ei saa täita nendest igaüks eraldi, nagu on tegemist lauatarvikute komplekti või malelaua ja nuppude puhul.

Lõpuks täheldas Üldkohus, et võimalik registreerimistaotluses sisalduv kirjeldus ei saa mõjutada sisulisi hinnanguid asjaomase disainilahenduse uudsuse või eristatavuse kohta. Üldkohtu hinnangul ei saa see kirjeldus mõjutada ka küsimust, mis on asjaomase disainilahenduse kaitse objekt, mis on vaieldamatult seotud hinnangutega uudsuse ja eristatavuse kohta.

4. SORDIKAITSEGA SEOTUD ÕIGUSED

Kohtuasjas, milles tehti 23. novembri 2017. aasta kohtuotsus **Aurora vs. CPVO – SESVanderhave (M 02205)** (T-140/15, [EU:T:2017:830](#)), esitati Üldkohtule tühistamishagi Ühenduse Sordiameti (CPVO) apellatsiooninõukogu otsuse peale, millega jäeti rahuldumata taotlus tühistada suhkrupeedi sordile M 02205 antud ühenduse sordikaitse. Nimetatud kaitse tühistamise taotlus esitati põhjusel, et sort M 02205 ei vasta „eristatavuse“ tingimusele määruse (EÜ) nr 2100/94⁴⁷ artikli 7 lõike 1 tähenduses.

Esiteks märkis Üldkohus, et CPVO-I on sordikaitse tühistamisel ulatuslik kaalutusõigus. Seega saavad üksnes tõsised kahtlused selles, kas asjasse puutuvad tingimused olid määruses nr 2100/94 ette nähtud kontrolli ja katsete ajal täidetud, õigustada kaitstud sordi uuesti kontrollimist ja katsetamist selle määruse artikli 20 alusel toimivas tühistamismenetluses. Üldkohus leidis, et asjasse puutuvatest normidest tuleneb, et eristatavuse võrdlusaruandes märgitud väljundihinded, mille alusel tuvastatakse teatava kandidaatsordi eristatavus, peavad olema need hinded, mis anti pärast kandidaatsordile ühenduse sordikaitse andmise taotluse esitamisele järgneva kahe vegetatsiooniperioodi jooksul sortide võrdlevate kasvatuskatsete tulemusel. Sellega seoses märkis Üldkohus, et antud asjas võis hageja õigustatult tugineda apellatsiooninõukogus eristatavuse võrdlusaruandes sisalduvatele arvukatele vigadele, mis tingisid selle aruande mitu järjestikust parandust. Seetõttu asus ta seisukohale, et hageja oli apellatsiooninõukogus esitanud piisavad olulised faktilised asjaolud, et tekitada tõsiseid kahtlusi seoses küsimusega, kas andmed ühe võrdlussordi kohta kahest olid võetud selle sordi ametlikust kirjeldusest.

Teiseks meenutas Üldkohus, et faktide omal algatusel kontrollimise põhimõte on kohaldatav apellatsiooninõukogu menetlusele ja et sellele nõukogule kehtib ka hea halduse põhimõte, mille kohaselt peab ta hoolikalt ja erapooletult analüüsima kõiki tema menetluses oleva juhtumi asjakohaseid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid. Selle kohta märkis

^{47/} Nõukogu 27. juuli 1994. aasta määrus (EÜ) nr 2100/94 ühenduse sordikaitse kohta (EÜT 1994, L 227, lk 1; ELT eriväljaanne 03/16, lk 390).

Üldkohus, et apellatsiooninõukogu ülesanne oli tagada, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmise hetkel oleksid tema käsutuses kõik asjaomased tegurid, see tähendab konkreetsemalt sortide võrdlevate kasvatuskatsete tulemused, et hinnata asjaomaste andmete alusel, kas sordi M 02205 eristatavust oli hinnatud kooskõlas kohaldatavate tehniliste eeskirjadega. Ent CPVO möönis, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmise hetkel ei olnud neid tulemusi apellatsiooninõukogu käsutuses. Seetõttu järeldas Üldkohus, et kuna apellatsiooninõukogu ei teostanud sobivat analüüsi tegemaks kindlaks, et sordi M 02205 eristatavus oli tuvastatud sortide võrdlevate kasvatuskatsete andmete alusel, siis ei täitnud ta oma kohustusi nõuetekohaselt.

VI. ÜHINE VÄLIS- JA JULGEOLEKUPOLIITIKA – PIIRAVAD MEETMED

Nagu ka varasematel aastatel, on 2017. aastal juurde tulnud vaidlusi seoses piiravate meetmetega ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) valdkonnas. Mitmed otsused väärivad erilist tähelepanu.

1. UKRAINA

Kohtuasjas, milles tehti 15. juuni 2017. aasta kohtuotsus *Kiselev vs. nõukogu* (T-262/15, [EU:T:2017:392](#)), pidi Üldkohus lahendama vaidluse seoses presidendi määrusega Venemaa Föderatsiooni ühe uudisteagentuuri juhiks nimetatud isiku nime kandmisega nende isikute loetellu, kelle suhtes kohaldatakse piiravaid meetmeid seoses Ukraina territoriaalset terviklikkust, suveräänsust ja sõltumatust kahjustava või ohustava tegevusega, sest ta oli valitsuse propaganda keskne figuur, kes toetas Vene vägede viimist Ukrainasse.

Olles tuvastanud, et kõnealused piiravad meetmed on kooskõlas ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Venemaa Föderatsiooni vahelise partnerlus- ja koostöölepingu⁴⁸ artikli 99 punkti 1 alapunktis d ette nähtud julgeolekut puudutavate eranditega, käsitles Üldkohus eelkõige küsimust, kas kohaldatavates liidu õigusnormides⁴⁹ sätestatud loetellu kandmise kriteeriumi – kriteerium, mis puudutab isikuid, kes on vastutavad sellise tegevuse või poliitika aktiivse toetamise või elluviimise eest, mis kahjustab või ohustab Ukraina territoriaalset terviklikkust, suveräänsust ja sõltumatust, või stabiilsust või julgeolekut selles riigis – kohaldamisega hageja olukorrale rikuti tema sõnavabadust.

Esiteks toonitades, et kõik sõnavabaduse piirangud peavad olema ette nähtud seaduses, märkis Üldkohus, et asjasse puutuvad piiravad meetmed on kehtestatud aktidega, mis on üldkohaldatavad ja millel on ühelt poolt liidu õiguses selge õiguslik alus, nimelt ELL artikkel 29 ja ETL artikkel 215, ja mis on teiselt poolt piisavalt põhjendatud nii nende ulatuse kui ka nende hagejale kohaldamise põhjuste osas. Nimelt leidis Üldkohus, et arvestades meedia

^{48/} Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning Venemaa Föderatsiooni vaheline partnerlus- ja koostööleping (EÜT 1997, L 327, lk 3; ELT eriväljaanne 11/56, lk 5). Olgu märgitud, et viidatud säte näeb ette erandi, millele lepinguosaline saab ühepoolset tugineda, võtmaks meetmeid, mida ta peab oma oluliste julgeolekuhuvide kaitsmisel vajalikuks eeskätt „sõja või sõjaohu kujutavate tõsiste rahvusvaheliste pingete korral või selleks, et täita kohustusi, mis ta on endale võtnud rahu ja rahvusvahelise julgeoleku säilitamiseks“.

^{49/} Nõukogu 17. märtsi 2014. aasta otsuse 2014/145/ÜVJP, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Ukraina territoriaalset terviklikkust, suveräänsust ja sõltumatust kahjustava või ohustava tegevusega (ELT 2014, L 78, lk 16), mida on muudetud, artikli 1 lõike 1 punkt a ja artikli 2 lõike 1 punkt a ja nõukogu 17. märtsi 2004. aasta määruse (EL) nr 269/2014, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Ukraina territoriaalset terviklikkust, suveräänsust ja sõltumatust kahjustava või ohustava tegevusega (ELT 2014, L 78, lk 6), mida on muudetud, artikli 3 lõike 1 punkt a.

ja eeskätt audiovisuaalmeedia osatähtsust kaasaegses ühiskonnas, oli ette näha, et meedia ulatuslik toetus Venemaa valitsuse Ukrainat destabiliseerivale tegevusele ja poliitikale, mida eeskätt ülipopulaarsetes saadetes avaldas isik, kes on presidendi määrusega nimetatud Venemaa Föderatsiooni riikliku uudisteagentuuri juhiks, võib olla hõlmatud mõistest „aktiivne toetamine“ lähtuva kriteeriumiga, tingimusel et sellest tulenevad sõnavabaduse piirangud vastavad muudele tingimustele, mis peavad olema täidetud selleks, et seda vabadust saaks seaduslikult piirata.

Teiseks, mis puudutab küsimust, kas võetud piiravad meetmed teenivad üldist huvi pakkuvat eesmärki, nagu liit seda tunnustab, siis märkis Üldkohus, et nende meetmetega, mis võeti eeskätt aktiivse toetamise kriteeriumi kohaldades, soovis nõukogu avaldada survet Vene riigivõimule, et see lõpetaks oma Ukrainat destabiliseeriva tegevuse ja poliitika – eesmärk, mis on kooskõlas ühise välis- ja julgeolekupoliitika ühe eesmärgiga.

Kolmandaks ja viimaseks, mis puudutab piiravate meetmete vajalikkust ja proportsionaalsust, siis meenutas Üldkohus enda ja Euroopa Kohtu praktikat proportsionaalsuse põhimõtte ja sõnavabaduse piiramise vallas, tuues erilisel esile põhimõtted, mis tulenevad Euroopa Inimõiguste Kohtu lahenditest. Selle kohta märkis ta, et oma tegevuses ajakirjanikuna, mida ei saa lahutada tegevusest uudisteagentuuri juhina, võttis hageja korduvalt sõna olukorra kohta, mille Venemaa valitsus oli Ukrainas tekitanud. Üldkohtu hinnangul oli üldteada, et Venemaa valitsuse Ukrainat destabiliseeriv tegevus ja poliitika saavad Venemaal ulatusliku meediakajastuse ning propagandana esitletakse neid Venemaa elanikele väga sageli nii, nagu need oleksid täielikult õigustatud. Neil asjaoludel ja arvestades nõukogu käsutuses olevaid tõendeid hageja väljaütlemiste kohta, ei saa tema suhtes piiravate meetmete võtmist selle eest, et ta tegi propagandat Venemaa valitsuse Ukrainat destabiliseerivale tegevusele ja poliitikale, pidada tema sõnavabaduse ebaproportsionaalseks piiramiseks. Täheldades ka, et hageja on kolmanda riigi, see tähendab Vene Föderatsiooni kodanik ja elab selles riigis, kus ta tegeleb oma kutsetegevusega, leidis Üldkohus, et asjasse puutuvad piiravad meetmed – mis kehtestavad hagejale piirangud liikmesriikide territooriumile sisenemiseks või nende läbimiseks ja tema liitu paigutatud rahaliste vahendite külmutamise – ei kahjusta sisuliselt hageja õigust ennast vabalt väljendada eeskätt oma kutsealases tegevuses meedia valdkonnas riigis, kus ta elab ja töötab.

Kohtuasjas, milles tehti 7. juuli 2017. aasta kohtuotsus **Azarov vs. nõukogu** (T-215/15, edasi kaevatud⁵⁰, [EU:T:2017:479](#)), lahendas Üldkohus hagi, mille esitas Ukraina endine peaminister aktide peale, millega nõukogu oli otsustanud jätta tema nime selliste isikute loetellu, kelle suhtes kohaldatakse piiravaid meetmeid ja kes on tuvastatud kui Ukraina riigivara seadusvastase omastamise eest vastutajad.⁵¹ Hageja väitis muu hulgas, et otsustades pikendada asjasse puutuvaid piiravaid meetmeid, tegi nõukogu ilmse hindamisvea, sest vaidlustatud aktides olid üksnes väga ebamäärase ja lakoonilised põhjendused. Nii oleks nõukogu pidanud esitama täiendavat ja konkreetsemat teavet.

Selle kohta meenutab Üldkohus, et nõukogu ei pea omal algatusel ja süstemaatiliselt ise uurimisi või kontrolli läbi viima täiendavate täpsustuste saamiseks, kui ta valduses juba on kolmanda riigi ametiasutuste esitatud tõendid, et võtta piiravaid meetmeid sellest riigist pärit isikute suhtes, kelle suhtes toimub seal kohtumenetlus. Üldkohus täpsustas, et antud asjas tuli nõukogul kontrollida esiteks, mis ulatuses dokumendid, millele ta kavatses tugineda, võimaldavad tõendada, nagu on märgitud põhjendustes hageja nime kandmiseks kõnealusesse loetellu, et Ukraina ametiasutused olid algatanud tema suhtes kriminaalmenetlused asjaolude alusel, mis võivad osutuda

50/ Kohtuasi C-530/17 P, **Azarov vs. nõukogu**.

51/ Nõukogu 5. märtsi 2015. aasta otsus (ÜVJP) 2015/364, millega muudetakse otsust 2014/119/ÜVJP teatavate isikute, üksuste ja asutuste vastu suunatud piiravate meetmete kohta seoses olukorraga Ukrainas (ELT 2015, L 62, lk 25), ja nõukogu 5. märtsi 2015. aasta rakendusmäärus (EL) 2015/357, millega rakendatakse määrust (EL) nr 208/2014 teatavate isikute, üksuste ja asutuste vastu suunatud piiravate meetmete kohta seoses olukorraga Ukrainas (ELT 2015, L 62, lk 1).

riigile kuuluvate vahendite seadusvastaseks omastamiseks, ja teiseks, kas need menetlused võimaldavad hageja tegevust kvalifitseerida vastavalt eespool nimetatud asjasse puutuva kriteeriumile. Ainult siis, kui need kontrollid ei anna tulemust, peab nõukogu läbi viima täiendavaid kontrole. Siiski peab nõukogu juhtumi asjaolusid arvestades hindama vajadust viia läbi täiendavaid kontrole, eelkõige paluda Ukraina ametiasutustelt täiendavate tõendite esitamist, kui juba esitatud tõendid osutuvad ebapiisavaks või vastuoluliseks. Samuti tulenevalt asjaomastele isikutele antavast õigusest esitada märkused nende põhjenduste kohta, mida nõukogu kavatseb kasutada, et jätta nende nimi kõnealusesse loetellu, võivad need isikud pealegi esitada selliseid tõendeid või koguni õigustavaid tõendeid, mis muudaksid vajalikuks selle, et nõukogu viib läbi täiendavad kontrollid.

Mis puudutab argumenti, mis esitati kohtuotsusele **LTTE vs. nõukogu**⁵² tuginedes ja mille kohaselt on nõukogu ülesanne enne kolmanda riigi ametiasutuse otsusele tuginemist hoolikalt kontrollida, kas selle riigi asjasse puutuvad õigusnormid tagavad kaitseõiguste ja õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele sellise kaitse, mis on võrdväärne liidus tagatud kaitsega, siis märkis Üldkohus esiteks, et kohtuasjas, milles tehti viidatud kohtuotsus, võeti piiravad meetmed terrorismivastase võitluse raames vastu võetud ühise seisukoha 2001/931/ÜVJP⁵³ alusel, millega kehtestatakse mehhanism, mille tagajärjel saab nõukogu lisada isiku rahaliste vahendite külmutamise loetellu liikmesriigi ametiasutuse või olenevalt olukorrast kolmanda riigi otsuse põhjal.

Kuid antud asjas ei olnud Ukraina ametiasutuste eelneva otsuse olemasolu üks kriteeriumidest, millest sõltus kõnealuste piiravate meetmete võtmine, sest nende ametiasutuste algatatud kohtumenetlused olid üksnes faktiliseks baasiks, millele need meetmed tuginesid.

Teiseks toonitas Üldkohus, et igal juhul esineb oluline erinevus ühelt poolt selliste piiravate meetmete, mis puudutavad terrorismivastast võitlust, ja teiselt poolt selliste meetmete vahel, mis asetuvad liidu ja kolmanda riigi – antud asjas Ukraina – uute ametivõimude vahelise koostöö raamistikku. Nimelt ei toimu terrorismivastane võitlus, millesse nõukogu panustab teatud isikuid või üksusi puudutavate piiravate meetmete vastuvõtmisega, tingimata koostöö raames, mis toimub sellise kolmanda riigi ametiasutustega, kus on toimunud režiimi muudatus ja mida nõukogu on otsustanud toetada, nagu antud juhul.

Seega, kui nõukogu silmnähtavalt poliitiline valik, mis seisneb koostöös Ukraina uute ametivõimudega, et võimaldada neil muu hulgas saada tagasi riigile kuuluvad vahendid, mida võidi seadusvastaselt omastada, „et tugevdada õigusriigi [...] põhimõtteid“ Ukrainas, oleks allutatud tingimusele, et Ukraina riik peab tagama vahetult pärast režiimi muudatust põhiõiguste kaitse taseme, mis vastab liidus ja selle liikmesriikides pakutavale, siis kahjustataks sisuliselt nõukogu ulatuslikku kaalutlusruumi, mis tal on, et määratleda üldised kriteeriumid, mis piiritlevad nende isikute ringi, kelle suhtes võib võtta piiravaid meetmeid, et toetada neid uusi ametivõime.

Selle ulatusliku kaalutlusõiguse teostamisel peab nõukogul seega olema vabadus otsustada, et pärast režiimi muudatust väärivad Ukraina ametiasutused toetust, kuivõrd nad parandavad demokraatiat ja õigusriigi põhimõtete järgimist Ukrainas võrreldes seal varem valitsenud olukorraga, ja et üks võimalusi õigusriigi tugevdamiseks ja toetamiseks on külmutada nende isikute vara, kelle vastutus Ukraina riigivara seadusvastase omastamise eest on tuvastatud. Seega üksnes juhul, kui nõukogu poliitiline otsus toetada uut Ukraina režiimi, sealhulgas kõnealustest piiravatest meetmetest tuleneva koostöö vormis, osutuks ilmselgelt ekslikuks, eelkõige seetõttu, et selles riigis rikutakse pärast režiimi muudatust süstemaatiliselt põhiõigusi, võib võimalik kooskõla puudumine Ukraina põhiõiguste kaitse ja liidus eksisteeriva põhiõiguste kaitse vahel avaldada mõju nende meetmete hageja suhtes säilitamise õiguspärasusele.

52/ 16. oktoobri 2014. aasta kohtuotsus, T-208/11 ja T-508/11, [EU:T:2014:885](#).

53/ Nõukogu 27. detsembri 2001. aasta ühine seisukoht 2001/931/ÜVJP terrorismivastaste erimeetmete rakendamise kohta (EÜT 2001, L 344, lk 93; ELT eriväljaanne 18/01, lk 217).

2. TUNEESIA VABARIIK

Kohtuasjas, milles tehti 5. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus **Mabrouk vs. nõukogu** (T-175/15, [EU:T:2017:694](#)), lahendas Üldkohus hagi, milles paluti tühistada nõukogu otsused, millega ta otsustas jätta hageja nime nende isikute loetellu, kelle suhtes kohaldati piiravaid meetmeid, mida võeti teatavate isikute ja üksuste suhtes seoses olukorraga Tuneesias.⁵⁴ Oma hagi põhjendamiseks viitas hageja nimelt sellele, et kohtumenetluses, millele tugines nõukogu otsus jätta tema nimi sellesse loetellu, ei teinud Tuneesia ametiasutused lahendit mõistliku aja jooksul, ja sellele, et nõukogu ise oli rikkunud tema õigust asja arutamisele mõistliku aja jooksul.

Selles küsimuses märkis Üldkohus esiteks, et Tuneesia kohtute ülesanne on otsustada, kas hageja suhtes alustatud kohtumenetluses on rikutud lahendi tegemise mõistliku aja põhimõtet. Ta märkis siiski, et õigusriigi põhimõtteid ja inimõigusi ning inimväärikust tuleb austada kõikides liidu tegevuse valdkondades, sealhulgas ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonnas. Kuid lahendi tegemise mõistliku aja põhimõte on osa õigusest õiglasele kohtumenetlusele, mida kaitsevad õiguslikult siduvate rahvusvahelise õiguse aktide mitmed sätted. Pealegi võeti vaidlustatud otsused vastu Tuneesia toetamise poliitika raames, lähtudes eesmärgist edendada inimõiguste austamist ja õigusriigi põhimõtet. Üldkohus järeldas sellest, et ei saa välistada, et kui on olemas objektiivsed, usaldusväärsed, täpsed ja ühtelangedad tõendid, mis panevad kahtlema, kas Tuneesia ametiasutused on austanud hageja õigust lahendi tegemisele mõistliku aja jooksul, peab nõukogu läbi viima vajalikud kontrollimised. Kuid Üldkohus leidis, et konkreetsel juhul ei olnud see tingimus täidetud.

Teiseks lükkas Üldkohus tagasi hageja argumendi, et nõukogu on rikkunud põhiõiguste harta artiklit 47, kuna viimane rikkus tema õigust lahendi tegemisele mõistliku aja jooksul sellega, et ta ei võtnud vajalikke meetmeid selleks, et tema suhtes Tuneesias algatatud kohtumenetlus ei ületaks mõistlikku aega. Üldkohtu hinnangul on põhiõiguste harta artikkel 47 kohaldatav ainult vaidlusaluste varade külmutamise üle kohtuliku kontrolli teostamisele liidu kohtute poolt. See säte ei ole aga kohaldatav kohtumenetlusele Tuneesias, milles ei kohaldata liidu õigust, ega ka vaidlustatud otsusele, mida ei ole teinud kohus ja mis selle eesmärgi arvestades ei oma kohtuotsuse jõudu. Üldkohus täpsustas, et isegi kui seda argumenti tõlgendada nii, et tuginetakse hea halduse põhimõtte rikkumisele, ei ole hageja igal juhul tõendanud, et Tuneesia kohtumenetlus ületas mõistliku aja, ega seega suutnud tõendada, et tema varade külmutamine liidus kestis ülemääraselt kaua.

Mis puudutab hageja argumenti, et nõukogu tegi ilmseid hindamisvigu seoses Tuneesia demokraatliku protsessi arenguga ja piiravate meetmete vajalikkusega Tuneesia riigivara omastamise eest vastutavate Tuneesia kodanike suhtes, siis meenutas Üldkohus, et nõukogul on selles valdkonnas ulatuslik kaalutusõigus, nii et niisuguses valdkonnas võetud meedet võib pidada ebaseaduslikuks ainult siis, kui see on ilmselgelt sobimatu. Kuid mitmesugused arengud kohtute, põhiseaduse ja valimiste valdkonnas, mida hageja esile tõi, ei tõenda, et nõukogu oleks teinud Tuneesia demokraatiale ülemineku protsessile hinnangut andes ilmse vea. Nimelt kuigi need sündmused näitavad edusammude tegemist, ei ole nende põhjal võimalik ilmselgelt järeldada selle protsessi lõpuleviimist, sest see protsess eeldab õigusriigi ja Tuneesia uue põhiseaduse demokraatliku sisu tugevdamist. Üldkohus toonitas, et igal juhul sõltub vaidlusaluste piiravate meetmete kehtetuks tunnistamine vaid nende aluseks olevate kohtumenetluste lõppemisest, mitte demokraatiale ülemineku protsessi edukast lõpuleviimisest Tuneesias, sest selle protsessi

^{54/} Nõukogu 31. jaanuari 2011. aasta otsus 2011/72/ÜVJP teatavate isikute ja üksuste vastu suunatud piiravate meetmete kohta seoses olukorraga Tuneesias (ELT 2011, L 28, lk 62), nõukogu 30. jaanuari 2015. aasta otsus (ÜVJP) 2015/157, millega muudetakse otsust 2011/72 (ELT 2015, L 26, lk 29), ja nõukogu 28. jaanuari 2016. aasta otsus (ÜVJP) 2016/119, millega muudetakse otsust 2011/72 (ELT 2016, L 23, lk 65).

toetamine on vaid sellise poliitika lõppeesmärk, mille raames varade külmutamine toimus, mitte täiendav tingimus selle jätkamiseks.

VII. MAJANDUSLIK, SOTSIAALNE JA TERRITORIAALNE ÜHTEKUULUVUS

Kohtuasi, milles tehti 4. mai 2017. aasta kohtuotsus **Green Source Poland vs. komisjon** (T-512/14, [EU:T:2017:299](#)), andis Üldkohtule võimaluse analüüsida varem käsitlemata küsimust, kas hagi, mille suurprojekti rakendamise eest vastutav ettevõtja on esitanud komisjoni otsuse peale, millega keelduti liikmesriigile kinnitامast sellele suurprojektile Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) rahalise toetuse andmist, on vastuvõetav.

Esiteks, mis puudutab otsese puutumuse esimest kriteeriumi, nimelt seda, et vaidlustatud liidu meede peab avaldama otsest mõju isiku õiguslikule olukorrale, siis märkis Üldkohus, et asjas tähtsust omavatest määruse (EÜ) nr 1083/2006⁵⁵ sätetest tuleneb, et toimingud, millega komisjon annab hinnangu suurprojektile ning kinnitab liikmesriigile selle Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest rahastamise või mitte, toimuvad üksnes komisjoni ja liikmesriigi vahelise suhte raames. Seda kinnitab tõik, et kohtupraktika kohaselt on Euroopa Regionaalarengu Fondist finantsabi andmine üles ehitatud komisjoni ja liikmesriigi vahelise süsteemina. Lisaks tuleneb nendest sätetest, et meetmed, sealhulgas suurprojektid valivad välja liikmesriigid. Komisjon ei tee liikmesriikide ametiasutustele taotlejate poolt esitatud suurprojektide seast valikut, vaid annab üksnes liikmesriikide seisukohast hinnangu eelkõige nende suurprojektide kooskõlale ja toetusele, mille liikmesriikide ametiasutused on juba välja valinud ja komisjonile esitanud, et viimane kinnitaks Euroopa Regionaalarengu Fondist rahalise toetuse andmise või keelduks sellest. Selle kohta täpsustas Üldkohus, et põhjenduskäik, mis esitati kohtuotsuses **Consorzio gruppo di azione locale „Murgia Messapica“ vs. komisjon**⁵⁶, ei ole antud juhtumile ülekantav, sest projekte ei valinud välja komisjon, vaid see oli üksnes liikmesriigi ametiasutuste ülesanne.

Samuti ei tähenda väljakujunenud kohtupraktika kohaselt Euroopa Regionaalarengu Fondist liidu finantsabi andmise otsuses projekti rakendamise eest vastutava organisatsiooni nimetamine seda, et õigus abi saada kuulub sellele organisatsioonile. Isikuks, kellel on rahalise abi saamise õigus, tuleb lugeda liikmesriiki kui Euroopa Regionaalarengu Fondist finantsabi andmise otsuse adressaati. See on seda enam nii juhul, kui Euroopa Regionaalarengu Fondist ei ole liikmesriigile toetust veel antud ja seega kui suhe projekti rakendamise eest vastutava organisatsiooni, taotluse eest vastutaja või abi saaja ning Euroopa Regionaalarengu Fondi toetuse saaja vahel on veelgi kaudsem.

Mis puudutab projekti elluviimiseks vajalikest vahenditest ilmajäämist, võimatust projekti jätkata ja kohustust kanda kahju, mis tuleneb juba tehtud kulutustest, millele hageja viitas, siis märkis Üldkohus, et isegi kui need osutuksid tõendatuks, ei tulene need vaidlustatud otsusest endast ega liidu õigusest, mis sellise otsuse tagajärgi reguleerib, vaid neist tagajärgedest, mille siseriiklik ametiasutus ja hageja olid projekti teostamiseks toetuse andmise lepingus selle otsusega sidunud. Nimelt asetuvad sellest lepingust tulenevad tagajärjed ja kohustused hageja õigusliku olukorra ja vaidlustatud otsuse vahele. Nii oli hagejal kohaldatavat siseriiklikku õigust järgides

^{55/} Nõukogu 11. juuli 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1083/2006, millega nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi ja Ühtekuuluvusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1260/1999 (ELT 2006, L 210, lk 25).

^{56/} 19. mai 1994. aasta kohtuotsus, T-465/93, [EU:T:1994:56](#).

võimalus liikmesriigi pädevas kohtus vaidlustada lepingu lõpetamine või liikmesriigi ametiasutuse poolt selle lepingu alusel esitatud tagasimaksenõue, tuginedes vaidlustatud otsuse kehtetusele.

Teiseks, mis puudutab otsese puutumuse teist kriteeriumi, nimelt seda, et vaidlustatud liidu meede ei tohi jätta seda meedet rakendama kohustatud adressaatidele mingit kaalutusõigust, siis märkis Üldkohus, et vaidlustatud otsuse täitmine asjasse puutuva liikmesriigi poolt ei tähenda, et vaidlustatud otsuse enda või selle tagajärgi reguleerivate liidu sätete kohaselt oleks sellel mingeid tagajärgi hageja jaoks, sest see mõjutab ainult suhteid ühelt poolt liidu, täpsemalt Euroopa Regionaalarengu Fondi, ning teiselt poolt liikmesriigi vahel. Neil asjaoludel järeldas Üldkohus, et vaidlustatud otsus hagejat otseselt ei puuduta, vaid sellel on tagajärjed üksnes komisjoni ja liikmesriigi vahelise õigussuhte raames.

VIII. TERVISE KAITSE

Kohtuasjas, milles tehti 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus **GGP Italy vs. komisjon** (T-474/15, [EU:T:2017:36](#)), esitati Üldkohtule hagi, milles paluti tühistada komisjoni otsus, mille kohaselt oli õigustatud direktiivi 2006/42/EÜ⁵⁷ alusel Läti ametiasutuste poolt võetud hageja toodetavate muruniidukite turule laskmist käsitlev meede. Puudutades niinimetatud „uue lähenemise“ direktiive, mille eesmärk on hõlbustada kaupade vaba liikumist töötajate tervisekaitse ja tööohutuse oluliste nõuete ühtlustamise teel, andis see kohtuasi Üldkohtule võimaluse täpsustada muu hulgas komisjoni kontrolli ulatust direktiivi 2006/42 artiklis 11 ette nähtud kaitseklausli käivitamise korral ja meetmete laadi, mida sel alusel võtta saab. Läti ametiasutuste hinnangul ei vastanud asjasse puutuv muruniiduk direktiivis 2006/42 kehtestatud olulistele nõuetele, sest see ei vastanud kohaldatava harmoneeritud standardi 2010. aasta versioonile. Hageja väitis aga, et see niiduk vastas selle standardi 2006. aasta versioonile, millele võis tema hinnangul viidata kuni 31. augustini 2013, ja järelikult sai kuni selle kuupäevani turustatud mudeli puhul eeldada vastavust direktiivis 2006/42 sätestatud olulistele nõuetele.

Esiteks meenutas Üldkohus komisjoni kontrolli ulatuse kohta, et direktiivi 2006/42 artikli 11 lõike 3 alusel otsuse vastuvõtmisel ei ole komisjon kohustatud kontrollima selles artiklis ette nähtud kaitseklausli käivitamist ette nägevate siseriiklike meetmete õiguspärasust kõigist aspektidest. Direktiivi 2006/42 artikkel 20 mainib selles osas sõnaselgelt „kõnealuses liikmesriigis kehtivate õigusaktide alusel talle võimaldatavaid õiguskaitsevahendeid“, mis tähendab esiteks, et artiklis on silmas peetud selle direktiivi alusel võetud riigisiseseid meetmeid, ja teiseks, et nende kontrollimise ülesanne on liikmesriigi kohtutel. Kõnealune artikkel ei tekita seega komisjonile kohustusi. Direktiivi 2006/42 artikli 11 lõike 3 rakendamise raames on komisjoni esmane ülesanne kontrollida, kas talle liikmesriigi poolt teatavaks tehtud vajalikud meetmed on õiguslikult ja faktiliselt põhjendatud, et vältida olukorda, kus masin võib seada ohtu inimeste tervise või ohutuse, nagu tuleneb direktiivi 2006/42 artikli 11 lõikest 1, või kui see on asjakohane, koduloomad, vara või keskkonna. Üldkohus toonitab ka, et miski ei takista liikmesriigil võtta „vajalikke meetmeid“, mida ta on kohustatud vastavalt direktiivi 2006/42 artiklis 11 sätestatud kaitseklauslile võtma ja komisjonile teatavaks tegema, sellises vormis, et meetmed ei ole ühepoolsed ega otseselt siduvad. Antud asjas toimunud taoline teavitamine asjaolust, et edasimüüja võttis pärast siseriiklike ametivõimude tehtud toiminguid vabatahtlikult meetmed toote turult kõrvaldamiseks ning turulelaskmise tõkestamiseks, kujutab endast vajalikust meetmest teavitamist, mille kohta komisjon võib teha direktiivi 2006/42 artikli 11 lõike 3 alusel otsuse.

^{57/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. mai 2006. aasta direktiiv 2006/42/EÜ, mis käsitleb masinaid ja millega muudetakse direktiivi 95/16/EÜ (uuesti sõnastatud) (ELT 2006, L 157, lk 24).

Teiseks, mis puudutab asjasse puutuva harmoneeritud standardi 2006. aasta versiooni õiguslikku väärtust, siis täpsustas Üldkohus, et vastavalt direktiivi 2006/42 artiklile 7 annab asjaolu, et harmoneeritud standardi kohta avaldab komisjon viite Euroopa Liidu Teatajas, sellele standardile õigusliku väärtuse, mis lubab masinate tootjatel või nende volitatud esindajatel kasutada eeldust, et masin vastab nimetatud direktiivis sätestatud olulistele nõuetele, mida vastav avaldatud harmoneeritud standard hõlmab. Niisuguse avaldamise kord on sama, mis liidu institutsioonide üldaktide puhul. Üldkohtu hinnangul on direktiivi 2006/42 artiklis 7 silmas peetud piiranguteta harmoneeritud standardeid, mille kohta on avaldatud viited Euroopa Liidu Teatajas, piiramata selle sätte ulatust või sisu nende harmoneeritud standarditega, mis on avaldatud just selle direktiivi alusel. Nimetatud säte ei luba seega asuda seisukohale, et direktiivist 98/37⁵⁸ lähtudes avaldatud viited harmoneeritud standarditele kaotasid vaikumise kehtivuse üheaegselt selle direktiiviga. Sellest järeldub, et harmoneeritud standardid, mille kohta avaldati viited direktiivi 98/37 alusel, kuuluvad direktiivi 2006/42 artikli 7 kohaldamisalasse, sest otsust, st Euroopa Liidu Teatajas viite avaldamist, mis annab standardile õigusliku väärtuse, mis omakorda lubab eeldada vastavust asjasse puutuva masina turulelaskmise või kasutuselevõtu ajal kehtivas direktiivis sätestatud olulistele tervisekaitse- ja ohutusnõuetele, ei ole sõnaselgelt kehtetuks tunnistatud. Üldkohus järeldas sellest, et hageja väitis õigesti, et asjasse puutuva niiduki suhtes kehtis eeldus, et see vastab direktiivis 2006/42 sätestatud olulistele tervisekaitse- ja ohutusnõuetele.

IX. TOLLILIIT

Kohtuasjas, milles tehti 11. detsembri 2017. aasta kohtuotsus **Léon Van Parys vs. komisjon** (T-125/16, [EU:T:2017:884](#)), esitati Üldkohtule hagi komisjoni otsuse peale, millega jäeti rahuldamata imporditollimaksude vähendamise taotlus, mille oli esitanud Ecuadorist banaane importiv äriühing. See kohtuotsus tehti pärast seda, kui kohtuotsusega **Firma Van Parys vs. komisjon**⁵⁹ oli osaliselt tühistatud komisjoni üks varasem otsus, milles viimane oli leidnud, et imporditollimaksude vähendamine määruse (EMÜ) nr 2913/92⁶⁰ artikli 239 alusel ei olnud hageja suhtes põhjendatud. Üldkohus leidis nimelt, et komisjon ei olnud tõendanud hageja hoolsuse puudumist. Pärast seda kohtuotsust pidas komisjon vajalikuks saada tollilt täiendavat teavet ning teavitas hagejat sellest, et määruse (EMÜ) nr 2454/93⁶¹ artiklis 907 ette nähtud üheksakuist tähtaega tollimaksu vähendamise taotluse menetlemiseks pikendatakse seega kuni täiendava teabe saamiseni vältava ajavahemiku võrra. Seejärel võttis komisjon vastu vaidlustatud otsuse, millega ta hageja tollimaksu vähendamise taotluse rahuldamata jättis. Oma hagi vaidlustas hageja viisi, kuidas komisjon oli kohtuotsust **Firma Van Parys vs. komisjon**⁶² täitnud. Ta väitis täpsemalt, et isegi eeldades, et komisjonil oli mõistlik ajavahemik selle kohtuotsuse täitmiseks, ei võinud see mingil juhul olla pikem kui määruse nr 2454/93 artiklis 907 ette nähtud uus üheksakuuline läbivaatamistähtaeg.

58/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiiv 98/37/EÜ masinaid käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT 1998, L 207, lk 1; ELT eriväljaanne 13/20, lk 349).

59/ 19. märtsi 2013. aasta kohtuotsus, T-324/10, [EU:T:2013:136](#).

60/ Nõukogu 12. oktoobri 1992. aasta määrus (EMÜ) nr 2913/92, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik (EÜT 1992, L 302, lk 1; ELT eriväljaanne 02/04, lk 307).

61/ Komisjoni 2. juuli 1993. aasta määrus (EMÜ) nr 2454/93, millega kehtestatakse rakendussätted nõukogu määrusele nr 2913/92 (EÜT 1993, L 253, lk 1; ELT eriväljaanne 02/06, lk 3).

62/ 19. märtsi 2013. aasta kohtuotsus, T-324/10, [EU:T:2013:136](#).

Mis puudutab väidet, et rikutud on hea halduse põhimõtet, siis tuvastas Üldkohus esiteks, et pärast kohtuotsust **Firma Van Parys vs. komisjon**⁶³ ei olnud määruse nr 2454/93 artikkel 907 enam kohaldatav menetluses, mis uuendati esimest otsust asendava vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseks, sest vastavalt kohtupraktikale oli ainus kohaldatav tähtaeg mõistlik aeg. Kuid võetud meetmete laadi ja juhtumi asjaolusid arvestades ei tegutsenud komisjon vaidlustatud otsuse vastuvõtmisele eelnenud menetluse käigus mõistliku aja piires. Sellega seoses piisab märkimisest, et kui ka eeldada, et komisjoni poolt liikmesriigi tollile saadetavad teabenõuded peatavad üheksakuulise tähtaja – millega antud juhul tegemist ei olnud, kuna määruse nr 2454/93 artiklis 907 ette nähtud kord ei saanud olla uuesti kohaldatav –, möödus tolli vastusest vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseni üle kümne kuu. Üldkohus leidis, et ühegi meetmega, mida komisjon pidi võtma või mida ta võttis, ei saa õigustada sellise ajavahemiku möödumist. Kuigi on tõsi, et kohtuotsus **Firma Van Parys vs. komisjon**⁶⁴ kohustas komisjoni toimiku dokumendid uuesti läbi vaatama, asus Üldkohus siiski seisukohale, et millestki ei nähtu, et pärast seda kohtuotsust oleks komisjon avanud uue toimiku, rääkimata uute faktiliste asjaolude väljaselgitamisest.

Küsimuses, kas mõistliku aja ületamine võib kaasa tuua vaidlustatud otsuse tühistamise, märkis Üldkohus, et määrusega nr 2454/93 püütakse nimelt täpsustada teatavaid eeskirju nende kohaldamisel suurema õiguskindluse saavutamiseks, nagu see tuleneb ka selle määruse põhjendustest, ning et see määrus näeb ette ranged tähtajad, millest peavad kinni pidama nii taotleja kui ka komisjon imporditollimaksu vähendamise taotluse käsitlemisel. Selles kontekstis täheldas Üldkohus esiteks, et määruse nr 2454/93 artiklist 907 tuleneb, et kuigi otsuse vastuvõtmiseks komisjoni käsutuses oleva üheksakuulise tähtaja kulgemine võib teatavatel tingimustel peatuda, tuleb otsus tollimaksu tagasimaksmise taotluse kohta teha sama määruse artikli 907 teises lõigus kindlaks määratud tähtaja jooksul, kusjuures selle tähtaja jooksul vastuse puudumisel peab pädev toll sama määruse artikli 909 alusel taotluse rahuldama. Teiseks toonitas ta, et kuna komisjon tegutses antud juhtumis määruse nr 2454/93 raames, siis oleks tema otsus, mis tehti pärast sama määruse artiklis 907 ette nähtud üheksakuulise läbivaatamistähtaja möödumist – peatamine kaasa arvatud –, pidanud tähendama hageja taotluse rahuldamist tolli poolt. Üldkohus järeldas, et on tõsi, et rakendatud süsteem, eriti määruse nr 2454/93 artiklis 907 ette nähtud üheksakuuline tähtaeg ei kehti komisjoni suhtes ETL artikli 266 alusel algatatud menetluse korral. Ta täheldas aga, et kuna komisjon ei võtnud vaidlustatud otsust vastu mõistliku aja jooksul, kaotas ta määrusega nr 2454/93 ette nähtud tagatised ja jättis hageja ilma selle määruse kasulikust mõjust, võimalusest saada otsus ettenähtud ajavahemiku jooksul ning tagatisest saada soodne otsus selle aja jooksul vastamata jätmise korral. Seega rikkus komisjon mõistliku aja põhimõtet, mis kujutas endast käsitletava juhtumi asjaoludel põhjust vaidlustatud otsuse tühistamiseks.

X. DUMPING

Kohtuasjas, milles tehti 1. juuni 2017. aasta kohtuotsus **Changmao Biochemical Engineering vs. nõukogu** (T-442/12, [EU:T:2017:372](#)), esitati Üldkohtule nõue tühistada rakendusmäärus (EL) nr 626/2012⁶⁵ osas, milles see oli kohaldatav hagejale, kelleks oli viinhappe tootmise ja eksportimisega tegelev Hiina äriühing. Liidu institutsioonid olid algselt, esialgse uurimise raames võimaldanud hageja turumajanduslikku kohtlemist, kuid vahepealse läbivaatamise käigus keeldusid nad sellest kohtlemisest vaidlustatud määruses. Hageja oli seisukohal, et vaidlustatud määrus

63/ 19. märtsi 2013. aasta kohtuotsus, T-324/10, [EU:T:2013:136](#).

64/ 19. märtsi 2013. aasta kohtuotsus, T-324/10, [EU:T:2013:136](#).

65/ Nõukogu 26. juuni 2012. aasta rakendusmäärus (EL) nr 626/2012, millega muudetakse rakendusmäärust (EL) nr 349/2012, millega kehtestatakse Hiina Rahvabariigist pärit viinhappe impordi suhtes lõplik dumpinguvastane tollimaks (ELT 2012, L 182, lk 1).

rikkus algmääruse⁶⁶ artikli 11 lõiget 3, kuna asjaolud ei olnud muutunud oluliselt ja püsivalt, kui võrrelda esialgset uurimist ja vahepealset läbivaatamist. Neil asjaoludel pidi Üldkohus muu hulgas otsustama küsimuse üle, kas vahepealse läbivaatamise raames peavad institutsioonid tuvastama faktiliste asjaolude objektiivse muutuse või kas nad võivad anda erineva hinnangu juba olemasolevate asjaolude põhjal, võttes arvesse poolte esitatud uusi argumente ja tõendeid.

Üldkohus meenutas, et vastavalt algmääruse artikli 11 lõikele 3 võib komisjon vahepealse läbivaatamise raames uurimist läbi viies muu hulgas kaaluda, kas dumpingu ja kahju asjaolud on oluliselt muutunud või kas olemasolevad meetmed toovad soovitud tulemusi nimetatud määruse artikli 3 alusel varem kindlaks tehtud kahju kõrvaldamisel. Selleks võetakse lõpliku otsuse tegemisel arvesse kõiki asjakohaseid ja nõuetekohaselt dokumenteeritud tõendeid.

Üldkohus märkis, et antud juhul näib nõukogu olevat hinnangut muutnud ilma, et selle aluseks olevad asjaolud oleksid tingimata muutunud, järeldades, et algmääruse artikli 2 lõike 7 punktis c ette nähtud tingimused turumajanduslikuks kohtlemiseks ei olnud täidetud. Selle kohta täpsustas Üldkohus, et kui institutsioonid teostavad läbivaatamise eesmärgil tagasivaatavat ja tulevikku suunatud analüüsi, võivad nad asjaoludele antud hinnangut muuta. Nimelt oleks ebalooiline, et institutsioonid peavad kohaldama algmääruse artikli 2 lõike 7 punkti c viisil, mis on vahepealse läbivaatamise raames esitatud tõendeid arvestades osutunud ekslikuks, üksnes sel põhjusel, et selline kohaldamine toimus esialgse uurimise ajal. Ent kuna antud asjas tugines vaidlustatud määruses antud hinnang püsivatele, mitte ajutistele faktilistele asjaoludele, eeskätt benseeni hinna moonutustele ja benseeni ekspordi suhtes kohaldatava 17 % käibemaksu tagastamata jätmisele, otsustas Üldkohus, et vaidlustatud määrus ei ole algmääruse artikli 11 lõikega 3 vastuolus.

Kohtuasjas, milles tehti 10. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus **Kolachi Raj Industrial vs. komisjon** (T-435/15, edasi kaevatud⁶⁷, [EU:T:2017:712](#)), oli Üldkohtul võimalus täpsustada oma dumpingualast kohtupraktikat seoses tingimustega, mille esinemisel on kohaldatav algmääruse artikli 13 lõige 2, nimelt säte, mis näeb ette tingimused, millal peetakse toote kokkupanekut kehtivatest meetmetest kõrvalehoidmiseks. Hageja deklareeritud andmetest nähtus, et ta ostab Sri Lankast ja Hiinast pärinevaid jalgrattaosi selleks, et need Pakistanis jalgratasteks kokku panna. Komisjon leidis, et hageja esitatud päritolusertifikaatidel „vorm A“, mille olid välja andnud Sri Lanka asutused, ei ole piisavat tõendusjõudu, ning kohaldas analoogia alusel algmääruse artikli 13 lõike 2 punkti b, et kontrollida tootmiskuludele tuginedes nende osade pärinemist.

Esiteks, et täpsustada mõistete „päritolu“ ja „pärimine“ rolli algmääruse artikli 13 lõike 2 tõlgendamisel, tugines Üldkohus kohtuotsusele **Starway vs. nõukogu**⁶⁸, millest ta järeldas, et kui üldreeglina piisab selleks, et kohaldada algmääruse artikli 13 lõike 2 punkti b, lihtsast viitest lõpptoote kokkupanekul kasutatud osade „pärimisele“, siis kahtluse korral võib osutada vajalikuks kontrollida, kas kolmandast riigist „pärinevad“ osad on tegelikult hoopis muu riigi päritolu. Samuti täpsustas Üldkohus algmääruse eri keeleversioonidele tuginedes, et sõna „pärinevad [riigist]“ algmääruse artikli 13 lõike 2 punkti a tähenduses tuleb mõista nii, et see käib asjaomase impordi kohta ja seega ekspordiriigi kohta.

Teiseks märkis Üldkohus, et kuigi päritolusertifikaatidel „vorm A“ on neis nimetatud kauba päritolu osas tõendusjõud, ei ole see absoluutne. Nimelt ei saa selline kolmanda riigi koostatud sertifikaat kauba päritolu küsimuses olla liidu asutustele siduv, takistades neil päritolu kontrollimist muude vahendite abil siis, kui objektiivsete, sisuliste ja

^{66/} Nõukogu 30. novembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1225/2009 kaitse kohta dumpinguhinnaga impordi eest riikidest, mis ei ole Euroopa Ühenduse liikmed (ELT 2009, L 343, lk 51).

^{67/} Kohtuasi C-709/17 P, **komisjon vs. Kolachi Raj Industrial**.

^{68/} 26. septembri 2000. aasta kohtuotsus, T-80/97, [EU:T:2000:216](#).

kooskõlaliste kaudsete tõendite põhjal tekib kahtlus selles sertifikaadis nimetatud kauba tegeliku päritolu osas. Selle kohta tuleneb kohtupraktikast, et tagantjärele kontroll oleks suures osas kasutu, kui ainuüksi need sertifikaadid saaks olla tollimaksust vabastamise põhjenduseks. Lisaks toonitas Üldkohus, et algmääruse artikli 6 lõikest 8 nähtub, et muudel kui koostöösoovimatuse juhtudel tuleb huvitatud isikute esitatud ja komisjoni poolt tehtava otsuse aluseks oleva teabe paikapidavust kontrollida võimalikult põhjalikult. Järelikult annab ka see säte õigusliku aluse nii komisjoni võimalusele kui ka kohustusele kontrollida talle esitatud dokumente. Mõistagi tuleb dumpingu valdkonnas seda kohustust täita tolli jaoks selleks ette nähtud erimenetlusi järgides.

Kolmandaks ja viimaseks otsustas Üldkohus, et algmääruse artikli 13 lõike 2 punkti b „analoogia alusel“ kohaldades kontrollis komisjon tegelikult, kas jalgrattaosade Sri Lankas tootmisega hoitakse kõrvale Hiina päritolu jalgrataste suhtes kehtivatest dumpinguvastastest meetmetest, mis aga ei olnud uurimise ese. Nimelt nähtub algmääruse artikli 13 lõike 2 punkti b sõnastusest, et see kohaldub „kokkupaneku“ suhtes ning sättes olev 60 % reegel kohaldub seega „kokkupandava toote“ koguväärtuse suhtes. Antud juhul oli aga üheselt selge, et uurimise ese ei olnud jalgrataste „kokkupanek“ Sri Lankas ning see ei käsitletud mingil moel selles riigis „kokku pandud“ jalgrattaid. Lisaks, kuna algmääruse artikli 13 lõike 2 punkt b ei kujuta endast päritolureeglit, ei saa seda kohaldada „analoogia alusel“ selleks, et teha kindlaks kauba päritolu, seda enam, et selles sättes ette nähtud kriteeriumid erinevad sisuliselt päritolureeglite omadest. Sellest tulenes, et kohaldades algmääruse artikli 13 lõiget 2 analoogia alusel, rikkus komisjon selles asjas õigusnormi.

XI. FINANTSSEKTORI JÄRELEVALVE

16. mai 2017. aasta kohtuotsuses **Landeskreditbank Baden-Württemberg vs. EKP** (T-122/15, edasi kaevatud⁶⁹, [EU:T:2017:337](#)) kinnitas Üldkohus niisuguse otsuse õiguspärasust, millega Euroopa Keskpank (EKP) oli alusmääruse⁷⁰ artikli 6 lõike 4 alusel liigitanud hageja, kelleks oli üks Baden-Württembergi liidumaa (Saksamaa) investeerimis- ja arenduspank, „oluliseks üksuseks“. Sellise liigitamise tagajärjel kuulus see pank EKP otsese järelevalve alla, mitte aga ühtse järelevalvemehhanismi (SSM) raames jagatud järelevalve alla, mille hageja vaidlustas.

Esiteks märkis Üldkohus, et alusmääruse ülesehitusest nähtub, et nõukogu delegeeris EKP-le seoses alusmääruse artikli 4 lõikes 1 ette nähtud ülesannetega ainupädevuse. Üldkohus leidis, et alusmääruse artikli 6 ainus eesmärk on võimaldada teostada seda pädevust ühtse järelevalvemehhanismi raamistikus detsentraliseeritult, kuid EKP järelevalve all, riiklikel asutustel vähem oluliste üksuste suhtes ja seoses selle määruse artikli 4 lõike 1 punktides b ja d-i ette nähtud ülesannetega.

Teiseks toonitas Üldkohus, et alusmääruse artikli 6 lõike 4 teisest lõigust nähtub, et asutuse võib jätta „oluliseks“ liigitamata „konkreetsete asjaolude“ korral, kuid seda mõistet tuleb ühtse järelevalvemehhanismi raammääruse⁷¹ artikli 70 lõike 2 kohaselt tõlgendada kitsalt. Kuivõrd nimetatud määruse artikli 70 lõige 1 viitab „konkreetsete[le] faktide[le]“, mille kohaselt on oluliseks liigitamine [alus]määruse eesmärgi ja põhimõtteid [...] arvestades asjakohatu“, tuleb seda tingimata mõista üksnes nii, et EKP otsese järelevalve teostamine, mille toob kaasa üksuse liigitamine

^{69/} Kohtuasi C-450/17 P, **Landeskreditbank Baden-Württemberg**.

^{70/} Nõukogu 15. oktoobri 2013. aasta määrus (EL) nr 1024/2013, millega antakse Euroopa Kesk pangale eriülesanded seoses krediidiasutuste usaldatavusnõuete täitmise järelevalve poliitikaga (ELT 2013, L 287, lk 63).

^{71/} Euroopa Keskpanga 16. aprilli 2014. aasta määrus (EL) nr 468/2014, millega kehtestatakse raamistik Euroopa Keskpanga ja riiklike pädevate asutuste vaheliseks ning riiklike määratud asutustega tehtavaks koostööks ühtse järelevalvemehhanismi raames (ühtse järelevalvemehhanismi raammäärus) (ELT 2014, L 141, lk 1).

„oluliseks“, on alusmääruse eesmärkide saavutamiseks vähem sobiv kui selle üksuse üle otsese järelevalve teostamine riiklike asutuste poolt. Samas ei järeldu ühtse järelevalvemehhanismi raammääruse artikli 70 lõike 1 grammatilisest tõlgendusest see, et „oluline üksus“ tuleks ümber liigitada „vähem oluliseks“ seetõttu, et riiklike asutuste poolt ühtse järelevalvemehhanismi raames teostatav otsene järelevalve on alusmääruse eesmärkide saavutamiseks sama sobiv kui järelevalve, mida teostab üksnes EKP.

Kolmandaks ja viimaseks täpsustas Üldkohus, et ühtse järelevalvemehhanismi raammääruse artikli 70 lõike 1 tõlgendus subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtete seisukohast ei saa samuti sellise olukorran viia. Kuna riiklikud asutused tegutsevad ühtse järelevalvemehhanismi alusel liidu ainupädevuse detsentraliseeritud pädevuse teostamise raames, on ainus pädevus, mida Euroopa Keskpanga otsene järelevalve mõjutada võib, liikmesriikide põhimõtteline pädevus rakendada liidu õigust nende õiguskorras, nagu on rõhutatud ELTL artikli 291 lõikes 1. Kuid selle pädevuse säilimine ei tähenda, et ühtse järelevalvemehhanismi raammääruse artikli 70 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et see kohustab kontrollima iga alusmääruse artikli 6 lõikes 4 sätestatud kriteeriumide alusel oluliseks liigitatud asutuse puhul eraldi, kas selle määruse eesmarke saab sama hästi saavutada riiklike asutuste otsese järelevalve abil. Selline analüüs oleks nimelt otseses vastuolus alusmääruse artikli 6 lõike 4 loogikas kahe põhimõttelise tähendusega omava elemendiga, milleks on esiteks põhimõte, et olulised asutused kuuluvad EKP ainujärelevalve alla, ja teiseks see, et esinevad täpsed alternatiivsed kriteeriumid, mis võimaldavad finantseerimisasutuse olulisust sisuliselt hinnata. Nii järeldas Üldkohus, et EKP liigitas hageja õigesti „oluliseks üksuseks“ ja et hagi tuleb jätta rahuldamata.

Kohtuasjades, milles tehti 13. detsembri 2017. aasta kohtuotsus *Crédit mutuel Arkéa vs. EKP* (T-712/15, [EU:T:2017:900](#)) ja 13. detsembri 2017. aasta kohtuotsus *Crédit mutuel Arkéa vs. EKP* (T-52/16, [EU:T:2017:902](#)), tuli Üldkohtul lahendada hagi, mis olid esitatud esiteks EKP 5. oktoobri 2015. aasta otsuse peale, millega nähti ette grupi Crédit mutuel suhtes kohaldatavad usaldatavusnõuded, ja teiseks EKP 4. detsembri 2015. aasta otsuse peale, millega nähti ette selle grupi ja sellesse kuuluvate üksuste suhtes kohaldatavad uued usaldatavusnõuded. Hageja vaidlustas grupi Crédit mutuel üle usaldatavusnõuete täitmise järelevalve konsolideeritud alusel, mille teostamise oli EKP ette näinud Confédération nationale du Crédit mutueli (CNCM) kaudu; hageja väitis, et tegemist ei ole krediidasutusega, et ei ole olemas „gruppi Crédit mutuel“ ja et EKP ei saa talle kehtestada täiendavate omavahendite kohustust.

5. oktoobri 2015. aasta otsuse peale esitatud hagi osas otsustas Üldkohus, et hagejal on põhjendatud huvi esitada selle otsuse peale hagi, vältimaks, et selle otsuse kehtetuks tunnistanud otsuse võimalik tühistamine tooks kaasa selle, et sel otsusel on taas toime. Nimelt kui 4. detsembri 2015. aasta otsus tühistatakse, on pooled uuesti selle jõustumisele eelnenud olukorras, mida taas reguleerib vaidlustatud otsus.

Mis puudutab 5. oktoobri 2015. aasta otsuse ja 4. detsembri 2015. aasta otsuse peale esitatud kahte hagi, siis märkis Üldkohus, et alusmääruse eesmärkide järgimiseks tuleb järelevalvemehhanismi raammääruse artikli 2 punkti 21 alapunktis c ja määruse (EL) nr 575/2013⁷² artikli 10 lõikes 1 – millele on selles esimeses õigusnormis viidatud – ette nähtud tingimusi tõlgendades võtta arvesse seadusandja soovi, et EKP saaks üldise ülevaate kõikidest ohtudest, mis võivad krediidasutust ähvardada, ning vältida seda, et usaldatavusnõuete täitmise järelevalve killustub EKP ja siseriiklike ametiasutuste vahel. Määruse nr 575/2013 artikli 10 lõike 1 eesmärgi osas täheldas Üldkohus, et see määrus reguleerib krediidasutuste suhtes kohaldatavaid usaldatavusnõudeid. Seda arvestades ilmneb määruse nr 575/2013 artikli 10 lõike 1 eesmärk selgelt selle sõnastusest. Selleks on pädeva asutuse võimalus vabastada teatavate määruses ette nähtud nõuete kohaldamisest täielikult või osaliselt üks või mitu krediidasutust, mis asuvad samas liikmesriigis ja on püsivalt seotud keskasutusega, mis teostab nende üle

^{72/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 575/2013 krediidasutuste ja investeerimisühingute suhtes kohaldatavate usaldatavusnõuete kohta ja määruse (EL) nr 648/2012 muutmise kohta (ELT 2013, L 176, lk 1; parandused ELT 2013, L 208, lk 68, ja ELT 2013, L 321, lk 6).

järelevalvet ja asub samas liikmesriigis. Ka võimaldab määruse nr 575/2013 artikli 10 lõige 2 vabastada keskasutuse individuaalselt samade usaldatavusnõuete kohaldamisest. Kuid antud kohtuasjas ei kohaldata määruse nr 575/2013 artikli 10 lõikes 1 nimetatud tingimusi selle määruse kohaselt selle hindamiseks, kas asutuse võib individuaalselt nende nõuete täitmisest vabastada, vaid neid kohaldata viite tõttu järelevalvemehhanismi raammääruse artikli 2 punkti 21 alapunktis c selle hindamiseks, kas eksisteerib järelevalve alla kuuluv grupp. Eelnevast tuleneb, et selles asjas olid järelevalvemehhanismi raammääruse artikli 2 punkti 21 alapunkti c tõlgendamisel asjakohased ainult selle eesmärgid, hoolimata viitest määruse nr 575/2013 artikli 10 lõikele 1.

Kõigepealt märkis Üldkohus seoses Confédération nationale du Crédit mutueli krediidiasutuse staatuse puudumisega, et usaldatavusnõudeid reguleerivatest liidu õigusnormidest ei tulene, et mõistet „keskasutus“ tuleb mõista nii, et see eeldab krediidiasutuse staatust. Edasi leidis Üldkohus, et Crédit mutuel täidab Confédération nationale du Crédit mutueli kaudu kõik usaldatavusnõudeid reguleerivates liidu õigusnormides ette nähtud tingimused selleks, et teda saaks käsitleda „grupina“ selle määruse tähenduses. Viimaks leidis Üldkohus, et EKP ei rikkunud õigusnormi sellega, et ta tugines täiendavate omavahendite kohustuse kehtestamisel võimalusele, et hageja astub grupist Crédit mutuel välja.

Lükates niisiis tagasi hageja argumendid, et Confédération nationale du Crédit mutuel ei ole krediidiasutus, et puudub järelevalve alla kuuluv grupp järelevalvemehhanismi raammääruse artikli 2 punkti 21 alapunkti c ja määruse nr 575/2013 artikli 10 tähenduses ja et täiendavate omavahendite kohustuse kehtestamine ei ole lubatud, jättis Üldkohus mõlemad hagid tervikuna rahuldamata.

XII. LIIDU INSTITUTSIOONIDE HANKED

Kohtuasjas, milles tehti 4. juuli 2017. aasta kohtuotsus **European Dynamics Luxembourg jt vs. Euroopa Liidu Raudteeagentuur** (T-392/15, [EU:T:2017:462](#)), pidi Üldkohus täpsustama esiteks tõendite vaba esitamise ja tõendite vaba hindamise põhimõtete ulatust liidu õiguses ning teiseks hankija põhjendamiskohustuse ulatust, kui ta järeldeb, et edukaks tunnistatud pakkuja pakumuse ei ole põhjendamatult madala maksumusega.

Esiteks meenutas Üldkohus, et tõendamise valdkonnas kehtib liidu õiguses tõendite vaba hindamise põhimõte ja et see põhimõte seondub tõendite vaba esitamise põhimõttega, mis annab pooltele võimaluse esitada liidu kohtule kõik õiguspäraselt kogutud tõendid, mida nad peavad oma seisukohtade põhjendamiseks vajalikuks. Samas tuleb tõendite vaba hindamise põhimõtet ja tõendite vaba esitamise põhimõtet rakendada kooskõlas selliste liidu õiguse aluspõhimõtetega nagu õigus õiglasele kohtulikule arutamisele ja poolte võrdsuse põhimõte. Nii tuleb tõendite vaba hindamise põhimõtet rakendada kooskõlas iga poole õigusega kaitsta oma huve sõltumata mis tahes välistest mõjutustest, eelkõige avalikkuse poolt, ja õigusega saada kaitset oma tõendite väärkasutuse eest. Üldkohus järeldeb sellest, et tõendite vaba esitamise põhimõttest tuleneb, et Üldkohtu menetluse poolel on üldjuhul õigus esitada tõendusmaterjalina dokumente, mida esitati teises kohtuasjas, milles ta ise oli pool. Lisaks ei saa selle poole nõusolek, kellelt tõend pärineb, olla eeltingimuseks niisuguse tõendi vastuvõetavusele, mis on Üldkohtus esitatud teises kohtuasjas. Nimelt kui selle poole nõusolek, kellelt tõend pärineb, võiks olla arvessevõetav tegur tõendi nõuetekohase kasutamise hindamisel, siis annaks eeldus, et see nõusolek tuleb saada enne dokumendi Üldkohtule esitamist ning et vastasel juhul oleks see vastuvõetamatu, poolele, kellelt tõend pärineb, õiguse see dokument välistada, võttes Üldkohtult võimaluse hinnata dokumendi kasutuse nõuetekohasust ja täita oma kohustust anda kummalegi poolele mõistlik võimalus oma seisukohtade ja tõendite esitamiseks tingimustes, mis ei asetaks ühte neist oma vastasega võrreldes oluliselt ebasoodsamasse olukorda, mis on poolte võrdsuse põhimõtte aluseks. Seega tuleb Üldkohtul igas asjas tasakaalustada ühelt poolt tõendite vaba esitamise põhimõte ja teiselt poolt kaitse kohtumenetluse poole tõendite väärkasutuse eest.

Selles asjas vaidles kostja vastu hagejate poolt Euroopa Ravimiameti (EMA) hindamiskomisjoni aruande koopia esitamisele, mille peale Üldkohus täheldas, et hagejate valduses oli see aruanne seetõttu, et nad esitasid Euroopa Ravimiameti korraldatud hankes pakkumuse ja kõrvalejätud pakkujana palusid nad oma pakkumuse tagasilükkamise kohta põhjendust. Järelikult said hagejad selle aruande enda valdusesse õiguspäraselt. Asjaolu, et see aruanne oli hiljem tõendiks kohtuasjas, milles tehti Üldkohtu otsus, ning et hagejad ei olnud saanud Euroopa Ravimiametilt luba selle kasutamiseks käesolevas asjas, ei võimaldanud pidada selle kasutamist nõuetevastaseks. Arvestades lisaks selle dokumendi sisu ja hagejate tõendite esitamise vabadust, ei olnud EMA alust seista vastu sellele, et see dokument kostjale avaldatakse. Järelikult oleks selle dokumendi vastuvõetamatuse tõttu tagasilükkamine olnud vastuolus nõuetekohase õigusemõistmise põhimõttega, kuna see oleks piiranud põhjendamatult hagejate tõendite esitamise vabadust.

Teiseks toonitas Üldkohus, et hankija hinnang selle kohta, kas esineb põhjendamatult madala maksumusega pakkumusi, antakse kahes etapis. Esimeses etapis peab hankija hindama, kas esitatud pakkumused „tunduvalt“ olevat põhjendamatult madala maksumusega, st kas need sisaldavad mõnda näitajat, mis tekitab selles suhtes kahtlusi. See on nii muu hulgas juhul, kui pakutud hind on märkimisväärselt madalam kas teistest esitatud pakkumustest või tavapärasest turuhinnast. Kui esitatud pakkumused ei sisalda mõnda sellist näitajat ega tundu seega olevat põhjendamatult madala maksumusega, võib hankija jätkata pakkumuste hindamist. Seevastu juhul, kui on selline kahtlus, peab hankija teises etapis kontrollima selle pakkumuse koostisosi, et veenduda, et pakkumus ei ole põhjendamatult madala maksumusega. Kuna põhjendamise nõuet tuleb eelkõige hinnata kohaldatavatest õigusnormidest lähtudes, siis selle kontrolli kaheetapilisus mõjutab hankija põhjendamiskohustuse ulatust. Seega kui hankija tunnistab teatava pakkumuse edukaks, ei ole ta kohustatud talle finantsmääruse⁷³ artikli 113 lõike 2 alusel esitatavatele põhjendamise taotlustele vastates sõnaselgelt põhjendama, miks edukaks tunnistatud pakkumus ei tundunud talle olevat põhjendamatult madala maksumusega. Nimelt kui hankija on pakkumuse edukaks tunnistanud, siis järeldub sellest kaudselt, kuid selgelt, et ta leidis, et pole näitajaid, mis viitaksid sellele, et nimetatud pakkumus oli põhjendamatult madala maksumusega. Need põhjendused tuleb aga teatavaks teha väljalangenud pakkujale, kes seda sõnaselgelt taotleb.

XIII. VAHEKOHTUKLAUSEL

Kohtuasjas, milles tehti 4. juuli 2017. aasta kohtuotsus *Systema Teknolotzis vs. komisjon* (T-234/15, [EU:T:2017:461](#)), esitas isik, kes pidi teostama liidu rahastatavat projekti, Üldkohtule hagi komisjoni otsuse peale, mis oli alusetult makstud summa tagasimaksmise nõude täitmisele pööramise otsus. Komisjon väitis, et hageja hagiavaldus on vastuvõetamatu, kuna võrreldes tema varasemate keeldumistega leevendada hageja maksetingimusi on vaidlustatud otsus lihtsalt kinnitav otsus.

Üldkohus meenutas, et hagejat mõne institutsiooniga siduva lepingu olemasolu korral saab liidu kohtule ELTL artikli 263 alusel hagi esitada üksnes siis, kui vaidlustatud akti eesmärk on tuua kaasa siduvaid õiguslikke tagajärgi, mis paigutuvad väljapoole pooli siduvat lepingulist suhet ning mis eeldavad, et lepingupooleks olev institutsioon täidab talle kui haldusorganile antud avaliku võimu volitusi. Kui liidu kohus võtaks endale pädevuse otsustada lepinguliste aktide tühistamise üle, siis riskiks ta mitte üksnes sellega, et ELTL artikkel 272, mis võimaldab anda liidu kohtule pädevuse vahekohtuklausli alusel, kaotab oma mõtte, vaid ka sellega, et juhtudel, mil leping ei sisalda

^{73/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta määrus (EL, Euratom) nr 966/2012, mis käsitleb Euroopa Liidu üldelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 1605/2002 (ELT 2012, L 298, lk 1).

vahekohtuklauslit, laiendab ta oma pädevust ETL artikliga 274 ette nähtud piiridest väljapoole, kuivõrd see artikkel annab liikmesriikide kohtutele üldise õiguse lahendada vaidlusi, mille üks pool on liit.

Otsus, mida saab ETL artikli 299 tähenduses täitmisele pöörata, nagu antud asjas, kujutab endast vaidlustatavat akti ETL artikli 263 tähenduses, mis tähendab, et selle otsuse põhjendatuse saab vaidlustada üksnes tühistamispädevusega kohtus. Üldkohus leidis, et iseäranis on see nii siis, kui täitmisele pööramise otsus on tehtud institutsiooniga sõlmitud lepingu täitmise käigus tekkinud võla sissenõudmiseks. Nimelt väljendab täitmisele pööramise otsuse tegemine avaliku võimu volituste teostamist komisjoni poolt ja kinnitab lõplikult tema kavatsust oma võlad sisse nõuda.

Kõigepealt täheldas Üldkohus, et selleks, et vaidlustatud otsuse saaks kvalifitseerida puhtalt kinnitavaks aktiks, on vajalik eelkõige see, et komisjoni varasemaid akte saaks kvalifitseerida otsusteks, mille peale saab esitada tühistamishagi. Kuid komisjoni keeldumised võimaldada leevendada maksetingimusi – mis olid antud juhul varasemad aktid – ei tekita siiski siduvaid õiguslikke tagajärgi, mis paigutuvad väljapoole komisjoni ja hagejat siduvaid lepingulisi suhteid. Samuti ei tähenda need keeldumised komisjonile antud avaliku võimu volituste teostamist. Seega ei saa neid keeldumisi pidada varasemateks otsusteks üksnes kinnitavat laadi otsuseid puudutava kohtupraktika tähenduses. Lõpuks ei saa olla küsimus tühistamishagi esitamise tähtajast möödahiilimises, sest käsitletavat keeldumist kuuluvad komisjoni ja hageja vaheliste lepinguliste suhete kohaldamisalasse ja lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste vaidlustamiste suhtes liidu kohtus ETL artikli 272 alusel ei kohaldata sama hagi esitamise tähtaega. Järelikult väitis komisjon vääralt, et hageja hagi on vastuvõetamatu.

XIV. ÕIGUS TUTVUDA INSTITUTSIOONIDE DOKUMENTIDEGA

2017. aastal oli Üldkohtul võimalus teha dokumentidega tutvumise valdkonnas mitu olulist otsust. Ta esitas muu hulgas oma seisukoha turgu valitseva seisundi kuritarvitamise haldusmenetluses toimiku dokumentidega tutvumise tingimuste kohta, nagu ka nende dokumentidega tutvumise kohta, mille koostab liikmesriik liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluses. Üldkohus tegi ka täpsustusi Euroopa Kemikaaliameti (ECHA) valduses olevate kemikaali kasutusala autoriseeringutaotluse menetluses esitatud dokumentidega tutvumise taotluste kohta, ja selliste dokumentidega tutvumise taotluste kohta, mis puudutavad niisuguse pakkumuse esitamise ettepanekuid, mis on seotud hankemenetlusega hõlmatud kõikide hanke osadega.

1. TURGU VALITSEVA SEISUNDI KURITARVITAMISE HALDUSMENETLUSE TOIMIKU DOKUMENDID

Kohtuasjas, milles tehti 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus **Deutsche Telekom vs. komisjon** (T-210/15, [EU:T:2017:224](#)), paluti Üldkohtul kontrollida komisjoni niisuguse otsuse õiguspärasust, millega ta oli jätnud rahuldamata hageja taotluse tutvuda kõikide dokumentidega, mis olid tema suhtes algatatud turgu valitseva seisundi kuritarvitamise menetluse uurimistoimikus. Komisjon jättis selle taotluse rahuldamata, tuginedes üldisele eeldusele, et nende dokumentide avalikustamine kahjustab põhimõtteliselt asjaomaste ettevõtjate ärihuvide kaitset ja uurimise eesmärkide kaitset.

Üldkohus asus seisukohale, et kohtupraktikat üldise eelduse kohta, mis kehtib keelatud kokkuleppeid puudutava asja haldustoimiku dokumentidega tutvumise valdkonnas, tuleb analoogia alusel ja samadel põhjustel kohaldada

nende dokumentidega tutvumisele, mis on turgu valitseva seisundi kuritarvitamist puudutava haldusmenetluse toimikus. Selle kohtupraktika kohaselt on komisjonil õigus eeldada, ilma et ta peaks iga dokumenti konkreetselt ja individuaalselt uurima, et nende avalikustamine kahjustab põhimõtteliselt kontrollimiste ja uurimise eesmärki ning menetluses osalenud ettevõtjate ärihuve, ning see puudutab nii dokumente, mida komisjon on vahetanud menetluse pooltega, kui ka komisjoni asjaomast menetlust korraldavaid sisedokumente.

Üldkohus märkis, et üldise eelduse võib ELTL artikli 102 kohaldamise menetluste puhul tuletada määruse nr 1/2003 ja määruse nr 773/2004 sätetest, mis reguleerivad konkreetselt neis menetlustes komisjoni toimikutes sisalduvate dokumentidega tutvumise õigust. Nimelt kui ELTL artikli 102 kohaldamise menetluses kehtiks määruse nr 1049/2001⁷⁴ alusel üldine õigus tutvuda komisjoni ja selle menetlusega seotud või kolmandate isikutega vahetatud dokumentidega, seaks see ohtu tasakaalu, mida liidu seadusandja soovis määruses nr 1/2003 ja määruses nr 773/2004 tagada ühelt poolt ettevõtjate kohustuse edastada komisjonile potentsiaalselt tundlikku äriteavet ja teiselt poolt ametisaladuse ja ärisaladuse tõttu komisjonile edastatud teabe tugevdatud kaitse tagamise vahel. Täheldades veel, et kaitstavate huvide olemust arvestades võib asuda seisukohale, et üldise eelduse olemasolu kehtib sõltumata sellest, kas dokumentidega tutvumise taotlus puudutab juba lõpetatud või käimasolevat kontrollimenetlust, järeldas Üldkohus, et selles asjas tuleb hagi rahuldamata jätta.

2. DOKUMENDID, MILLE ON KOOSTANUD LIIKMESRIIK LIIKMESRIIGI KOHUSTUSTE RIKKUMISE MENETLUSES

Kohtuasi, milles tehti 28. aprilli 2017. aasta kohtuotsus **Gameart vs. komisjon** (T-264/15, [EU:T:2017:290](#)), andis Üldkohtule võimaluse analüüsida varem käsitlemata küsimust, kas dokument, mille liikmesriik koostab liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluses, võib olla vaadeldav institutsioonilt pärit dokumendina määruse (EÜ) nr 1049/2001 artikli 5 tähenduses, nii et see institutsioon on pädev läbi vaatama taotlust tutvuda selle dokumendiga, mille selle sätte teise lõigu alusel on talle edastanud liikmesriik. Kohtuasja aluseks oli hageja poolt Poola välisministeeriumile esitatud taotlus tutvuda dokumentidega, mis olid seotud menetlustega, mida komisjon viis läbi liidu õigust rikkuvate hasartmängu reguleerivate Poola õigusnormide suhtes. Taotlus puudutas nimelt selle ministeeriumi valduses olevate niisuguste kirjade koopiaid, mille Poola Vabariik oli nende menetluste kohta saatnud komisjonile. Komisjon, kellele ministeerium oli selle taotluse edastanud, ei lubanud taotletud dokumentidega tutvuda, tuginedes muu hulgas määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 2 kolmandas taandes kontrollimiste, uurimise või audiitorkontrolli eesmärke kaitsvale erandile. Selle keeldumise vaidlustamisel väitis hageja, et komisjon ei olnud pädev tegema otsust tema taotluse suhtes tutvuda vaidlusaluste dokumentidega, sest need ei kuulu määruse nr 1049/2001 kohaldamisalasse. Ta väitis, et selle määruse artikli 5 teine lõik ei ole nende dokumentide suhtes kohaldatav, sest see säte käsitleb ainult liidu institutsioonidelt pärit dokumente.

Selle kohta märkis Üldkohus, et välja arvatud määruse nr 1049/2001 artiklis 5 konkreetselt ette nähtud juhtumitel või kui see tuleneb EL lepingu artikli 4 lõikes 3 ette nähtud lojaalse koostöö kohustuse nõuetest, jäävad liikmesriikide ametiasutuste käsutuses olevate dokumentide kohta – sealhulgas nende dokumentide kohta, mis on pärit liidu institutsioonidelt – esitatud teabenõuded kõnealuste liikmesriigi ametiasutuste suhtes kohaldatavate riigisiseste eeskirjade kohaldamisalasse, ilma et määruse nr 1049/2001 sätted neid asendaksid. Üldkohus täheldas, et määruse nr 1049/2001 artikkel 5 ei näe ette võimalust edastada komisjonile teabenõuet liikmesriigilt pärit dokumentide kohta. Selle sätte sõnastusest nähtub nimelt selgelt, et sätte esemeline kohaldamisala piirdub

^{74/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT 2001, L 145, lk 43; ELT eriväljaanne 01/03, lk 331).

dokumentidega, mis on „pärit“ liidu institutsioonidelt. Seega ei olnud komisjon pädev otsustama vaidlusaluste dokumentidega tutvumise taotluse üle.

Seda järeldust ei saa seada kahtluse alla komisjoni ja menetlusse astujate argument, mille kohaselt oli komisjon pädev läbi vaatama Poola Vabariigilt pärit dokumentide kohta esitatud teabenõuet, kuivõrd need dokumendid olid komisjoni käsutuses määruse nr 1049/2001 artikli 2 lõike 3 tähenduses. Komisjon peab selleks, et ta oleks pädev tegema otsuse, millega ta kas võimaldab mingi oma käsutuses oleva dokumendiga tutvuda või keeldub sellest, olema lisaks saanud selle dokumendi kohta määruse nr 1049/2001 artikli 2 lõikes 4 ja artiklis 6 ette nähtud tingimustel kehtivalt esitatud teabenõude mis tahes määruse artikli 2 lõigetes 1 ja 2 nimetatud füüsiliselt või juriidiliselt isikult või peab sellise nõude olema talle määruse artiklis 5 ette nähtud tingimustel kehtivalt edastanud liikmesriik. Kuid antud asjas tuvastas Üldkohtus, et komisjonile ei esitanud õiguspäraselt sellist nõuet ei hageja ega Poola Vabariik.

3. KEMIKAALI KASUTUSALA AUTORISEERINGUTAOTLUSEGA SEOTUD MENETLUSES EUROOPA KEMIKAALIAMETI VALDUSES OLEVAD DOKUMENDID

Kohtuasjas, milles tehti 13. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus **Deza vs. ECHA** (T-189/14, [EU:T:2017:4](#)), esitati Üldkohtule hagi, milles paluti tühistada otsused, millega Euroopa Kemikaaliamet (ECHA) oli lubanud kolmandatel isikutel tutvuda teatava teabega toimikus, mille hageja oli esitanud määruses (EÜ) nr 1907/2006⁷⁵ ette nähtud menetluses ja mis puudutas kemikaali kasutusala autoriseeringutaotlust. Oma hagi põhjendamiseks tugines hageja muu hulgas üldisele konfidentsiaalsuse eeldusele teabe suhtes, mis esitatakse selles määruses ette nähtud kasutusala autoriseerimise menetluses.

Selle kohta märkis Üldkohus, et erinevalt olukordadest, mille puhul Euroopa Kohus ja Üldkohus on möönnud, et kohalduvad dokumentidega tutvuda võimaldamisest keeldumise üldised eeldused, reguleerib määrus nr 1907/2006 siiski sõnaselgelt selle määruse ja määruse nr 1049/2001 vahelist suhet. Nimelt näeb määruse nr 1907/2006 artikkel 118 ette, et ECHA valduses olevate dokumentide suhtes kohaldatakse määrust nr 1049/2001. See ei reguleeri kitsendavalt nende dokumentide kasutamist, mis sisalduvad kemikaali kasutusala autoriseerimise menetlusega seotud toimikus. Seega ei tulene asjasse puutuvate dokumentidega tutvumise võimaldamisest keeldumise üldine eeldus määrusest nr 1907/2006. Nii ei ole lubatav, et määrusega nr 1907/2006 ette nähtud autoriseerimismenetluses peetaks ECHA-le edastatud kogu teavet selliseks, mis on ilmselgelt hõlmatud autoriseeringu taotleja ärihuve kaitsva erandiga. Kuigi seda erandit võidakse kohaldada ECHA-le edastatud teatud dokumentidele, ei tarvitse see olla nii iga dokumendi puhul või kõikide dokumentide puhul tervikuna. ECHA peab selle igal juhul kindlaks tegema iga dokumendi konkreetse ja tegeliku hindamisega, nagu nõuab määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 2 esimene taane.

Üldkohus meenutas ka, et kuigi ECHA valduses olevate dokumentidega seoses tuleb üldjuhul järgida põhimõtet, et üldsusel on võimalikult laiaulatuslik õigus tutvuda dokumentidega, võib seda põhimõtet ikkagi teatud üldistest või erahuvidest lähtudes piirata. Ta järeldas siiski, et antud asjas ei nähtu, et vaidlusaluste kirjeldavate ja üldsusele kättesaadavate andmete pelga kogumi avalikustamisest võiks piisata hageja ärihuvide kaitse kahjustamiseks.

^{75/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1907/2006, mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist (REACH) ja millega asutatakse Euroopa Kemikaalide Agentuur ning muudetakse direktiivi 1999/45/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 793/93, komisjoni määrus (EÜ) nr 1488/94 ning samuti nõukogu direktiiv 76/769/EMÜ ja komisjoni direktiivid 91/155/EMÜ, 93/67/EMÜ, 93/105/EÜ ja 2000/21/EÜ (ELT 2006, L 396, lk 1, parandus ELT 2007, L 136, lk 3).

Üldkohus leidis, et üksnes siis, kui hageja poolt andmekogumise käigus antud hinnangud oleksid endast kujutanud lisaväärtust – see tähendab, kui need oleksid näiteks sisaldanud uusi teadustulemusi või kaalutlusi uue strateegia kohta, mis oleks andnud ettevõtjale ärieeelse oma konkurentide ees –, oleksid need olnud hõlmatud ärihuvidena, mille kaitse tagab määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõige 2.

4. DOKUMENDID PAKKUMUSE ESITAMISE ETTEPANEKUTE KOHTA, MIS ON SEOTUD HANKEMENETLUSEGA HÕLMATUD KÕIKIDE HANKE OSADEGA

Kohtuasjas, milles tehti 14. detsembri 2017. aasta kohtuotsus *Evropaïki Dynamiki vs. parlament* (T-136/15, [EU:T:2017:915](#)), tuli Üldkohtul kontrollida niisuguse otsuse õiguspärasust, millega parlament oli tagasi lükanud hageja taotluse tutvuda parlamendi dokumentidega pakkumuse esitamise ettepanekute kohta, mis olid seotud selle institutsiooni hankemenetlusega hõlmatud kõikide hanke osadega. Euroopa Parlament oli taotluse rahuldamata jättnud, tuginedes muu hulgas dokumentidega tutvumise erandile seoses ärihuvidena kaitsega.

Selle erandi kohta märkis Üldkohus esiteks, et kuigi on tõsi, et Euroopa Kohus on mitmel juhul, sealhulgas hankemenetluses esitatud pakkuja pakkumuste suhtes⁷⁶ tunnistanud, et kehtib konfidentsiaalsuse üldine eeldus, mida kohaldatakse teatud kategooria dokumentidele nende laadi tõttu, ei saa siiski pakkumuse esitamise ettepanekute puhul ärihuvidena kahjustamise üldine eeldus tugineda kohtupraktikale, mis puudutab tutvumist pakkujate pakkumustega, ega üldisemalt analoogilisele põhjenduskäigule, mida järgiti kohtuotsuses *komisjon vs. Technische Glaswerke Ilmenau*⁷⁷, mis puudutas riigiabi üle järelevalve teostamise menetlust, ja kohtuotsuses *komisjon vs. Éditions Odile Jacob*⁷⁸, mis puudutas koondumist. Nimelt on kohtuasjadel, milles tehti need kaks kohtuotsust, üks ühine tunnus – nimelt määrusest nr 1049/2001 eraldiseisvates õigusaktides sisalduvad erinormid, mis nii seoses isikute kui ka teabe endaga piiravad täpsemalt taotletud toimikute või dokumentidega tutvumist. Kuid erinevalt hanketeatest ja teatest lepingu sõlmimise kohta ei ole raamlepingu täitmiseks hankija poolt koostatud pakkumuse esitamise ettepanek hõlmatud finantsmääruse või delegeeritud määruse (EL) nr 1268/2012⁷⁹ ühegi sättega, mis määraks kindlaks või piiritleks täpsemalt selles ettepanekus sisalduva teabe, mida tuleb või mida hankija võib pakkujale või teistele kandidaatidele edastada. Järelikult ei saa asuda seisukohale, et finantsmäärus või delegeeritud määrus sisaldavad raamlepingu täitmiseks hankija poolt koostatud pakkumuse esitamise ettepanekutes sisalduva teabe edastamise täpseid reegleid.

Teiseks toonitas Üldkohus, et arvestades raamlepingu täitmiseks hankija poolt koostatud pakkumuse esitamise ettepaneku laadi ja eset, ei saa eeldada, et selline dokument sisaldab töövõtjale eriomaseid majandus- ja tehnilisi andmeid või et selles tuuakse üksikasjalikult esile tema eriomane oskusteave. Vastupidi, pakkumuse esitamise ettepanek, mille on esitanud hankija, mitte tema töövõtjad, sisaldab üldiselt nende ülesannete kirjeldust, mille täitmist hankija soovib raamlepingu alusel, mille ta töövõtjaga sõlmis. Töövõtja esitab põhimõtteliselt alles pakkumuse esitamise ettepanekule vastates nende teenuste üksikasjad, mida ta on hankijale võimeline osutama,

^{76/} Vaata selle kohta 29. jaanuari 2013. aasta kohtuotsus *Cosepuri vs. Euroopa Toiduohutusamet (EFSA)*, T-339/10 ja T-532/10, [EU:T:2013:38](#), punkt 101, ja 21. septembri 2016. aasta kohtuotsus *Secolux vs. komisjon*, T-363/14, [EU:T:2016:521](#), punkt 59.

^{77/} 29. juuni 2010. aasta kohtuotsus, C-139/07 P, [EU:C:2010:376](#).

^{78/} 28. juuni 2012. aasta kohtuotsus, C-404/10 P, [EU:C:2012:393](#).

^{79/} Komisjoni 29. oktoobri 2012. aasta delegeeritud määrus (EL) nr 1268/2012, mis käsitleb finantsmääruse kohaldamise eeskirju (ELT 2012, L 362, lk 1).

nende ekspertide profiili, kelle ta hankija käsutusse annab, ning tema teenuste maksumuse. Pealegi ei saa parlament väita, et pakkumuse esitamise ettepanekute avalikustamine kahjustaks tema enda huve, kuna sellega saaks avalikuks tema „hankija profiil“ turul. Järelikult ei saanud parlament tugineda määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 2 esimeses taandes ette nähtud ärihuve kaitsvale erandile dokumentidega tutvumise õigusest selleks, et keelduda taotletud dokumentide konkreetset ja üksishaaval uurimisest ja nende avalikustamisest.

Lisaks, mis puudutab küsimust, kas erandit kohustusest asjasse puutuvaid dokumente konkreetset ja üksishaaval uurida saab lubada ebamõistliku töömahu tõttu, siis kontrollis Üldkohus selles kohtuasjas, kas täidetud on kolm kohtupraktikast tulenevat kumulatiivset tingimust, milleks on esiteks see, kas taotletud dokumentide konkreetset ja üksishaaval uurimise töömaht on ebamõistlik, teiseks, kas parlament on hagejaga nõu pidanud, ja kolmandaks, kas ta on konkreetset näinud ette teisi valikuvõimalusi taotletud dokumentide konkreetset ja üksishaaval uurimise asemel. Üldkohus leidis, et antud asja eriomastel asjaoludel, arvestades nõutud töömahtu, parlamendi tehtud ettepanekut ja hageja suhtumist, võis parlament tugineda ebamõistlikule töömahule selleks, et keelduda kõikide taotletud dokumentide konkreetset ja üksishaaval uurimisest, ilma et tal oleks olnud teiste mõeldavate valikute puudumisel kohustust üksikasjalikult oma otsuses tuua esile põhjused, miks need teised valikud toonuks samuti kaasa ebamõistliku töömahu. Parlament võis seetõttu dokumentide tutvumise võimaldamisest keelduda üldiselt, ilma et temalt oleks vaja paluda nende dokumentide koopiade esitamist, mida ta tegelikult uuris.

XV. AVALIK TEENISTUS

Aasta 2017 oli rikas kohtupraktika arengu poolest avaliku teenistuse valdkonnas.

Kohtuasjas, milles tehti 24. aprilli 2017. aasta kohtuotsus **HF vs. parlament** (T-584/16, [EU:T:2017:282](#)), tuli Üldkohtul lahendada hagi, milles paluti tühistada parlamendi otsus mitte pikendada hageja lepingulise abiteenistuja lepingut.

Üldkohus otsustas, et selleks, et Euroopa Parlamendi teenistuslepingute sõlmimise pädevusega organi otsuse lepingu pikendamise kohta saaks lugeda vastuvõetuks, peab otsus olema tehtud pärast seda, kui see organ on uuesti hinnanud teenistuse ja asjaomase isiku huve ning andnud uue hinnangu võrreldes algse lepingu tingimustega, milles on lepingu lõppemise kuupäev juba ette nähtud. Nii saab asjakohase otsuse administratsioonile omistada ainult siis, kui see on tehtud konkreetset selleks ette nähtud menetluses või vastuseks taotlusele, mille on esitanud asjaomane isik, kes on Euroopa Liidu personalieeskirjade (edaspidi „personalieeskirjad“) artikli 90 lõike 1 kohaselt personalieeskirjade kohaldamisalasse kuuluv isik.

Lisaks märkis Üldkohus, et olukorras, kus teenistuslepingute sõlmimise pädevusega organ otsustab – tingimusel, et selline võimalus on Euroopa Liidu muude teenistujate teenistustingimustes (edaspidi „muude teenistujate teenistustingimused“) ette nähtud – mitte kasutada muude teenistujate teenistustingimustes talle antud võimalust teenistuja teenistuslepingut pikendada, võib pikendamata jätmise otsuse teha alles pärast seda, kui asjaomasele isikule on antud võimalus teha teatavaks oma seisukoht, milleks teenistuslepingute sõlmimise pädevusega organ võib lihtsalt esitada teate oma kavatsuse ja põhjuste kohta kõnealust võimalust mitte kasutada, ning see võib toimuda kas või lühikese aja jooksul kirjaliku või suulise teabevahetuse kaudu. Teabevahetuse algatajaks peab olema teenistuslepingute sõlmimise pädevusega organ, kellel lasub tõendamiskoormis. Antud asjas tuvastas Üldkohus, et teenistuslepingute sõlmimise pädevusega organ rikkus hageja õigust olla ära kuulatud. Ta leidis aga, et isegi kui hageja oleks enne vaidlustatud otsuse tegemist ametlikult ära kuulatud, ei oleks hageja poolt kohtumenetluses esitatud asjaolusid arvestades tema eelnev ärakuulamine viinud tema lepingu pikendamise suhtes teistsuguse tulemuseni.

Kohtuasjas, milles tehti 24. aprilli 2017. aasta kohtuotsus **HF vs. parlament** (T-570/16, [EU:T:2017:283](#)), esitati Üldkohtule hagi administratsiooni (jällegi Euroopa Parlamendi teenistuslepingute sõlmimise pädevusega organ) poolt väidetavalt vaikimisi tehtud otsuse peale, millega jäeti rahuldamata personalieeskirjade artikli 24 tähenduses hageja abitaotlus, mille ta oli esitanud psühholoogilise ahistamise tõttu. Selles kohtuasjas oli Üldkohtul võimalus selgitada ulatust, mis on administratsiooni otsusel algatada haldusjuurdlus vastuseks abitaotlusele, mis on esitatud personalieeskirjade artikli 90 lõike 1 alusel, milles administratsioonile on ette nähtud neljakuune vastamistähtaeg.

Olles meenutanud kohtupraktikat, mille kohaselt tuleb administratsioonil tegutseda kiiresti, kui esinevad esialgsed tõendid psühholoogilise ahistamise kohta, et saada selgust väidetavates faktilises asjaoludes⁸⁰, märkis Üldkohus, et kui teenistuslepingute sõlmimise pädevusega organ ei vasta personalieeskirjade artikli 90 lõikes 1 ette nähtud neljakuulise tähtaja jooksul abitaotlusele, võib asuda seisukohale, et see asutus on vaikimisi teinud otsuse abitaotlus rahuldamata jätta. Nimelt tuleb sellises olukorras eeldada, et see asutus leidis, et abitaotluse põhjendamiseks esitatud tõendid ei kujuta endast piisavaid esialgseid tõendeid selliste väidetavate asjaolude tegeliku toimumise kohta, mis tingivad abistamiskohustuse ning mis antud kohtuasjas seondusid personalieeskirjade artikli 12a väidetava rikkumisega.

Üldkohus märkis aga, et see olukord erineb siiski antud kohtuasjas esinenust, kus teenistuslepingute sõlmimise pädevusega organ leidis abitaotluse kohta otsust tehes, et olid esitatud piisavad esialgsed tõendid, millest tulenevalt osutus vajalikuks algatada haldusjuurdlus, et tuvastada, kas väidetavad asjaolud kujutasid tõepoolest endast psühholoogilist või seksuaalset ahistamist personalieeskirjade artikli 12a tähenduses. Nimelt peab sarnases olukorras selline juurdlus olema lõpule viidud, selleks et administratsioonil oleks juurdluse aruande järelduste alusel võimalik võtta selle kohta lõplik seisukoht, mis võimaldab tal kas abitaotluse rahuldamata jätta või juhul, kui väidetud asjaolude tegelik toimumine tuvastatakse ja need kuuluvad personalieeskirjade artikli 12a kohaldamisalasse, algatada eeskätt distsiplinaarmenetlus selleks, et määrata vajaduse korral eeldatavale ahistajale distsiplinaarkaristus. Kuid Üldkohtu hinnangul on just haldusjuurdluse eesmärk kinnitada või ümber lükata, et tegemist on psühholoogilise ahistamisega personalieeskirjade artikli 12a tähenduses. Seetõttu ei saa teenistuslepingute sõlmimise pädevusega organ juurdluse tulemust ette arvata ning just nimelt ei tohiks ta enne haldusjuurdluse tulemuste kättesaamist võtta isegi mitte vaikimisi seisukohta selles osas, kas väidetav ahistamine on tegelikult aset leidnud. Selle kohta täpsustas Üldkohus, et administratsiooni suhtes jääb kehtima haldusjuurdluse lõpule viimise kohustus, olenemata sellest, kas väidetav ahistamine on vahepeal lõppenud, ja isegi siis, kui abitaotluse esitaja või väidetav ahistaja on institutsioonist lahkunud. Kuid arvestades, et erinevalt distsiplinaarvaldkonna regulatsioonist ei ole personalieeskirjades konkreetset sätet tähtaja kohta, mille jooksul administratsioon peab haldusjuurdluse läbi viima – eeskätt psühholoogilise ahistamise juhtumil –, ei võimalda asjaolu, et abitaotluse esitamisele järgneva neljakuulise tähtaja jooksul selle taotluse alusel algatatud haldusjuurdlus on pärast selle tähtaja möödumist endiselt pooleli, siiski omistada administratsioonile vaikimisi tehtud otsust, millega teenistuslepingute sõlmimise pädevusega organ oleks välistanud abitaotluses väidetud asjaolude tegeliku toimumise või oleks asunud seisukohale, et need ei kujuta endast psühholoogilist ahistamist personalieeskirjade artikli 12a tähenduses.

Kohtuasjas, milles tehti 14. septembri 2017. aasta kohtuotsus **Bodson jt vs. EIP** (T-504/16 ja T-505/16, [EU:T:2017:603](#)), paluti Üldkohtul läbi vaadata Euroopa Investeeringispanga (EIP) töötajatest hagejate nõue tühistada otsused, mis sisaldasid 2013. aasta veebruari ja järgnevate kuude töötasu teatistes ja millega hagejatele kohaldati EIP direktorite nõukogu 18. detsembri 2012. aasta otsust ja EIP halduskomitee 29. jaanuari 2013. aasta otsust. Täpsemalt väitsid

^{80/} 26. jaanuari 1989. aasta kohtuotsus **Koutchoumoff vs. komisjon**, 224/87, [EU:C:1989:38](#), punktid 15 ja 16; 25. oktoobri 2007. aasta kohtuotsus **Lo Giudice vs. komisjon**, T-154/05, [EU:T:2007:322](#), punkt 136, ja 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus **CH vs. parlament**, F-132/14, [EU:F:2015:115](#), punkt 87.

hagejad õigusvastasuse vastuväite raames, et need otsused, mida kohaldati vaidlusaluste töötasu teatistes sisalduvate otsustega, on õigusvastased. See õigusvastasus tulenes asjaolust, et need otsused ei võimaldanud kohaldada meetodit, mis oli kehtestatud EIP direktorite nõukogu 22. septembri 2009. aasta otsusega, mida pidi kohaldatama seitse aastat ja mille kohaselt kohandati põhipalkade astmestikku igal aastal arvutuse alusel, mis põhines Luksemburgi inflatsioonimääral.

Üldkohus märkis alustuseks, et kuigi EIP ei vaidle vastu asjaolule, et 2009. aasta meetodi kohaldamine oleks pidanud andma põhipalkade astmestiku suurema tõusu võrreldes sellega, mida hagejate suhtes tegelikult kohaldati, väitis see pank muu hulgas, et see meetod ei olnud siduv ning igal juhul oli seda muudetud otsustega, mis olid vaidlustatud õigusvastasuse vastuväite raames.

Üldkohus lükkas aga mõlemad argumendid tagasi. Esiteks, mis puudutab 2009. aasta meetodi siduvat laadi, siis meenutas Üldkohus, et EIP-l on kaalutusõigus kehtestada ja muuta ühepoolselt oma töötajate tasustamiskorra koostisosi ning seega vastu võtta ja ajakohastada oma töötajate põhipalkade astmestikku. Ta toonitas aga, et EIP võib selle kaalutusõiguse kasutamise käigus siiski otsustada määrata kõigepealt ette kindlaks teatava ajavahemiku jaoks kriteeriumid, mis piiritlevad seejärel tema töötajate põhipalkade astmestiku regulaarse ajakohastamise kehtestamise, ning võtta seega endale kohustuse järgida neid kriteeriume, kui ta selle ajavahemiku jooksul seda astmestikku igal aastal kohandab. Neid kriteeriume arvestades leidis Üldkohus, et 22. septembri 2009. aasta otsuse vastuvõtmisega võttis EIP eraldiseisva otsusega selle kehtivuse ajaks, s.o seitsmeks aastaks, endale kohustuse järgida oma kaalutusõiguse teostamisel 2009. aasta meetodit. Järelikult ei saa ta oma töötajate põhipalkade astmestiku iga-aastaselt kohandamisel tugineda kaalutusruumile, mis väljub selles meetodis kehtestatud kriteeriumidest.

Teiseks, mis puudutab 2009. meetodi muutmist vaidlustatud otsustega, mis olid vaidlustatud õigusvastasuse vastuväite raames, siis täheldas Üldkohus, et 18. detsembri 2012. aasta otsus mitte ainult ei sisalda ühtegi sätet, millega tunnistatakse kehtetuks või tühistatakse 2009. aasta meetodi kehtestanud otsus või muudetakse seda, vaid see isegi ei sisalda ühtegi viidet sellele otsusele. Lisaks toonitas ta, et need otsused, mis on küll mõlemad vastu võetud sama organi poolt ja sama menetlust järgides, on erinevad ning neil on erinev ese. Nimelt on 22. septembri 2009. aasta otsus, mis on küll vastu võetud 2010. aasta eelarve vastuvõtmise kontekstis, regulatiivne ja mitmeaastane, kuna selles on ette nähtud meetod, mis hõlmab mitme aasta kohta töötajate tasustamise iga-aastase kohandamise ühte elementi, s.o põhipalkade astmestikku. Seevastu 18. detsembri 2012. aasta otsus on akt, mis on peamiselt eelarvelist laadi ja millega võetakse vastu EIP tegevusplaan aastateks 2013–2015, millega kehtestatakse tegevõtöötajate personalikulude eelarve konkreetse aasta, käesoleval juhul 2013. aasta jaoks, ja mille kohta ei ole väidetud, et see sisaldas reguleerivaid sätteid, mis on seotud EIP töötajate tasustamisega. Neil tingimustel otsustas Üldkohus, et 18. detsembri 2012. aasta otsust ei saa lugeda otsuseks, mis oleks muutnud 2009. aasta meetodit. Sama kehtib ka 29. jaanuari 2013. aasta otsuse kohta samadel põhjustel ja *a fortiori* seetõttu, et selle on vastu võtnud halduskomitee, mitte direktorite nõukogu.

Seetõttu järeldas Üldkohus, et 18. detsembri 2012. aasta ja 29. jaanuari 2013. aasta otsustega on rikutud 22. septembri 2009. aasta otsust ja et need on seega õigusvastased. See järeldus kehtib ka nende otsuste alusel võetud otsuste suhtes, mis sisaldasid hagejate 2013. aasta veebruari ja järgnevate kuude töötasu teatistes.

Kohtuasjas, milles tehti 26. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus **Paraskevaidis vs. Cedefop** (T-601/16, [EU:T:2017:757](#)), lahendas Üldkohus hagi, milles paluti esiteks tühistada Euroopa Kutseõppe Arenduskeskuse (Cedefop) direktori 4. novembri 2015. aasta otsus, millega jäeti hageja 2015. aasta edutamise raames palgaastmele AD 12 edutamata, ja teiseks hüvitada kahju, mis hagejale väidetavalt selle otsusega tekitati. Hageja leidis eelkõige, et vaidlustatud otsus oli põhjendamata. Selle kohta väidab ta esiteks, et nimetatud otsus piirdub edutatud ametnike nimekirjaga, ning teiseks, et kaebuse rahuldamata jätmise otsus on tehtud vaikimisi, kuna selles ei ole mingeid põhjendusi.

Üldkohus meenutas, et kuigi ametisse nimetaval isikul ei ole kohustust põhjendada edutamisotsust ei selle adressaadile ega edutamata jäetud kandidaatidele, on tal seevastu kohustus põhjendada edutamata jäetud kandidaadi personalieeskirjade artikli 90 lõike 2 alusel esitatud kaebuse rahuldamata jätmise otsust, kuna esineb eeldus, et selle rahuldamata jätmise otsuse põhjendus langeb kokku selle otsuse põhjendustega, mille peale kaebus on esitatud. Põhjendama peab seega hiljemalt kaebuse rahuldamata jätmise ajal. Üldkohus märkis ka, et otsust tuleb pidada piisavalt põhjendatuks juhul, kui see tehti kontekstis, mida asjaomane ametnik teab ning mis võimaldab tal mõista tema suhtes võetud meetme ulatust. Võttes aga arvesse põhjendamiskohustuse tähtsust kaitseõiguste seisukohast, võib ainult erandjuhtudel olla edutamata jätmise otsuse, mis jäeti kaebuse põhjal vaikimisi muutmata, osaliseks põhjenduseks selle otsuse tegemise kontekst. Seega ei saa olla olemas osalist põhjendust, kui ametisse nimetav isik ei ole kuidagi viidanud hageja konkreetsele olukorrale ja edutamiskõlblike ametnike teenete võrdlemisele, arvestades personalieeskirjade artikli 45 kriteeriume.

Selles kohtuasjas leidis Üldkohus, et üksnes see, et hageja hindamisaruannetes ning hagejat puudutavates, osati väga vanades kirjades ja e-kirjades oli kriitilisi hindamisaspekte, ei võimalda hagejal mõista viisi, kuidas personalieeskirjade artiklis 45 kehtestatud kriteeriume tema olukorrale kohaldati, põhjendades otsust, et hagejat 2015. aasta edutamise raames edutamiskõlblike ametnike teenete võrdlemise tulemusena selle aasta edutamise raames ei edutata. Vastupidi, alles hagi esitamisega ja lugedes Cedefopi kostja vastuses esitatud selgitusi, oli hagejal võimalik mõista viisi, kuidas tema suhtes tehtud kriitikat arvesse võeti, kui tema olukorrale kohaldati teenete hindamise kriteeriume edutamise valdkonnas, mis on ette nähtud personalieeskirjade artiklis 45. Sellest tuleneb, et konteksti, milles vaidlustatud otsus tehti, ei saa pidada selle otsuse kas või ebapiisavaks põhjenduseks. Sellest tulenevalt tühistas Üldkohus vaidlusaluse otsuse põhjenduse täieliku puudumise tõttu, arvestades, et niisugust õigusvastasust ei ole kohtumenetluse staadiumis võimalik kõrvaldada.

Mis puudutab nõuet hüvitada kahju, mis vaidlustatud otsuse vastuvõtmise tõttu hagejale väidetavalt tekkis, siis leidis Üldkohus, et kuna vaidlustatud otsus ei ole põhjendatud ja tuleb sel põhjusel tühistada, ei saa Üldkohus selle põhjendatust hinnata nende väidete analüüsimisega, mis käsitlevad selle otsuse sisemist ebaseaduslikkust, ning ta ei saa järeldada, et hageja edutamata jätmisest on tekkinud tegelik kahju. Seoses mittevaralise kahju selle osaga, mis tulenes vaidlustatud otsuse põhjendamata jätmisest, märkis Üldkohus, et hageja jäeti veel tükk aega pärast selle tähtaja ületamist, mil peab kaebusele vastama, ebakindlasse olukorda selles suhtes, mis põhjustel teda ei edutatud – mis sundis teda hagi esitama, et saada selle kohta teada selgitavaid asjaolusid. Ebaõigluse, arusaamatuse või isegi pingeseisundi tunded, mis hagejal tekkisid, tekitasid talle konkreetset mittevaralist kahju, mida ei saa adekvaatselt hüvitada üksnes vaidlustatud otsuse tühistamisega. Neil asjaoludel leidis Üldkohus, hinnates tekitatud kahju *ex aequo et bono*, et 2000 eurot on piisav selleks, et adekvaatselt hüvitada seda hageja väidetud mittevaralise kahju osa, mis tulenes vaidlustatud otsuse põhjendamata jätmisest.

Kohtuasjas, milles tehti 5. detsembri 2017. aasta kohtuotsus **Tuerck vs. komisjon** (T-728/16, [EU:T:2017:865](#)), lahendas Üldkohus hagi, milles paluti tühistada komisjoni otsus, millega kinnitatakse hageja poolt enne liidu teenistusse asumist omandatud pensioniõiguste Euroopa Liidu pensioniskeemi ülekandmine. See kohtuasi võimaldas Üldkohtul täpsustada viisi, kuidas arvutada kapitali, mida tuleb arvesse võtta, et liidu pensioniskeemis tunnustataks ametniku poolt varem riiklikus süsteemis omandatud pensioniõigusi.

Hageja väidab eelkõige, et komisjoni individuaalsete maksete haldamise ja maksmise ametil ei olnud õigust – nagu ta seda tegi – maha arvata kapitalist, mille oli üle kandnud Deutsche Rentenversicherung Bund (Saksa vanaduspensioni kindlustuse ühing), 3,1 % suurust aasta lihtintressi ajavahemiku eest alates ülekandmistaotluse registreerimise kuupäevast kuni tegeliku ülekandmise kuupäevani. Selle kohta märkis hageja, et vastavalt personalieeskirjade

VIII lisa pensioniõiguste ülekandmist käsitlevate artiklite 11 ja 12 üldiste rakendussätete⁸¹ artikli 7 lõikele 1 võib summa, mis vastab alates ülekandmistootluse kuupäevast kuni tegeliku ülekandmise kuupäevani kapitali ümberhindamisele, „kindla summana“ maha arvata üksnes juhul, kui ühingul, kus varasemad pensioniõigused on omandatud, on võimatu teatada nende õiguste väärtust ülekandmistootluse registreerimise kuupäeva seisuga. Kuid hageja sõnul teatas riiklik ühing komisjoni individuaalsete maksete haldamise ja maksmise ametile tema pensioniõiguste väärtuse ülekandmistootluse registreerimise kuupäeva seisuga.

Üldkohus leidis, et kohaldatavate sätete, see tähendab personalieeskirjade VIII lisa artikli 11 lõike 2 ja personalieeskirjade VIII lisa artiklite 11 ja 12 üldiste rakendussätete artikli 7 lõike 1 selgest ja täpsest sõnastusest nähtub, et staažilisa tunnustamise otsused põhinevad tootluse registreerimise kuupäeva seisuga ülekantava kapitali summal, mille pädev siseriiklik või rahvusvaheline asutus on teatanud ametisse nimetajale ja millest on olenevalt olukorrast maha arvatud summa, mis kajastab kapitali ümberhindamist tootluse registreerimise kuupäevast kuni tegeliku ülekandmise kuupäevani. Nendest sätetest nähtub lisaks, et üksnes juhul, kui pädeval siseriiklikul või rahvusvahelisel ühingul on võimatu teatada pensioniõiguste väärtust tootluse registreerimise kuupäeva seisuga, arvatakse tegelikult ülekantud ajakohastatud summast maha 3,1 % suurune lihtintress. Üldkohus järeldas sellest, et juhul, kui pädev siseriiklik või rahvusvaheline asutus on ametisse nimetajale teatanud pensioniõiguste väärtuse tootluse registreerimise seisuga, ei või ametisse nimetaja sellest summast teha mingeid mahaarvamisi ja personalieeskirjadel põhineva pensioniõigusliku staaži aastate arvutamine peab toimuma kogu nimetatud summa alusel. Üldkohtu hinnangul on personalieeskirjades ette nähtud ainult selle summa mahaarvamine, mis kajastab kapitali ümberhindamist ajavahemikus ülekandmistootluse kuupäevast kuni ülekandmise kuupäeva seisuga ajakohastatud kapitali tegeliku ülekandmiseni. Igal juhul ei ole komisjoni ülesanne kindlaks määrata või „ajakohastada“ kapitali summat, mis otseselt kajastab asjaomase ametniku varasema tegevusega omandatud pensioniõigusi ülekandmistootluse registreerimise kuupäeva seisuga. Järelikult rikkus komisjon õigusnormi, kui ta vähendas tegelikult ülekantud ajakohastatud kapitali 3,1 % suuruse lihtintressi võrra aastas ajavahemiku osas alates ülekandmistootluse esitamise kuupäevast kuni tegeliku ülekandmise kuupäevani, kuigi kohtuasja konkreetsetel asjaoludel ei olnud riiklikul vanaduspensioni kindlustuse ühingul võimatu komisjonile teatada hageja tootluse registreerimise kuupäevaks hageja omandatud pensioniõiguste väärtust.

Kohtuasjas, milles tehti 13. detsembri 2017. aasta kohtuotsus **Arango Jaramillo jt vs. EIP** (T-482/16 RENV, [EU:T:2017:901](#)), paluti Üldkohtul läbi vaadata hagejate nõue, milles paluti eelkõige tühistada nende 2010. aasta veebruari töötasu teatistes sisalduvad EIP otsused suurendada nende pensioniskeemi tehtavaid sissemakseid. Käsitledes mõistet hagi esitamise „mõistlik aeg“, mis on kohaldatav vaidlustes EIP ja tema teenistujate vahel, on see kohtuasi jätkuks kohtuasjale, milles tehti kohtuotsus **Arango Jaramillo jt vs. EIP uuesti läbivaatamine**⁸² ja milles Euroopa Kohus tühistas kohtuotsuse **Arango Jaramillo jt vs. EIP**⁸³. Euroopa Kohus asus seisukohale, et see otsus kahjustas liidu õiguse järjepidevust, kuna Üldkohus tõlgendas mõistet „mõistlik aeg“ kolmekuulise tähtajana, mille möödumisel on automaatselt tegemist hilinenult esitatud ja seetõttu vastuvõetamatu hagiga, ilma et liidu kohus oleks kohustatud võtma arvesse juhtumi asjaolusid.

Selle kohta meenutas Üldkohus kõigepealt, et kuigi ükski liidu õigusakt ei reguleeri hagi esitamise tähtaega EIP ja tema teenistujate vaheliste vaidluste puhul, eeldab tasakaal, mis tuleb leida ühelt poolt õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele ja teiselt poolt õiguskindluse nõude vahel, et need vaidlused esitataks liidu kohtule lahendamiseks mõistliku aja jooksul. Analüüsides seejärel seda, kas hagi saab pidada mõistliku aja jooksul esitatuks, järeldas

^{81/} Personalieeskirjade VIII lisa pensioniõiguste ülekandmist käsitlevate artiklite 11 ja 12 üldised rakendussätted, mis on vastu võetud komisjoni 3. märtsi 2011. aasta otsusega K(2011) 1278 ja avaldatud 28. märtsi 2011. aasta haldusteatajas Informations administratives nr 17-2011.

^{82/} 28. veebruari 2013. aasta kohtuotsus, C-334/12 RX-II, [EU:C:2013:134](#).

^{83/} 19. juuni 2012. aasta kohtuotsus, T-234/11 P, [EU:T:2012:311](#).

Üldkohus, et arvestades esiteks käesoleva juhtumi konkreetseid asjaolusid ja teiseks kohtupraktikat, millest tuleneb hagejate kasuks tugev eeldus, et mõistlik on soovituslik kolmekuuline hagi esitamise tähtaeg, mida on pikendatud kümnapäevase lisatähtaja võrra seoses suurte vahemaadega, tuleb hagejate kolme kuu ja üheteistkümne päeva jooksul esitatud hagi lugeda mõistliku aja jooksul esitatuks. Üldkohus täpsustas ka, et kolmekuulist hagi esitamise tähtaega – nagu see tuleneb kohtupraktikast –, mida on pikendatud kümnapäevase lisatähtaja võrra seoses suurte vahemaadega, ei saa selles asjas kohaldada kui hagi esitamise lõpptähtaega, vaid seda saab kasutada üksnes asjakohase võrdlusalusena. Seda konteksti arvestades tuvastas Üldkohus, et EIP ei ole esitanud ühtegi argumenti, mis tõendaks, et asjaomase ajavahemiku ühepäevane ületamine (või isegi mõnesekundiline ületamine 25. mai ööl vastu 26. maid 2010) on piisav selleks, et see ajavahemik kaotaks oma mõistlikkuse, nii et selline erinevus võiks tõepoolest kahjustada õiguskindluse nõuet, mille järgi muutuvad teatud aja möödudes liidu organite vastuvõetud aktid lõplikuks.

XVI. KAHJU HÜVITAMISE VAIDLUSED

Kohtuasjades, milles tehti 10. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus *Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne vs. Euroopa Liit* (T-577/14, edasi kaevatud⁸⁴, [EU:T:2017:1](#)), 1. veebruari 2017. aasta kohtuotsus *Aalberts Industries vs. Euroopa Liit* (T-725/14, [EU:T:2017:47](#)), 1. veebruari 2017. aasta kohtuotsus *Kendrion vs. Euroopa Liit* (T-479/14, edasi kaevatud⁸⁵, [EU:T:2017:48](#)) ja 17. veebruari 2017. aasta kohtuotsus *ASPLA ja Armando Álvarez vs. Euroopa Liit* (T-40/15, edasi kaevatud⁸⁶, [EU:T:2017:105](#)), lahendas Üldkohus ELTL artikli 268 alusel esitatud hagisid, milles paluti hüvitada kahju, mis oli hagejatele väidetavalt tekitatud erinevates ELTL artikli 101 kohaldamise asjades menetluste liiga pika kestuse tõttu Üldkohtus.

Üldkohus meenutas kõigepealt, et liidu lepinguvälise vastutuse küsimus võib tõusetuda juhul, kui täidetud on kolm kumulatiivset tingimust, nimelt asjasse puutuvale institutsioonile etteheidetava tegevuse õigusvastasus, kahju tegelik tekkimine ning põhjuslik seos väidetava tegevuse ja kahju vahel.

Esimese tingimuse kohta märkis Üldkohus 10. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuses *Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne vs. Euroopa Liit* (T-577/14, edasi kaevatud⁸⁷, [EU:T:2017:1](#)), et õigust lahendi tegemisele mõistliku aja jooksul rikuti menetluse liiga pika kestuse tõttu kohtuasjades, milles tehti kohtuotsused *Groupe Gascogne vs. komisjon ja Sachsa Verpackung vs. komisjon*⁸⁸. Nimelt kestis nendes asjades menetlus ligi viis aastat ja üheksa kuud ning seda ei saanud põhjendada ühegi nende kohtuasjade eripärase asjaoluga. Täpsemalt täheldas Üldkohus, et konkurentsi valdkonnas, mis on keerukam kui teiste valdkondade kohtuasjad, on viieteistkümne kuu pikkune periood menetluse kirjaliku osa lõpetamisest kuni menetluse suulise osa avamiseni põhimõtteliselt aktsepteeritav ajavahemik. Ent asjasse puutuvates asjades jäi nende kahe menetlusstaadiumi vahele 3 aasta ja 10 kuu ehk 46 kuue kuu pikkune periood. Üldkohus leidis siiski, et seotud asjade paralleelne menetlemine võib menetluse

84/ Kohtuasjad C-138/17 P, *Euroopa Liit vs. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne*, ja C-146/17 P, *Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne vs. Euroopa Liit*.

85/ Kohtuasi C-150/17 P, *Euroopa Liit vs. Kendrion*.

86/ Kohtuasjad C-174/17 P, *Euroopa Liit vs. ASPLA ja Armando Álvarez*, ja C-222/17 P, *ASPLA ja Armando Álvarez vs. Euroopa Liit*.

87/ Kohtuasjad C-138/17 P, *Euroopa Liit vs. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne*, ja C-146/17 P, *Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne vs. Euroopa Liit*.

88/ 16. novembri 2011. aasta kohtuotsus, T-72/06, ei avaldata, [EU:T:2011:671](#), ja 16. novembri 2011. aasta kohtuotsus, T-79/06, ei avaldata, [EU:T:2011:674](#).

pikenemist põhjendada ühe kuu võrra iga täiendava seotud kohtuasja kohta. Seega õigustas antud juhul komisjoni sama otsuse peale esitatud kaheteistkümne hagi paralleelne menetlemine nendes kohtuasjades menetluse pikenemist 11 kuu võrra. Üldkohus järeldas sellest, et ajavahemik 26 kuud (15 kuud pluss 11 kuud) alates menetluse kirjaliku osa lõpetamisest kuni menetluse suulise osa avamiseni oli asjasse puutuvate kohtuasjade menetlemiseks sobiva pikkusega aeg, arvestades, et nende kohtuasjade faktiline, õiguslik ja menetluslik keerukus ei õigustanud pikemat ajavahemikku. Sellest tuleneb Üldkohtu hinnangul, et 46 kuu pikkune ajavahemik menetluse kirjaliku osa lõpetamise ja menetluse suulise osa avamise vahel viitab 20kuulisele põhjendamatule tegevusetuseperioodile kummaski kohtuasjas. Seetõttu menetluses, mis viidi läbi kohtuasjades, milles tehti kohtuotsused **Groupe Gascogne vs. komisjon** ja **Sachsa Verpackung vs. komisjon**,⁸⁹ rikuti põhiõiguste harta artikli 47 teist lõiku, sest selles ületati lahendi tegemise mõistlik aeg 20 kuu võrra, mis kujutab endast eraõiguslikele isikutele õigusi andva liidu õigusnormi piisavalt selget rikkumist.

Analoogse põhjenduskäigu tulemusena nimelt seoses ajavahemikuga, mis jääb menetluse kirjaliku osa lõpu ja menetluse suulise osa avamise vahele, jõudis Üldkohus 1. veebruari 2017. aasta kohtuotsuses **Kendrion vs. Euroopa Liit** (T-479/14, edasi kaevatud⁹⁰, [EU:T:2017:48](#)) ja 17. veebruari 2017. aasta kohtuotsuses **ASPLA ja Armando Álvarez vs. Euroopa Liit** (T-40/15, edasi kaevatud⁹¹, [EU:T:2017:105](#)) menetluse osas samale järeldusele, millele jõuti kohtuasjades, milles tehti vastavalt kohtuotsus **Kendrion vs. komisjon**⁹² ja kohtuotsused **ASPLA vs. komisjon** ja **Álvarez vs. komisjon**⁹³.

1. veebruari 2017. aasta kohtuotsuses **Aalberts Industries vs. Euroopa Liit** (T-725/14, [EU:T:2017:47](#)) ei asunud aga Üldkohus seisukohale, et kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus **Aalberts Industries jt vs. komisjon**⁹⁴, oleks rikutud lahendi tegemise mõistlikku aega. Mõõndes, et menetluse kestus selles kohtuasjas ületas 4 aastat ja 3 kuud ning tundus esmapilgul väga pikk, toonitas Üldkohus siiski, et lahendi tegemise aja mõistlikkust tuleb hinnata lähtuvalt iga kohtuasja konkreetsetest asjaoludest ning eelkõige lähtuvalt vaidluse tähtsusest puudutatud isiku jaoks, asja keerukusest, poolte käitumisest, menetluslikest küsimustest ja pädevate asutuste käitumisest. Ta asus seisukohale, et menetluse kogukestus asjasse puutuv kohtuasjas oli õigustatud, võttes arvesse selle konkreetseid asjaolusid, eelkõige kohtuasja faktilist ja õiguslikku keerukust, poolte käitumist ja põhjendamatut tegevusetusperioodi puudumist selle kohtuasja eri menetlusstaadiumides.

Liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise teise tingimuse suhtes otsustas Üldkohus 10. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuses **Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne vs. Euroopa Liit** (T-577/14, edasi kaevatud⁹⁵, [EU:T:2017:1](#)) ja 1. veebruari 2017. aasta kohtuotsuses **Kendrion vs. Euroopa Liit** (T-479/14, edasi kaevatud⁹⁶, [EU:T:2017:48](#)), et hagejad on tõendanud, et neil on tekkinud tegelik ja kindel varaline kahju pangagarantii eest tasu maksmise tõttu

89/ 16. novembri 2011. aasta kohtuotsus, T-72/06, ei avaldata, [EU:T:2011:671](#), ja 16. novembri 2011. aasta kohtuotsus, T-79/06, ei avaldata, [EU:T:2011:674](#).

90/ Kohtuasi C-150/17 P, **Euroopa Liit vs. Kendrion**.

91/ Kohtuasjad C-174/17 P, **Euroopa Liit vs. ASPLA ja Armando Álvarez**, ja C-222/17 P, **ASPLA ja Armando Álvarez vs. Euroopa Liit**.

92/ 16. novembri 2011. aasta kohtuotsus, T-54/06, ei avaldata, [EU:T:2011:667](#).

93/ 16. novembri 2011. aasta kohtuotsus, T-76/06, ei avaldata, [EU:T:2011:672](#), ja 16. novembri 2011. aasta kohtuotsus, T-78/06, ei avaldata, [EU:T:2011:673](#).

94/ 24. märtsi 2011. aasta kohtuotsus, T-385/06, [EU:T:2011:114](#).

95/ Kohtuasjad C-138/17 P, **Euroopa Liit vs. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne**, ja C-146/17 P, **Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne vs. Euroopa Liit**.

96/ Kohtuasi C-150/17 P, **Euroopa Liit vs. Kendrion**.

perioodil, mis vastas lahendi mõistliku tegemise aega ületavale ajale. Lisaks leidis Üldkohus, et hagejatel on tekkinud ka mittevahaline kahju.

Mis puudutab kolmandat tingimust, siis otsustas Üldkohus, et ka see on täidetud, kuna esineb piisavalt otsene põhjuslik seos lahendi tegemise mõistliku aja ületamise ja hagejate poolt selle aja ületamisele vastava perioodi suhtes võetud pangagarantii eest tasu maksmise vahel. Üldkohus täpsustas ka, et lahendi tegemise mõistliku aja ületamine pikendas hagejate ebakindlat olukorda, mis ületas kohtumenetlusega tavaliselt kaasneva ebakindluse. See kestev ebakindel olukord avaldas paratamatult mõju tehtavate otsuste planeerimisele ja nende äriühingute juhtimisele ning tekitas seega mittevahalist kahju, mis tuleb samuti hüvitada. Seetõttu mõistis Üldkohus hagejatele välja hüvitise, mis vastas nende makstud pangagarantii tasule, ja hüvitise mittevahalise kahju eest, mis neil tekkis kestva ebakindla olukorra tõttu, milles nad olid.

Kahju hüvitamine menetluse liiga pika kestuse eest oli vaidlusaluseks teemaks ka 7. juuni 2017. aasta kohtuotsuses **Guardian Europe vs. Euroopa Liit** (T-673/15, edasi kaevatud⁹⁷, [EU:T:2017:377](#)). Konkreetset käsitleti Üldkohtu menetluse kestuse küsimust seoses ELTL artikli 101 kohaldamist puudutava kohtuasjaga, milles Üldkohus oli teinud kohtuotsuse **Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon**.⁹⁸

Järgides analoogset põhjenduskäiku, mille ta oli esitanud 10. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuses **Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne vs. Euroopa Liit** (T-577/14, edasi kaevatud⁹⁹, [EU:T:2017:1](#)), tuvastas Üldkohus, et menetluses, mis viidi läbi kohtuasjas **Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon**, rikuti põhiõiguste harta artikli 47 teist lõiku, sest selles ületati lahendi tegemise mõistlikku aega 26 kuu võrra, mis kujutab endast eraõiguslikele isikutele õigusi andva liidu õigusnormi piisavalt selget rikkumist. Üldkohus leidis, et tuvastatav on piisavalt otsene põhjuslik seos antud asjas lahendi tegemise mõistliku aja ületamise ning kahju vahel, mis tekkis hagejale enne kohtuotsuse tegemist selles kohtuasjas ja mis seisnes pangagarantii tasude maksmises mõistliku aja ületamisele vastava perioodi eest. Seega mõisteti hagejale välja summa 654 523,43 eurot hüvitiseks varalise kahju eest, mis talle tekitati selles kohtuasjas lahendi tegemise mõistliku aja ületamisega.

Kohtuasjas, milles tehti 7. juuni 2017. aasta kohtuotsus **Guardian Europe vs. Euroopa Liit** (T-673/15, edasi kaevatud¹⁰⁰, [EU:T:2017:377](#)), tuli Üldkohtul lisaks läbi vaadata ka hageja nõue hüvitada talle võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisest tulenev kahju, mis väidetavalt tekitati talle otsusega, millega komisjon määras talle trahvi konkurentsieeskirjade rikkumise eest¹⁰¹, ja kohtuotsusega **Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon**.¹⁰²

Esiteks, mis puudutab võrdse kohtlemise põhimõtte piisavalt selget rikkumist otsuses, millega komisjon määras hagejale trahvi konkurentsieeskirjade rikkumise eest, siis leidis Üldkohus, et hageja ei saa põhjendatult väita, et tema tasutud pangagarantii kulu tulenes otseselt selle otsuse õigusvastasusest. Nimelt tuleneb tema väidetud kahju otseselt ja määravalt tema enda – pärast otsuse vastuvõtmist – tehtud valikust mitte täita oma kohustust tasuda trahv täies ulatuses. Seega puudub piisavalt otsene põhjuslik seos otsuses toime pandud võrdse kohtlemise

97/ Kohtuasjad C-447/17 P, **Euroopa Liit vs. Guardian Europe**, ja C-479/17 P, **Guardian Europe vs. Euroopa Liit**.

98/ 27. septembri 2012. aasta kohtuotsus **Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon**, T-82/08, [EU:T:2012:494](#).

99/ Kohtuasjad C-138/17 P, **Euroopa Liit vs. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne**, ja C-146/17 P, **Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne vs. Euroopa Liit**.

100/ Kohtuasjad C-447/17 P, **Euroopa Liit vs. Guardian Europe**, ja C-479/17 P, **Guardian Europe vs. Euroopa Liit**.

101/ Komisjoni 28. novembri 2007. aasta otsus K(2007) 5791 (lõplik) [ELTL] artiklis [101] ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum nr COMP/39165 – Lehtklaas).

102/ 27. septembri 2012. aasta kohtuotsus, T-82/08, [EU:T:2012:494](#).

põhimõtte väidetava piisavalt selge rikkumise ja pangagarantiiga seotud tasude maksmise vahel. Lisaks täpsustas Üldkohus, et hageja esitatud dokumentidest nähtub, et temal isiklikult ei tekkinud mingeid kulutusi seoses asjasse puutuvast otsuses määratud trahvi tasumisega. Hageja ei saanud seega ilmselgelt väita, et talle on tekkinud tegelik ja kindel kahju, mis seisnes ühelt poolt intresside, mille komisjon hüvitas trahvisumma selle osa pealt, mis lõpuks tunnistati Euroopa Kohtu otsusega **Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon**¹⁰³ alusetult sissenõutuks, ja teiselt poolt selle tulu vahes, mille ta oleks võinud saada, kui ta oleks kõnealuse summa investeerinud komisjonile maksmise asemel oma tegevusse. Mis puudutab väidetavalt tekkinud mittevarealist kahju, siis otsustas Üldkohus, et isegi kui eeldada, et võrdse kohtlemise põhimõtte väidetavalt piisavalt selge rikkumine komisjoni otsuses põhjustas hageja maine kahjustamise – mis ei ole tõendatud –, tuleb asuda seisukohale, et arvestades selle rikkumise olemust ja raskust, sai hagejale tekkinud mittevarealine kahju piisavalt hüvitatud sellega, et Euroopa Kohus tühistas kõnealuse otsuse ja vähendas trahvisummat kohtuotsuses **Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon**.¹⁰⁴

Teiseks, seoses võrdse kohtlemise põhimõtte väidetava rikkumisega 27. septembri 2012. aasta kohtuotsuses **Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon** (T-82/08, [EU:T:2012:494](#)) märkis Üldkohus, et liidu vastutus ei saa tekkida sellise kohtulahendi sisu tõttu, mida ei ole teinud viimases astmes otsustav liidu kohus ja mille peale sai seega esitada apellatsioonkaebuse. Ta toonitas ka, et antud kohtuasjas parandas Üldkohtu otsuses tehtud vea Euroopa Kohus pärast seda, kui hageja oli kasutanud edasikaebamise õigust. Kuid Üldkohus täpsustas, et see hinnang ei mõjuta hageja võimalust saavutada erandjuhtudel liidu vastutuse tekkimine, kui on tegemist tõsiste õigusemõistmise toimimise – eelkõige menetluslikku või administratiivset laadi – häiretega, mis mõjutavad liidu kohtu tegevust. Hageja ei viidanud aga selliste häirete olemasolule antud kohtuasjas, milles käsitleti kohtulahendi sisu. Sellest tulenevalt jäeti rahuldamata nõue hüvitada väidetav kahju, mis tekkis võrdse kohtlemise põhimõtte väidetava piisavalt selge rikkumise tõttu.

XVII. APELLATSIOONIMENETLUS

Üldkohtu apellatsioonikoja 2017. aasta otsuste seast väärivad erilist tähelepanu kaks kohtuotsust.

Esiteks otsustas Üldkohus 27. juuni 2017. aasta kohtuotsuses **Ruiz Molina vs. EUIPO** (T-233/16 P, [EU:T:2017:435](#)), et ühegi normiga ei ole vastuolus see, kui selline õigusvastane või õiguspärane haldusakt, mis kahjustab peamiselt tema adressaadi huve ning täiendavalt tekitab talle õigusi, kehtetuks tunnistatakse, kui see ei kahjusta adressaadi õiguspärast ootust ega riku õiguskindluse põhimõtet. Olles tuvastanud, et otsus lõpetada apellandi ajutise teenistuja leping oli peamiselt teenistuja huve kahjustav haldusakt ja et täiendavalt tekitas see talle ka õigusi, otsustas Üldkohus selles asjas ka seda, et tööle ennistamise protokollil allakirjutamisega andis apellant oma nõusoleku ülesütleamise otsuse kehtetuks tunnistamisele. Seega toimus kõnealune kehtetuks tunnistamine selle teenistuja õiguspärast ootust arvestades ning kooskõlas õiguskindluse põhimõttega. Järelikult asus Avaliku Teenistuse Kohus õigesti seisukohale, et ülesütleamise otsus tunnistati kehtetuks. Samuti, mis puudutab selle kehtetuks tunnistamise õiguslikke tagajärgi, siis kuna ülesütleamise otsus loetakse tühiseks algusest peale, leidis Avaliku Teenistuse Kohus õigesti, et teenistuja tööle ennistamisega taastati tagasiulatuvalt ajutise teenistuja olukord, milles ta oli ajal, mil tema ajutise teenistuse tähtajaline leping lõpetati, mitte ei pikendatud lepingut teistkordselt.

^{103/} 12. novembri 2014. aasta kohtuotsus, C-580/12 P, [EU:C:2014:2363](#).

^{104/} 12. novembri 2014. aasta kohtuotsus, C-580/12 P, [EU:C:2014:2363](#).

Teiseks otsustas Üldkohus 7. detsembri 2017. aasta kohtuotsuses *Missir Mamachi di Lusignano jt vs. komisjon* (T-401/11 P-RENV-RX, [EU:T:2017:874](#)) esiteks, et juhul, kui institutsioon on jätnud kaitsekohustuse täitmata, mis aitas kaasa konkreetse kahju tekkimisele, mille ärahoidmine oli selle kohustuse eesmärk, siis tuleb asuda seisukohale, et see kohustuse täitmata jätmine, isegi kui see ei ole ainus kahju tekkimise põhjus, võib aidata piisavalt otseselt kaasa selle tekkimisele. Seega võib kohus kolmanda isiku tegu, mis on kas ette nähtav või mitte, pidada niisuguseks, et see ei saa katkestada põhjuslikku seost ega olla asjaoluks, mis vabastab institutsiooni täielikult tema vastutusest, sest mõlemad põhjused, see tähendab institutsiooni süüline täitmata jätmine ja kolmanda isiku tegu, aitasid kaasa sama kahju tekkimisele. Neid kaalutlusi arvestades tuvastas Üldkohus apellatsioonikohtuna, et esiteks, Avaliku Teenistuse Kohus kohaldas antud asjas ilma õigusnormi rikkumata sisuliselt tingimuste samaväärsuse teooriat, ja teiseks, et komisjon ei olnud kahtluse alla seadnud põhjusliku seose olemasolu komisjoni süü ja tekkinud kahju vahel, mille Avaliku Teenistuse Kohus oli tuvastanud esimeses kohtuastmes tehtud kohtuotsuses. Nii järeldas Üldkohus, et Avaliku Teenistuse Kohus otsustas õigusnormi rikkumata, et juhul, kui esineb süüline kaitsekohustuse täitmata jätmine, mis aitas kaasa konkreetse kahju tekkimisele, mille ärahoidmine oli selle kohustuse eesmärk, siis isegi kui otsustatakse, et peamine kahju tekitaja ei olnud institutsioon, tuleb viimast pidada kahju kaastekitajaks. Teiseks, Üldkohus asus seisukohale, et liikmesriikide õigustest tuleneb ühine üldpõhimõte, et antud asjaga sarnases olukorras tuvastab liikmesriigi kohus sama kahju tekitajate solidaarvastutuse, pidades õiglaseks seda, et isikul, kellele kahju tekitati, ei tule esiteks kindlaks määrata kahju neid osasid, mille eest iga kahju kaastekitaja vastutab, ja teiseks ei tule tal võtta riski, et isik, kelle suhtes ta lagi esitab, võib olla muutunud maksejõuetuks. Neid kaalutlusi arvestades tuvastas Üldkohus, et Avaliku Teenistuse Kohus rikkus õigusnormi, piirates komisjoni osa kahju hüvitamise kohustuses 40 protsendiga varalise kahju summast, mis tekkis kaitsekohustuse täitmata jätmise tõttu surnud ametniku neljal lapsel. Seega mõistis Üldkohus komisjonilt solidaarselt välja summa 3 miljonit eurot, millest arvati maha surnud ametniku neljale lapsele personalieeskirjade alusel makstud hüvitised, mis loeti selle summa hulka. Kolmandaks otsustas Üldkohus, et liikmesriikide õigustest ei tulene ühist üldpõhimõtet, et antud asjaga sarnases olukorras tuleks liikmesriigi kohtul mõista välja hüvitis surnud ametnikule väidetavalt tekitatud mittevaralise kahju eest. Neljandaks otsustas Üldkohus, et liikmesriikide õigustest tuleneb ühine üldpõhimõte, et antud asjaga sarnases olukorras ei takista niisuguse režiimi olemasolu, mis tagab surnud ametniku ülalpeetavatele (alanejatele) automaatselt hüvitise maksmise, neil ülalpeetavatel, kui nad leiavad, et neile tekitatud kahju ei ole hüvitatud või ei ole täielikult hüvitatud selle režiimi kaudu, nõuda mittevaralise kahju hüvitamist liikmesriigi kohtu kaudu. Selle kohta tuleneb liikmesriikide õigustest ka ühine üldpõhimõte, et mittevaralist kahju ei saa hüvitada kaks korda. Seega tuleb kohtul enne mittevaralise kahju hüvitise kindlaksmääramist kontrollida, kas režiim, mis tagab automaatselt hüvitise maksmise, hüvitab täielikult või osaliselt ülalpeetavate mittevaralise kahju, või ei hüvita seda üldse. Viimaks tuleneb liikmesriikide õigustest, et solidaarvastutuse põhimõte, mida tuleb kohaldada varalise kahju suhtes antud asjaga sarnases olukorras, on kohaldatav ka mittevaralise kahju suhtes. Üldkohus leidis, et see põhjenduskäik kehtib ka surnud ametniku ülenejate suhtes.

XVIII. AJUTISTE MEETMETE KOHALDAMISE

TAOTLUSED

Üldkohtule esitati 2017. aastal 47 ajutiste meetmete kohaldamise taotlust, mis on tuntavalt suurem arv kui 2016. aastal (34). Samuti on märkimisväärselt tõusnud kohtumääruste arv ja lõpetatud kohtuasjade arv. 2017. aastal

tehti 56 kohtumäärust¹⁰⁵, samas kui 2016. aastal tehti neid 25, ja 53 kohtuasja lõpetati, samas kui 2016. aastal lõpetati neid 20. Üldkohus tegi 8 kohtuasjas menetluse peatamise määruse kodukorra artikli 157 lõike 2 alusel.

Kohtumäärused puudutavad paljusid eri valdkondi, millest peamised on konkurentsi ja riigiabi õigus (neli kohtuasja), piiravad meetmed (kaheksa kohtuasja), riigihanked (kuus kohtuasja) ja institutsiooniline õigus (üksteist kohtuasja). Institutsioonilise õiguse teemal tuleb täheldada, et suhteliselt suur arv asju oli seotud Euroopa Parlamendi liikmete põhimäärusega¹⁰⁶ ja Euroopa tasandi sihtasutuste ja erakondade rahastamisega¹⁰⁷.

Üldkohtu president rahuldab vastavalt 18. mai 2017. aasta kohtumäärusega **RW vs. komisjon** (T-170/17 R, ei avaldata, [EU:T:2017:351](#))¹⁰⁸ ja 25. augusti 2017. aasta kohtumäärusega **Malta vs. komisjon** (T-653/16 R, ei avaldata, [EU:T:2017:583](#)) kaks õigusakti kohaldamise peatamise taotlust.

18. mai 2017. aasta kohtumäärusega **RW vs. komisjon** (T-170/17 R, ei avaldata, [EU:T:2017:351](#))¹⁰⁹ otsustas Üldkohtu president peatada komisjoni sellise otsuse kohaldamise, millega hageja, kelleks oli 63aastane ametnik, oli personalieeskirjade artikli 42c alusel saadetud samaaegselt teenistuse huvides puhkusele ja automaatselt pensionile.

Artikkel 42c lisati personalieeskirjadesse selle kõige viimase reformiga, mis nähti ette määrusega (EL, Euratom) nr 1023/2013.¹¹⁰ Olles analüüsinud *fumus boni iuris* tingimust, järelendas Üldkohtu president, et hageja on tõendanud, et tegemist on olulise õigusliku vaidlusega, mille lahendus ei ole ilmselge ja mida tuleb uurida põhjalikult sisulises menetluses. Nimelt esmasel vaatlusel kallutavad nii personalieeskirjade artikli 42c sõnastus kui ka personalieeskirjade nende sätete üldine ülesehitus, mis reguleerivad puhkusele saatmist ja teenistusest lõplikku lahkumist, personalieeskirjade artiklit 42c tõlgendama nii, et ametnikku, kes on juba minimaalses pensionieas vastavalt personalieeskirjade XIII lisa artiklile 23, ei saa samaaegselt teenistuse huvides puhkusele ja automaatselt pensionile saata.

25. augusti 2017. aasta kohtumääruses **Malta vs. komisjon** (T-653/16 R, ei avaldata, [EU:T:2017:583](#)) otsustas Üldkohtu president peatada komisjoni niisuguse otsuse kohaldamise, millega komisjon lubas määruse nr 1049/2001

105/ See arv näitab ajutisi meetmeid kohaldava kohtuniku tehtud kõigi kohtumääruste arvu kokku, välistades otsuse tegemise vajaduse äralangemisega ja registrist kustutamisega seotud kohtumäärused, kuid hõlmates kodukorra artikli 157 lõike 2 alusel tehtud kohtumääruseid ja Üldkohtu asepresidendi tehtud kohtumääruseid, kui ta asendas Üldkohtu presidenti kodukorra artikli 157 lõike 4 ja artikli 11 alusel nende sätete koosmõju – nimelt olid need 10. aprilli 2017. aasta kohtumäärus **Exaa Abwicklungsstelle für Energieprodukte vs. ACER** (T-123/17 R, ei avaldata, [EU:T:2017:277](#)), 21. aprilli 2017. aasta kohtumäärus **Post Telecom vs. EIP** (T-158/17 R, ei avaldata, [EU:T:2017:281](#)) ja 26. septembri 2017. aasta kohtumäärus **Wall Street Systems UK vs. EKP** (T-579/17 R, ei avaldata, [EU:T:2017:668](#)) – edasi kaevatud, kohtuasi C-576/17 P(R), **Wall Street Systems UK vs. EKP**.

106/ 16. veebruari 2017. aasta kohtumäärus **Troszczynski vs. parlament**, T-626/16 R, ei avaldata, [EU:T:2017:92](#); 16. veebruari 2017. aasta kohtumäärus **Le Pen vs. parlament**, T-140/16 R II, ei avaldata, [EU:T:2017:93](#); 16. veebruari 2017. aasta kohtumäärus **Gollnisch vs. parlament**, T-624/16 R, ei avaldata, [EU:T:2017:94](#); 6. aprilli 2017. aasta kohtumäärus **Le Pen vs. parlament**, T-86/17 R, ei avaldata, [EU:T:2017:270](#); 26. juuni 2017. aasta kohtumäärus **Jalkh vs. parlament**, T-27/17 R, ei avaldata, [EU:T:2017:431](#), ja 26. juuni 2017. aasta kohtumäärus **Jalkh vs. parlament** T-26/17 R, ei avaldata, [EU:T:2017:432](#).

107/ 14. märtsi 2017. aasta kohtumäärus **ADDE vs. parlament**, T-48/17 R, ei avaldata, [EU:T:2017:170](#), ja 4. juuli 2017. aasta kohtumäärus **Institute for Direct Democracy in Europe vs. parlament**, T-118/17 R, ei avaldata, [EU:T:2017:465](#).

108/ Apellatsioonkaebus jäeti rahuldamata 10. jaanuari 2018. aasta kohtumäärusega **komisjon vs. RW** (C-442/17 P(R), ei avaldata, [EU:C:2018:6](#)).

109/ *Ibidem*.

110/ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2013. aasta määrus (EL, Euratom) nr 1023/2013, millega muudetakse Euroopa Liidu ametnike personalieeskirju ja Euroopa Liidu muude teenistujate teenistustingimusi (ELT 2013, L 287, lk 15).

ja Greenpeace'i kordustaotluse alusel tutvuda Malta Vabariigilt pärit dokumentidega, mis puudutasid harilikku tuunikala püüki.

Olles analüüsinud *fumus boni iuris* tingimust, järeldas Üldkohtu president, et Malta Vabariik on tõendanud, et tegemist on olulise vaidlusega õiguslikes ja faktilistes küsimustes, mille lahendus ei ole ilmselge ja mida tuleb uurida põhjalikult sisulises menetluses.

Oma analüüsis lükkas Üldkohtu president kohe tagasi komisjoni argumendi, et Malta Vabariigi väited on vastuvõetamatud, kuna need ei ole seotud dokumentidega tutvumise õiguse sisuliste eranditega, mis on sätestatud määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõigetes 1–3. Selle kohta meenutas Üldkohtu president, et kui nõustuda komisjoni seisukohaga, tähendaks see, et tema otsused, mis on tehtud dokumentidega tutvumise valdkonnas, jääksid suurel määral kohtu kontrolli alt välja, ja et selline tulemus tundub esmapilgul vähe ühilduvat Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikaga, mille kohaselt Euroopa Liit on õigusel rajanev liit, milles kontrollitakse selle institutsioonide aktide kooskõla eelkõige aluslepingutega, õiguse üldpõhimõtetega ja põhiõigustega.

Mis puudutab määruse (EÜ) nr 1224/2009¹¹¹ artikli 113 rikkumise väidet seoses osade vaidlustatud otsuses käsitletud dokumentidega, siis märkis Üldkohtu president, et määruse nr 1224/2009 artikkel 113 ei viita määrusele nr 1049/2001 ja sätestab lõigetes 2 ja 3, et liikmesriikide ja komisjoni vahel vahetatavaid andmeid on lubatud edasi anda ainult isikutele, kelle tegevus liikmesriikide või liidu institutsioonides sellist juurdepääsu nõuab, ja neid ei ole lubatud kasutada muul otstarbel kui see, mis on määruses ette nähtud. Üldkohtu president järeldas sellest, et viis, kuidas määrus nr 1224/2009 ja määrus nr 1049/2001 kokku sobituvad, ei ole koheselt mõistetav, seda enam, et määruse nr 1224/2009 artikkel 113 on kindla valdkonna norm, mis võeti vastu mitu aastat pärast määruse nr 1049/2001 jõustumist.

Mis puudutab argumenti, et komisjon ei ole vajaliku hoolsusega kontrollinud dokumentidega tutvumise taotluse ulatust ja et ta tegi kordustaotluse staadiumis kindlaks 121 dokumenti, mida see taotlus hõlmas, siis järeldas Üldkohtu president, et ei saa välistada, et kõigi Malta Vabariigilt pärit harilikku tuunikala puudutavate dokumentide saatmine ületab dokumentidega tutvumise taotluse ulatust, mis näitab, et tegemist on olulise vaidlusega faktilistes küsimustes, mille lahendus ei ole ilmselge ja mida tuleb uurida põhjalikult, kuid seda ei saa teha ajutisi meetmeid kohaldav kohtunik, vaid läbi tuleb viia sisuline menetlus.

Kohtuasjadest, milles ajutiste meetmete kohaldamise taotlus jäeti rahuldamata, tuleb esile tuua rida kohtuasju, milles käsitleti Euroopa Parlamendi liikmete assistentide tööd, ja kohtuasju, milles käsitleti OPAL maagaasi torujuhtme ülekandevõimsuse enampakkumist.

Kohtuasjades, milles tehti 16. veebruari 2017. aasta kohtumäärus **Troszczynski vs. parlament** (T-626/16 R, ei avaldata, [EU:T:2017:92](#)), 16. veebruari 2017. aasta kohtumäärus **Le Pen vs. parlament** (T-140/16 R II, ei avaldata, [EU:T:2017:93](#)), 16. veebruari 2017. aasta kohtumäärus **Gollnisch vs. parlament** (T-624/16 R, ei avaldata, [EU:T:2017:94](#))¹¹² ja 6. aprilli 2017. aasta kohtumäärus **Le Pen vs. parlament** (T-86/17 R, ei avaldata, [EU:T:2017:270](#)), palusid parlamendi liikmed, et peatataks Euroopa Parlamendi peasekretäri nende otsuste kohaldamine, millega viimane nõudis neilt parlamendiliikme assisteerimise hüvitisena alusetult väljamakstud summade tagasimaksmist järgmiste tasaarvestuste

^{111/} Nõukogu 20. novembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1224/2009, millega luuakse ühenduse kontrollisüsteem ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimise tagamiseks, muudetakse määrusi (EÜ) nr 847/96, (EÜ) nr 2371/2002, (EÜ) nr 811/2004, (EÜ) nr 768/2005, (EÜ) nr 2115/2005, (EÜ) nr 2166/2005, (EÜ) nr 388/2006, (EÜ) nr 509/2007, (EÜ) nr 676/2007, (EÜ) nr 1098/2007, (EÜ) nr 1300/2008, (EÜ) nr 1342/2008 ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EMÜ) nr 2847/93, (EÜ) nr 1627/94 ja (EÜ) nr 1966/2006 (ELT 2009, L 343, lk 1).

^{112/} Apellatsioonkaebus jäeti rahuldamata 6. juuli 2017. aasta kohtumäärusega **Gollnisch vs. parlament** (C-189/17 P(R), ei avaldata, [EU:C:2017:528](#)).

kaudu: igakuiselt parlamendiliikme tasust 50 % kinnipidamine, igakuine 100 % üldkulude hüvitise kinnipidamine, päevarahast 50 % kinnipidamine.

Selleks, et tõendada, et kiireloomulisuse tingimus oli täidetud, väitsid hagejad eelkõige, et tasaarvestuse teel võla sissenõudmine ei võimalda neil tõhusalt ja sõltumatult täita parlamendiliikme mandaati.

Üldkohtu president jättis neli ajutiste meetmete kohaldamise taotlust rahuldamata, tuvastades, et ei ole tõendatud, et summade kinnipidamine kahjustab tegelikult Euroopa Parlamendi liikme mandaadi täitmist nii, et tõendatud on asja kiireloomulisus. Selle kohta märkis ta, et nii parlamendiliikmete suhtes kohaldatavatest normidest kui ka Euroopa Parlamendi tavast nähtub, et võla tasumine tasaarvestuse kaudu peab toimuma nii, et tasakaalus on ühelt poolt institutsiooni kohustus nõuda tagasi alusetult välja makstud summad ja teiselt poolt kohustus tagada asjasse puutuvale parlamendiliikmele võimalus täita tõhusalt oma mandaati. Sellises olukorras ei saa asjaolu, et parlament nõuab võla sisse tasaarvestusega, olla iseenesest vaadeldav tegevusena, mis võib kahjustada parlamendiliikme mandaadi tõhusat ja sõltumatut täitmist hagejate poolt.

Üldkohtu president märkis seejärel, et mis puudutab igakuist kinnipidamist 50 % ulatuses parlamendiliikme tasust, siis ei ole hagejad suutnud selgitada, kuidas see vähendamine takistab neil igakülgset oma parlamendiliikme ülesandeid täita. Seoses igakuise üldkulude hüvitise 100 % kinnipidamisega täheldas Üldkohtu president, et asjasse puutuvad parlamendiliikmed (Jean-Marie Le Pen, Bruno Gollnisch ja Marine Le Pen) ei ole väitnud, et tegelikult oli kindel summa osaliselt varjatud töötasu. Seega kuna parlamendiliikmed võivad nõuda tegelikult kantud kulude hüvitamist, mis tagab neile oma mandaadi tegeliku takistusteta täitmise, ei saa järeldada, et igakuiselt üldkulude hüvitise 100 % kinnipidamine kahjustab parlamendiliikme mandaadi tegelikku täitmist. Samuti tuvastas Üldkohtu president, et kuna parlamendiliikmed võivad nõuda tegelikult kantud kulude hüvitamist, ei kahjusta ka päevarahast 50 % kinnipidamine Euroopa Parlamendi liikme mandaadi tegelikku täitmist.

Kohtuasjades, milles tehti 21. juuli 2017. aasta kohtumäärus *Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo vs. komisjon* (T-130/17 R, [EU:T:2017:541](#)), 21. juuli 2017. aasta kohtumäärus *Poola vs. komisjon* (T-883/16 R, [EU:T:2017:542](#)) ja 21. juuli 2017. aasta kohtumäärus *PGNiG Supply & Trading vs. komisjon* (T-849/16 R, [EU:T:2017:544](#)), vaatas Üldkohtu president läbi taotlused peatada komisjoni niisuguse otsuse kohaldamine, millega komisjon otsustas avada konkurentsile 50 % OPAL maagaasi torujuhtme kasutamata ülekandevõimsusest, nimelt Nord Stream 1 torujuhtme idapoolse maapealse osa, mis edastab Balti mere kaudu maagaasi Venemaalt Lääne-Euroopasse.

Olles tuvastanud, et Gazpromi sõlmitud kahte lepingut, nimelt transiidilepingut maagaasi ülekandmiseks Jamali-Euroopa gaasijuhtme Poola osa kaudu, et varustada Lääne-Euroopa turgusid (sealhulgas Poola turgu), ja maagaasi tarnelepingut, mis oli sõlmitud PGNiG Supply & Trading GmbHga, tuli täita vastavalt kuni aastani 2020 ja kuni 2022. aasta lõpuni, järeldas Üldkohtu president, et Jamali-Euroopa maagaasi torujuhtme Poola osa ülekandevõimsuse kasutamine ja Gazpromi tarded Poola turule tunduvad esmapilgul olevat tagatud kuni nende aastateni. Seega isegi juhul, kui Poola Vabariigi ja hagejatest kahe äriühingu väidetav kindlalt tekkiv kahju osutub piisavalt tõendatuks, saab see kahju tekkida kõige varem alles eespool viidatud lepingute lõppemisel. Kuid arvestades Üldkohtu menetluste keskmist kestust, tehakse kohtuasjades sisuline lahend tõenäoliselt 2019. aasta jooksul.

Mis puudutab argumenti, et vaidlustatud otsus lubab sõlmida eraõiguslikke lepinguid, millest taganemine ei olnud enam võimalik isegi otsuse hilisema tühistamise korral, siis märkis Üldkohtu president, et sellisel juhul on olemas õiguskaitsevahendid niisuguste aktide võimaliku rakendamise vältimiseks.

Sellest tulenevalt lükkas Üldkohtu president kohaldamise peatamise taotlused tagasi, sest hagejad ei olnud esitanud veenvaid tõendeid selle kohta, et nad ei saa oodata menetluse tulemust sisulistes kohtuasjades, ilma et neil tekiks oluline ja hüvitamatu kahju.

C/ ÜLDKOHTU KANTSELEI TEGEVUS 2017. AASTAL

Üldkohtu kohtusekretär Emmanuel COULON

Õigusemõistmise keskmises tegutsevas Üldkohtu kantselei oli ka sel aastal muutuva kohtu teenistuses. Üldkohus laieneb ja muutub samas tempos, nagu viiakse ellu Euroopa Liidu kohtusüsteemi ülesehituse reformi, mille eesmärk on kolme järjestikuse etapiga Üldkohtu kohtunike arvu aastaks 2019 kahekordistada¹. Üldkohtu lahendatavad vaidlused mitmekesistuvad ja muutuvad mõnes mõttes üha keerulisemaks. Sellest tingituna on kohtukantselei teinud ümberkorraldusi, mis võimaldavad tal jätkata talle usaldatud ülesannete täitmist ja viia reformi kaks esimest etappi edukalt lõpule.

2017. aasta tulemused on kohtu jaoks positiivsed. Reformi kahe esimese etapi väljakutsetega on toime tulnud. Kuigi saabunud kohtuasjade arv (917) on jätkuvalt mõne numbri võrra suurem kui lõpetatud kohtuasjade arv (895), mis omakorda tähendab, et pooleliolevate kohtuasjade arv on veidi suurenenud (1508), on menetlusaeg jätkuvalt lühenenud ning, nagu Euroopa Kohtu poolt täieliku või osalise tühistamise protsent näitab, on kohtulahendite kvaliteet jäänud samale tasemele.

Osaledes kohtu igapäevatoos ning püüdes optimaalselt kasutada 72 eelarvelist töökohta, mis talle alates 1. jaanuarist 2016 eraldati, on kohtukantselei sellisele edule kaasa aidanud ning 2017. aasta lõpus võib rahulolevalt tõdeda, et kohtukantselei on olnud täielikult talle õigusaktidega pandud ja kohtu poolt antud ülesannete kõrgusel, järgides õiglase kohtumenetluse nõudeid.

Taaskord pakkus kohtukantselei Üldkohtule märkimisväärset õiguslikku ja haldustuge:

- tagades menetluste ladusa korraldamise ja toimikute nõuetekohase haldamise;
- tagades suhtluse poolte esindajate ja kohtunike vahel;
- abistades aktiivselt kohtunikke ja nende kaastöötajaid;
- hallates Üldkohut tema presidendi juhtimisel ja Euroopa Liidu Kohtu talituste toel.

Kahtlemata on niisuguse tulemuseni jõutud tänu kõikide kantselei koosseisu kuuluvate töötajate kiiduväärsele panusele. Oma igapäevaste kohustuste täitmisel on kohtukantselei töötajad rakendanud kogu oma energia selleks, et kõikide asjaosalistega tulemuslikult koostööd teha.

Kohtukantselei on oma ülesannete täitmisel olnud enda suhtes nõudlik, pidades selgelt silmas avalikku huvi, soovides pakkuda kvaliteetset kohtuteenust ja pöörates järjekindlalt tähelepanu õigusemõistmise ajakulu optimeerimisele. Nimelt on kohtukantselei alati pingutanud selle nimel, et menetlusdokumente käsitletaks mõistliku aja jooksul. Kohus on jätkanud sellise süsteemi rakendamist, mis aitab tuvastada ülemäära pikka menetlusaega ja informeerida asjaomaseid isikuid, et sellist olukorda parandada.

^{1/} Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2015. aasta määrus (EL, Euratom) 2015/2422, millega muudetakse protokoll nr 3 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta (ELT 2015, L 341, lk 14), ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuli 2016. aasta määrus (EL, Euratom) 2016/1192 Euroopa Liidu ja tema teenistujate vaheliste vaidluste esimeses kohtuastmes lahendamise pädevuse Üldkohtule üleandmise kohta (ELT 2016, L 200, lk 137).

I. UUTE KOHTUNIKE AMETISSEASTUMISE KORRALDUSLIK MÕJU

Reformi teise etapi raames 2017. aastal nimetati ja astus Üldkohtus ametisse kaks uut kohtunikku. Sellega on lõppenud teine etapp, mis nägi ette seitsme täiendava kohtuniku ametisse nimetamise ja Üldkohtule pädevuse üleandmise arutada esimese astmena Euroopa Liidu ja tema teenistujate vahelisi kohtuvaidlusi. Mis puutub veel ühe puuduva kohtuniku ametisse nimetamisse, et kohtu koosseisu kuuluks 47 kohtunikku, nagu Euroopa Liidu Kohtu põhikirja käsitleva protokolli artiklis 48 on ette nähtud, siis see toimub sobival ajal esimese etapi raames².

29. märtsil 2017 nimetati ametisse liri kohtunik, kes andis ametivande 8. juunil 2017, ja 6. septembril 2017 nimetati ametisse Belgia kohtunik, kes andis ametivande 4. oktoobril 2017. Üldkohtu kohtunike arv suurenes nende ametissenimetamistega 44 kohtunikult 46 kohtunikuks.

Kuigi kahe uue kohtuniku saabumine ei ole võrreldav 22 uue kohtuniku saabumisega 2016. aastal, tuli uute kohtunike ja nende kaastöötajate integreerimiseks siiski teatavaid meetmeid rakendada.

Pärast mõlemat ametisseastumist määras Üldkohus mõlemad uued kohtunikud kodadesse ning määras neile lahendamiseks uued kohtuasjad ja jagas kohtuasjad kohtunike vahel ümber. Vastavalt Üldkohtu kodukorrale teavitas kohtusekretär asjasse puutuvate kohtuasjade pooli ja avaldas Euroopa Liidu Teatajas Üldkohtu otsused kohtunike määramise kohta kodadesse³. Sellest tulenevalt ajakohastas kohtusekretär kohtuasjade ümberjagamise korral iga kord kõiki kohtusisesi andmebaase.

Samuti aitas kohtusekretär halduslikult korraldada uute kohtunike ja nende kabinettide töötajate tööleasumist ja sisseseadmist selleks kohandatud ruumidesse. Selle raames tegi ta koos Euroopa Liidu Kohtu talitustega nii ettevalmistustöid kui ka võttis kohtunikud ja töötajad vastu, osutades neile tuge ja jälgides personali ametisse määramist.

II. ÕIGUSEMÕISTMISE TOETAMISE ÜLESANNE

Taustteave

Kohtukantselei jaoks tähendas õigusemõistmise toetamise ülesande täitmine 2017. aastal 917 hagiavalduse menetlemist. Sellel aastal oli intellektuaalomandivaidluste (298 kohtuasja) järel teisena kõige rohkem kohtuvaidlusi pangandus- ja finantsvaldkonnas, kus oli kokku 98 kohtuasja, millest enamiku moodustasid kohtuasjad, milles vaidlustati Hispaania panga Banco Popular Español, S.A. vastu võetud kriisilahenduse skeem. Uute kohtuasjade arv avaliku teenistuse valdkonnas (86 kohtuasja) vähenes võrreldes eelnevate aastatega (2015. aastal 167 uut

^{2/} 31. detsembri 2017. aasta seisuga oli nimetamata veel üks kohtunik kaheteistkümnest kohtunikust, kelle ametisse nimetamine oli reformi esimeses etapis ette nähtud.

^{3/} Üldkohtu 8. juuni 2017. aasta otsus (ELT 2017, C 213, lk 2) ja 4. oktoobri 2017. aasta otsus (ELT 2017, C 382, lk 2), mis käsitleb kohtunike määramist kodadesse.

kohtuasja ja 2016. aastal 117 uut kohtuasja⁴). Kõigil kolmel kohtuvaidluste valdkonnal (45 valdkonna hulgas, kuhu kuuluvad kohtuasjad, milles on praegu menetlus pooleli) on oma eripära, mis nõudis kohtukantseleilt möödunud aastal nende asjade spetsiifilist käsitlemist.

Lisaks kandis kohtukantselei registrisse 55 070 menetlusedokumenti 22 kohtumenetluse keeles (24 kohtumenetluse keelest, mis on kodukorras sätestatud), käsitles pooleliolevates kohtuasjades esitatud 4449 kirjalikku seisukohta (mis ei hõlma hagiavaldusi), täitis kohtukoosseisude tehtud otsuseid menetlust korraldavate meetmete võtmise ja menetlustoimingute tegemise kohta ning avaldas Euroopa Liidu Teatajas 1485 teadet.

Mõistagi ei ole siinkohal võimalik välja tuua kõiki andmeid, millega Üldkohtu kantselei tehtud töö mahtu mõõta, kuid piisab mõningate andmete, eelkõige statistiliste andmete märkimisest, et näidata, kui suur on kohtukantselei töökoormus:

- 9756 esitatud menetlusedokumendi hulgas oli 565 menetlusse astumise avaldust (mis on kohtu ajaloos enneolematu arv) ja 212 menetlusosaliste või avalikkuse suhtes konfidentsiaalsena käsitlemise taotlust;
- menetluses olevate kohtuasjade arhiiv hõlmab 652 meetrit pikuti asetatud toimikuid;
- esitati mitu kollektiivhagi, kus mõnikord oli üle tuhande hageja, mis nõudis kohtukantseleilt palju tööd andmete kontrollimisel;
- ühte gruppi kuuluvate või samalaadsete kohtuasjade menetlemiseks oli vaja koordineerida tegevust nii kohtukantselei siseselt, võttes arvesse kohtumenetluse keelte paljusust, kui ka teha koostööd kohtukoosseisudega seoses tähtaegade pikendamise taotluste, kohtuasjade liitmise taotluste ja menetlusse astumise avalduste käsitlemisega ning võimaliku konfidentsiaalsena käsitlemisega kõigis neis asjades;
- kohtukantselei teenused olid tagatud kohtuistungitel kohtukõnede ärakuulamiseks 390 kohtuasja raames, kusjuures mõned neist kohtuistungitest kestsid kogu päeva või mitu päeva;
- kohtukantselei teenused olid tagatud 405-l kodade koosolekul;
- menetlust korraldavate meetmete võtmise kohta tehti sadu ja menetlustoimingute tegemise kohta kümneid otsuseid või korraldusi, eelkõige seoses nende dokumentide esitamisega, mille puhul oli nõutud konfidentsiaalsena käsitlemist.

Lisaks sellele võimaldas kohtukantselei poolt erinevas vormis pakutav logistiline tugi (abi koordineerimisel, dokumenteerimisel, menetlusküsimusi käsitlevast kohtupraktikast teavitamisel, infosüsteemide haldamisel, statistika koostamisel) taaskord kohtul töötada parimatel võimalikel tingimustel, aidates muu hulgas kaasa Üldkohtu presidendi ja kohtukoosseisude tehtavate otsuste kvaliteedile ning toetades asepresidenti talle 2016. aasta septembris antud kohtupraktika ühtsuse tagamise ülesande täitmisel.

Kohtumenetluse etappide paberivabaks muutmine

Õigusemõistmise toetamise ülesande täitmisel oli kohtukantseleile möödunud aastal abi ka peaaegu kõigi kohtumenetluse etappide, sealhulgas kohtunike kabinetidega toimuva sisesuhtluse ja poolte esindajatega toimuva välissuhtluse paberivabaks muutmisest. Lisaks laiendati 2017. aastal paberivabaks muutmist Euroopa Liidu

^{4/} 2015. aastal esitati avaliku teenistuse valdkonna hagiid Avaliku Teenistuse Kohtule. 2016. aastal esitati selle valdkonna hagiid kuni Avaliku Teenistuse Kohtu tegevuse lõpetamiseni sellele kohtule ja alates 1. septembrist 2016 Üldkohtule.

Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) apellatsioonikoja poolt menetlustoimiku saatmisele. Teabe kättesaadavus paranes möödunud aastal ka tänu sellele, et võeti kasutusele kohtuasja elektroonilise toimiku uuendatud rakendus.

Menetluste paberivabaks muutmine aitas kohtukantseil kõigi osapoolte huvides oluliselt vähendada korduvaid toiminguid, andes talle vahendid mitte üksnes selleks, et muuta isikupärasemaks temalt oodatavaid vastuseid, vaid võimaldada tal ka koondada oma ressursse nendeks ülesanneteks, mis seda eriti vajavad.

Üldkohtu kantselei ja kohtunike kabinetide vahelise suhtluse puhul saab kolm aastat pärast täielikku üleminekut elektroonilistele saatelehtedele⁵ kinnitada taaskord nende edu. Tänu sellele, et kohtukantselei ja kohtunike kabinetide vaheline suhtlus toimub viivitusteta, lihtsustasid sisemenetlused, ratsionaliseeriti töömeetodeid, säästeti ressursse ja aega. Lisaks võimaldab elektrooniline vorm tagada teabevahetuse täieliku jälgitavuse ja selle üle arvepidamise. 2017. aastal saatis kohtukantselei kabinetidele pooleliolevate kohtuasjade raames 12 930 saatelehte. See arv näitab iseenesest, et kohtukantselei ja kabinetide vaheline suhtlus on muutunud väga sagedaseks, olles 2016. aastaga võrreldes 19 % suurenenud.

Suhtlus poolte esindajatega toimub nüüdsest peaaesjalikult e-Curia rakenduse⁶ kaudu, mis on kahele institutsiooni kuuluvale kohtule ühine. Veebirakenduse kaudu esitatud avalduste osakaal ning rakenduse kasutajakontot omavate advokaatide ja esindajate arv on alates selle kasutuselevõtust 2011. aasta novembris pidevalt kasvanud. 2017. aastal saabus 83 % Üldkohtule esitatud menetlusedokumentidest elektrooniliselt (võrdluseks: 2016. aastal 76 %), mis vastab 805 768 leheküljele⁷.

Praeguseks on e-Curia konto kõigil liikmesriikidel ning 3707 advokaadil ja esindajal.

Kuigi e-Curia rakendus on olnud kahtlemata edukas, ei ole asjaolu, et 17 % menetlusedokumentidest esitati ikka veel paberkandjal, võimaldanud selle rakenduse kasulikkusel täielikult ilmned, et eelkõige vältida paberkandjal ja elektroonilisel kujul esitatud dokumentide paralleelset haldamist. Olgu märgitud, et pärast kohtukantselei poolt tehtud tutvustustööd 2017. aastal nõustus Ühtne Kriisilahendusnõukogu esitama taotluse e-Curia konto loomiseks ja tegi sellega võimalikuks sadade menetlusedokumentide elektroonilise edastamise.

E-Curia rakenduse kasutus küll jätkuvalt laieneb, kuid edasimineku on jätkuvalt aeglane. Sellest tulenevalt tegutseb Üldkohus 2018. aastal vankumatult eesmärgi nimel, et 100 % menetlusedokumentidest oleks esitatud selle rakenduse kaudu.

2015. aastal jõustunud menetlusnormide rakendamine

2017. aasta oli teine täisaasta, mil rakendati 1. juulil 2015 jõustunud kodukorra norme.

Eesmärgiks seatud lihtsustamist ja ratsionaliseerimist saab objektiivselt lugeda saavutatuks. Kohus kasutas täiel määral menetluslikke vahendeid, millega ta end 2015. aastal varustas ja mis tunduvad olevat Üldkohtu lahendatavate vaidluste eripäraga hästi kohandatud.

^{5/} Üldkohtu kantselei ja kohtunike kabinetid suhtlevad omavahel saatelehtede abil, mille eesmärk on edastada teavet või saada pädevalt organilt otsus menetlusliku küsimuse kohta. Need saatelehed on alates novembrist 2014 elektroonilised.

^{6/} Üldkohtu 14. septembri 2011. aasta otsus menetlusedokumentide e-Curia rakenduse kaudu esitamise ja kättetoimetamise kohta (ELT 2011, C 289, lk 9).

^{7/} Nende andmete põhjal läheneb 2017. aastal Üldkohtule esitatud menetlusedokumentide arv miljonile.

Märkimist väärivad järgmised tulemused:

- kohtukantselei poolt ette valmistatud määruste arv on endiselt oluliselt vähenenud (317 võrreldes 521-ga 2015. aastal)⁸, kuigi läbivaatamisel olevaid kohtuasju on palju;
- hagsid lahendatakse üha enam ilma kohtuistungita tehtud kohtuotsustega⁹; seda võimalust kasutati 54 korral (ja intellektuaalomandi asjades 152 korral);
- intellektuaalomandi asjades kohaldatav uus keeltekasutuse kord on taaskord märgatavalt kahandanud kohtukantselei toiminguid ja koja presidentide otsuste arvu ning see on viinud olukorrani, kus kohtumenetluse keele kohta esitatavad märkused on peaaegu täielikult kadumas (22 võrreldes 279-ga 2015. aastal);
- tähelepanek, et teistkordse seisukohtade vahetamise äralangemine intellektuaalomandi asjades ei ole põhjustanud kohtuistungite korraldamise taotluste arvu kasvu ning on aidanud kaasa kohtuotsusega lahendatavate kohtuasjade keskmise menetlusaja lühenemisele.

Lisaks on reegel, mille kohaselt ei pea tegema otsust menetlusse astumise avalduse kohta enne, kui Üldkohus ei ole võtnud seisukohta kostja esitatud vastuvõetamatus vastuväite või pädevuse puudumise kohta, vabastanud kohtu suure hulga seda liiki taotluste lahendamisest, kui niisuguse vastuväitega on nõustunud. Lõpetuseks, ühes teises valdkonnas, nimelt avaliku teenistuse valdkonnas algatas Üldkohus mitu vaidluste kompromissiga lahendamise menetlust, millest mõned olid edukad.

Seevastu tuleb märkida, et vorminõuetele mittevastavate hagiavalduste puuduste kõrvaldamise vajadus, mille vähenemine 2016. aastal positiivsena ära märgiti, on kõikides kohtuasja valdkondades taas suurenenud.

Pidev abistamine, mis ei ole arvudes mõõdetav

Kohtukantselei abistas kõiki kohtukoosseise ja kohtukoosseisu kuuluvate kohtunike kabinettide töötajaid nende igapäevatöös. Seega said kabinettide töötajad ka sellel aastal arvestada sellega, et kohtukantselei töötajad on pidevalt nende käsutuses, ja kasutada nende teadmisi menetlusega seotud tehniliste küsimuste kohta. Reformi tagajärjel kohtunike ja nende kaastöötajate arvu suurenemisega on väga oluliselt suurenenud kohtukantseleile esitatud sisepäringute arv. Samal ajal jätkas kohtukantselei, näidates üles paindlikkust, suurema sünergia ja efektiivsuse poole püüdlemist, kohandudes oludega ja täiustades oma töömeetodeid.

Viimasena olgu märgitud, et kohtukantselei jätkab oma esindajate kaudu abi osutamist menetlusküsimustega tegelevale Üldkohtu komisjonile ning teistele komisjonidele ja kolleegiumitele vastavalt vajadustele või töö olemusele.

^{8/} Alates 1. juulist 2015 tehakse teatavad lahendid, mis varem vormistati määrusena (menetluse peatamine ja jätkamine, kohtuasjade liitmine, liikmesriigi või institutsiooni mittekonfidentsiaalne menetlusse astumine), kohtuasja toimikusse liidetava lihtsuse vormis.

^{9/} Enne 1. juulit 2015 oli võimalik teha kohtuotsus ilma kohtuistungit pidamata ainult intellektuaalomandi asjades ja Avaliku Teenistuse Kohtu otsuste peale esitatud apellatsioonkaebuste puhul.

III. HALDUSABI ANDMISE ÜLESANNE

Kohtukantselei kui haldustalitus vastas ka sel aastal mitmesugustele väljastpoolt esitatud taotlustele. Lisaks võttis ta kooskõlastatult meetmeid institutsiooni teiste haldustalitustega:

- järgimaks õigusaktidest tulenevaid uusi keskkonnakaitse nõudeid (EMASi süsteem – keskkonnajuhtimis- ja keskkonnanäidatavimissüsteem) mitmesuguste üldsuse teavitamiseks võetud meetmete ja rea väga konkreetsete tegevustega, nagu kohtukantselei koostatud dokumentide (erinevad statistikad ja kohtukalender) paberkandjal levitamise lõpetamine ja selle asendamine elektroonilise levitamisega;
- rakendamaks täielikult korda, mis on kehtestatud Üldkohtu menetluses olevates kohtuasjades esitatud äärmiselt tundlike andmete kaitse tagamiseks (andmed, mille avalikustamine võib kahjustada liidu või ühe või mitme liikmesriigi julgeolekut või nende rahvusvaheliste suhete korraldamist);
- tagamaks, et järgitakse isikuandmete kaitset käsitlevaid õigusnorme.

Lisaks tundis Euroopa Kontrollikoda Euroopa Liidu Kohtu kohtuasjade menetlemise tulemuslikkuse hindamise raames huvi kohtukantselei tegevuse ja tema poolt tagatud kohtuasjade seire vastu. Audiitorid kontrollisid eelkõige, kas kohaldatavad menetlused võimaldavad kohtuasjade tõhusat menetlemist ja kas nende lahendamist oleks võimalik kiirendada. Kontrollikoda võttis septembris 2017 vastu eriaruande, mida seejärel tutvustati ja arutati Euroopa Parlamendis ja Euroopa Liidu Nõukogus.

Olukorra võimalikuks parandamiseks pakkus kontrollikoda välja võimaluse võtta kohtuasjade menetlemise toetamiseks kasutusele täielikult integreeritud infotehnoloogiline süsteem. Nagu Euroopa Liidu Kohus oma seisukohtades märkis, tervitab ta üleskutset analüüsida või sisse seada kohtu töö ning iga kohtu eripärasid arvestav integreeritud infotehnoloogiline süsteem. Kohtukantselei soovib omalt poolt tugiüksusena viia lõpule kohtumenetluse digiteerimise, et sellest oodatav kasu ilmneks täielikult. Seega jätkab ta 2018. aastal Euroopa Liidu Kohtu talitustega selles vallas koostööd ja teeb ka edaspidi jõupingutusi kohtuasjade menetlemise integreerimisel ja menetlusosalistega suhtlemise korra kaasajastamisel.

Peale selle võttis kohtukantselei dialoogi pidamiseks ja info saamiseks erinevaid koostöömeetmeid. Nii toimus 2017. aasta oktoobris EUIPO apellatsioonikodade kantseleiga 2014. aasta juunis alguse saanud koostöö jätkuna kohtumine mõlema kantselei esindajate ja uute tehnoloogiate rakendamise eest vastutavate talituste esindajate vahel. See kohtumine andis võimaluse asjaomastel talitustel mitte ainult pidada põhjalikke ja viljakaid arutelusid, vaid ka viia lõpule varasemate kohtumiste käigus kokku lepitud projektid ja arutleda tuleviku üle.

Samamoodi sai kohtukantselei indu teiste kohtute asjaomastelt talitustelt. Siinjuures aitas Üldkohtu kantselei delegatsiooni külaskäik Euroopa Inimõiguste Kohtu kantseleisse saada paremat ülevaadet viimase tegevusest ja eelkõige kantselei kasutada olevatest infotehnoloogiavahenditest.

Loomulikult on kohtukantselei talitus see, kes kuulab ära poolte esindajate, advokaatide ning liikmesriikide ja institutsioonide esindajate soovid ja kes nendega vahetult ja iga päev suhtleb.

Võib ennustada, et kohtunike arvu suurenemisega 2016. ja 2017. aastal ning kohtuvaidluste ja pooleliolevate kohtuasjade arvu kasvuga kohtukantselei töökoormus suureneb, arvestamata seda mõju, mis võib olla Euroopa Kohtu pädevuse üleandmisel Üldkohtule, mida Euroopa Parlamendile, nõukogule ja komisjonile 14. detsembril 2017 esitatud aruanne¹⁰ ei näi välistavat. Seega jätkab kohtukantselei kohanduste ja ümberkorralduste tegemist, et eesiseivate ülesannetega hakkama saada.

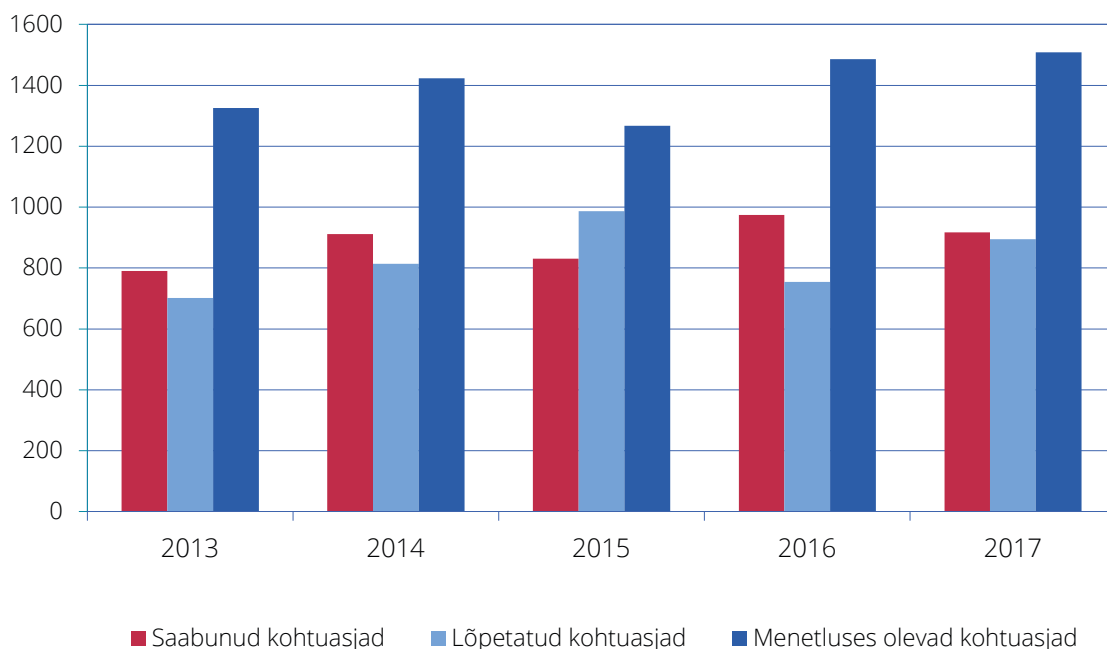
10/ Määruse 2015/2422 artikli 3 lõike 2 alusel esitatud aruanne võimalike muudatuste kohta pädevuse jaotuses Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267 kohaste eelotsuste tegemisel.

D/ ÜLDKOHTU STATISTIKA

I. Üldkohtu üldine tegevus – Saabunud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad (2013–2017)	197
II. Saabunud kohtuasjad – Menetluse liigid (2013–2017)	198
III. Saabunud kohtuasjad – Hagi liigid (2013–2017)	199
IV. Saabunud kohtuasjad – Hagi valdkonnad (2013–2017)	200
V. Lõpetatud kohtuasjad – Menetluse liigid (2013–2017)	201
VI. Lõpetatud kohtuasjad – Hagi valdkonnad (2017)	202
VII. Lõpetatud kohtuasjad – Hagi valdkonnad (2013–2017)	203
VIII. Lõpetatud kohtuasjad – Kohtukoosseis (2013–2017)	204
IX. Lõpetatud kohtuasjad – Menetlusaeg kuudes (2013–2017)	205
X. Menetlusaeg kuudes (2013–2017)	206
XI. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga – Menetluse liigid (2013–2017)	207
XII. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga – Hagi valdkonnad (2013–2017)	208
XIII. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga – Kohtukoosseis (2013–2017)	209
XIV. Muu – Ajutiste meetmete kohaldamine (2013–2017)	210
XV. Muu – Kiirendatud menetlused (2013–2017)	211
XVI. Muu – Euroopa Kohtusse edasi kaevatud Üldkohtu lahendid (1990–2017)	212
XVII. Muu – Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste jaotus vastavalt menetluse liigile (2013–2017)	213
XVIII. Muu – Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste tulemused (2017)	214
XIX. Muu – Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste tulemused (2013–2017)	215
XX. Muu – Üldine areng (1989–2017)	216
XXI. Üldkohtu kantselei tegevus (2015–2017)	217
XXII. Üldkohtule esitatud menetlusdokumentide esitamise viisid	218
XXIII. E-Curia kaudu esitatud lehekülgede arv (2013–2017)	219
XXIV. Euroopa Liidu Teatajas avaldatud teatised (2013–2017)	220
XXV. Nende kohtuasjade arv, milles esitati suulised seisukohad (2013–2017)	221

I. ÜLDKOHTU ÜLDINE TEGEVUS – SAABUNUD, LÕPETATUD JA MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD (2013–2017)¹

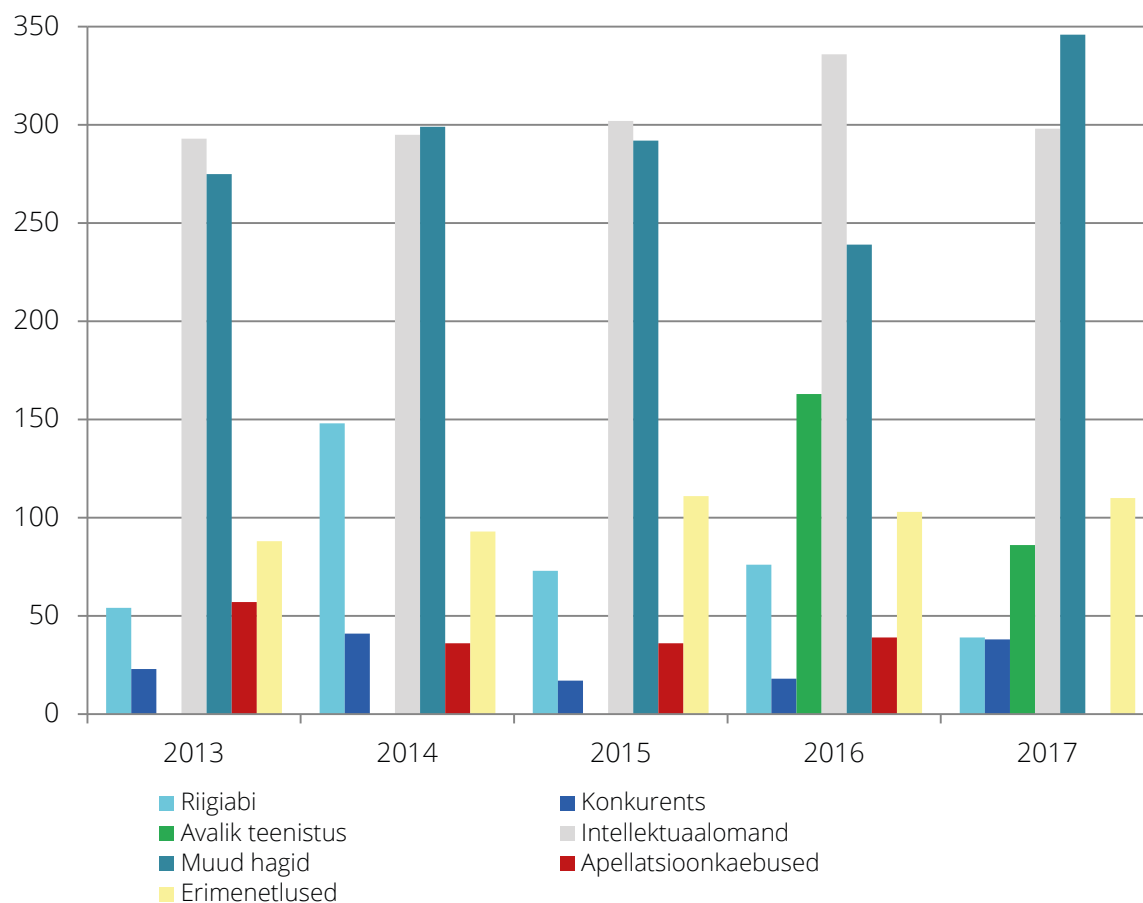
	2013	2014	2015	2016	2017
Saabunud kohtuasjad	790	912	831	974	917
Lõpetatud kohtuasjad	702	814	987	755	895
Menetluses olevad kohtuasjad	1325	1423	1267	1486	1508

1/ Käesolev tabel ja järgnevatel lehekülgedel olevad tabelid hõlmavad erimenetlusi, kui ei ole täpsustatud teisiti.

Erimenetluseks loetakse järgmisi menetlusi: kaja tagaseljaotsuse peale (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 41; Üldkohtu kodukorra artikkel 166); kohtulahendi vaidlustamine kolmanda isiku poolt (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 42; Üldkohtu kodukorra artikkel 167); kohtuotsuste ja -määruste tõlgendamine (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 43; Üldkohtu kodukorra artikkel 168); teistmine (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 44; Üldkohtu kodukorra artikkel 169); tasuta õigusbabi (Üldkohtu kodukorra artikkel 148); kohtuotsuste ja -määruste parandamine (Üldkohtu kodukorra artikkel 164); lahendamata jätmine (Üldkohtu kodukorra artikkel 165) ja hüvitamisele kuuluvate kulude vaidlustamine (Üldkohtu kodukorra artikkel 170).

2/ Käesolev tabel ja järgnevatel lehekülgedel olevad tabelid ei hõlma ajutiste meetmete kohaldamise menetlusi, kui ei ole täpsustatud teisiti.

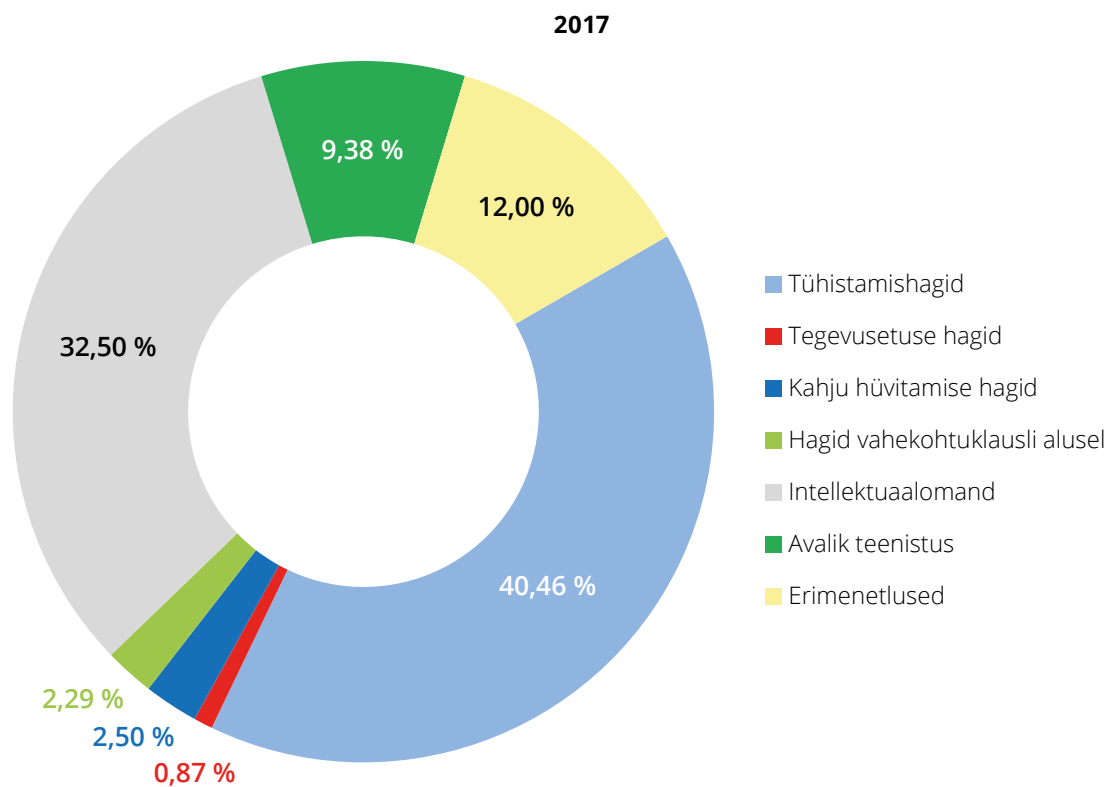
II. SAABUNUD KOHTUASJAD – MENETLUSE LIIGID (2013–2017)

	2013	2014	2015	2016 ¹	2017
Apellatsioonkaebused	57	36	36	39	
Avalik teenistus				163	86
Erimenetlused	88	93	93	103	110
Intellektuaalomand	293	295	302	336	298
Konkurents	23	41	17	18	38
Muud hagid	275	299	292	239	346
Riigiabi	54	148	73	76	39
Kokku	790	912	831	974	917

1/ 1. septembril 2016 saadeti Üldkohtule 123 avalikku teenistust käsitlevat kohtuasja ja 16 selle valdkonna erimenetlust.

III. SAABUNUD KOHTUASJAD – HAGI LIIGID (2013–2017)

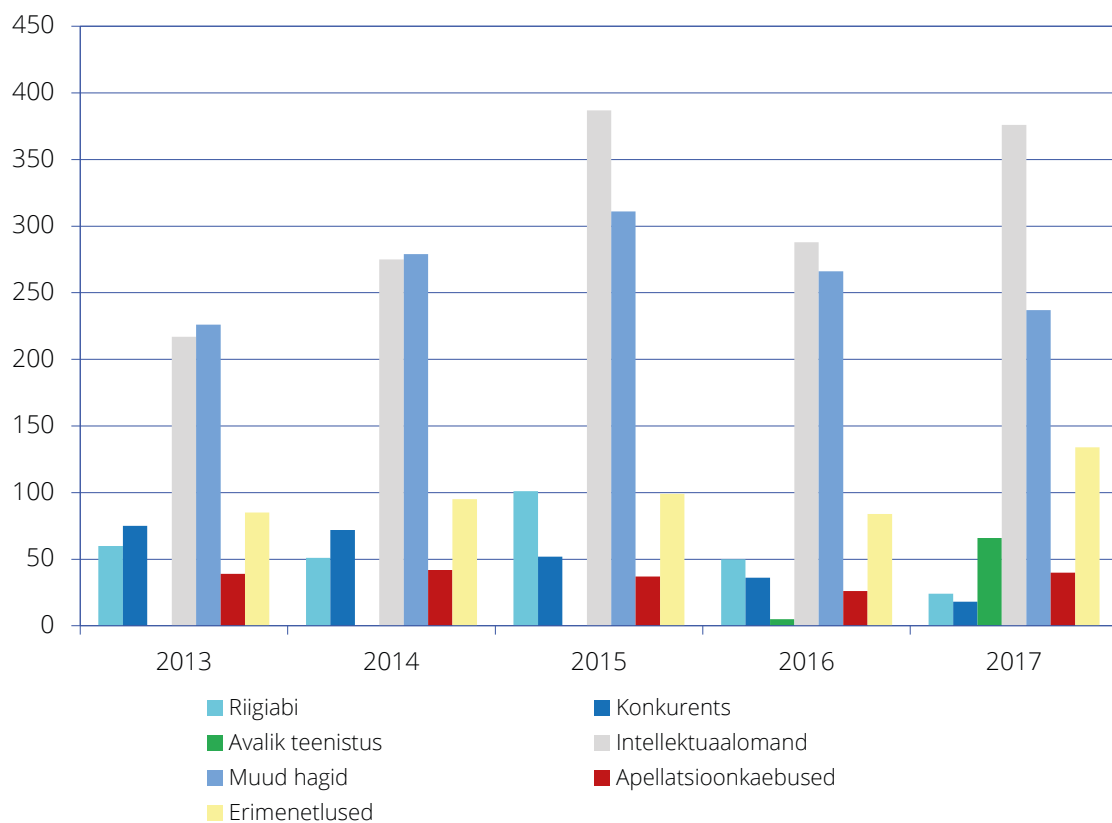

	2013	2014	2015	2016	2017
Tühistamishagid	319	423	332	297	371
Tegevusetuse hagid	12	12	5	7	8
Kahju hüvitamise hagid	15	39	30	19	23
Hagid vahekohtuklausli alusel	6	14	15	10	21
Intellektuaalomand	293	295	302	336	298
Avalik teenistus				163	86
Apellatsioonkaebused	57	36	36	39	
Erimenetlused	88	93	111	103	110
Kokku	790	912	831	974	917

IV. SAABUNUD KOHTUASJAD – HAGI VALDKONNAD (2013–2017)

	2013	2014	2015	2016	2017
Asutamisvabadus		1			
Dokumentidega tutvumine	20	17	48	19	25
Energeetika	1	3	3	4	8
Euroopa Liidu välistegevus		2	1	2	2
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport	2		3	1	
Institutsiooniõigus	44	67	53	52	65
Intellektuaal- ja tööstusomand	294	295	303	336	298
Isikute vaba liikumine			1	1	1
Kalanduspoliitika	3	3		1	2
Kapitali vaba liikumine			2	1	
Kaubanduspoliitika	23	31	6	17	14
Kaupade vaba liikumine	1		2	1	
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	12	3	5	6	10
Keskkond	11	10	5	6	8
Konkurents	23	41	17	18	38
Kultuur	1			1	
Liidu kodakondsus		1			
Majandus- ja rahapoliitika	15	4	3	23	98
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	3	3	5	2	3
Maksustamine	1	1	1	2	1
Piiravad meetmed (välistegevus)	41	69	55	28	27
Põllumajandus	27	15	37	20	22
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)		4	7	4	5
Rahvatervis	5	11	2	6	5
Riigiabi	54	148	73	76	39
Riigihanked	15	16	23	9	19
Sotsiaalpoliitika		1		1	
Tarbijakaitse	1	1	2	1	
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	5	2	10	8	2
Teenuste osutamise vabadus		1		1	
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	1	8		3	1
Transport	5	1			
Turism	2				
Tööhõive	2				
Tööstuspoliitika		2			
Uute riikide ühinemine	1				
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	6	1		7	
Vahekohtuklausel	6	14	15	10	21
Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus	1				
Välis- ja julgeolekupoliitika	2			1	
Õigusaktide ühtlustamine	13		1	1	5
Äriühinguõigus		1	1		
Üleeuroopalised võrgud	3				2
Ülemeremaade ja-territooriumide assotsieerimine	1				
EÜ asutamisleping / ELTL kokku	645	777	684	669	721
Erimenetlused	88	93	111	103	110
Personalieeskirjad	57	42	36	202	86
KÕIK KOKKU	790	912	831	974	917

V. LÕPETATUD KOHTUASJAD – MENETLUSE LIIGID (2013–2017)

	2013	2014	2015	2016	2017
Apellatsioonkaebused	39	42	37	26	40
Avalik teenistus				5	66
Erimenetlused	85	95	99	84	134
Intellektuaalomand	217	275	387	288	376
Konkurents	75	72	52	36	18
Muud hagid	226	279	311	266	237
Riigiabi	60	51	101	50	24
Kokku	702	814	987	755	895

VI. LÕPETATUD KOHTUASJAD – HAGI VALDKONNAD (2017)

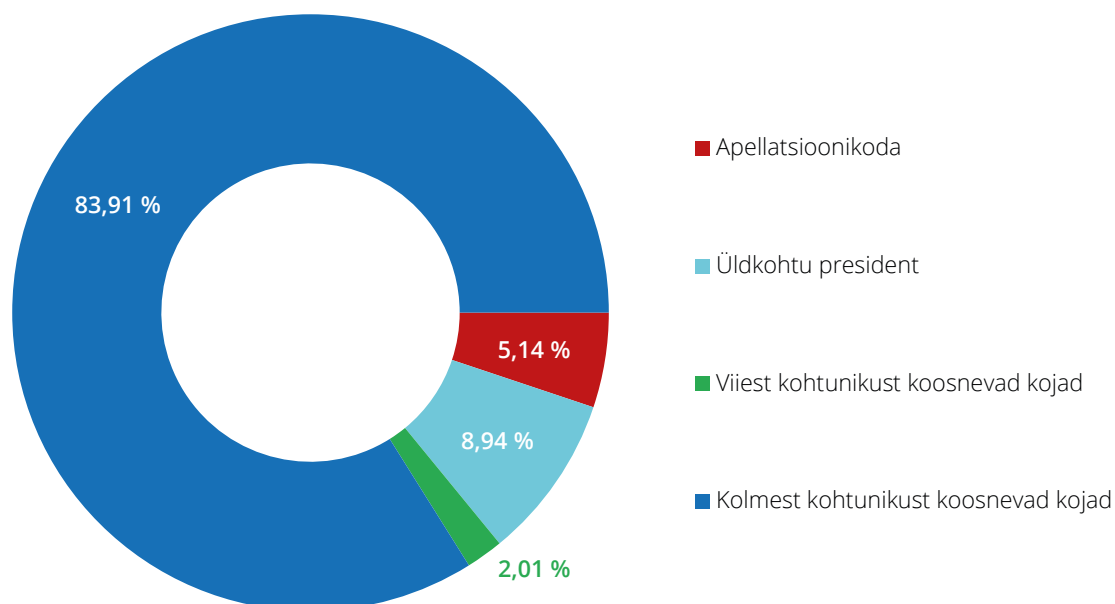
	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku
Dokumentidega tutvumine	7	7	14
Energeetika	1	2	3
Euroopa Liidu välistegevus	1	3	4
Institutsiooniõigus	25	29	54
Intellektuaal- ja tööstusomand	272	104	376
Isikute vaba liikumine		2	2
Kalanduspoliitika		2	2
Kaubanduspoliitika	13	2	15
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	3	1	4
Keskkond		3	3
Konkurents	11	7	18
Kultuur		1	1
Majandus- ja rahapoliitika	3	3	6
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	2	10	12
Maksustamine		3	3
Piiravad meetmed (välistegevus)	22	4	26
Põllumajandus	14	7	21
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)	2	3	5
Rahvatervis		3	3
Riigiabi	13	11	24
Riigihanked	12	4	16
Tarbijakaitse	1		1
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	5	7	12
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	3	2	5
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala		5	5
Vahekohtuklausel	11	6	17
Õigusaktide ühtlustamine		2	2
EÜ asutamisleping / ETL kokku	421	233	654
Erimenetlused	1	133	134
Personalieeskirjad	70	37	107
KÕIK KOKKU	492	403	895

VII. LÕPETATUD KOHTUASJAD – HAGI VALDKONNAD (2013–2017) (KOHTUOTSUSED JA -MÄÄRUSED)

	2013	2014	2015	2016	2017
Asutamisvabadus			1		
Dokumentidega tutvumine	19	23	21	13	14
Energeetika	1	3	1	3	3
Euroopa Liidu välistegevus	2		2		4
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport	1	2		1	
Institutsiooniõigus	35	33	58	46	54
Intellektuaal- ja tööstusomand	218	275	388	288	376
Isikute vaba liikumine			1		2
Kalanduspoliitika	2	15	3	2	2
Kapitali vaba liikumine			2	1	
Kaubanduspoliitika	19	18	24	21	15
Kaupade vaba liikumine	1		2	1	
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	6	3	9	8	4
Keskkond	6	10	18	4	3
Konkurents	75	72	52	36	18
Kultuur				1	1
Liidu kodakondsus		1			
Majandus- ja rahapoliitika	1	13	9	2	6
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	14	1	6	1	12
Maksustamine		2	1		3
Piiravad meetmed (välistegevus)	40	68	60	70	26
Põllumajandus	16	15	32	34	21
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)			5	1	5
Rahvatervis	4	10	15	3	3
Riigibi	59	51	101	50	24
Riigihanked	21	18	22	20	16
Sotsiaalpoliitika	4			1	
Tarbijakaitse			2	1	1
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	4	1	2	6	12
Teenuste osutamise vabadus		1		1	
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	9	6	4	3	5
Transport		3	3		
Turism	1	1			
Tööhõive	2				
Tööstuspoliitika			2		
Uute riikide ühinemine			1		
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	7	1			5
Vahekohtuklausel	8	10	2	17	17
Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus	1				
Välis- ja julgeolekupoliitika		2	1		
Õigusaktide ühtlustamine		13		1	2
Äriühinguõigus			1		
Üleeuroopalised võrgud		1		2	
Ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimine		1			
EÜ asutamisleping / ETL kokku	576	673	851	638	654
ESTÜ asutamisleping kokku	1				
Erimenetlused	85	95	99	84	134
Personaleeskirjad	40	46	37	33	107
KÕIK KOKKU	702	814	987	755	895

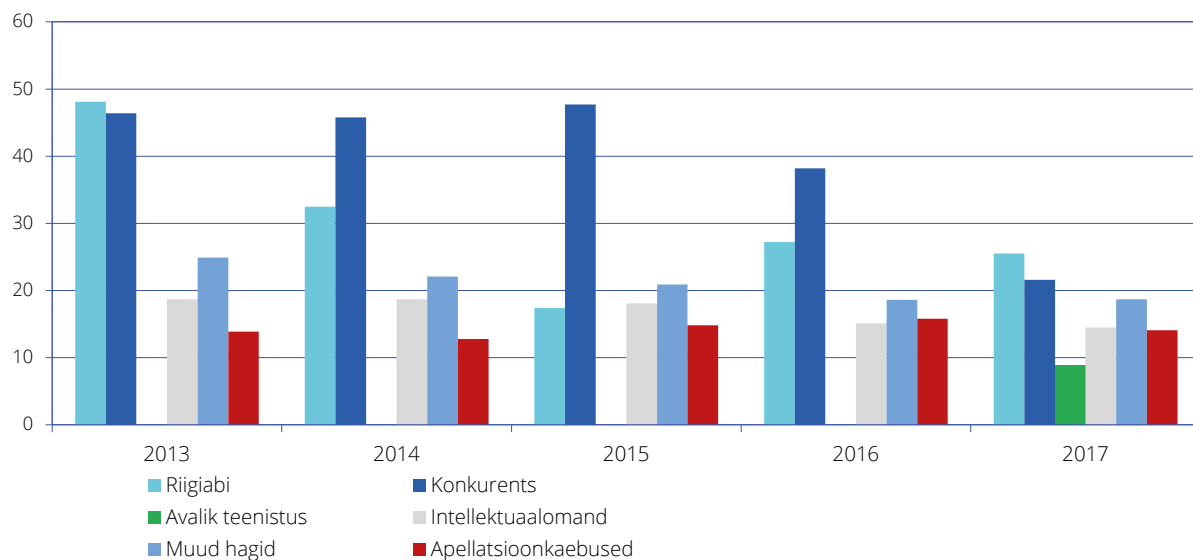
VIII. LÕPETATUD KOHTUASJAD – KOHTUKOOSSEIS (2013–2017)

2017

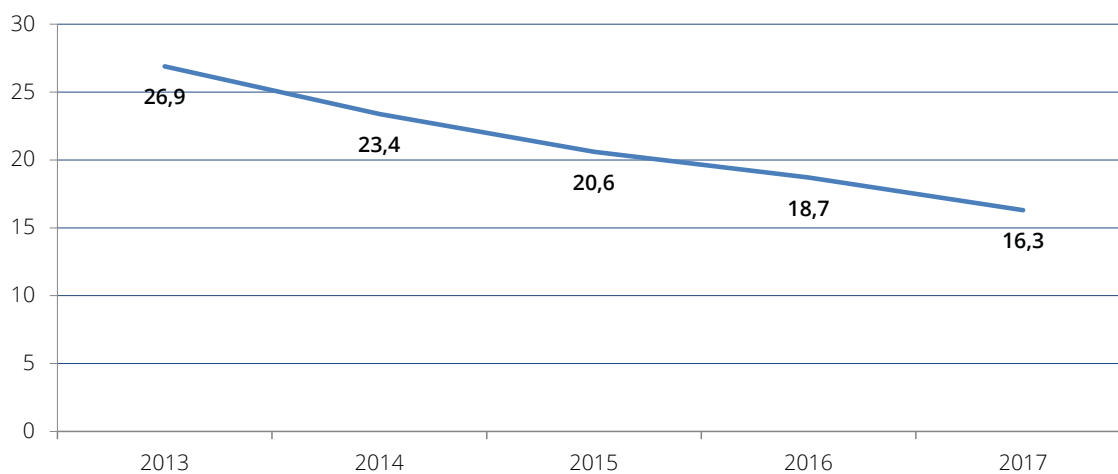
	2013			2014			2015			2016			2017		
	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku
Apellatsioonikoda	13	47	60	21	32	53	23	14	37	25	13	38	29	17	46
Üldkohtu president		38	38		46	46		44	44		46	46		80	80
Viiest kohtunikust koosnevad kojad	7	1	8	9	7	16	8	3	11	10	2	12	13	5	18
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	378	218	596	398	301	699	538	348	886	408	246	654	450	301	751
Ainukohtunik							1	8	9	5		5			
Kokku	398	304	702	428	386	814	570	417	987	448	307	755	492	403	895

IX. LÕPETATUD KOHTUASJAD – MENETLUSAEG KUUDES (2013–2017)¹ (KOHTUOTSUSED JA -MÄÄRUSED)

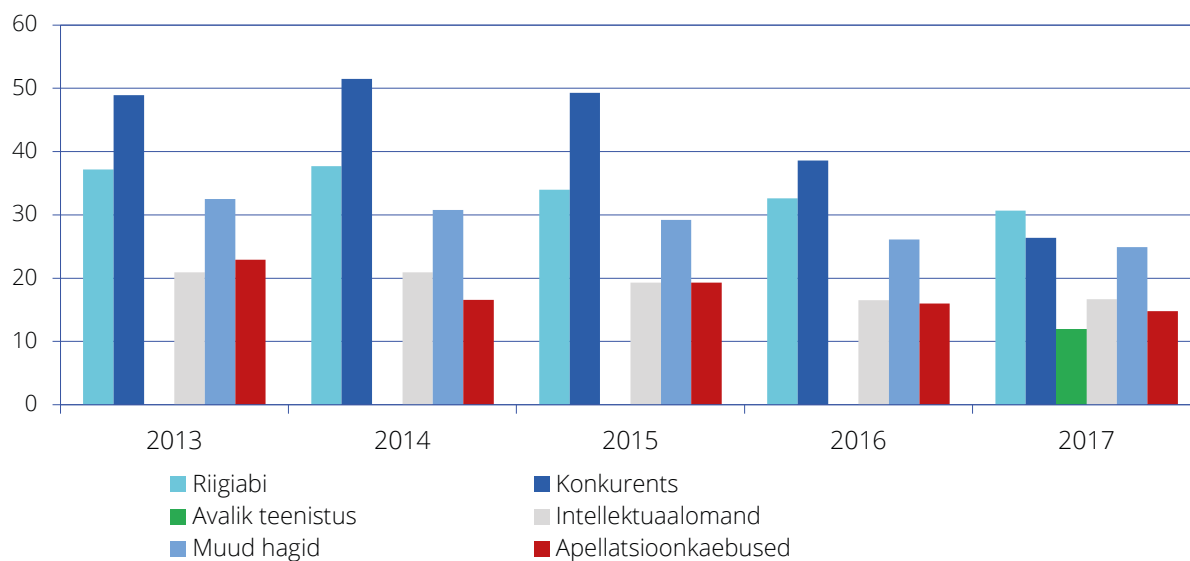
	2013	2014	2015	2016	2017
Apellatsioonkaebused	13,9	12,8	14,8	15,8	14,1
Avalik teenistus					8,9
Intellektuaalomand	18,7	18,7	18,1	15,1	14,5
Konkurents	46,4	45,8	47,7	38,2	21,6
Muud hagid	24,9	22,1	20,9	18,6	18,7
Riigiabi	48,1	32,5	17,4	27,2	25,5
Kõik kohtuasjad	26,9	23,4	20,6	18,7	16,3

MENETLUSAEG (KUUDES) KÕIK KOHTUASJAD, MIS ON LAHENDATUD KOHTUOTSUSE VÕI -MÄÄRUSEGA

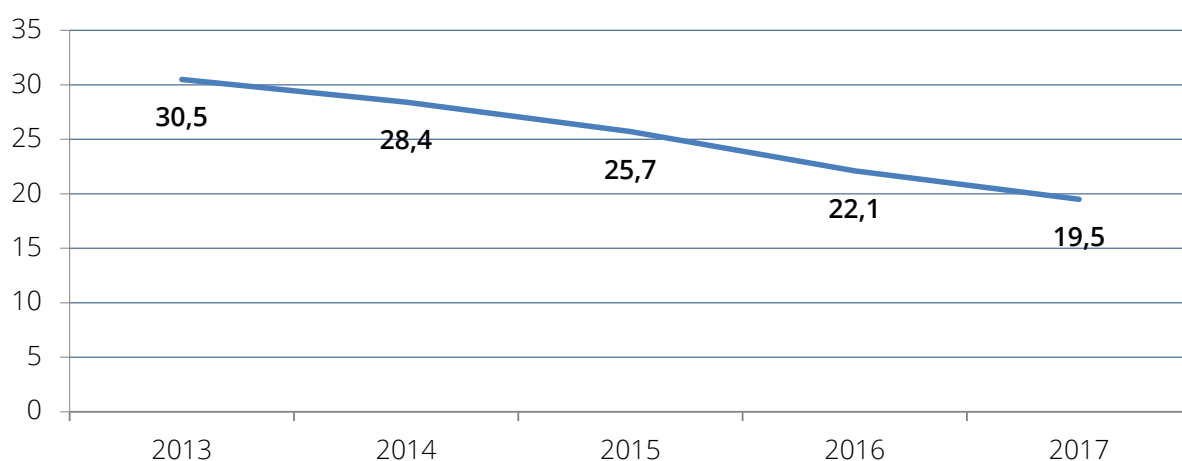
^{1/} Menetlusaega väljendatakse kuudes ja kümnendikuudes. Keskmise menetlusaaja arvutamisel ei ole arvesse võetud: kohtuasju, milles on tehtud vaheotsus; erimenetlusi; ajutisi meetmeid või menetluse astumist käsitlevaid kaebusi; 1. septembril 2016 Üldkohtule üle antud avalikku teenistust käsitlevaid kohtuasju.
1. septembril 2016 Üldkohtule üle antud ja Üldkohtu otsuse või määrusega lahendatud avalikku teenistust käsitlevate kohtuasjade keskmine menetlusaeg on 19,7 kuud (võttes arvesse menetlusaega Avaliku Teenistuse Kohtus ja menetlusaega Üldkohtus).

X. MENETLUSAEG KUUDES (2013–2017)¹ (KOHTUOTSUSED)

	2013	2014	2015	2016	2017
Apellatsioonkaebused	22,9	16,6	19,3	16	14,8
Avalik teenistus					11,9
Intellektuaalomand	20,9	20,9	19,3	16,5	16,7
Konkurents	48,9	51,5	49,3	38,6	26,4
Muud hagid	32,5	30,8	29,2	26,1	24,9
Riigiabi	37,2	37,7	34	32,6	30,7
Kõik kohtuasjad	30,5	28,4	25,7	22,1	19,5

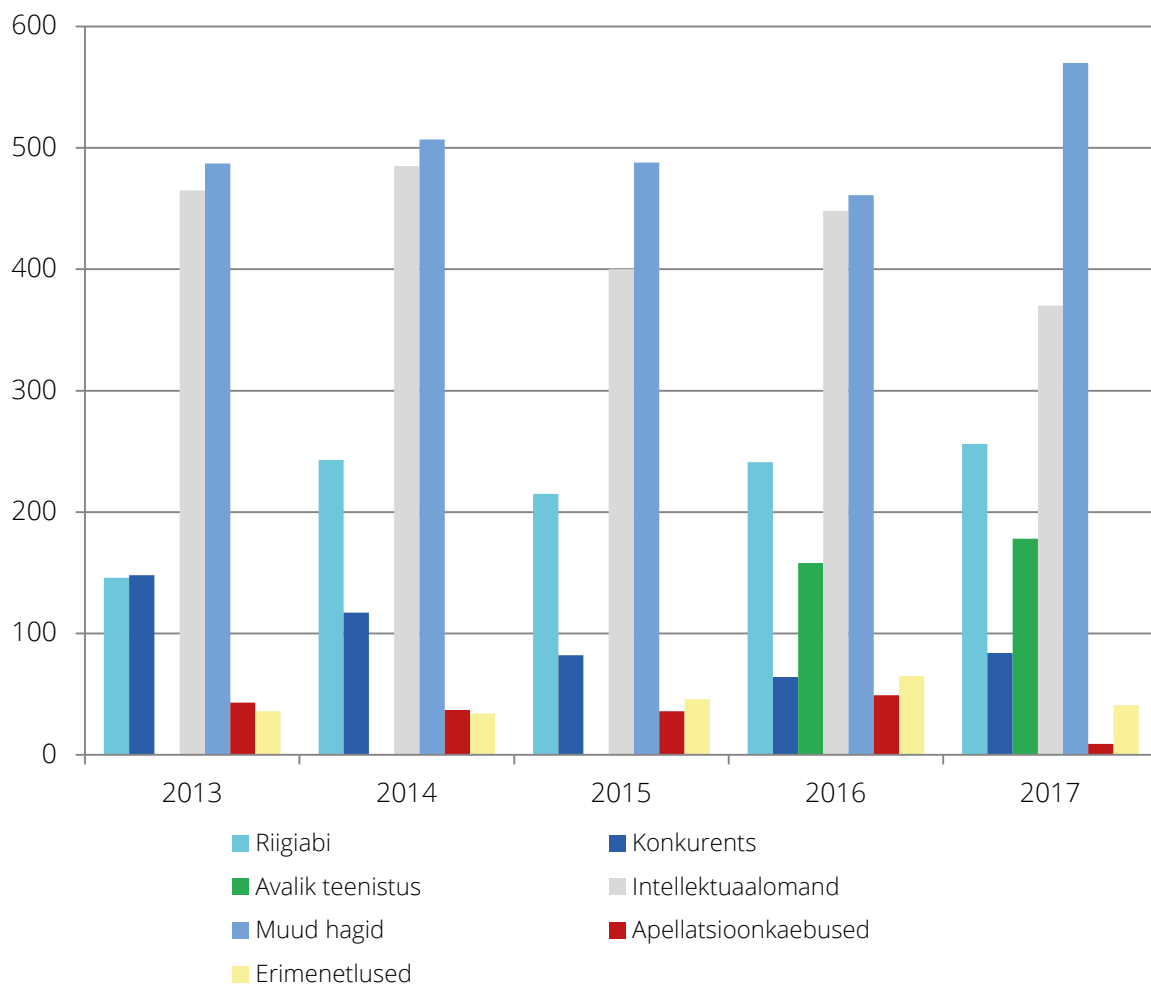
MENETLUSAEG (KUUES) KÕIK KOHTUASJAD, MIS ON LAHENDATUD KOHTUOTSUSEGA

1/ Menetlusaega väljendatakse kuudes ja kümnendikkuudes. Keskmise menetlusaaja arvutamisel ei ole arvesse võetud: kohtuasju, milles on tehtud vaheotsus; erimenetlusi; ajutisi meetmeid või menetluse astumist käsitlevaid kaebusi; 1. septembril 2016 Üldkohtule üle antud avalikku teenistust käsitlevaid kohtuasju.

1. septembril 2016 Üldkohtule üle antud ja Üldkohtu otsusega lahendatud avalikku teenistust käsitlevate kohtuasjade keskmine menetlusaeg on 21 kuud (võttes arvesse menetlusaega Avaliku Teenistuse Kohtus ja menetlusaega Üldkohtus).

XI. MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD 31. DETSEMBRI SEISUGA – MENETLUSE LIIGID (2013–2017)

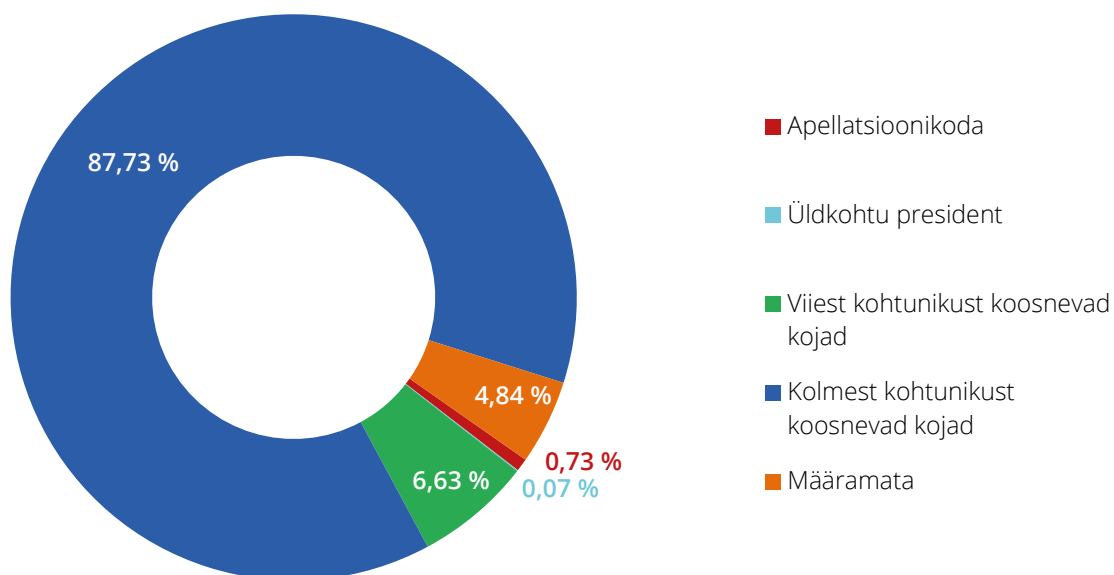
	2013	2014	2015	2016	2017
Apellatsioonkaebused	43	37	36	49	9
Avalik teenistus				158	178
Erimenetlused	36	34	46	65	41
Intellektuaalomand	465	485	400	448	370
Konkurents	148	117	82	64	84
Muud hagid	487	507	488	461	570
Riigiabi	146	243	215	241	256
Kokku	1325	1423	1267	1486	1508

XII. MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD 31. DETSEMBRI SEISUGA – HAGI VALDKONNAD (2013–2017)

	2013	2014	2015	2016	2017
Asutamisvabadus		1			
Dokumentidega tutvumine	38	32	59	65	76
Energeetika	1	1	3	4	9
Euroopa Liidu välistegevus	1	3	2	4	2
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport	2		3	3	3
Institutsiooniõigus	50	84	79	85	96
Intellektuaal- ja tööstusomand	465	485	400	448	370
Isikute vaba liikumine				1	
Kalanduspoliitika	17	5	2	1	1
Kaubanduspoliitika	45	58	40	36	35
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	14	14	10	8	14
Keskkond	18	18	5	7	12
Konkurents	148	117	82	64	84
Kultuur	1	1	1	1	
Majandus- ja rahapoliitika	18	9	3	24	116
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	13	15	14	15	6
Maksustamine	1			2	
Piiravad meetmed (välistegevus)	107	108	103	61	62
Põllumajandus	51	51	56	42	43
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)	1	5	7	10	10
Rahvatervis	16	17	4	7	9
Riigiabi	146	243	215	241	256
Riigihanked	36	34	35	24	27
Sotsiaalpoliitika		1	1	1	1
Tarbijakaitse	1	2	2	2	1
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	8	9	17	19	9
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	7	9	5	5	1
Transport	5	3			
Turism	1				
Tööstuspoliitika		2			
Uute riikide ühinemine	1	1			
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala				7	2
Vahekohtuklausel	13	17	30	23	27
Välis- ja julgeolekupoliitika	3	1		1	1
Õigusaktide ühtlustamine	13		1	1	4
Äriühinguõigus		1	1	1	1
Üleeuroopalised võrgud	3	2	2		2
Ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimine	1				
EÜ asutamisleping / ELTL kokku	1245	1349	1182	1213	1280
Erimenetlused	36	34	46	65	41
Personalieeskirjad	44	40	39	208	187
KÕIK KOKKU	1325	1423	1267	1486	1508

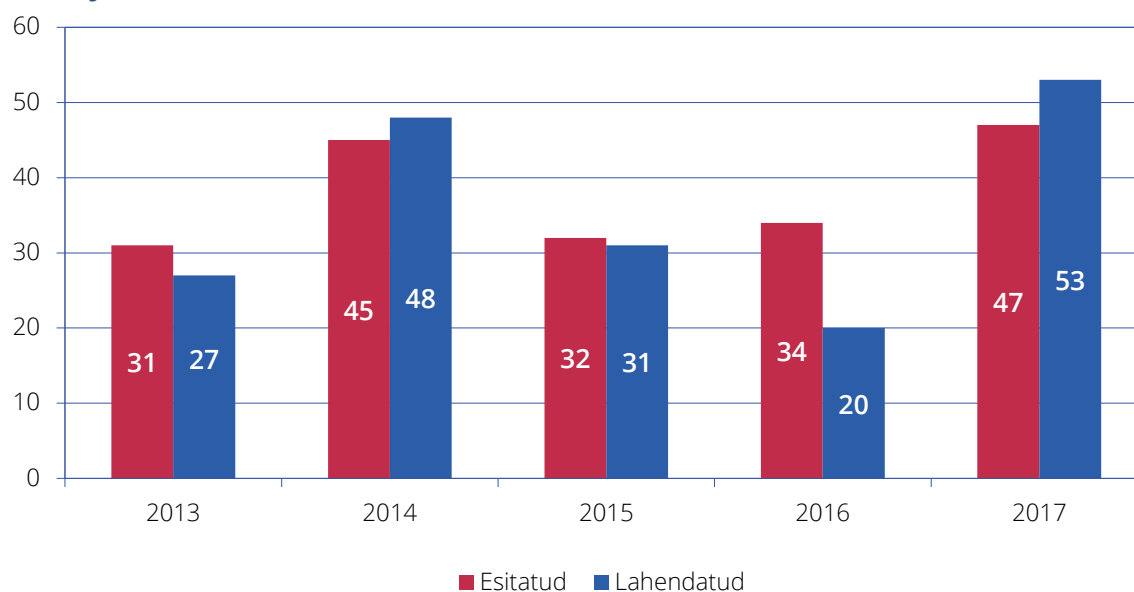
XIII. MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD 31. DETSEMBRI SEISUGA – KOHTUKOOSSEIS (2013–2017)

2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Apellatsioonikoda	51	37	48	51	11
Üldkohtu president	1	1	12	12	1
Viie kohtunikust koosnevad kojad	12	15	6	23	100
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	1146	1272	1099	1253	1323
Ainukohtunik			1		
Määramata	115	98	101	147	73
Kokku	1325	1423	1267	1486	1508

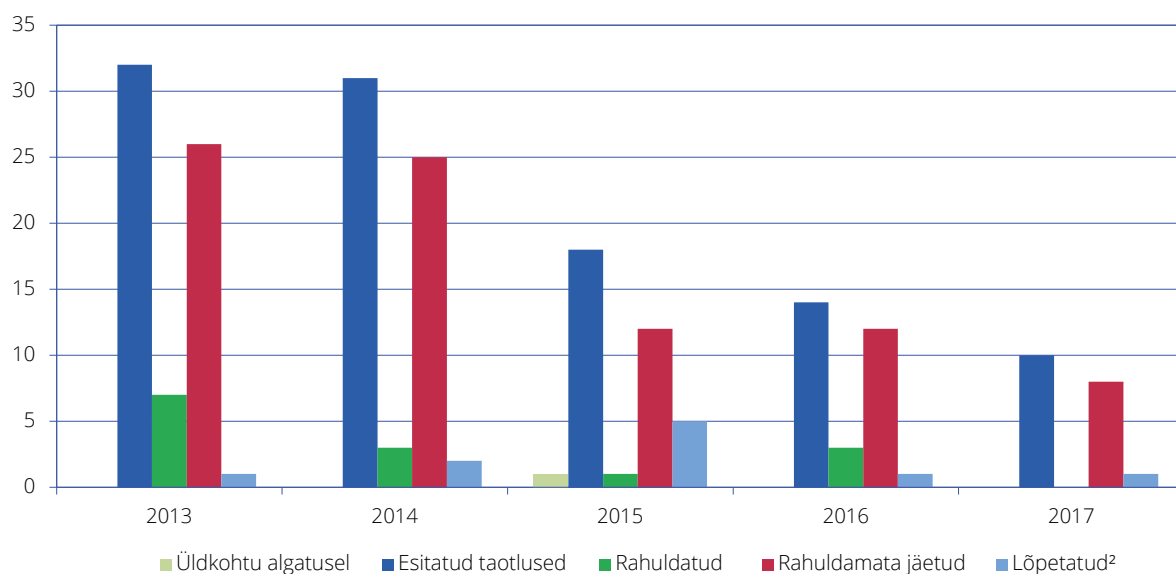
XIV. MUU – AJUTISTE MEETMETE KOHALDAMINE (2013–2017)

2017

	Esitatud ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	Lahendatud ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	Kohtulahendi sisu		
			Rahuldatud	Registrist kustutamine / otsuse tegemise vajaduse äralangemine	Rahuldamata jäetud
Dokumentidega tutvumine	2	2	1	1	
Energeetika	2	4			4
Institutsiooniõigus	8	11			11
Kalanduspoliitika	3	3			3
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	1	3			3
Keskkond	1	1			1
Konkurents	2	3		1	2
Majandus- ja rahapoliitika		1			1
Maksustamine	1	1		1	
Personalieeskirjad	2	3	1		2
Piiravad meetmed (välistegevus)	8	8			8
Põllumajandus	3				
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)	1				
Rahvatervis	2	1		1	
Riigiabi	4	2			2
Riigihanked	6	6			6
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos		1		1	
Vahekohtuklausel	1	3			3
Kokku	47	53	2	5	46

XV. MUU – KIIRENDATUD MENETLUSED (2013–2017)¹

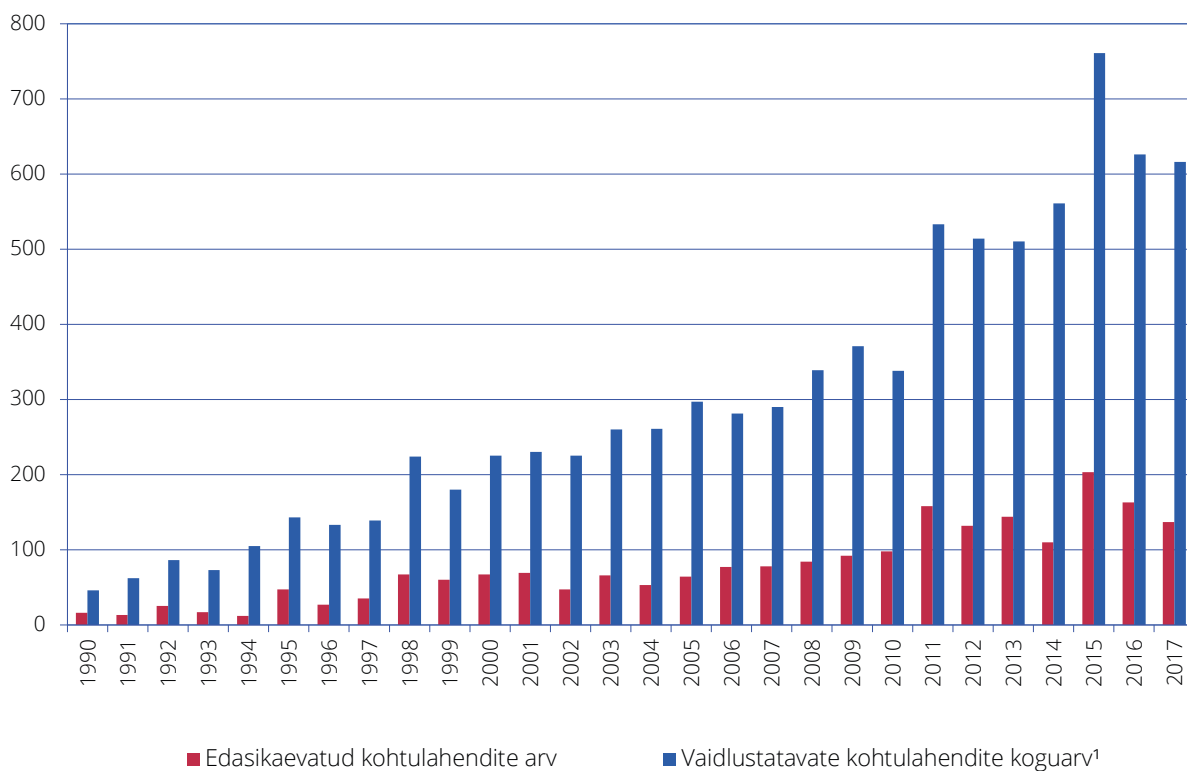

	2013				2014				2015				2016				2017							
	Üldkohtu algatusel	Esitatud taotlused	Kohtulahendi sisu		Üldkohtu algatusel	Esitatud taotlused	Kohtulahendi sisu		Üldkohtu algatusel	Esitatud taotlused	Kohtulahendi sisu		Üldkohtu algatusel	Esitatud taotlused	Kohtulahendi sisu		Üldkohtu algatusel	Esitatud taotlused	Kohtulahendi sisu					
			Rahuldatud	Rahuldamata jäetud			Lõpetatud ²	Rahuldatud			Rahuldamata jäetud	Lõpetatud ²			Rahuldatud	Rahuldamata jäetud			Lõpetatud ²	Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Lõpetatud ²		
Dokumentidega tutvumine		1		1		2		2		2		2		2		2		2		1				
Energeetika		1		1																				
Euroopa Liidu välistegevus										1		1												
Institutsiooniõigus						1		1		2			2		2		2		5		4	1		
Kapitali vaba liikumine										2			2											
Kaubanduspoliitika		15	2	14	1										1		1							
Kaupade vaba liikumine															1			1						
Keskkond		5	5			1					1													
Konkurents		2		2		1		1							1		1		1		1			
Majandus-ja rahapoliitika										1		1												
Personalieeskirjad										1		1			1		1		1		1			
Piiravad meetmed (välistegevus)		4		4		9		9		4		4			1		1							
Põllumajandus		1		1						1		1												
Rahvatervis		1		2		3	1	1	1						1		1							
Riigiabi						13	2	10			3		2				2							
Riigihanked		2		1		1		2		1	1			1		1		1		1				
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala															3	3								
Kokku		32	7	26	1	31	3	25	2	1	18	1	12	5		14	3	12	1		10		8	1

1/ Üldkohtu menetluses oleva kohtuasja võib lahendada kiirendatud menetluses kohtuasja poole taotlusel või alates 1. juulist 2015 Üldkohtu omal algatusel.

2/ Kategooria „lõpetatud“ alla kuuluvad järgmised juhtumid: taotluse tagasivõtmine, hagist loobumine ja juhtumid, kui hagi lahendatakse kohtumäärusega veel enne kiirendatud menetluse taotluse suhtes otsuse tegemist.

XVI. MUU – EUROOPA KOHTUSSE EDASI KAEVATUD ÜLDKOHTU LAHENDID (1990–2017)

	Edasikaevatud kohtulahendite arv	Vaidlustatavate kohtulahendite koguarv ¹	Edasikaevatud kohtulahendite protsent
1990	16	46	35 %
1991	13	62	21 %
1992	25	86	29 %
1993	17	73	23 %
1994	12	105	11 %
1995	47	143	33 %
1996	27	133	20 %
1997	35	139	25 %
1998	67	224	30 %
1999	60	180	33 %
2000	67	225	30 %
2001	69	230	30 %
2002	47	225	21 %
2003	66	260	25 %
2004	53	261	20 %
2005	64	297	22 %
2006	77	281	27 %
2007	78	290	27 %
2008	84	339	25 %
2009	92	371	25 %
2010	98	338	29 %
2011	158	533	30 %
2012	132	514	26 %
2013	144	510	28 %
2014	110	561	20 %
2015	203	761	27 %
2016	163	626	26 %
2017	137	616	22 %

1/ Vaidlustatavate kohtulahendite koguarv – kohtuotsused, ajutisi meetmeid ja menetlusse astumise avalduse rahuldamata jätmist käsitlevad kohtumäärused ning menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud registrist kustutamise või teisele kohtuinstantsile suunamise määrused –, mille kaebetähtaeg on möödunud või mis kaevati edasi.

XVII. MUU –

EUROOPA KOHTULE ESITATUD APELLATSIOONKAEBUSTE
JAOTUS VASTAVALT MENETLUSE LIIGILE (2013–2017)

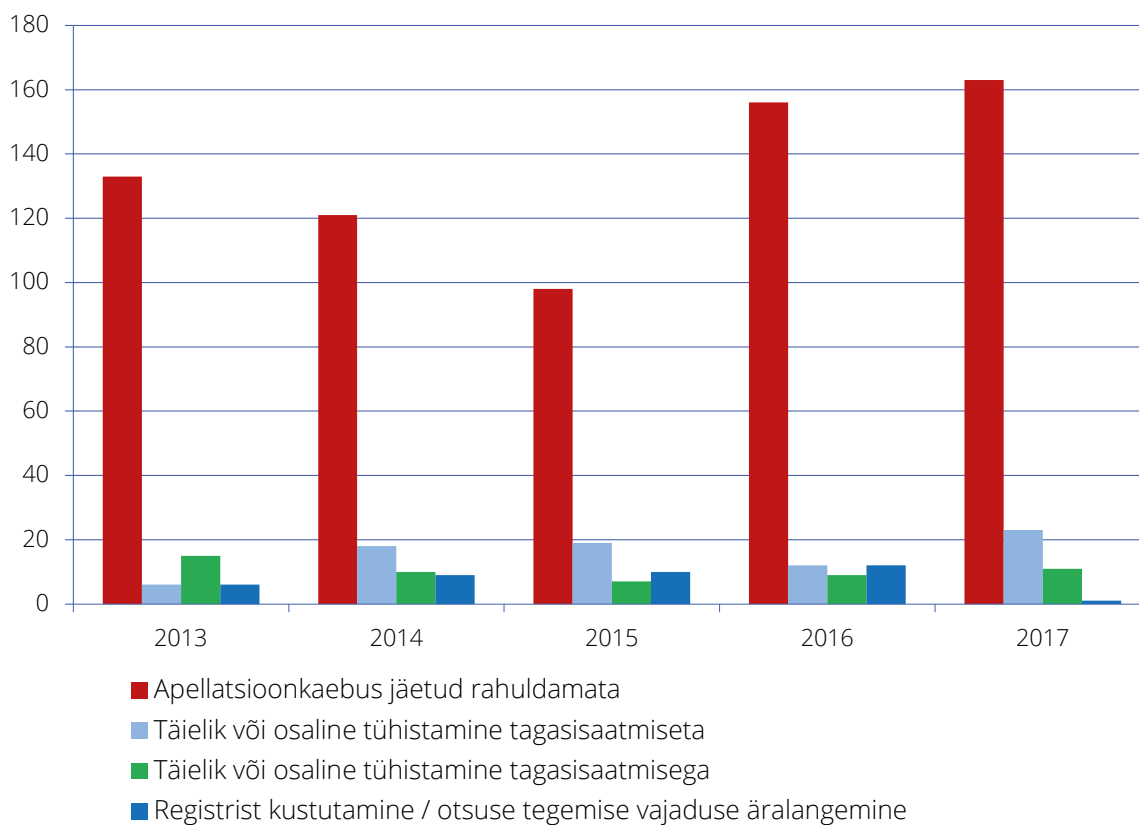
	2013			2014			2015			2016			2017		
	Edasikaevatud kohtulahendid	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent	Edasikaevatud kohtulahendid	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent	Edasikaevatud kohtulahendid	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent	Edasikaevatud kohtulahendid	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent	Edasikaevatud kohtulahendid	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent
Apellatsioonkaebused							2								
Avalik teenistus													8	37	22 %
Erimenetlused													3	3	100 %
Intellektuaalomand	38	183	21 %	33	209	16 %	64	333	19 %	48	276	17 %	52	298	17 %
Konkurents	28	73	38 %	15	44	34 %	32	61	52 %	17	41	41 %	5	17	29 %
Muud hagiid	62	202	31 %	47	231	20 %	85	290	29 %	75	253	30 %	61	236	26 %
Riigiabi	16	52	31 %	15	77	19 %	22	75	29 %	23	56	41 %	8	25	32 %
Kokku	144	510	28 %	110	561	20 %	203	761	27 %	163	626	26 %	137	616	22 %

XVIII. MUU –
EUROOPA KOHTULE ESITATUD
APELLATSIOONKAEBUSTE TULEMUSED (2017)
(KOHTUOTSUSED JA -MÄÄRUSED)

	Apellatsioonkaebus jäetud rahuldamata	Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmiseta	Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmisega	Registrist kustutamine / otsuse tegemise vajaduse äralangemine	Kokku
Dokumentidega tutvumine	8	1			9
Energeetika			1		1
Institutsiooniõigus	17	2			19
Intellektuaal- ja tööstusomand	39	2	1		42
Kalanduspoliitika	1				1
Kaubanduspoliitika	8	4			12
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	6				6
Keskkond	1				1
Konkurents	36	6	3		45
Liidu õiguse põhimõtted	1				1
Majandus- ja rahapoliitika	1				1
Menetlus	3				3
Personaleeskirjad	1				1
Põllumajandus	8	1	2		11
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)	3				3
Rahvatervis	3	1			4
Riigiabi	15	5	3	1	24
Riigihanked		1			1
Tarbijakaitse	1				1
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	2				2
Transport	1				1
Välis- ja julgeolekupoliitika	7		1		8
Õigusaktide ühtlustamine	1				1
Kokku	163	23	11	1	198

XIX. MUU –

**EUROOPA KOHTULE ESITATUD APELLATSIOONKAEBUSTE
TULEMUSED (2013–2017)**
(KOHTUOTSUSED JA -MÄÄRUSED)

	2013	2014	2015	2016	2017
Apellatsioonkaebus jäetud rahuldamata	133	121	98	156	163
Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmiseta	6	18	19	12	23
Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmisega	15	10	7	9	11
Registrist kustutamine / otsuse tegemise vajaduse äralangemine	6	9	10	12	1
Kokku	160	158	134	189	198

**XX. MUU –
ÜLDINE ARENG (1989–2017)
(SAABUNUD, LÕPETATUD JA MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD)**

	Saabunud kohtuasjad ¹	Lõpetatud kohtuasjad ²	Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1117
1998	238	348	1007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1174
2005	469	610	1033
2006	432	436	1029
2007	522	397	1154
2008	629	605	1178
2009	568	555	1191
2010	636	527	1300
2011	722	714	1308
2012	617	688	1237
2013	790	702	1325
2014	912	814	1423
2015	831	987	1267
2016	974	755	1486
2017	917	895	1508
Kokku	14 374	12 866	

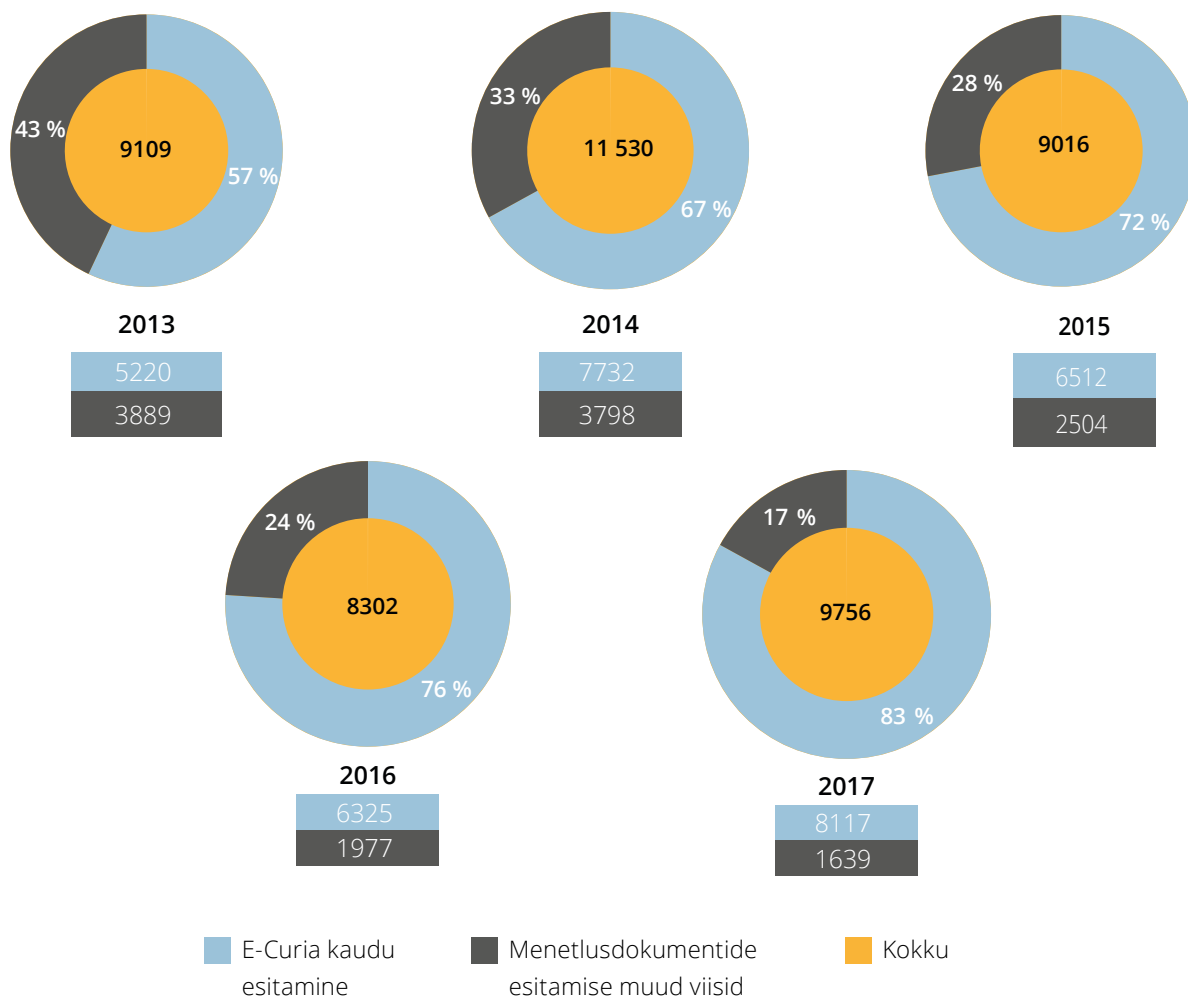
- 1/ 1989: Euroopa Kohus saatis uuele Üldkohtule 153 kohtuasja.
 1993: Euroopa Kohus saatis Üldkohtu pädevuse esimese laiendamise tõttu Üldkohtule 451 kohtuasja.
 1994: Euroopa Kohus saatis Üldkohtu pädevuse teise laiendamise tõttu Üldkohtule 14 kohtuasja.
 2004–2005: Euroopa Kohus saatis Üldkohtu pädevuse kolmanda laiendamise tõttu Üldkohtule 25 kohtuasja.
 2016: 1. septembril 2016 anti Üldkohtule üle 139 avalikku teenistust käsitlevat kohtuasja.
- 2/ 2005–2006: Üldkohus saatis uuele Avaliku Teenistuse Kohtule 118 kohtuasja.

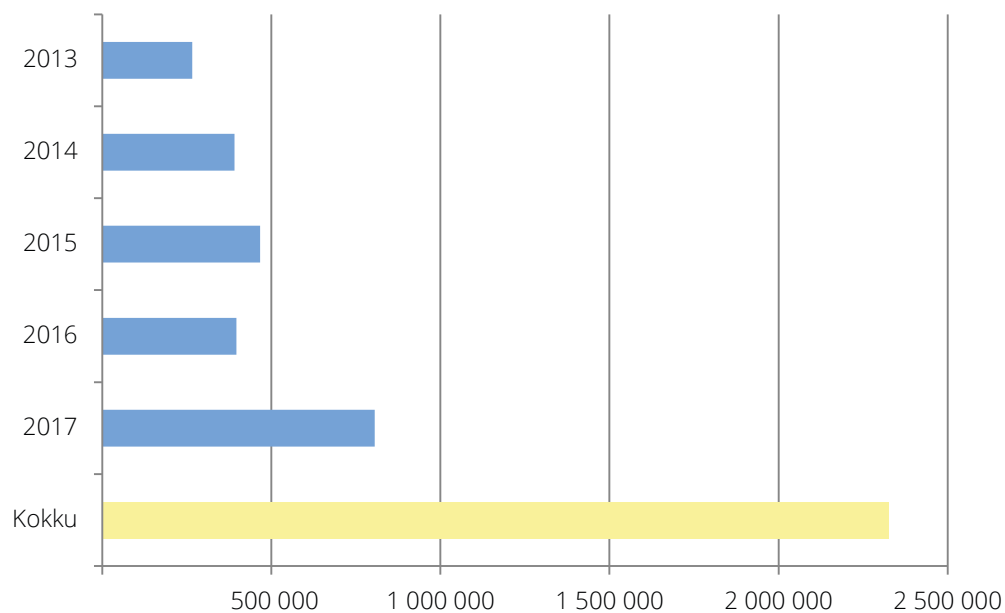
XXI. ÜLDKOHTU KANTSELEI TEGEVUS (2015–2017)

Menetlusse astumise liik	2015	2016	2017
Kohtukantselei registrisse kantud menetlusdokumentide arv ¹	46 432	49 771	55 070
Hagimenetluse algatusdokumentide arv ²	831	835	917
Üldkohtule saadetud avalikku teenistust käsitlevate kohtuasjade arv ³	–	139	–
Hagimenetluse algatusdokumentide parandamise määr ⁴	43 %	38 %	41 %
Menetlusdokumentide arv (muud kui hagiavaldused)	4484	3879	4449
Menetlusse astumise avalduste arv	194	160	565
(Menetlusdokumentides sisalduvate andmete) konfidentsiaalsena käsitlemise taotluste arv ⁵	144	163	212
Kohtukantselei ettevalmistatud kohtumääruste eelnõud ⁶ (ilmselge vastuvõetamatus, enne kui dokumendid edastatakse pooltele, menetluse peatamine/jätkamine, kohtuasjade liitmine, vastuvõetamatuse väite lisamine sisulistele küsimustele, menetlusse astumine, millele vastu ei vaielda, kustutamine, intellektuaalomandi asjades kohtulahendi tegemise vajaduse äralangemine, menetluse suulise osa uuesti alustamine ja parandamine)	521	241	317
Kohtukodade koosolekute arv (koos kohtukantselei teenistusega)	303	321	405
Kohtuistungide protokollide ja kohtuotsuste kuulutamise kinnituste arv	873	637	812

- 1/ See arv näitab teenistuse töökoormuse taset, kuna kõik sissetulevad ja väljaminevad menetlusdokumendid kantakse registrisse. Registrisse kantud menetlusdokumentide arvu tuleb hinnata, võttes arvesse kohtu vastava instantsi menetluste laadi. Kuna seoses hagidega on menetluspoolte arv piiratud (hageja, kostja ja teataval juhul menetlusse astuja(d)), edastatakse menetlusdokumendid ainult neile.
- 2/ Kõik menetlusdokumendid (kaasa arvatud hagiavaldus) tuleb kanda registrisse, vajadusel parandada, edastada kohtunike kabinettidele koos edastuslehega, mis on mõnikord üksikasjalikum, seejärel vajadusel tõlkida ja viimaks edastada pooltele.
- 3/ 1. septembril 2016.
- 4/ Kui menetluse algatusdokument (see kehtib ka muude menetlusdokumentide kohta) ei vasta teatavatele nõuetele, parandab kohtukantselei selle, nagu on ette nähtud kodukorras.
- 5/ Konfidentsiaalsena käsitlemise taotluste arv ei sõltu ühe või mitme menetlusdokumendi, mille konfidentsiaalsena käsitlemist taotletakse, andmete arvust.
- 6/ Alates 1. juulist 2015, mis on Üldkohtu uue kodukorra jõustumise kuupäev, tehakse teatavad otsused, mis varem tehti kohtumäärusega (menetluse peatamine/jätkamine, kohtuasjade liitmine, liikmesriigi või institutsiooni menetlusse astumine, kui konfidentsiaalsus puudub), tavalise otsuse vormis, mis kantakse kohtuasja toimikusse.

XXII. ÜLDKOHTULE ESITATUD MENETLUSDOKUMENTIDE ESITAMISE VIISID

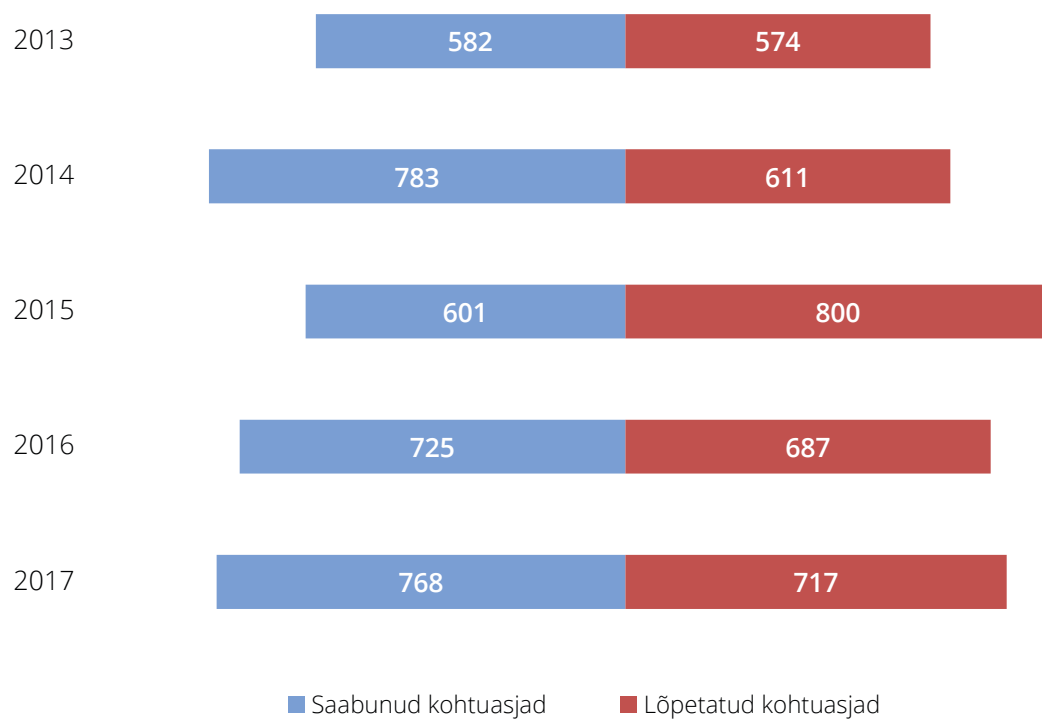

XXIII. E-CURIA KAUDU ESITATUD LEHEKÜLGEDE ARV (2013–2017)¹

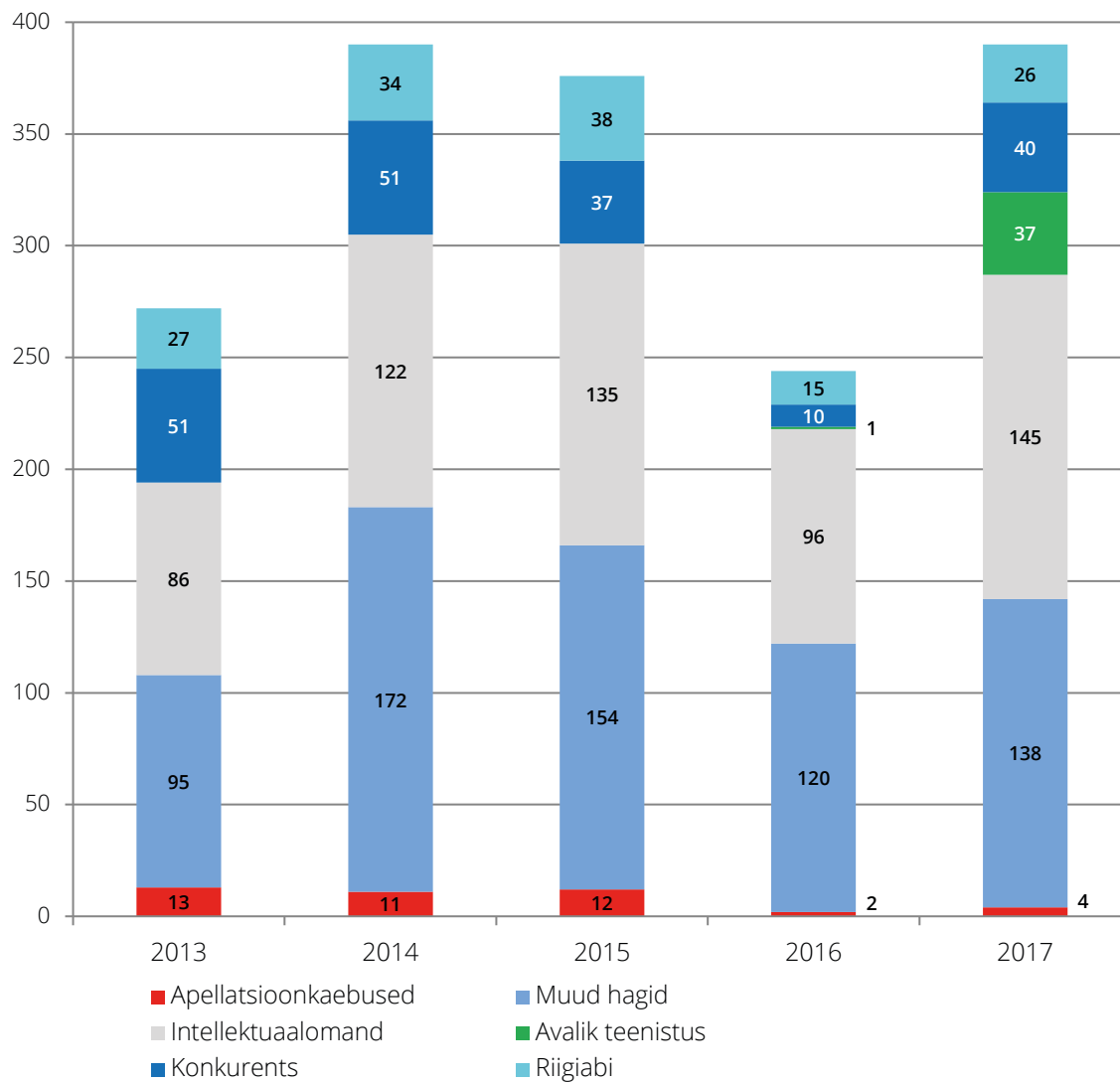
	2013	2014	2015	2016	2017	Kokku
E-Curia kaudu esitatud lehekülgede arv	266 048	390 892	466 875	396 072	805 768	2 325 655

^{1/} Aastate 2013–2016 kohta käivad andmed ei hõlma menetluse algatusdokumentide lehekülgete arvu.

XXIV. EUROOPA LIIDU TEATAJAS AVALDATUD TEATISED (2013–2017)

XXV. NENDE KOHTUASJADE ARV, MILLES ESITATI SUULISED SEISUKOHAD (2013–2017)

	2013	2014	2015	2016	2017
Kokku	272	390	376	244	390

E/ÜLDKOHTU KOOSSEIS

(Protokolliline järjestus 31. detsembril 2017)

Esimene rida, vasakult paremale:

Kohtunik I. Labucka, kodade presidendid A. M. Collins, G. Berardis, H. Kanninen ja M. Prek, Üldkohtu asepresident M. van der Woude, Üldkohtu president M. Jaeger, kodade presidendid I. Pelikánová, S. Frimodt Nielsen, D. Gratsias, V. Tomljenović ja S. Gervasoni, kohtunik S. Papasavvas

Teine rida, vasakult paremale:

Kohtunikud C. Iliopoulos, L. Madise, V. Kreuschitz, E. Buttigieg, J. Schwarcz, A. Dittrich, M. Kancheva, E. Bieliūnas, I. Ulloa Rubio, I. S. Forrester ja L. Calvo-Sotelo Ibáñez-Martín

Kolmas rida, vasakult paremale:

Kohtunikud P. Nihoul, R. Barents, I. Reine, P. G. Xuereb, N. Póltorak, V. Valančius, D. Spielmann, Z. Csehi, A. Marcoulli, F. Schalin, E. Perillo ja R. da Silva Passos

Neljas rida, vasakult paremale:

Kohtunikud G. De Baere, A. Kornezov, J. Passer, O. Spineanu-Matei, J. Svenningsen, B. Berke, U. Öberg, M. J. Costeira, K. Kowalik-Bańczyk ja C. Mac Eochaidh, kohtusekretär E. Coulon

1. MUUDATUSED ÜLDKOHTU KOOSSEISUS 2017. AASTAL

Emmanuel Couloni, kes on olnud Üldkohtu kohtusekretär alates 6. oktoobrist 2005 ja kelle ametiaeg lõppes 5. oktoobril 2017, ametiaega pikendati 16. novembril 2016 ajavahemikuks 6. oktoobrist 2017 kuni 5. oktoobrini 2023.

8. JUUNI 2017. AASTA PIDULIK ISTUNG

Euroopa Liidu liikmesriikide valitsuste esindajad nimetasid 29. märtsi 2017. aasta otsusega Üldkohtu kohtunikuks Colm Mac Eochaidh'i ametiajaga 2. aprillist 2017 kuni 31. augustini 2019.

Euroopa Kohtus toimus 8. juunil 2017 pidulik istung seoses eelnevalt mainitud uue Üldkohtu kohtuniku ametivande andmise ja ametisse astumisega.

4. OKTOOBRI 2017. AASTA PIDULIK ISTUNG

Euroopa Liidu liikmesriikide valitsuste esindajad nimetasid 6. septembri 2017. aasta otsusega Üldkohtu kohtunikuks Geert De Baere ametiajaga 15. septembrist 2017 kuni 31. augustini 2022.

Euroopa Kohtus toimus 4. oktoobril 2017 pidulik istung seoses uue ametisse nimetatud kohtuniku ametivande andmise ja ametisse astumisega.

2. PROTOKOLLILISED JÄRJESTUSED

1. JAANUARIST 2017 KUNI 8. JUUNINI 2017

M. JAEGER, Üldkohtu president
M. van der WOUDE, Üldkohtu asepresident
I. PELIKÁNOVÁ, koja president
M. PREK, koja president
S. FRIMODT NIELSEN, koja president
H. KANNINEN, koja president
D. GRATSIAS, koja president
G. BERARDIS, koja president
V. TOMLJENOVIC, koja president
A. M. COLLINS, koja president
S. GERVASONI, koja president
I. LABUCKA, kohtunik
S. PAPASAVVAS, kohtunik
A. DITTRICH, kohtunik
J. SCHWARCZ, kohtunik
M. KANCHEVA, kohtunik
E. BUTTIGIEG, kohtunik
E. BIELIŪNAS, kohtunik
V. KREUSCHITZ, kohtunik
I. ULLOA RUBIO, kohtunik
L. MADISE, kohtunik
I. S. FORRESTER, kohtunik
C. ILIOPOULOS, kohtunik
L. CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN, kohtunik
D. SPIELMANN, kohtunik
V. VALANČIUS, kohtunik
Z. CSEHI, kohtunik
N. PÓŁTORAK, kohtunik
A. MARCOULLI, kohtunik
P. G. XUEREB, kohtunik
F. SCHALIN, kohtunik
I. REINE, kohtunik
E. PERILLO, kohtunik
R. BARENTS, kohtunik
R. da SILVA PASSOS, kohtunik
P. NIHOUL, kohtunik
B. BERKE, kohtunik
J. SVENNINGSSEN, kohtunik
U. ÖBERG, kohtunik
O. SPINEANU-MATEI, kohtunik
M. J. COSTEIRA, kohtunik
J. PASSER, kohtunik
K. KOWALIK-BAŃCZYK, kohtunik
A. KORNEZOV, kohtunik

E. COULON, kohtusekretär

8. JUUNIST 2017 KUNI 4. OKTOOBRINI 2017

M. JAEGER, Üldkohtu president
 M. van der WOUDE, Üldkohtu asepresident
 I. PELIKÁNOVÁ, koja president
 M. PREK, koja president
 S. FRIMODT NIELSEN, koja president
 H. KANNINEN, koja president
 D. GRATSIAS, koja president
 G. BERARDIS, koja president
 V. TOMLJENOVIC, koja president
 A. M. COLLINS, koja president
 S. GERVASONI, koja president
 I. LABUCKA, kohtunik
 S. PAPASAVVAS, kohtunik
 A. DITTRICH, kohtunik
 J. SCHWARCZ, kohtunik
 M. KANCHEVA, kohtunik
 E. BUTTIGIEG, kohtunik
 E. BIELIŪNAS, kohtunik
 V. KREUSCHITZ, kohtunik
 I. ULLOA RUBIO, kohtunik
 L. MADISE, kohtunik
 I. S. FORRESTER, kohtunik
 C. ILIOPOULOS, kohtunik
 L. CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN, kohtunik
 D. SPIELMANN, kohtunik
 V. VALANČIUS, kohtunik
 Z. CSEHI, kohtunik
 N. PÓŁTORAK, kohtunik
 A. MARCOULLI, kohtunik
 P. G. XUEREB, kohtunik
 F. SCHALIN, kohtunik
 I. REINE, kohtunik
 E. PERILLO, kohtunik
 R. BARENTS, kohtunik
 R. da SILVA PASSOS, kohtunik
 P. NIHOUL, kohtunik
 B. BERKE, kohtunik
 J. SVENNINGSSEN, kohtunik
 U. ÖBERG, kohtunik
 O. SPINEANU-MATEI, kohtunik
 J. COSTEIRA, kohtunik
 J. PASSER, kohtunik
 K. KOWALIK-BAŃCZYK, kohtunik
 A. KORNEZOV, kohtunik
 C. MAC EOCHADH, kohtunik

 E. COULON, kohtusekretär

4. OKTOOBRIST 2017 KUNI 31. DETSEMBRINI 2017

M. JAEGER, Üldkohtu president
M. van der WOUDE, Üldkohtu asepresident
I. PELIKÁNOVÁ, koja president
M. PREK, koja president
S. FRIMODT NIELSEN, koja president
H. KANNINEN, koja president
D. GRATSIAS, koja president
G. BERARDIS, koja president
V. TOMLJENOVIC, koja president
A. M. COLLINS, koja president
S. GERVASONI, koja president
I. LABUCKA, kohtunik
S. PAPASAVVAS, kohtunik
A. DITTRICH, kohtunik
J. SCHWARCZ, kohtunik
M. KANCHEVA, kohtunik
E. BUTTIGIEG, kohtunik
E. BIELIŪNAS, kohtunik
V. KREUSCHITZ, kohtunik
I. ULLOA RUBIO, kohtunik
L. MADISE, kohtunik
I. S. FORRESTER, kohtunik
C. ILIOPOULOS, kohtunik
L. CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN, kohtunik
D. SPIELMANN, kohtunik
V. VALANČIUS, kohtunik
Z. CSEHI, kohtunik
N. PÓŁTORAK, kohtunik
A. MARCOULLI, kohtunik
P. G. XUEREB, kohtunik
F. SCHALIN, kohtunik
I. REINE, kohtunik
E. PERILLO, kohtunik
R. BARENTS, kohtunik
R. da SILVA PASSOS, kohtunik
P. NIHOUL, kohtunik
B. BERKE, kohtunik
J. SVENNINGSSEN, kohtunik
U. ÖBERG, kohtunik
O. SPINEANU-MATEI, kohtunik
M. J. COSTEIRA, kohtunik
J. PASSER, kohtunik
K. KOWALIK-BAŃCZYK, kohtunik
A. KORNEZOV, kohtunik
C. MAC EOCHADH, kohtunik
G. DE BAERE, kohtunik

E. COULON, kohtusekretär

3. ÜLDKOHTU ENDISED LIIKMED

(ametisse astumise järjekorras)

KOHTUNIKUD

Donal Patrick Michael BARRINGTON (1989–1996) (†)
 Antonio SAGGIO (1989–1998), president (1995–1998) (†)
 David Alexander Ogilvy EDWARD (1989–1992)
 Heinrich KIRSCHNER (1989–1997) (†)
 Christos YERARIS (1989–1992)
 Romain Alphonse SCHINTGEN (1989–1996)
 Cornelis Paulus BRIËT (1989–1998)
 José Luis da CRUZ VILAÇA (1989–1995), president (1989–1995)
 Bo VESTERDORF (1989–2007), president (1998–2007)
 Rafael GARCÍA-VALDECASAS Y FERNÁNDEZ (1989–2007)
 Jacques BIANCARELLI (1989–1995)
 Koen LENAERTS (1989–2003)
 Christopher William BELLAMY (1992–1999)
 Andreas KALOGEROPOULOS (1992–1998)
 Virpi TIILI (1995–2009)
 Pernilla LINDH (1995–2006)
 Josef AZIZI (1995–2013)
 André POTOCKI (1995–2001)
 Rui Manuel GENS de MOURA RAMOS (1995–2003)
 John D. COOKE (1996–2008)
 Jörg PIRRUNG (1997–2007)
 Paolo MENGOZZI (1998–2006)
 Arjen W. H. MEIJ (1998–2010)
 Mihalis VILARAS (1998–2010)
 Nicholas James FORWOOD (1999–2015)
 Hubert LEGAL (2001–2007)
 Maria Eugénia MARTINS de NAZARÉ RIBEIRO (2003–2016)
 Franklin DEHOUSSE (2003–2016)
 Ena CREMONA (2004–2012)
 Ottó CZÚCZ (2004–2016)
 Irena WISZNIEWSKA-BIAŁECKA (2004–2016)
 Daniel ŠVÁBY (2004–2009)
 Vilenas VADAPALAS (2004–2013)
 Küllike JÜRIMÄE (2004–2013)
 Verica TRSTENJAK (2004–2006)
 Enzo MOAVERO MILANESI (2006–2011)
 Nils WAHL (2006–2012)
 Teodor TCHIBEV (2007–2010)
 Valeriu M. CIUCĂ (2007–2010)
 Santiago SOLDEVILA FRAGOSO (2007–2013)
 Laurent TRUCHOT (2007–2013)
 Kevin O'HIGGINS (2008–2013)

Andrei POPESCU (2010–2016)
Carl WETTER (2013–2016)

PRESIDENDID

José Luis da CRUZ VILAÇA (1989–1995)
Antonio SAGGIO (1995–1998)
Bo VESTERDORF (1998–2007)

KOHTUSEKRETÄR

Hans JUNG (1989–2005) (†)

CVRIA

EUROOPA LIIDU
KOHUS